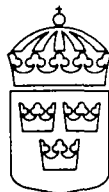

Regeringens proposition 1992/93:187 om individuellt pensionssparande

Prop.
1992/93:187

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 18 mars 1993.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Bo Lundgren

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag dels om ett individuellt pensionssparande utan försäkringsinslag, dels om en enhetlig schablonmässig metod för beskattningen av avkastningen på kapitalet i det nya sparandet och för pensionsförsäkringar, kapitalförsäkringar och annat pensionskapital.

Individuellt pensionssparande

Det långsiktigt bundna sparande som får ske enligt särskilda, gynnsamma skatteregler har hittills varit förbehållet sparande genom pensionsförsäkring. Sådana försäkringar innehåller normalt såväl ett sparmoment som ett försäkringsmoment. I propositionen föreslås att sparande enligt motsvarande skatteregler skall kunna ske även helt utan försäkringsinslag, inom ramen för ett individuellt pensionssparande.

Ett syfte med förslaget är att möjliggöra ett renodlat sparande för pensionen som bidrar till att bredda marknaden för sådant sparande och därmed skapa förutsättningar för att fler väljer att spara för sin pension. Ett annat syfte är att öka konkurrensen om sparandet för pensionen och därmed skapa förutsättningar för en mer kostnadseffektiv förvaltning av allmänhetens pensionssparande.

Förslaget har som utgångspunkt att de skatteregler som idag gäller för sparande i pensionsförsäkring också skall omfatta det nya individuella pensionssparandet. Skattereglerna innebär i huvudsak följande. Avdrag för sparandet ges det år då sparandet sker med högst ett basbelopp (f.n. 34 400 kr.). Nuvarande avdragsutrymme föreslås gälla gemensamt för pensionsförsäkring och det individuella pensionssparandet. Inkomstbeskattning sker först när pensionsbeloppen betalas ut. Vidare beskattas avkastningen av pensionförsäkringskapital till en lägre skattesats, 9 %, än den som gäller generellt för kapitalinkomster. Reglerna för det individuella pensionssparandet har även i övrigt utformats efter förebild av de bestämmelser som gäller för pensionsförsäkring. Det innebär bl.a. att utbetalningar av pension får ske tidigast då spararen uppnått en ålder av 55 år och att utbetalningarna normalt skall ske under minst 5 år.

De civilrättsliga regler som idag gäller för pensionsförsäkring har i största möjliga utsträckning överförs till att gälla även för det individuella pensionssparandet. Det innebär möjlighet att förordna om förmånstagare samt förbud mot överlåtelse, belåning och pantsättning, m.m.

I det individuella pensionssparandet föreslås sparandet kunna ske i följande sparformer:

- Andelar i värdepappersfonder
- Enskilda värdepapper
- Inlåning på konto

Sparande i andelar i värdepappersfonder får ske i redan befintliga värdepappersfonder. Även allemansfonder och utländska värdepappersfonder får användas. Vid sparande i fondandelar får spararen inte sälja de andelar som anskaffats inom ramen för det individuella pensionssparandet och använda likviden i strid med bestämmelserna för detta sparande. Fondandelar som förvärvas inom det individuella pensionssparandet måste därför redovisas separat i varje fond.

Sparande i enskilda värdepapper får ske i värdepapper noterade på en börs eller auktoriserad marknadsplats. Därmed säkerställs att värdepapperen har en godtagbar likviditet och att rimliga krav på information om handeln med värdepapperen är tillgodosedda. Den enskilde spararen får med dessa begränsningar fritt välja sammansättningen av sitt sparande i enskilda värdepapper - något krav på riskspridning ställs inte upp. Spararen är ägare till de värdepapper som förvärvas och kan därmed exempelvis utöva rösträtten för de aktier som anskaffas.

Sparande i inlåning på konto får ske endast på inlåningskonto i bank.

De olika sparformerna kan utnyttjas på ett flexibelt sätt. Spararen får fritt välja sparform och får även omplacera medel under spartiden, såväl inom sparformerna som mellan dem. Genom dessa regler skapas stor valfrihet för den enskilde spararen samtidigt som effektiviteten på kapitalmarknaden befrämjas eftersom sparandet inte låses in i snävt avgränsade sparformer.

För att delta i det individuella pensionssparandet ingår spararen ett pensionssparavtal med ett pensionssparinstitut som har Finansinspektionens tillstånd att driva pensionssparrörelse. Tillstånd kan ges till värdepappersinstitut, dvs. till banker och värdepappersbolag. Sparmedlen placeras efter spararens önskemål i de sparformer institutet erbjuder. För att tillförsäkra spararen så stor valfrihet som möjligt och stärka konkurrensen om sparandet har spararen rätt att flytta sitt sparande från ett pensionssparinstitut till ett annat, givetvis under förutsättning att pensionssparavtalet överflyttas till det nya pensionssparinstitutet.

Schablonmässig avkastningsskatt

I propositionen lämnas också förslag om att all avkastning på olika former av pensionskapital skall beskattas med samma metod. Det gäller såväl för pensionskapital i livförsäkringsföretagen och pensionsstiftelserna som i det individuella pensionssparandet.

Metoden innebär att en schablonmässig avkastning beräknas genom att pensionskapitalet vid årets ingång multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan under kalenderåret före beskattningsåret. Den framräknade avkastningen beskattas sedan med en skattesats på 9 %. Skatteuttaget motsvarar på lång sikt vad den nuvarande skatten på pensionskapitalet skulle ge.

För livförsäkringsföretagens och pensionsstiftelsernas del innebär förslaget att inkomstbeskattningen enligt dagens regler ersätts av en schabloniserad avkastningsskatt.

Att en ny beskattningsmetod nu föreslås beror på de problem som är förenade med de nuvarande sätten att beskatta pensionskapital. Med den föreslagna metoden för avkastningsbeskattning uppnås förenklingar, ökad likformighet i beskattningen av olika pensioneringssätt och ett stabilt system på längre sikt. Alla skattemässigt betingade s.k. inlåsnings effekter bortfaller. Omplaceringar av kapitaltillgångar blir helt skattefria, vilket bör leda till en allmänt sett effektivare kapitalförvaltning.

För kapital placerat i kapitalförsäkring föreslås att beskattningen hos livförsäkringsföretagen skall ske på ett motsvarande sätt, men med en skattesats på 20 %. Motsvarande skall gälla för kapital knutet till andra personförsäkringar, t.ex. sjuk- och olycksfallsförsäkringar.

I kraftträdande

Såväl förslaget om individuellt pensionssparande som förslaget om schablonmässigt beräknad avkastningsskatt föreslås träda i kraft den 1 januari 1994.

1 Förslag till Lag om individuellt pensionssparande

Härigenom föreskrivs följande.

1 Kap. Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller sådant individuellt sparande för pension som sker enligt särskilt avtal med ett pensionssparinstitut enligt villkoren i denna lag.

Lagen gäller inte sparande som omfattas av försäkringsavtal.

Definitioner

2 § I denna lag betyder

1. *pensionssparavtal*: sådant avtal som anges i 1 §,
2. *pensionssparrörelse*: verksamhet som består i att erbjuda allmänheten pensionssparavtal,
3. *pensionssparinstitut*: företag som har fått tillstånd att driva pensionssparrörelse,
4. *pensionssparare*: en person som ingått pensionssparavtal,
5. *pensionssparkonto*: sådant konto som avses i 3 kap. 4 §,
6. *kontoinnehavare*: pensionssparare och person som genom förmåns- tagarförordnande eller bodelning förvärvat rätt enligt ett pensionssparavtal,
7. *värdepappersinstitut*: vad som anges i 1 kap. 2 § 5 lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
8. *fondpapper*: vad som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument.

Sundhetskrav

3 § Pensionssparrörelse skall bedrivas så att allmänhetens förtroende för verksamheten upprätthålls och tillgångar på pensionssparkonton inte otillbörligen riskeras samt i övrigt så att rörelsen kan anses sund.

Tillståndsplikt

4 § Pensionssparrörelse får bedrivas endast efter tillstånd av Finansinspektionen.

5 § Tillstånd att driva pensionssparrörelse får endast meddelas värdepappersinstitut.

Tillstånd får meddelas om

1. bolagsordningen, reglementet eller stadgarna inte strider mot denna lag eller någon annan författning,
2. den planerade verksamheten kan antas komma att uppfylla kraven på en sund pensionssparrörelse och
3. företaget uppfyller de villkor som i övrigt anges i denna lag.

6 § Till ansökan om tillstånd skall fogas en plan för den tilltänkta verksamheten. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vad en verksamhetsplan skall innehålla.

2 kap. Sparformer

Tillåtna sparformer

1 § Individuellt pensionssparande får ske i en eller flera av sparformerna

1. inlåning,
2. andelar i värdepappersfond och allemansfond samt
3. andra fondpapper.

2 § Vid inlåning skall pensionssparmedlen för spararens räkning placeras i ett svenskt eller utländskt bankföretag.

3 § Vid sparande i värdepappersfond och allemansfond skall pensionssparmedlen för spararens räkning placeras i en sådan värdepappersfond som avses i lagen (1991:1114) om värdepappersfonder eller i en allemansfond enligt lagen (1983:890) om allemanssparande. Pensionssparmedlen får även placeras i ett utländskt fondföretag som är underkastat lagstiftning eller annan offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersfonder här i landet.

4 § Vid sparande i andra fondpapper än andelar i värdepappersfond skall pensionssparmedlen för spararens räkning placeras i fondpapper som är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats eller som i utlandet är föremål för handel vid en reglerad marknad som är öppen för allmänheten.

3 kap. Pensionssparrörelse

Pensionssparavtal

1 § Ett pensionssparavtal skall vara skriftligt. I avtalet skall anges spartiden, tidpunkten då utbetalningarna skall börja och det antal år utbetalningar skall ske. Pensionssparavtalet skall även innehålla fullmakt för pensionssparinstitutet att förfoga över tillgångar på pensionssparkonto för betalning av avkastningsskatt enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. Avtalsvillkor som inte tagits in i avtalet är utan verkan mot kontoinnehavaren.

2 § Ytterligare bestämmelser om villkor som skall tas in i ett pensionssparavtal finns i kommunalskattelagen (1928:370).

Sparmedlens förvaltning

3 § Pensionssparinstitutet skall, inom ramen för bestämmelserna i 2 kap. om tillåtna sparformer, placera tillgångarna på pensionssparkontot på det

sätt kontoinnehavaren från tid till annan bestämmer. Placeringarna får fördelas mellan sparformerna. Prop. 1992/93:187

4 § Pensionssparinstitutet skall för varje pensionssparavtal föra ett pensionssparkonto. På kontot skall institutet fortlöpande anteckna

1. in- och utbetalningar,
2. köp och försäljningar av fondandelar och andra fondpapper,
3. räntor och utdelningar, samt
4. skatter och avgifter som dras från kontot.

Pensionssparkontot skall vid varje tid utvisa vilka olika tillgångar som förvaltas för kontoinnehavarens räkning.

5 § Tillgångar som inte placeras som inlåning i pensionssparinstitutet enligt 2 kap. 2 § skall hållas avskilda från institutets tillgångar.

6 § Fondpapper eller andelar i allemansfond får inte förvärvas eller avyttras till ett pris som avviker från det gällande marknadsvärdet.

7 § Pensionssparinstitutet får avyttra tillgångar på ett pensionssparkonto i den utsträckning det behövs

1. för att utbetalningar enligt pensionssparavtalet skall kunna göras,
2. för att skatter och avgifter skall kunna tas ut från pensionssparkontot, eller
3. enligt lag eller annan författning.

Utbetalning och byte av pensionssparinstitut

8 § Utbetalning från pensionssparkonto får ske endast enligt villkoren i pensionssparavtalet eller enligt föreskrifter i denna lag eller annan författning.

9 § Kontoinnehavaren får flytta pensionssparavtalet till ett annat pensionssparinstitut. Det institut från vilket pensionssparavtalet flyttas får då ta ut en skälig avgift. Denna får dras från pensionssparkontot.

Vid sådan flyttning som avses i 6 kap. 3 § får avgift inte tas ut.

Information

10 § Pensionssparinstitutet skall, om inte annat har avtalats, skriftligen underrätta kontoinnehavaren om omplaceringar av tillgångar som utförts enligt 3 § och om den kostnad som dragits från pensionssparkontot till följd av åtgärden.

11 § Pensionssparinstitutet skall årligen ge kontoinnehavaren en skriftlig redovisning av förvaltningen av tillgångarna på pensionssparkontot. I redovisningen skall anges

1. tillgångarnas ingående och utgående värde,
2. tillgångarnas placering,
3. köp, försäljningar och andra omplaceringar som skett,

4. belopp som har inbetalats eller utbetalats,
5. räntor och utdelningar, och
6. skatter och avgifter som dragits från kontot.

12 § Om fondpapper på ett pensionssparkonto är registrerade i pensionsparainstitutets namn (förvaltarregistrerade) skall institutet, om inte annat har avtalats, se till att kontoinnehavaren ändå får del av den information som han annars skulle ha fått genom utgivaren av fondpapperen.

4 kap. Spararens förfoganden

Allmänna bestämmelser

1 § Överlåtelse eller annat förfogande över tillgångar på ett pensionssparkonto eller över rätten enligt ett pensionssparavtal får inte ske på ett sätt som strider mot denna lag eller mot villkor som enligt kommunalskattelagen (1928:370) skall tas in i avtalet. Sådana förfoganden är ogiltiga.

Bestämmelsen i första stycket hindrar dock inte utmätning eller överlåtelse vid ackord eller konkurs.

2 § Om pensionssparavtalet upphör att gälla, skall bestämmelserna i denna lag om begränsningar i rätten att förfoga över tillgångar på pensionssparkontot inte längre tillämpas.

3 § Lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt skall inte tillämpas i fråga om tillgångar på ett pensionssparkonto.

Förmånstagarförordnande

4 § En pensionssparare får förordna sådana närstående som avses i punkt 3 sjunde stycket av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928:370) som förmånstagarare till rätten enligt pensionssparavtalet. Ett sådant förmånstagarförordnande kan återkallas av pensionsspararen, om han inte gentemot förmånstagaren åtagit sig att inte återkalla det.

Förmånstagarförordnandet upphör att gälla, om förmånstagaren avlider före pensionsspararen.

5 § Ett förmånstagarförordnande och ett villkor enligt 7 kap 2 § 5 äktenskapsbalken om att belopp som betalas ut enligt ett pensionssparavtal skall vara förmånstagararens enskilda egendom liksom en återkallelse av ett sådant förordnande eller villkor skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas pensionsparainstitutet eller genom institutets försorg antingen tas in i pensionssparavtalet eller antecknas på detta.

Om pensionsspararen har förenat ett förmånstagarförordnande med ett villkor om att utbetalningar enligt ett pensionssparavtal skall vara mottagarens enskilda egendom, skall pensionsparainstitutet skriftligen underrätta förmånstagaren om villkoret när ett pensionsbelopp första gången betalas ut.

Verkan av förmånstagarförordnande

6 § Om en förmånstagare förordnats, ingår de tillgångar som omfattas av förordnandet inte i pensionsspararens kvarlåtenskap. Om förmånstagare inte förordnats upphör pensionssparavtalet att gälla vid pensionsspararens död.

Jämkning av förmånstagarförordnande

7 § Om en pensionssparare efterlämnar make eller bröstarvinge och en tillämpning av förmånstagarförordnandet skulle leda till ett resultat som är oskäligt mot någon av dem, kan förordnandet jämkas så att tillgångarna på pensionssparkontot helt eller delvis tillfaller maken eller bröstarvingen. Vid prövningen skall särskilt beaktas skälen för förordnandet samt förmånstagarens och makens eller bröstarvingens ekonomiska förhållanden.

8 § Om en pensionssparares dödsfall inträffar sedan det dömts till äktenskapsskillnad mellan pensionsspararen och dennes make eller sedan talan om äktenskapsskillnad väckts men innan bodelning förrättats gäller, i stället för vad som föreskrivs i 7 §, följande beträffande jämkning till förmån för pensionsspararens make. Om maken vid bodelningen inte kan få ut sin andel därför att rätten enligt pensionssparavtalet övergår till någon annan som förmånstagare, är denne skyldig att av tillgångarna på pensionssparkontot avstå vad som fattas.

9 § Den som vill begära jämkning enligt 7 eller 8 § skall väcka talan mot förmånstagaren inom ett år från det att bouppteckning efter pensionsspararen avslutades eller dödsboanmälan gjordes. Väcks inte talan inom denna tid är rätten till jämkning förlorad.

Tolkning av förmånstagarförordnande

10 § Vid tolkning av bestämmelserna om förmånstagarers rätt enligt ett pensionssparavtal skall bestämmelserna i 105 § andra - fjärde styckena lagen (1927:77) om försäkringsavtal tillämpas. Med försäkringstagare skall då i stället avses pensionssparare.

Övriga bestämmelser om förmånstagarförordnande m.m.

11 § Under pensionsspararens livstid får förmånstagaren inte genom överlåtelse eller på annat sätt förfoga över den rätt som förordnandet medför.

12 § Vid pensionsspararens död övergår rätten enligt pensionssparavtalet till förmånstagaren. Denne får dock inte göra inbetalningar till pensionssparkontot, ändra vad som bestämts i pensionssparavtalet om utbetalningarnas storlek och utbetalningstiden eller själv förordna förmånstagare.

Om flera samtidigt är förmånstagare får omplaceringar av tillgångar på pensionssparkontot eller byte av pensionssparinstitut ske endast med samtliga förmånstagares samtycke.

Om förmånstagarna inte kan enas om tillgångarnas förvaltning skall pensionssparinstitutet på begäran av någon av dem upprätta ett pensionsparkonto för varje förmånstagare och fördela tillgångarna mellan kontona. Vid fördelningen skall förmånstagarna anses ha lika rätt om inte annat följer av pensionsspararens förordnande.

13 § Om rätten enligt ett pensionssparavtal övergått till någon annan av en annan orsak än pensionsspararens eller en tidigare förmånstagares död, upphör förmånstagarförordnandet att gälla, om det inte är ett förordnande som enligt 4 § inte får återkallas.

14 § Om förmånstagare avlider sedan förmånstagarförordnandet börjat tillämpas, upphör pensionssparavtalet att gälla. Är flera samtidigt förmånstagare gäller vad nu sagts till den del tillgångarna vid en fördelning enligt 12 § tredje stycket belöper på den avlidne.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om det i förordnandet föreskrivits att rätten till utbetalningar enligt pensionssparavtalet skall övergå till någon annan om förmånstagaren avlider.

15 § Om någon genom brott uppsåtligen har dödat pensionsspararen eller en förmånstagare, gäller bestämmelserna i 15 kap. ärvdabalken om förlust av rätt att ta arv eller testamente för gärningsmannens rätt enligt ett pensionssparavtal.

Detta gäller även när någon annars har orsakat pensionsspararens eller en förmånstagares död genom en uppsåtlig gärning som innefattat våld på den dödades person och utgjort brott för vilket lindrigare straff än fängelse i ett år inte är föreskrivet. Lika med våld anses att försätta någon i vanmakt eller annat sådant tillstånd.

Vad som sägs i första och andra styckena om den som har begått ett brott gäller också var och en som har medverkat till brottet såsom sägs i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken.

16 § Om vid bodelning rätten enligt ett pensionssparavtal helt eller delvis har tillagts kontoinnehavarens make gäller för denne bestämmelserna i 12 § första stycket om förmånstagare.

Har rätten enligt pensionssparavtalet delats skall pensionsparinstitutet upprätta ett pensionssparkonto även för den andre maken och fördela tillgångarna mellan kontona i enlighet med vad som bestämts vid bodelningen.

5 kap. Förhållandet till spararens borgenärer

1 § Tillgångar på ett pensionssparkonto får utmätas för pensionsspararens skulder endast om spartiden enligt avtalet understiger tio år eller om spararen något år betalat in sparbelopp som är mer än dubbelt så stort

som genomsnittet av de årliga inbetalningar som har skett under spartiden. Prop. 1992/93:187

2 § Om tillgångarna på ett pensionssparkonto får utmätas och förmånstagare har insatts enligt förordnande som kan återkallas, har efter pensionsspararens död dennes borgenärer, i den utsträckning fordringarna inte kan betalas ur kvarlåtenskapen, samma rätt till tillgångarna som om de tillfallit förmånstagaren genom testamente.

3 § Om pensionsspararen försätts i konkurs efter ansökan som gjorts innan tio år förflutit från det att pensionssparavtalet ingicks eller om offentligt ackord har fastställts inom samma tid skall bestämmelserna i 117 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal också tillämpas i fråga om möjligheten att av pensionssparinstitutet utkräva medel som pensionsspararen betalat enligt pensionssparavtalet. Vid tillämpningen skall paragrafens hänvisning till 116 och 102 §§ samma lag i stället gälla 1 § respektive 4 kap. 4 §.

4 § Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 - 3 §§ skall, om byte av pensionssparinstitut skett, överföring av tillgångar på ett pensionssparkonto till nytt konto inte anses som inbetalning. Prövningen såvitt gäller tidpunkten för pensionssparavtalets ingående och spartiden skall ske utifrån det ursprungliga avtalet.

6 kap. Avveckling av pensionssparrörelse

Obligatorisk avveckling

1 § Om ett pensionssparinstituts tillstånd att bedriva pensionssparrörelse återkallas eller annars upphör att gälla eller om institutet trätt i likvidation eller försätts i konkurs, skall pensionssparrörelsen avvecklas.

Frivillig avveckling

2 § Ett pensionssparinstitut får i annat fall än som sägs i 1 § avveckla sin pensionssparrörelse endast med tillstånd av Finansinspektionen. Sådant tillstånd får ges om avvecklingen bedöms kunna ske utan att kontoinnehavarnas ställning försämrats eller om det finns särskilda skäl.

Till ansökan om tillstånd skall fogas en plan för hur avvecklingen skall ske. Pensionssparinstitutet skall lämna Finansinspektionen de ytterligare upplysningar om den planerade avvecklingen och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär.

Genomförande av avvecklingen

3 § Vid avveckling av en pensionssparrörelse skall kontoinnehavarna underrättas om avvecklingen samt uppmanas att med tillämpning av 3 kap. 9 § inom en viss tid, lägst två månader, flytta pensionssparkontots tillgångar till ett annat pensionssparinstitut. Underrättelse skall ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar och i övrigt på ett ändamåls-

enligt sätt. Efter utgången av den tid som angetts får flyttning inte ske. En upplysning om detta skall tas in i underrättelsen.

Prop. 1992/93:187

4 § Efter utgången av den enligt 3 § bestämda tiden skall ett återstående bestånd av pensionssparavtal om möjligt överlåtas till ett eller flera andra pensionssparinstitut. Ett avtal om överlåtelse skall godkännas av Finansinspektionen för att bli giltigt.

Om inspektionen anser att ett avtal skall godkännas, skall inspektionen i Post- och Inrikes Tidningar och i övrigt på ett ändamålsenligt sätt kungöra avtalets innehåll. Kungörelsen skall innehålla föreläggande för kontoinnehavarna att inom en bestämd tid, minst en månad efter kungörelsens utfärdande, anmäla till inspektionen om de har något att invända mot avtalet.

Godkänner inspektionen ett avtal om överlåtelse, övergår ansvaret för pensionssparavtalen på det övertagande pensionssparinstitutet. Detta institut skall underrätta kontoinnehavarna om överlåtelsen och de eventuella ändringar i villkoren som överlåtelsen medför. Finansinspektionen bestämmer på vilket sätt underrättelsen skall ske.

5 § Pensionssparavtal som inte överlåtit inom sex månader från utgången av den enligt 3 § bestämda tiden upphör att gälla.

Övriga bestämmelser

6 § Om en pensionssparrörelse enligt vad som sägs i 1 § skall avvecklas eller om ansökan om tillstånd enligt 2 § getts in, får nya pensionssparavtal inte ingås.

7 § Pensionsbelopp som förfaller till betalning efter det att ett pensionssparinstitut trätt i likvidation eller försatts i konkurs skall betalas ut i den utsträckning tillgångar som avskilts för kontoinnehavarens räkning räcker för betalningarna.

7 kap. Tillsyn m.m.

Tillsynens inriktning

1 § Pensionssparinstitut står under tillsyn av Finansinspektionen. Vid sin tillsyn skall inspektionen se till att en sund pensionssparrörelse främjas.

Övriga tillsynsfrågor m.m.

2 § Bestämmelserna i 6 kap. 2, 7, 9, 10 och 12 §§ samt i 7 kap. 1 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse skall tillämpas även ifråga om pensionssparrörelse. Hänvisningarna till lagen om värdepappersrörelse skall därvid i stället gälla denna lag.

3 § Återkallas eller upphör ett pensionssparinstituts tillstånd att bedriva värdepappersrörelse upphör också tillståndet att bedriva pensionssparrörelse att gälla.

4 § Den som ansöker om tillstånd enligt denna lag skall betala avgift för prövningen enligt de närmare föreskrifter regeringen meddelar. Om Finansinspektionen för bedömning av en viss fråga i prövningen behöver anlita någon med särskild fackkunskap, skall kostnaden för detta betalas av sökanden.

Pensionssparinstitut skall med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet enligt de närmare föreskrifter regeringen meddelar.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.
  2. Frågor om tillstånd enligt denna lag får prövas före ikraftträdandet. Ett beslut i en sådan fråga skall gälla tidigast från ikraftträdandet.

Lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 5 § ärvdabalken¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

20 kap.

5 §

Är efter den döde testamente eller, om han var gift, äktenskapsförord angående förmögenhetsordningen, skall det intagas i bouppteckningen eller i bestyrkt avskrift fogas därvid som bilaga.

Bouppteckningen skall *jämväl* innehålla uppgift om *sådan den döde tillhörig livförsäkring* som, *enär* förmånstagare insatts, *ej* ingår i kvarlåtenskapen.

Bouppteckningen skall *också* innehålla uppgift om *livförsäkringar och tillgångar på pensionsparkonto enligt lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande* som *till följd av att* förmånstagare insatts, *inte* ingår i kvarlåtenskapen.

Är bland delägarna laglotsberättigad arvinge, skall, där delägare begär det, i bouppteckningen uppgift lämnas om vad arvinge eller hans avkomling av den döde mottagit i förskott eller eljest såsom gåva, så ock om gåva som den efterlevande maken, dennes avkomling eller universiell testamentstagare mottagit av den döde; och skall tillika uppgivas vad arvinge i förskott erhållit av efterlevande makens giftorättsgods. Vad nu är sagt skall ej gälla, där fråga är om sedvanliga skänker vilkas värde icke står i missförhållande till givarens villkor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹Balken omtryckt 1981:359.

Lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 2§, 10 kap. 3-5 §§, 11 kap. 4 § och 13 kap. 4 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 kap.

2 §¹

Enskild egendom är

1. egendom som till följd av äktenskapsförord är enskild,
2. egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
3. egendom som en make har erhållit genom testamente med det villkoret att den skall vara mottagarens enskilda,
4. egendom som en make har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda,
5. egendom som en make erhållit genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring som tecknats av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
5. egendom som en make erhållit genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring, sjukförsäkring eller *pensionssparande enligt lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande* som tecknats av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
6. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1–5, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

Avkastning av enskild egendom är giftorättsgods, om inte annat har föreskrivits genom en sådan rättshandling som avses i första stycket.

10 kap.

3 §²

Rättigheter som inte kan överlätas eller som i annat fall är av personlig art skall inte ingå i bodelning om det skulle strida mot vad som gäller för rättigheten.

Även om det inte följer av första stycket, skall rätt till pension på grund av en försäkring som någon av makarna äger inte ingå i bodelning,

¹Senaste lydelse 1993:130

²Senaste lydelse 1989:925

om utfallande belopp skall beskattas som inkomst och försäkringen gäller rätt till

1. ålderspension eller invalidpension, eller
2. efterlevandepension i fall då rätt till utbetalning av pensionen föreligger vid bodelningen.

Rätt till pension som tillkommer någon av makarna på grund av pensionssparavtal enligt lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande skall inte ingå i bodelning.

Rätt till pension som avses i andra stycket skall dock helt eller delvis ingå i bodelning, om det med hänsyn till äktenskapets längd, makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt skulle vara oskäligt att undanta pensionsrätten från bodelning.

Rätt till pension som avses i andra och tredje styckena skall dock helt eller delvis ingå i bodelning, om det med hänsyn till äktenskapets längd, makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt skulle vara oskäligt att undanta pensionsrätten från bodelning.

4 §

Egendom som har gjorts till enskild genom äktenskapsförord, liksom vad som har trätt i stället för sådan egendom samt avkastning av denna som är enskild egendom, skall ingå i bodelning om makarna kommer överens om det vid bodelningen. Detsamma gäller sådan rätt till pension på grund av försäkring som avses i 3 § andra stycket.

Egendom som har gjorts till enskild genom äktenskapsförord, liksom vad som har trätt i stället för sådan egendom samt avkastning av denna som är enskild egendom, skall ingå i bodelning om makarna kommer överens om det vid bodelningen. Detsamma gäller sådan rätt till pension på grund av försäkring eller pensionssparavtal som avses i 3 § andra och tredje styckena.

Har makarna kommit överens om att enskild egendom skall ingå i bodelningen, skall sådan egendom vid bodelningen anses utgöra gifträttsgods.

5 §

Om försäkring eller försäkringsbelopp som vid försäkringstagarens död tillfaller en förmånstagare finns bestämmelser i lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

Om förmånstagares rätt enligt pensionssparavtal finns bestämmelser i lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande.

11 kap.

4 §³

Har den ena maken utan den andra makens samtycke inom tre år innan talan om äktenskapsskillnad väcktes i inte obetydlig omfattning genom gåva minskat sitt giftorättsgods eller använt sitt giftorättsgods till att öka värdet av sin enskilda egendom, skall den andra makens andel vid bodelning med anledning av äktenskapsskillnad beräknas som om gåvans värde eller värdet av det använda giftorättsgodset alljämt hade ingått i den förstnämnda makens giftorättsgods. Dennes del i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i motsvarande mån.

Vad som sägs i första stycket om enskild egendom skall även gälla sådana rättigheter som enligt 10 kap. 3 § inte skall ingå i bodelning. Därvid skall med ökning av värdet av en sådan rättighet jämsättas förvärv av rättigheten. Vidare skall, om en makes användning av sitt giftorättsgods har medfört att värdet av egen pensionsförsäkring ökat eller att maken förvärvat förmån på grund av sådan försäkring, bestämmelserna i första stycket tillämpas även om den andra maken har samtyckt till åtgärden.

Vad som sägs i första stycket om enskild egendom skall även gälla sådana rättigheter som enligt 10 kap. 3 § inte skall ingå i bodelning. Därvid skall med ökning av värdet av en sådan rättighet jämsättas förvärv av rättigheten. Vidare skall, om en makes användning av sitt giftorättsgods har medfört att värdet av egen pensionsförsäkring *eller eget pensionssparkonto* ökat eller att maken förvärvat förmån på grund av sådan försäkring *eller på grund av pensions-sparavtal*, bestämmelserna i första stycket tillämpas även om den andra maken har samtyckt till åtgärden.

13 kap.

4 §

Har en makes andel enligt 11 kap. 4 § andra stycket beräknats som om värde av en pensionsförsäkring hade ingått bland tillgångarna och kan maken vid bodelningen inte få ut sin andel är försäkringsgivaren skyldig att av försäkringstagarens tillgodohavande betala tillbaka vad som fattas. Återbetalningen får göras direkt till försäkringstagarens make.

Har en makes andel enligt 11 kap. 4 § andra stycket beräknats som om värde av en pensionsförsäkring hade ingått bland tillgångarna och kan maken vid bodelningen inte få ut sin andel är försäkringsgivaren skyldig att av försäkringstagarens tillgodohavande betala tillbaka vad som fattas. Återbetalningen får göras direkt till försäkringstagarens make. *Vad som nu sagts skall*

³Senaste lydelse 1989:925

*tillämpas på motsvarande sätt i fråga om tillgångar på pensions-
sparkonto.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1983:890) om allemanssparande¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I denna lag behandlas den särskilda sparform (allemanssparande) som är förenad med skattelättnader enligt 2 § lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande.

*Föreslagen lydelse*1 §²

I denna lag behandlas den särskilda sparform (allemanssparande) som är förenad med skattelättnader enligt 2 § lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande. *Lagen gäller, med de undantag som anges i andra stycket, även för sådant sparande som sker i andelar i allemansfond enligt lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande.*

Bestämmelserna i 3 § andra - fjärde styckena, 4, 6, 8, 8a, 9 och 19-28 §§ skall inte tillämpas i fråga om sådant sparande i allemansfond som sker enligt lagen om individuellt pensionssparande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹Lagen omtryckt 1986:522.

²Senaste lydelse 1992:1497.

Lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor

Härigenom föreskrivs att lagen (1987:813) om homosexuella sambor¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Om två personer bor tillsammans i ett homosexuellt förhållande, skall vad som gäller i fråga om sambor enligt följande lagar och bestämmelser tillämpas även på de homosexuella samborna:

1. lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem, 2. ärvdabalken, 3. jordabalken, 4. 10 kap. 9 § rättegångsbalken, 5. 4 kap. 19 § första stycket utsökningsbalken, 6. 19 § första stycket, punkt 1 nionde stycket av anvisningarna till 31 § och punkt 3 a av anvisningarna till 33 § kommunalskattelagen (1928:370), 7. lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, 8. 6 § lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden, 9. bostadsrättslagen (1991:614), 10. 9 § rättshjälpslagen (1972:429), 11. lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer, 12. 5 kap. 18 § tredje stycket fastighetsbildningslagen (1970:988) samt 13. 10 § insiderlagen (1990:1342).	6. 19 § första stycket, punkt 1 nionde stycket och punkt 3 sjunde stycket av anvisningarna till 31 § samt punkt 3 a av anvisningarna till 33 § kommunalskattelagen (1928:370),

Förutsätter dessa lagar eller bestämmelser att samborna skall vara ogifta, gäller det också de homosexuella samborna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹Senaste lydelse 1991:1000.

Lag om ändring i lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder

Härigenom föreskrivs att 1, 3 - 5 och 9 §§ lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller livförsäkringar där premierna enligt försäkringsavtalet skall placeras i en eller flera värdepappersfonder *som är avsedda för tillskott genom försäkringspremier (försäkringspremiefonder).*

*Föreslagen lydelse*1 §²

Denna lag gäller livförsäkringar där premierna enligt försäkringsavtalet skall placeras i en eller flera värdepappersfonder.

3 §³

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, gäller i tillämpliga delar

1. för försäkringsbolaget bestämmelserna i försäkringsrörelselagen (1982:713) och
2. för försäkringspremiefonder bestämmelserna i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder.

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, gäller i tillämpliga delar för försäkringsbolaget bestämmelserna i försäkringsrörelselagen (1982:713).

4 §

Försäkringsbolaget skall placera inbetalda premier för försäkringen i den eller de *försäkringspremiefonder* som försäkringstagaren från tid till annan bestämmer.

Försäkringsbolaget skall placera inbetalda premier för försäkringen i den eller de *värdepappersfonder* som försäkringstagaren från tid till annan bestämmer.

Försäkringsbolaget har dock rätt att i sina villkor begränsa antalet fonder i vilka inbetalda premier får placeras.

¹Senaste lydelse av lagens rubrik 1990:1117.

²Senaste lydelse 1990:1117.

³Senaste lydelse 1990:1117.

5 §

Utdelning från en *försäkringspremiefond* på andelar som förvärvats enligt 4 § får användas endast för förvärv av nya fondandelar, utbetalning enligt försäkringsavtalet eller täckning av försäkringstagarens kostnader för försäkringen.

Utdelning från en *värdepappersfond* på andelar som förvärvats enligt 4 § får användas endast för förvärv av nya fondandelar, utbetalning enligt försäkringsavtalet eller täckning av försäkringstagarens kostnader för försäkringen.

9 §

Försäkringsbolaget får utan hinder av begränsningarna i 7 kap. 17 § försäkringsrörelselagen (1982:713) äga aktier i ett fondbolag *som förvaltar en försäkringspremiefond*.

Försäkringsbolaget får utan hinder av begränsningarna i 7 kap. 17 a § försäkringsrörelselagen (1982:713) äga aktier i ett fondbolag *vars enda uppgift är att förvalta sådana värdepappersfonder som uteslutande är avsedda för placeringar enligt 1 §*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 4 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

Ett *värdepappersbolag* och ett *utländskt värdepappersföretag* får som ett led i rörelsen

1. lämna råd i finansiella frågor,
2. ta emot värdepapper för förvaring,
3. ta emot medel med redovisningsskyldighet.

För att underlätta värdepappersrörelsen får ett värdepappersbolag och ett utländskt värdepappersföretag, efter tillstånd av Finansinspektionen, ta emot medel på konto och lämna kredit mot säkerhet.

När det finns särskilda skäl får Finansinspektionen medge att ett värdepappersbolag och ett utländskt värdepappersföretag utövar annan verksamhet än som anges i första och andra styckena, om den kan antas komma att underlätta rörelsen.

I lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande finns bestämmelser om rätt för värdepappersinstitut att bedriva pensionssparrörelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunalskattelagen (1928:370)

dels att 32 § 1 mom., 46 § 2 mom., 53 § 4 mom., punkt 1 av anvisningarna till 20 §, punkt 21 av anvisningarna till 23 §, punkt 1 av anvisningarna till 31 §, punkt 4 av anvisningarna till 41 §, punkt 6 av anvisningarna till 46 § och punkt 1 av anvisningarna till 48 § skall ha följande lydelse,

dels att i anvisningarna till 31 § skall införas en ny punkt, 3, och i anvisningarna till 46 § en ny punkt, 7, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

32 §

*1 mom.*¹ Till intäkt av tjänst hänförs

a) avlöning, arvode och kostnadsersättning samt annan förmån i pengar, bostad eller annat som utgått för tjänsten,

b) pension,

c) sådan livränta som utgått på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring med undantag av livränta som utgör vederlag vid avyttring av egendom, i den mån det inte är fråga om livränta som avses i d) och inte heller annat följer av 2 mom.,

d) i fråga om sådan i c) angiven livränta, som utgår till följd av personskada och på vilken 2 mom. inte är tillämpligt, den del av livräntan som avser ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur eller för förlorat underhåll,

e) ersättning som utgått i annan form än livränta på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, tagen i samband med tjänst, dock inte ersättning, som avser sjukvårds- eller läkarkostnader,

f) undantagsförmåner, periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt som avses i 31 §,

g) engångsbelopp som utgår till följd av personskada och utgör skattepliktig intäkt enligt punkt 1 av anvisningarna till 19 §,

h) sådan utdelning på och vinst vid avyttring av aktier i fåmansföretag som enligt 3 § 12 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall tas upp som intäkt av tjänst,

i) sådana förmåner och ersättningar m. m. som anges i punkterna 14 och 15 av anvisningarna,

*j) behållning på pensions-
sparkonto till den del pensions-
sparavtalet upphör att gälla enligt
4 kap. 6 och 14 §§ och 6 kap. 5 §
lagen (1993:000) om individuell*

¹Senaste lydelse 1990:650.

pensionssparande, samt till den del behållningen tas i anspråk på grund av utmätning, konkurs eller ackord.

Vid avskattning enligt första stycket i avses med pensions-sparkontots behållning marknadsvärdet på kontots tillgångar efter avräkning för den skatt enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel som är hänförlig till kontot.

Som intäkt av tjänst räknas jämväl annat belopp än ovan sagts — såsom vinstandel, återbäring eller vid återköp av försäkring uppbyggt belopp — vilket utgått på grund av pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst.

Har tjänsteinnehavare som löneförmån innehaft fastighet på sådant sätt, att han enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) skall anses som ägare, skall dock intäkt, vilken tjänsteinnehavaren åtnjutit från fastigheten, räknas som intäkt av näringsverksamhet eller behandlas enligt reglerna för privatbostad.

46 §

2 mom.² Skattskyldig, som har varit bosatt här i riket under hela beskattningsåret, får dessutom göra avdrag:

1) för periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning, som inte får dras av från inkomsten av särskild förvärvskälla, i den utsträckning som framgår av punkt 5 av anvisningarna;

2) för påförda egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter som inte får dras av från inkomsten av särskild förvärvskälla;

3) för obligatoriska avgifter som den skattskyldige, på grund av arbete i ett annat nordiskt land, enligt slutligt fastställt debitering skall betala i överensstämmelse med den konvention som avses i förordningen (1981:1284) om tillämpning av en konvention den 5 mars 1981 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet, om den avgiftsgrundande intäkten tas till beskattning för beskattningsåret i Sverige;

6) för avgift som den skattskyldige har betalat under beskattningsåret för annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring, som ägs av arbetsgivare, i den omfattning som framgår av punkt 6 av anvisningarna;

7) för inbetalning som den skattskyldige under beskattningsåret har gjort på pensionssparkonto i den omfattning som framgår av punkt 7 av anvisningarna.

²Senaste lydelse 1990:650.

Har skattskyldig under beskattningsåret varit skyldig att betala sjömansskatt, medges avdrag för periodiskt understöd *och* avgift för pensionsförsäkring som anges i första stycket 6, endast i den mån hänsyn inte tagits till understödet *eller* avgiften vid beräkningen av sjömansskatt.

Avdrag för avgift som avses i första stycket 6 medges endast i den mån avdrag inte får ske från intäkt av särskild förvärvskälla.

Om skattskyldig varit bosatt här i riket endast under en del av beskattningsåret, medges avdrag som nu sagts bara i den mån det belöper på nämnda tid.

53 §

4 mom.³ Överlåtes pensionsförsäkring genom bodelning, skall överlåtaren oavsett överlåtelsen under sin livstid i förvärvarens ställe vara skattskyldig för utfallande belopp, såvida han *icke* skulle ha varit berättigad till avdrag vid utgivande av periodiskt understöd till förvärvaren. Om det finns särskilda skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att överlåtaren inte skall vara skattskyldig i förvärvarens ställe, även om överlåtaren inte skulle ha varit berättigad till avdrag som här avses. Skattemyndighetens beslut i sådant ärende får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

4 mom. Överlåts genom bodelning pensionsförsäkring *eller rätt enligt pensionssparavtal*, skall överlåtaren oavsett överlåtelsen under sin livstid i förvärvarens ställe vara skattskyldig för utfallande belopp, såvida han *inte* skulle ha varit berättigad till avdrag vid utgivande av periodiskt understöd till förvärvaren. Om det finns särskilda skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att överlåtaren inte skall vara skattskyldig i förvärvarens ställe, även om överlåtaren inte skulle ha varit berättigad till avdrag som här avses. Skattemyndighetens beslut i sådant ärende får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

Överlåter skattskyldig, som enligt bindande förpliktelse äger rätt att uppbära periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, sin rätt, skall han alltså vara skattskyldig för utfallande belopp, i den mån han *icke* vid utbetalning till mottagaren skulle vara berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd.

³Senaste lydelse 1991:180.

Anvisningar

till 20 §

1.⁴ Till skattskyldigs levnads- kostnader, för vilka avdrag enligt denna paragraf ej medges, räknas bland annat premier för egna personliga försäkringar och avgifter till kassor, föreningar och andra sammanslutningar, i vilka den skattskyldige är medlem. Avdrag får dock göras för sådana premier och avgifter i den omfattning som anges i 33 §, 46 § 2 mom., punkterna 21 och 23 av anvisningarna till 23 § och punkt 6 av anvisningarna till 33 §.

1. Till skattskyldigs levnads- kostnader, för vilka avdrag enligt denna paragraf ej medges, räknas bland annat premier för egna personliga försäkringar och avgifter till kassor, föreningar och andra sammanslutningar, i vilka den skattskyldige är medlem. Avdrag får dock göras för sådana premier och avgifter i den omfattning som anges i 33 §, 46 § 2 mom., punkterna 21 och 23 av anvisningarna till 23 § och punkt 6 av anvisningarna till 33 §. *Avdrag får även göras för inbetalning på pensions- sparkonto i den omfattning som anges i 46 § 2 mom. och punkt 21 av anvisningarna till 23 §.*

Bestämmelserna i första stycket gäller inte avgifter till arbetsgivarorganisationer. Beträffande sådana avgifter gäller att avdrag medges till den del avgifterna avser medel för konfliktändamål. Bedömningen av vad avgifterna avser får grundas på uppgifter i organisationens budget om inte särskilda skäl talar mot det. Vid bedömningen skall dock avgifterna alltid i första hand avräknas mot kostnaderna för den övriga organisationsverksamheten.

Utgifter för representation och liknande ändamål är att hänföra till omkostnader i förvärvskälla endast om de har omedelbart samband med verksamheten, såsom då fråga uteslutande är om att inleda eller bibehålla affärsförbindelser och liknande eller då utgifterna avser jubileum för företaget, invigning av mera betydande anläggning för verksamheten, stapelavlöpnings eller jämförbara händelser eller då utgifterna är att hänföra till personalvård. Avdrag medges i det enskilda fallet inte med större belopp än som kan anses skäligt och inte i något fall för utgifter för spritdrycker och vin. Avdrag för måltidsutgifter medges normalt inte med större belopp än som motsvarar skäliga utgifter för lunch.

Till kostnader för hälsovård, sjukvård samt företagshälsovård, för vilka avdrag inte medges enligt denna paragraf, räknas

kostnader för hälso- och sjukvård för vilken ersättning inte utges enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring i den mån kostnaderna inte avser antingen sjuk- och tandvårdskostnader som uppkommer vid insjuknande i samband med tjänsteförrättning utomlands eller sjuk- och tandvårdskostnader för anställd som inte är försäkrad enligt lagen om allmän försäkring,

⁴Senaste lydelse 1992:1343.

kostnader för företagshälsovård som inte uppfyller villkoren i 3 § 1-7 den upphävda förordningen (1985:326) om bidrag till företagshälsovård samt

kostnader för sådan verksamhet som avser rehabilitering eller liknande och som inte bedrivs efter grunder som fastställs i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer.

till 23 §

21.⁵ Avdrag får göras för avgift för pensionsförsäkring. Avdraget beräknas på inkomst av näringsverksamhet och inkomst av kapital i den omfattning som anges i 46 § 2 mom. första stycket 6 och fjärde stycket *samt* i punkt 6 första — fjärde och sjätte styckena av anvisningarna till 46 §.

21. Avdrag får göras för avgift för pensionsförsäkring *och för inbetalning på eget pensionssparkonto*. Avdraget beräknas på inkomst av näringsverksamhet och inkomst av kapital i den omfattning som anges i 46 § 2 mom. första stycket 6 *och* 7 och fjärde stycket, i punkt 6 första — fjärde och sjätte styckena *samt i punkt 7* av anvisningarna till 46 §.

till 31 §

1.⁶ Med pension förstås dels belopp, som annorledes än i följd av försäkring utgår på grund av föregående tjänsteförhållande, dels belopp, som på grund av lagen (1962:381) om allmän försäkring utgår i form av folkpension eller tilläggspension, dels belopp som utgår på grund av pensionsförsäkring.

1. Med pension förstås dels belopp, som annorledes än i följd av försäkring utgår på grund av föregående tjänsteförhållande, dels belopp, som på grund av lagen (1962:381) om allmän försäkring utgår i form av folkpension eller tilläggspension, dels belopp som utgår på grund av pensionsförsäkring, *dels belopp som utbetalas från pensionssparkonto till pensionspararen, till förmånstagare på grund av förmånstagarförordnande, till den som erhållit rätten till pension genom bodelning, till make eller bröstarvinge på grund av jämkning av förmånstagarförordnande samt vid återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken.*

Med pensionsförsäkring förstås försäkring, som inte medför rätt till andra försäkringsbelopp än ålderspension, invalidpension eller efterlevandepension. För att en försäkring skall anses som pensionsförsäkring fordras vidare, om inte annat följer av förklaring enligt sjuttonde stycket, att försäkringen meddelats i en här i landet bedriven försäkringsrörelse.

⁵Senaste lydelse 1991:692.

⁶Senaste lydelse 1991:180.

Med försäkrad avses den på vars liv försäkringen tagits eller, i fråga om invalidpension, den vars arbetsförmåga försäkringen avser. Med tjänstepensionsförsäkring förstås pensionsförsäkring, som har samband med tjänst och för vilken den försäkrades arbetsgivare åtagit sig att ansvara för betalning av hela avgiften. Med tjänstepensionsförsäkring förstås också pensionsförsäkring, som — om en anställd avlidit — tagits av den anställdes arbetsgivare till förmån för den anställdes efterlevande och för vilken försäkring arbetsgivaren åtagit sig att ansvara för betalning av hela avgiften.

I fråga om annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring skall försäkringstagaren vara den försäkrade. Här försäkringstagaren eller hans make eller person med vilken han sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden barn under 16 år, får han ta försäkring avseende efterlevandepension på sin makes eller den sammanboendes liv, om barnet insätts som förmånstagare. Om särskilda skäl föreligger kan skattemyndigheten efter ansökan medge att dödsboet efter skattskyldig som här i riket bedrivit näringsverksamhet får ta försäkring avseende efterlevandepension. Som förutsättning för att medgivande skall lämnas gäller att den efterlevande saknar betryggande pensionsskydd och att försäkringen tas i samband med att boet upphör med driften i förvärvskällan. Motsvarande gäller om den avlidne drivit verksamheten genom förmedling av juridisk person.

Ålderspension får inte börja utgå vid lägre ålder än 55 år. Om särskilda skäl föreligger, får dock skattemyndigheten efter ansökan besluta att pension får börja utgå vid lägre ålder.

Ålderspension får utgå högst så länge den försäkrade lever, men under den försäkrades livstid lägst fem år eller, om försäkringen skall upphöra när den försäkrade fyller 65 år, lägst tre år. Pensionen får under den första femårsperiod under vilken den utbetalas inte utgå med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande pensionsbelopp.

För ålderspension som utgår enligt allmän pensionsplan gäller, om den skall upphöra innan den försäkrade avlider, vad därom utfästs enligt planen. Vad som enligt denna lag avses med allmän pensionsplan framgår av punkt 20 av anvisningarna till 23 §.

Förmånstagare får inte insättas till annan ålderspensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring. Till tjänstepensionsförsäkring avseende ålderspension skall anställd, som då försäkringsavtalet ingicks var den försäkrade, vara förmånstagare.

Med invalidpension förstås pension som utgår till den försäkrade högst så länge denne är arbetsförmögen eller har nedsatt arbetsförmåga. Invalidpension får upphöra tidigast fem år efter det försäkringsavtalet träffades. I fråga om förmånstagare gäller föreskrifterna i föregående stycke.

Med efterlevandepension förstås pension

1. som efter den försäkrades död utgår till den försäkrades make, varmed i detta sammanhang förstås person med vilken den försäkrade varit gift eller sammanbott under äktenskapsliknande förhållanden,

2. som efter den försäkrades död utgår till barn till den försäkrade eller barn till person som angivits under 1,

3. som utgår till efterlevande på grund av försäkring som tagits av dödsbo efter medgivande enligt tredje stycket, varvid pension får utgå som om den avlidne varit försäkrad, eller

4. som utgår på grund av försäkring som tagits av arbetsgivare till förmån för anställds efterlevande med stöd av andra stycket sista meningen, varvid pension får utgå som om den avlidne varit försäkrad.

Efterlevandepension får utgå högst så länge den efterlevande lever och får under den första femårsperiod under vilken den utbetalas inte utgå med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande pensionsbelopp. Efterlevandepension till person som avses i föregående stycke 1. får upphöra när denne ingår nytt äktenskap men i annat fall under dennes livstid inte förrän fem år förflutit efter den försäkrades död. Har den försäkrade avlidit mindre än fem år före den tidpunkt då försäkringen annars skulle ha upphört, får dock sådan efterlevandepension som nyss sagts upphöra vid sistnämnda tidpunkt. Efterlevandepension till barn, som avses i föregående stycke 2., skall upphöra senast när barnet fyller 20 år. Är barnet varaktigt oförmöget till arbete, får pension utgå så länge barnet lever. Har försäkring avseende efterlevandepension till barn tagits på sådan persons liv som avses i föregående stycke 1., skall pensionen upphöra senast när barnet fyller 16 år.

Som efterlevandepension anses även pension som — om försäkrad eller efterlevande make avlider innan ålders- eller efterlevandepension har utgått under viss i försäkringsavtalet angiven minsta tid — skall utgå under återstoden av denna tid (försörjningsränta). En förutsättning för detta är dock att försörjningsräntan skall kunna utgå endast till person som avses i nionde stycket. Vidare förutsätts

a) att försörjningsräntan är förenad med livsvarig ålderspension eller med sådan livsvarig efterlevandepension till make, som skall börja utgå omedelbart efter den försäkrades död, samt att försörjningsräntans årsbelopp inte överstiger den livsvariga pensionens årsbelopp,

b) att försörjningsräntan skall utgå under högst tjugo år, dock med den inskränkningen att, då räntan är förenad med livsvarig ålderspension, räntan inte får utgå längre än till den tidpunkt, då den försäkrade skulle ha fyllt 90 år, och inte heller, vid pensionsålder över 70 år, under längre tid än som motsvarar skillnaden mellan 90 år och pensionsåldern,

c) att premier för försörjningsräntan och den med denna förenade livsvariga pensionen skall erläggas under tid, som inte med mera än fem år understiger den tid under vilken försörjningsräntan enligt avtalet längst skall utgå, samt att inte vid utgången av något kalenderår under förstnämnda tid det sammanlagda beloppet av erlagda premier överstiger

det belopp, som vid samma tidpunkt skulle ha erlagts, om premiebetalningen jämnt fördelats på tid, som med fem år understiger den tid under vilken försörjningsrätten längst skall utgå.

Vid tillämpningen av bestämmelserna under a) i nästföregående stycke skall efterlevandepension anses såsom livsvarig, även om pension skall upphöra vid omgifte.

Som förmånstagare till försäkring avseende efterlevandepension får endast insättas person till vilken efterlevandepension kan utgå enligt nionde och tionde styckena eller, vid försörjningsranta, person som anges i nionde stycket.

Försäkringsvillkor, som med hänsyn till bestämmelserna i denna lag är avgörande för frågan huruvida försäkringen är att anse som pensionsförsäkring, skall tas in i försäkringsavtalet. Detta skall dessutom innehålla villkor att försäkringen inte får pantsättas eller belånas och inte heller ändras på sådant sätt att den inte längre uppfyller de föreskrifter, som anges för pensionsförsäkring i denna lag, eller i andra fall än nedan föreskrivs överlåtas eller återköpas. Avtalet får inte innehålla villkor som är oförenligt med bestämmelserna om pensionsförsäkring i denna lag.

Under den försäkrades livtid får pensionsförsäkring endast överlåtas

1. till följd av anställningsförhållande, därvid försäkringen före eller efter överlåtelsen skall ha karaktär av tjänstepensionsförsäkring,
2. på grund av utmätning liksom vid ackord eller konkurs eller
3. genom bodelning.

Ny ägare till pensionsförsäkring skall omedelbart underrätta försäkringsgivaren om förvärvet av försäkringen. Återköp av pensionsförsäkring får utan hinder av bestämmelserna i denna lag ske, om det tekniska återköpsvärdet uppgår till högst 10 000 kronor eller om särskilda skäl föreligger och skattemyndigheten på särskild ansökan medger det. Bestämmelserna i lagen hindrar inte heller återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken av försäkringstagarens tillgodohavande.

Om särskilda skäl föreligger, kan skattemyndigheten efter ansökan förklara att försäkring som har meddelats i utomlands bedriven försäkringsrörelse skall anses som pensionsförsäkring. Sådan förklaring får meddelas endast under förutsättning att villkoren för försäkringen i huvudsak står i överensstämmelse med bestämmelserna i denna anvisningspunkt om pensionsförsäkring. Har förklaring som här avses meddelats kan försäkringen inte övergå till kapitalförsäkring.

Med kapitalförsäkring förstås annan livförsäkring än pensionsförsäkring. Till kapitalförsäkring hänförs mot statens grupplivförsäkring svarande förmån från kommun, även om förmånen inte utgår på grund av försäkring.

Försäkring som enligt denna lag är att hänföra till pensionsförsäkring får anses såsom kapitalförsäkring, om förbehåll härom intagits i avtalet vid dess ingående.

Premiebefrielseförsäkring skall anses tillhöra samma slag av försäkring som huvudförsäkringen.

För att sjuk- eller olycksfallsförsäkring skall anses ha tagits i samband med tjänst fordras, att premier för försäkringen skall betalas av arbetsgivaren. Vidare fordras att anmälan görs till försäkringsanstalten om att försäkringen har tagits i samband med tjänst.

Till livränta räknas även höjning av livräntan och sådant tillägg till denna som skall utgå under livräntans fortsatta bestånd.

Såvitt gäller kraven enligt denna anvisningspunkt, att en ålders- eller efterlevandepension under den första femårsperioden inte utgår med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp samt att årsbeloppet av en försörjningsränta inte överstiger den livsvariga pensionens årsbelopp, bortses i fråga om försäkring enligt lagen (1989:1079) om livförsäkringar med *aktiefondsanknytning* från sådana förändringar av beloppen som föranleds av kursutvecklingen på fondandelarna.

Såvitt gäller kraven enligt denna anvisningspunkt, att en ålders- eller efterlevandepension under den första femårsperioden inte utgår med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp samt att årsbeloppet av en försörjningsränta inte överstiger den livsvariga pensionens årsbelopp, bortses i fråga om försäkring enligt lagen (1989:1079) om livförsäkringar med *anknytning till värdepappersfonder* från sådana förändringar av beloppen som föranleds av kursutvecklingen på fondandelarna.

Beslut som skattemyndighet meddelat med stöd av tredje, fjärde, sextonde eller sjuttonde stycket av denna anvisningspunkt får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

3. Pensionssparavtal, pensionssparkonto, pensionssparare och kontoinnehavare har den innebörd som anges i 1 kap. 2 § lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande.

För att ett konto skall anses utgöra ett pensionssparkonto fordras att kontot förs av ett svenskt pensionssparinstitut eller av ett utländskt instituts filial i Sverige.

Utbetalning från pensionssparkonto får, förutom betalning av skatt, avgifter och ersättning för förvärv av tillgångar, inte avse annat än

pension till pensionsspararen (ålderspension),

pension efter pensionsspararens död till dem som avses i sjunde stycket (efterlevandepension),

behållning som skall avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket j,

belopp som utgår på grund av jämkning av förmånstagarförordnande samt

återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken.

Ålderspension får inte börja betalas ut vid lägre ålder än 55 år. Utbetalning får dock ske dessförinnan till den som fått rätt till förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Om det i andra fall finns särskilda skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att pension får börja betalas ut vid lägre ålder.

Pensionssparkonto får avslutas genom en utbetalning i förtid om behållningen på kontot uppgår till högst ett basbelopp enligt lagen om allmän försäkring och kontot inte är förenat med ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande samt inbetalning på kontot inte har skett senare än 10 år före utbetalningstillfället. Om det i andra fall finns synnerliga skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att kontot får avslutas genom utbetalning i förtid.

Ålderspension får betalas ut högst så länge pensionsspararen lever och skall utgå under minst fem år eller, om pensionssparavtalet skall upphöra när pensionsspararen fyller 65 år, under minst tre år. Pensionen skall under den första femårsperioden för utbetalningarna betalas ut med samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp.

Med efterlevandepension förstås pension som efter pensionsspararens död betalas till

1. person med vilken den avlidne varit gift eller sammanbott under äktenskapsliknande förhållanden, eller

2. barn till pensionsspararen eller till person som angivits under 1.

Efterlevandepension får betalas ut högst så länge den efterlevande lever och skall under den första femårsperioden för utbetalningarna betalas ut med samma belopp vid

varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp. Har pensions-spararen avlidit mindre än fem år före den tidpunkt då utbetalningarna annars skulle ha upphört, får dock efterlevandepension upphöra vid sist nämnda tidpunkt.

Som förmånstagare till rätt enligt pensionssparavtal får endast insät-tas person till vilken efterlevande-pension kan betalas enligt sjunde stycket.

Pensionssparvillkor, som med hänsyn till bestämmelserna i denna lag är avgörande för frågan om sparavtalet skall anses utgöra ett pensionssparavtal, skall tas in i pensionssparavtalet. Detta skall dessutom innehålla villkor att rätt enligt pensionssparavtal samt till-gångar på ett pensionssparkonto inte får pantsättas eller belånas. Pensionssparavtalet får inte heller ändras på sådant sätt att det inte längre uppfyller de föreskrifter som anges för ett sådant avtal i lag eller innehålla villkor som är o-förenliga med bestämmelserna om pensionssparavtal i denna lag.

Rätt till behållning på pensions-sparkonto får endast överlåtas

1. på grund av utmätning,
2. vid ackord och konkurs, eller
3. i den ordning som anges i 4 kap. 12 och 16 §§ lagen om in-dividuellt pensionssparande.

Den som övertagit rätt till be-hållning på respektive utbetalning-ar från pensionssparkonto skall omedelbart underrätta det pen-sionssparinstitut som för kontot om överlåtelsen.

Vid tillämpningen av kravet att en ålders- eller efterlevandepension under den första femårsperioden skall betalas ut med samma eller med stigande belopp skall, för sparande i värdepapper och värde-pappersfonder, bortses från de förändringar av beloppen som beror på kursutvecklingen på värdepapperen och fondandelarna.

Beslut av skattemyndighet enligt fjärde och femte styckena av denna anvisningspunkt får överklagas hos Riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

till 41 §

4.⁷ I fråga om inkomst av tjänst gäller *såsom* allmän regel, att inkomst skall anses hava åtnjutits under det år, då densamma från den skattskyldiges synpunkt är att anse som verkligen förvärvad och till sitt belopp känd. Detta är framför allt förhållandet, då inkomsten av den skattskyldige uppburits eller blivit för honom tillgänglig för lyftning eller, såsom i fråga om bostadsförmån och andra förmåner in natura, då den på annat sätt kommit den skattskyldige till godo, detta oberoende av huruvida inkomsten intjänats under året eller tidigare. Har den skattskyldige på grund av sin tjänst fått förvärva värdepapper på förmånliga villkor, tas förmånen upp till beskattning det år förvärvet skedde.

4. I fråga om inkomst av tjänst gäller *som* allmän regel, att inkomst skall anses hava åtnjutits under det år, då densamma från den skattskyldiges synpunkt är att anse som verkligen förvärvad och till sitt belopp känd. Detta är framför allt förhållandet, då inkomsten av den skattskyldige uppburits eller blivit för honom tillgänglig för lyftning eller, såsom i fråga om bostadsförmån och andra förmåner in natura, då den på annat sätt kommit den skattskyldige till godo, detta oberoende av huruvida inkomsten intjänats under året eller tidigare. Har den skattskyldige på grund av sin tjänst fått förvärva värdepapper på förmånliga villkor, tas förmånen upp till beskattning det år förvärvet skedde. *I fall då behållning på pensionssparkonto skall avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket j inträder skattskyldigheten när pensionsparavtalet upphör att gälla för de tillgångar som skall avskattas.*

Å andra sidan skall utgifterna och omkostnaderna för inkomstförvärvet avdragas från intäkten under det år, då de verkligen blivit av den skattskyldige bestridda, även om de avser inkomst, som tidigare förvärvats eller först under ett senare år beräknas inflyta.

till 46 §

6.⁸ Avdrag för avgift för pensionsförsäkring medges endast om försäkringen ägs av den skattskyldige.

Avdraget får inte överstiga summan av

Avdraget får, *tillsammans med avdrag för sådan inbetalning på*

⁷Senaste lydelse 1992:1662.

1. den skattskyldiges inkomst av aktiv näringsverksamhet före avdrag enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 §, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter,

2. inkomst av tjänst, med bortseende från sådan intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i och

3. inkomst ombord enligt lagen (1958:295) om sjömansskatt samt enligt 1 § 2 mom. nämnda lag skattepliktig dagpenning för antingen beskattningsåret eller året närmast dessförinnan

och beräknas med hänsyn till storleken av sådan inkomst. Avdraget får uppgå till högst ett belopp motsvarande det basbelopp som enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämts för året närmast före taxeringsåret och dessutom i fråga om

a. inkomst av aktiv näringsverksamhet till sammanlagt högst 25 procent av inkomsten före avdrag enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 §, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen om socialavgifter till den del den inte överstiger tjugo gånger nämnda basbelopp samt högst 20 procent av den del av nyss nämnda inkomst som överstiger tjugo men inte fyrtio gånger nämnda basbelopp,

b. inkomst av anställning om den skattskyldige helt saknar pensionsrätt i anställning och inte är anställd i ett aktiebolag eller en ekonomisk förening vari han har sådan bestämmande inflytande som avses i punkt

pensionssparkonto som avses i punkt 7, inte överstiga summan av

1. den skattskyldiges inkomst av aktiv näringsverksamhet före avdrag enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 §, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt *och på sådan inbetalning på pensionssparkonto som avses i punkt 7* och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter,

a. inkomst av aktiv näringsverksamhet till sammanlagt högst 25 procent av inkomsten före avdrag enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 §, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt *och på sådan inbetalning på pensionssparkonto som avses i punkt 7* och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen om socialavgifter till den del den inte överstiger tjugo gånger nämnda basbelopp samt högst 20 procent av den del av nyss nämnda inkomst som överstiger tjugo men inte fyrtio gånger nämnda basbelopp,

⁸Senaste lydelse 1991:1832.

20 e femte stycket av anvisningarna till 23 § till sammanlagt högst 35 procent av inkomsten till den del den inte överstiger tjugo gånger nämnda basbelopp samt högst 25 procent av den del av inkomsten som överstiger tjugo men inte trettio gånger nämnda basbelopp eller

c. annan inkomst av tjänst, med bortseende från sådan intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i, och inkomst ombord enligt lagen om sjömansskatt samt enligt 1 § 2 mom. nämnda lag skattepliktig dagpenning till högst 10 procent av den del av inkomsten som överstiger tio men inte tjugo gånger samma basbelopp. — Avdrag enligt detta stycke beräknas i sin helhet antingen på inkomst som skall tas upp till beskattning under beskattningsåret eller på inkomst året närmast dessförinnan. Om den skattskyldige har inkomst av aktiv näringsverksamhet från mer än en förvärvskälla får avdrag beräknat enligt detta stycke inte överstiga det avdrag som kunnat göras om inkomsten varit hänförlig till en och samma förvärvskälla. Har den skattskyldige inkomster som kan grunda rätt till avdrag enligt detta stycke både i inkomstslaget näringsverksamhet och som allmänt avdrag skall den del av avdraget som beräknas på ett basbelopp fördelas efter respektive avdragsgrundande inkomsts andel av de sammanlagda avdragsgrundande inkomsterna.

Om särskilda skäl föreligger får skattemyndigheten efter ansökan besluta att avdrag för avgift för pensionsförsäkring får medges med högre belopp än som följer av bestämmelserna i föregående stycke. Därvid skall dock följande gälla. För skattskyldig, som redovisar inkomst som är att anse som inkomst endast av tjänst med bortseende från sådan intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i men som i huvudsak saknar pensionsrätt i anställning, får avdrag medges högst med belopp, beräknat som för skattskyldig som avses i andra stycket b. Har sådan skattskyldig erhållit särskild ersättning i samband med att anställning upphört och har han ej skaffat sig ett betryggande pensionsskydd, får dock avdrag medges med högre belopp. Avdrag som avses i de två närmast föregående meningarna får dock inte beräknas för inkomst som härrör från aktiebolag eller ekonomisk förening vari den skattskyldige har sådant bestämmande inflytande som avses i punkt 20 e femte stycket av anvisningarna till 23 §. Har skattskyldig, som —

Om särskilda skäl föreligger får skattemyndigheten efter ansökan besluta att avdrag för avgift för pensionsförsäkring *respektive inbetalning på pensionssparkonto* får medges med högre belopp än som följer av bestämmelserna i föregående stycke. Därvid skall dock följande gälla. För skattskyldig, som redovisar inkomst som är att anse som inkomst endast av tjänst med bortseende från sådan intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i men som i huvudsak saknar pensionsrätt i anställning, får avdrag medges högst med belopp, beräknat som för skattskyldig som avses i andra stycket b. Har sådan skattskyldig erhållit särskild ersättning i samband med att anställning upphört och har han ej skaffat sig ett betryggande pensionsskydd, får dock avdrag medges med högre belopp. Avdrag som avses i de två närmast föregående meningarna får dock inte beräknas för inkomst som härrör från aktiebolag eller ekonomisk förening vari den skattskyldige har sådant bestämmande inflytande som avses i punkt 20 e femte

själv eller genom förmedling av juridisk person — bedrivit näringsverksamhet, upphört med driften i förvärvskällan och har han under verksamhetstiden ej skaffat sig ett betryggande pensionsskydd, får avdrag beräknas även på inkomst av kapital som är hänförlig till försäljning av förvärvskällan före avdraget, på inkomst av passiv näringsverksamhet före avdraget samt på sådan intäkt av tjänst som avses i 32 § 1 mom. första stycket h. Avdraget får i detta fall beräknas med beaktande av det antal år den skattskyldige drivit näringsverksamheten, dock högst för tio år. Hänsyn skall vid bedömningen av avdragets storlek tas till den skattskyldiges övriga pensionskydd och andra möjligheter till avdrag för avgift som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6. Avdraget får dock inte överstiga ett belopp som för varje år som driften pågått motsvarar tio gånger det basbelopp som enligt lagen om allmän försäkring bestämts för det år driften i förvärvskällan upphört och ej heller summan av de belopp som under beskattningsåret redovisats som nettointäkt av förvärvskällan i förekommande fall före avdraget, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen om socialavgifter och sådan inkomst av kapital som är att hänföra till vinst med anledning av överlåtelse av förvärvskällan. Har skattemyndigheten enligt punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 31 § medgivit att dödsbo tar pensionsförsäkring, anger skattemyndigheten det högsta belopp varmed avdrag för avgift för försäkringen får medges. Härvid iaktas i tillämpliga delar bestämmelserna i detta stycke om avdrag för skattskyldig som upp-

stycket av anvisningarna till 23 §. Har skattskyldig, som — själv eller genom förmedling av juridisk person — bedrivit näringsverksamhet, upphört med driften i förvärvskällan och har han under verksamhetstiden ej skaffat sig ett betryggande pensionskydd, får avdrag beräknas även på inkomst av kapital som är hänförlig till försäljning av förvärvskällan före avdraget, på inkomst av passiv näringsverksamhet före avdraget samt på sådan intäkt av tjänst som avses i 32 § 1 mom. första stycket h. Avdraget får i detta fall beräknas med beaktande av det antal år den skattskyldige drivit näringsverksamheten, dock högst för tio år. Hänsyn skall vid bedömningen av avdragets storlek tas till den skattskyldiges övriga pensionskydd och andra möjligheter till avdrag för avgift *och inbetalning* som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 *och* 7. Avdraget får dock inte överstiga ett belopp som för varje år som driften pågått motsvarar tio gånger det basbelopp som enligt lagen om allmän försäkring bestämts för det år driften i förvärvskällan upphört och ej heller summan av de belopp som under beskattningsåret redovisats som nettointäkt av förvärvskällan i förekommande fall före avdraget, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt och *på sådan inbetalning på pensions-sparkonto som avses i punkt 7 och* före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen om socialavgifter och sådan inkomst av kapital som är att hänföra till vinst med anledning av överlåtelse av förvärvskällan. Har skattemyndigheten enligt punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 31 § medgivit att dödsbo tar pensionsförsäkring, anger skattemyndigheten det högsta

hört med driften i en förvärvskälla. Skattemyndighetens beslut i fråga som avses i detta stycke får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

Har skattskyldig erlagt avgift som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 men har avdrag för avgiften helt eller delvis inte kunnat utnyttjas enligt bestämmelserna i andra stycket, medges avdrag för ej utnyttjat belopp vid taxering för det påföljande beskattningsåret. Sådant avdrag medges dock inte med belopp som tillsammans med erlagd avgift sistnämnda år överstiger vad som anges i andra stycket.

Oavsett föreskrifterna i de föregående styckena medges avdrag för avgift som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 inte med högre belopp än skillnaden mellan sammanlagda beloppet av inkomster från olika förvärvskällor och övriga avdrag enligt 46 §. Avdrag, som på grund av vad nu sagts inte kunnat utnyttjas vid taxeringen för det beskattningsår då avgiften betalades, får utnyttjas senast vid taxeringen för sjätte beskattningsåret efter betalningsåret. Inte heller i sistnämnda fall får avdraget överstiga vad som återstår sedan övriga avdrag enligt 46 § gjorts.

Om avdrag medges enligt tredje stycket sjätte meningen på grund av att aktier eller andelar i fåmansföretag avyttrats skall avdraget i första hand göras som allmänt avdrag. Avdraget begränsas till ett belopp motsvarande det lägsta av den del av vinsten vid avyttringen som tas upp som intäkt av tjänst och inkomsten av tjänst före avdraget. Till den del avdraget inte kan utnyttjas som allmänt avdrag får avdrag göras i inkomstslaget kapital enligt 3 § 2 mom. sjätte stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. I det fall avdrag medges på grund av att andelar

belopp varmed avdrag för avgift för försäkringen får medges. Härvid iakttas i tillämpliga delar bestämmelserna i detta stycke om avdrag för skattskyldig som upphört med driften i en förvärvskälla. Skattemyndighetens beslut i fråga som avses i detta stycke får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

Har skattskyldig erlagt avgift *eller gjort inbetalning* som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 *och 7* men har avdrag för avgiften *eller inbetalningen* helt eller delvis inte kunnat utnyttjas enligt bestämmelserna i andra stycket, medges avdrag för ej utnyttjat belopp vid taxering för det påföljande beskattningsåret. Sådant avdrag medges dock inte med belopp som tillsammans med erlagd avgift *och gjord inbetalning* sistnämnda år överstiger vad som anges i andra stycket.

Oavsett föreskrifterna i de föregående styckena medges avdrag för avgift *eller inbetalning* som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 *och 7* inte med högre belopp än skillnaden mellan sammanlagda beloppet av inkomster från olika förvärvskällor och övriga avdrag enligt 46 §. Avdrag, som på grund av vad nu sagts inte kunnat utnyttjas vid taxeringen för det beskattningsår då avgiften betalades *eller inbetalningen skedde*, får utnyttjas senast vid taxeringen för sjätte beskattningsåret efter betalningsåret. Inte heller i sistnämnda fall får avdraget överstiga vad som återstår sedan övriga avdrag enligt 46 § gjorts.

i fåmansägt handelsbolag avyttrats skall avdrag göras i inkomstslaget kapital enligt 3 § 2 mom. sjätte stycket lagen om statlig inkomstskatt.

7. Avdrag för inbetalning på pensionssparkonto får göras endast såvitt gäller eget konto.

Avdraget får inte överstiga summan av de belopp som för motsvarande fall anges i punkt 6. Att hänsyn vid beräkningen av avdraget skall tas till avgift som har betalats för pensionsförsäkring framgår av nämnda anvisningspunkt.

till 48 §

1.⁹ Vid tillämpningen av 48 § 4 mom. och denna anvisningspunkt iaktas följande. Som folkpension räknas inte barnpension eller vårdbidrag. Folkpension skall anses utgöra en inte obetydlig del av den skattskyldiges inkomst, om den uppgått till minst 6 000 kronor eller minst en femtedel av den sammanräknade inkomsten. Som folkpension behandlas även tilläggspension i den mån den enligt lagen (1969:205) om pensions-tillskott föranlett avräkning av pensionstillskott. Har folkpension enligt bestämmelserna i 17 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring samordnats med yrkesskadelivränta eller annan i nämnda lagrum angiven livränta skall vid tillämpning av första, andra respektive tredje stycket första meningen b det särskilda grundavdraget beräknas med ledning av den folkpension som skulle ha utgått om sådan samordning inte skett.

För gift skattskyldig, som uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make uppbär folkpension, uppgår det särskilda grundavdraget till 1,325 särskilt basbelopp enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. För övriga skattskyldiga uppgår avdraget till 1,5 särskilt basbelopp. För gift skattskyldig, som under viss del av beskattningsåret uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make uppbär folkpension och under återstoden av året uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make saknar folkpension, uppgår avdraget till 1,5 särskilt basbelopp.

Det särskilda grundavdraget får dock inte överstiga

a) för skattskyldig som vid utgången av året före beskattningsåret och utgången av beskattningsåret uppbär folkpension samt under hela beskattningsåret bott i Sverige: summan av uppburen sådan pension som enligt fjärde stycket reducerar det särskilda grundavdraget samt

b) för skattskyldig som inte avses i a eller som under beskattningsåret uppburit folkpension i form av förtidspension, halv eller en fjärdedels ålderspension enligt lagen om allmän försäkring eller som avlidit: upp-

⁹Senaste lydelse 1992:1581.

buren folkpension och pensionstillskott som uppburits enligt 2 § eller 2 a § lagen om pensionstillskott. För skattskyldig som har livränta som avses i första stycket sista meningen tillämpas i stället för bestämmelsen i föregående mening a bestämmelsen i föregående meningen b om det är till fördel för den skattskyldige.

Det särskilda grundavdraget reduceras med 65 procent av den del av uppburen pension som överstiger det för den skattskyldige enligt andra stycket gällande avdragsbeloppet. Pension som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring reducerar dock inte det särskilda grundavdraget.

Det särskilda grundavdraget reduceras med 65 procent av den del av uppburen pension som överstiger det för den skattskyldige enligt andra stycket gällande avdragsbeloppet. Pension som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring *eller från pensionssparkonto* reducerar dock inte det särskilda grundavdraget.

För den som vid utgången av året före beskattningsåret inte uppbar folkpension reduceras det särskilda grundavdraget i stället med 65 procent av den del av taxerad inkomst som överstiger det för den skattskyldige enligt andra stycket gällande avdragsbeloppet.

Oavsett vad som i det föregående sagts om reduktion föreligger alltid rätt till särskilt grundavdrag med så stort belopp som den skattskyldige skulle ha fått i grundavdrag enligt 48 § 2 eller 3 mom. om dessa bestämmelser i stället hade tillämpats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering.

Lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Härigenom föreskrivs att 2 § 3 och 6 mom., 3 § 1 och 2 mom., 6 § 4 mom., 7 § 4, 8 och 10 mom. samt 10 a § lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

3 mom.² Äger svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening, svensk sparbank eller svenskt ömsesidigt skadeförsäkringsföretag (moderföretag) mer än nio tiondelar av aktierna eller andelarna i ett eller flera svenska aktiebolag eller svenska ekonomiska föreningar (helägda dotterföretag), skall koncernbidrag som moderföretaget lämnar till helägt dotterföretag eller som sådant företag lämnar till moderföretaget eller till annat helägt dotterföretag hos moderföretaget anses som avdragsgill omkostnad för givaren och skattepliktig intäkt för mottagaren, även om bidraget inte för givaren utgör omkostnad för intäkternas förvärvande eller bibehållande.

Som förutsättning för detta gäller

a) att varken givare eller mottagare är *livförsäkringsföretag enligt 6 mom.*, bostadsföretag enligt 7 mom., investmentföretag enligt 10 mom. eller förvaltningsföretag enligt 7 § 8 mom. andra stycket,

a) att varken givare eller mottagare är bostadsföretag enligt 7 mom., investmentföretag enligt 10 mom. eller förvaltningsföretag enligt 7 § 8 mom. andra stycket,

b) att såväl givare som mottagare redovisar bidraget till samma års taxering öppet i självdeklaration eller därvid fogad bilaga,

c) att dotterföretag som lämnar eller mottar bidrag har varit helägt under hela beskattningsåret för både givare och mottagare eller sedan dotterföretaget började bedriva verksamhet av något slag,

d) att, om bidrag lämnas från dotterföretag till moderföretag, moderföretaget skulle vara frikallat från skattskyldighet för utdelning som under beskattningsåret hade uppburits från dotterföretaget samt

e) att, om bidrag lämnas från dotterföretag till annat dotterföretag, moderföretaget är investmentföretag eller förvaltningsföretag som avses i a eller moderföretaget i annat fall skulle vara antingen frikallat från skattskyldighet för utdelning som under beskattningsåret hade uppburits från det givande dotterföretaget eller skattskyldigt för utdelning som under beskattningsåret hade uppburits från det mottagande dotterföretaget.

¹Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:770.

²Senaste lydelse 1990:651.

Lämnar svenskt moderföretag koncernbidrag till svenskt aktiebolag som inte är sådant helägt dotterbolag som avses i första stycket, skall bidraget ändå anses som avdragsgill omkostnad för moderföretaget och skattepliktig intäkt för mottagaren, om de förutsättningar som anges i första stycket a och b är uppfyllda och om ägarförhållandena under hela beskattningsåret för både givare och mottagare eller sedan mottagaren började bedriva verksamhet av något slag har varit sådana att mottagaren genom fusioner mellan moderföretag och dotterbolag har kunnat bringas att uppgå i moderföretaget. Därvid skall fusion anses kunna äga rum när moderföretag äger mer än nio tiondelar av aktierna i dotterbolag men inte i annat fall.

Även i andra fall skall koncernbidrag som svenskt företag lämnar till annat svenskt företag anses som avdragsgill omkostnad för givaren och skattepliktig intäkt för mottagaren under förutsättning att bidraget med avdragsrätt för givaren enligt första och andra styckena hade kunnat lämnas till annat företag än mottagaren och att bidraget därefter, direkt eller genom förmedling av ytterligare företag, hade kunnat vidarebefordras till mottagaren på sådant sätt att varje förmedlande företag skulle ha haft rätt till avdrag enligt första och andra styckena för vidarebefordrat belopp.

Vid tillämpning av detta moment skall sådana utländska juridiska personer som avses i 2 § 12 mom. inte anses som svenska ekonomiska föreningar.

Avdrag för koncernbidrag får åtnjutas endast av den som visar att förutsättningar för sådant avdrag föreligger.

Lämnas bidrag från svenskt företag till annat svenskt företag, med vilket givaren är i intressegemenskap, för verksamhet av väsentlig betydelse från samhällsekonomisk synpunkt och redovisas bidraget öppet, kan regeringen medge att bidraget skall anses som avdragsgill omkostnad för givaren och skattepliktig intäkt för mottagaren även om en eller flera av de förutsättningar som anges i första--tredje styckena inte är uppfyllda.

6 mom.³ Med livförsäkringsföretag förstås i denna lag företag vars försäkringsrörelse uteslutande eller så gott som uteslutande avser personförsäkring (livförsäkring, sjuk- och olycksfallsförsäkring, avgångsbidragsförsäkring samt arbetslöshetsförsäkring).

Med skadeförsäkringsföretag förstås annat försäkringsföretag än livförsäkringsföretag. Utländskt försäkringsföretag, som drivit försäkringsrörelse här i riket, bedöms med hänsyn endast till den rörelse som företaget drivit här.

Understödsförening, vilken enligt sina stadgar får meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd på högst

³Senaste lydelse 1991:1833.

1 000 kronor för medlem, anses i denna lag som livförsäkringsföretag i fråga om verksamhet som är hänförlig till livförsäkring.

Såsom nettointäkt av försäkringsrörelse, som drivits av inländskt livförsäkringsföretag, anses nettointäkten av företagets kapital- och fastighetsförvaltning med undantag för den del av intäkten som belöper på dels pensionsförsäkringar, vilka företaget meddelat direkt eller meddelat i återförsäkring åt inländskt försäkringsföretag, dels avgångsbidragsförsäkringar meddelade enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer.

Nettointäkt som inte undantagits från beskattning enligt tredje stycket skall beräknas enligt reglerna för näringsverksamhet enligt denna lag. För den del av nettointäkten som undantagits från beskattning enligt nämnda stycke och som avser pensionsförsäkringar gäller särskilda regler i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

Såsom nettointäkt av försäkringsrörelse, som drivits av inländskt skadeförsäkringsföretag, anses överskottet av försäkringsrörelsen.

Vid beräkning av överskottet av försäkringsrörelse, som drivits av inländskt skadeförsäkringsföretag, får från bruttointäkten avdrag göras förutom för driftkostnader, som avses i 23 § kommunalskattelagen, för avgifter och bidrag, som utgivits till kommun, förening eller sammanslutning och som avser att understödja verksamhet med syfte att förebygga skador, vilka faller inom ramen för den av företaget bedrivna rörelsen, för ökning av försäkringstekniska skulder för egen räkning, för ökning av säkerhetsreserv samt för utbetald återbäring och verkställd premieåterbetalning.

Med försäkringstekniska skulder för egen räkning förstås sådana skulder enligt 7 kap. 1 § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) (premiereserv, ersättningsreserv, skadebehandlingsreserv och tilldelad återbäring) minskade med värdet av återförsäkringsgivares ansvarighet.

Med säkerhetsreserv förstås den reserv skadeförsäkringsföretag får redovisa enligt en av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av försäkringsinspektionen fastställd normalplan.

Livförsäkringsföretag frikallas från skattskyldighet enligt denna lag för dels den del av nettointäkten som avser personförsäkring och som är hänförlig till tillgångar och skulder som förvaltas för försäkringstagarnas räkning, dels influtna premier hänförliga till personförsäkring. Avdrag får inte göras för utgivet belopp hänförligt till sådan försäkring.

Att särskilda bestämmelser gäller vid beskattning av livförsäkringsföretag följer av lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

Med säkerhetsreserv förstås den reserv skadeförsäkringsföretag får redovisa enligt en av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av Finansinspektionen fastställd normalplan.

Minskning av försäkringstekniska skulder för egen räkning, av säkerhetsreserv, av regleringsfond för trafikförsäkring och minskning av utjämningsfond skall anses som intäkt.

Utöver vad ovan stadgas får avdrag inte ske för avsättning till omedelbar eller framtida vinstutdelning till försäkringstagare.

Bestämmelserna i detta moment om inländskt livförsäkringsföretag har motsvarande tillämpning på försäkringsrörelse som utländskt livförsäkringsföretag drivit här i riket.

Beträffande försäkringsrörelse, som här drivits av utländskt skadeförsäkringsföretag, anses som här i riket skattepliktig nettointäkt ett belopp motsvarande två procent av företagets premieinkomst av här bedriven försäkringsrörelse. Med premieinkomst förstås bruttobeloppet av årets försäkringspremier, dvs. utan avdrag för återförsäkringspremier.

Blir det på grund av bestämmelserna i detta moment nödvändigt att dela upp intäkt eller avdrag mellan olika delar av ett försäkringsföretags verksamhet, skall fördelningen av intäkten eller avdraget göras på skäligt sätt.

3 §

*1 mom.*⁴ Till intäkt av kapital räknas löpande avkastning, vinster och annan intäkt som härrör från egendom, i den mån intäkten inte är att hänföra till näringsverksamhet. Till intäkt av kapital hör bland annat

ränta på banktillgodohavanden, obligationer och andra fordringar, utdelning på aktier och andelar,

vinst (realisationsvinst) vid icke yrkesmässig avyttring av tillgångar och åtaganden enligt avtal om optioner och terminer samt andra därmed jämförliga förpliktelser,

ersättning vid upplåtelse av privatbostad,

lotterivinst som inte är frikallad från beskattning enligt 19 § kommunal-skattelagen (1928:370),

statligt räntebidrag för bostadsändamål.

Till realisationsvinst hänförs även valutakursvinst på fordringar och skulder i utländsk valuta.

Med utdelning avses även utbetalning till aktieägare enligt 12 kap. 1 § aktiebolagslagen (1975:1385) och 9 kap. 1 § bankaktiebolagslagen (1987:618) vid nedsättning av aktiekapitalet eller reservfonden eller vid bolagets likvidation. Till utdelning hänförs vidare utbetalning av fusionsvederlag till aktieägare enligt 14 kap. 6 § aktiebolagslagen och 11 kap. 7 § bankaktiebolagslagen. Som utdelning anses även utbetalning från utländskt bolag om utbetalningen är jämförlig med sådan utbetalning från svenskt bolag som avses i första eller andra meningen.

⁴Senaste lydelse 1991:1833.

Att utdelning och vinst vid försäljning av aktier i vissa fall skall hänföras till inkomst av tjänst framgår av 12 mom.

Gäller i fråga om en tillgång att vinst vid en avyttring skall tas upp som intäkt av kapital och inträffar i samma ägares hand en händelse som medför att vederlaget eller vinst vid en avyttring i stället skall tas upp som intäkt av näringsverksamhet (karaktärsbyte) sker beskattning som om tillgången hade avyttrats för ett vederlag motsvarande marknadsvärde (avskattning). Tillgången anses härefter ha anskaffats vid karaktärsbytet för marknadsvärdet. På den skattskyldiges yrkande sker dock inte avskattning. I sådant fall behåller tillgången sitt anskaffningsvärde.

Till intäkt av kapital räknas inte utdelning, vinst eller annan avkastning på tillgångar som är hänförliga till pensionssparkonto som avses i 1 kap. 2 § lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande. Bestämmelser om beskattning av tillgångar hänförliga till ett sådant konto finns i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

2 mom.⁵ Från intäkt av kapital får avdrag göras för omkostnader för intäkternas förvärvande samt, såvitt gäller fysisk person som har varit bosatt i Sverige under beskattningsåret och svenskt dödsbo, för ränteutgift och förlust (realisationsförlust) vid icke yrkesmässig avyttring av tillgångar och sådana förpliktelser som anges i 1 mom., i den mån inte annat anges i 31 § femte stycket, allt under förutsättning att avdrag inte skall göras från intäkt av näringsverksamhet. Avdrag för realisationsförlust får dock göras av annan fysisk person om skattskyldighet skulle ha förelegat för realisationsvinst på den avyttrade egendomen.

Till realisationsförlust hänförs även valutakursförlust på fordringar och skulder i utländsk valuta.

Avdrag för realisationsförlust medges med 70 procent av förlusten, i den mån inte annat anges i 27 § 5 och 6 mom. eller 29 § 2 mom.

Förvaltningskostnader får dras av endast till den del de överstiger 1 000 kronor under beskattningsåret.

Avdrag medges inte för utgifter för inköp av lottsedlar eller för andra liknande insatser i lotteri.

Från intäkt av kapital får avdrag också göras för avgift för pensionsförsäkring i den omfattning som anges i punkt 6 tredje och sjätte styckena av anvisningarna till 46 § kommunalskattelagen (1928:370).

Från intäkt av kapital får avdrag också göras för avgift för pensionsförsäkring i den omfattning som anges i punkt 6 tredje och sjätte styckena av anvisningarna till 46 § kommunalskattelagen (1928:370) och för avdrag i motsvarande omfattning för inbetalning på pensionssparkonto enligt punkt 7 av nämnda anvisningar.

⁵Senaste lydelse 1991:1833.

Avdrag enligt detta moment får inte göras för omkostnader och förluster avseende tillgångar hänförliga till ett pensionssparkonto.

6 §

4 mom.⁶ *Överlåtes pensionsförsäkring genom bodelning, skall överlåtaren oavsett överlåtelsen under sin livstid i förvärvarens ställe vara skattskyldig för utfallande belopp, såvida han icke skulle ha varit berättigad till avdrag vid utgivande av periodiskt understöd till förvärvaren. Föreliggande särskilda skäl, får riksskatteverket besluta att överlåtaren icke skall vara skattskyldig i förvärvarens ställe, även om överlåtaren icke skulle ha varit berättigad till avdrag som här avses. Mot beslut som riksskatteverket meddelat i sådant ärende får talan icke föras.*

4 mom. *Överlåts genom bodelning pensionsförsäkring eller rätt enligt pensionsparavtal, skall överlåtaren oavsett överlåtelsen under sin livstid i förvärvarens ställe vara skattskyldig för utfallande belopp, såvida han icke skulle ha varit berättigad till avdrag vid utgivande av periodiskt understöd till förvärvaren. Om det finns särskilda skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att överlåtaren inte skall vara skattskyldig i förvärvarens ställe, även om överlåtaren inte skulle ha varit berättigad till avdrag som här avses. Skattemyndighetens beslut i sådant ärende får överklagas hos Riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.*

Överlåter skattskyldig, som enligt bindande förpliktelse äger rätt att uppbära periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, sin rätt, skall han alltså vara skattskyldig för utfallande belopp, i den mån han icke vid utbetalning till mottagaren skulle vara berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd.

7 §

4 mom.⁷ *Understödsförening som inte bedriver till livförsäkring hänförlig verksamhet eller som enligt sina stadgar inte får meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd på högst 1 000 kronor för medlem, akademier, allmänna undervisningsverk, sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor i vilka de studerande enligt gällande stadgar*

4 mom. *Akademier, allmänna undervisningsverk, sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor i vilka de studerande enligt gällande*

⁶Senaste lydelse 1975:1350.

⁷Senaste lydelse 1990:1463.

är skyldiga att vara medlemmar, samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att fullgöra uppgifter som enligt nämnda stadgar ankommer på sammanslutningarna,

stadgar är skyldiga att vara medlemmar, samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att fullgöra uppgifter som enligt nämnda stadgar ankommer på sammanslutningarna,

sjömanshus, företagareförening som erhåller statsbidrag, regional utvecklingsfond som avses i förordningen (1978:504) om överförande av vissa uppgifter från företagareförening till regional utvecklingsfond, regleringsförening som avses i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område och i lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område,

allmänna försäkringskassor, erkända arbetslöshetskassor, personalstiftelser som avses i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m. m. med ändamål uteslutande att lämna understöd vid arbetslöshet, sjukdom eller olycksfall, stiftelser som bildats enligt avtal mellan organisationer av arbetsgivare och arbetstagare med ändamål att utge avgångsersättning till friställd arbetstagare eller främja åtgärder till förmån för arbetstagare som blivit uppsagd eller löper risk att bli uppsagd till följd av driftsinskränkning, företagsnedläggelse eller rationalisering av företags verksamhet eller med ändamål att utge permitteringslöneersättning, bolag eller annan juridisk person som avses i lagen (1984:1009) om beslutanderätt för bolag eller annan juridisk person med uppgift att lämna permitteringslöneersättning, sådana ömsesidiga försäkringsbolag som avses i lagen om yrkesskadeförsäkring,

Allmänna sjukförsäkringsfonden, Alva och Gunnar Myrdals stiftelse, Apotekarsocietetens stiftelse för främjande av farmacins utveckling m. m., Bokbranschens Finansieringsinstitut Aktiebolag, Bryggeristiftelsen, Dag Hammarskjölds minnesfond, Fonden för industriellt utvecklingsarbete, Fonden för industriellt samarbete med u-länder, Fonden för svenskt-norskt industriellt samarbete, handelsprocedurrådet, Jernkontoret och SIS- Standardiseringskommissionen i Sverige, så länge kontorets respektive kommissionens vinstmedel används till allmänt nyttiga ändamål och utdelning inte lämnas till delägare eller medlemmar, Nobelstiftelsen, Norrlandsfonden, Olof Palmes minnesfond för internationell förståelse och gemensam säkerhet, Stiftelsen Industricentra, Stiftelsen industriellt utvecklingscentrum i övre Norrland, Stiftelsen Institutet för Företagsutveckling, Stiftelsen Landstingens fond för teknikupphandling och produktutveckling, Stiftelsen för produktutvecklingscentrum i Göteborg, Stiftelsen Produktionstekniskt centrum i Borås för tekoindustrin — PROTEKO, Stiftelsen Produktutvecklingscentrum i Östergötland, Stiftelsen Småföretagsfonden, Stiftelsen för samverkan mellan Lunds universitet och näringslivet — SUN, Stiftelsen Sveriges teknisk-vetenskapliga attachéverksamhet, Stiftelsen UV-huset, Stiftelsen ÖV-huset, Svenska bibelsällskapets bibelfond, Svenska kyrkans stiftelse för rikskyrklig verksamhet, Svenska Penninglotteriet Aktiebolag, Svenska skeppshypo-

tekskassan, Svenska UNICEF-kommittén, Sveriges exportråd, Sveriges turistråd, TCO:s internationella stipendiefond till statsminister Olof Palmes minne, Aktiebolaget Tipstjänst och Aktiebolaget Trav och Galopp frikallas från skattskyldighet för all annan inkomst än inkomst av näringsverksamhet som hänför sig till innehav av fastighet.

Vad som sägs i 6 mom. tredje och femte styckena har motsvarande tillämpning i fråga om stiftelse som avses i detta moment.

8 mom.⁸ Mottagare av utdelning från svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening är frikallade från skattskyldighet i den omfattning som anges nedan. Med utdelning förstås sådan utdelning som har uppburits i förhållande till innehavda aktier eller andelar eller som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt 2 § 8 mom. första stycket. Bestämmelserna i tredje stycket nedan gäller inte sådan utdelning på förlagsinsatser, som är avdragsgill för det utdelande företaget.

Svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening som förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom och därutöver inte — direkt eller indirekt — bedriver någon eller endast obetydlig verksamhet (förvaltningsföretag), är frikallat från skattskyldighet för utdelning i den mån sammanlagda beloppet av utdelningen motsvaras av annan utdelning än som avses i 3 § 7 mom. fjärde stycket som företaget har beslutat för samma beskattningsår. Som förvaltningsföretag anses inte investmentföretag som avses i 2 § 10 mom.

Svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening är med undantag av *livförsäkringsföretag*, *investmentföretag* och *förvaltningsföretag*, frikallat från skattskyldighet för utdelning på näringsbetingade aktier eller andelar. Detsamma gäller svensk sparbanks och svenskt ömsesidigt skadeförsäkringsföretag. Med näringsbetingad aktie eller andel avses aktie eller andel som inte utgör omsättningstillgång i företagens verksamhet under förutsättning att

a) det sammanlagda röstetalet för företagens aktier eller andelar i det utdelande företaget vid beskattningsårets utgång motsvarade en fjärdedel eller mer av röstetalet för samtliga aktier eller andelar i det utdelande företaget, eller

Svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening är med undantag av *investmentföretag* och *förvaltningsföretag*, frikallat från skattskyldighet för utdelning på näringsbetingade aktier eller andelar. Detsamma gäller svensk sparbanks och svenskt ömsesidigt skadeförsäkringsföretag. Med näringsbetingad aktie eller andel avses aktie eller andel som inte utgör omsättningstillgång i företagens verksamhet under förutsättning att

a) det sammanlagda röstetalet för företagens aktier eller andelar i det utdelande företaget vid beskattningsårets utgång motsvarade en fjärdedel eller mer av röstetalet för samtliga aktier eller andelar i det utdelande företaget, eller

⁸Senaste lydelse 1991:412.

b) det görs sannolikt att innehavet av aktien eller andelen betingas av verksamhet som bedrivs av företaget eller av företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det nära.

b) det görs sannolikt att innehavet av aktien eller andelen betingas av verksamhet som bedrivs av företaget eller av företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det nära.

Skattefrihet enligt tredje stycket föreligger dock inte för utdelning på aktie eller andel i förvaltningsföretag eller investmentföretag, om detta äger mer än enstaka aktier eller andelar på vilka utdelning skulle ha varit skattepliktig om aktierna eller andelarna hade ägts direkt av det företag som äger aktien eller andelen i förvaltningsföretaget eller investmentföretaget.

Förvärvat företag aktie eller andel i annat företag och är det inte uppenbart att det företag som gör förvärvet därigenom erhåller tillgång av verkligt och särskilt värde med hänsyn till ägarföretagets verksamhet, föreligger inte skattefrihet enligt detta moment för utdelning på aktien eller andelen av sådana medel som vid förvärvet fanns hos det utdelande företaget och som inte motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats. Utdelning anses i första hand gälla andra medel än sådana som motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats.

Svenskt företag är frikallat från skattskyldighet för utdelning på aktie eller andel i utländskt bolag under förutsättning

a) att utdelningen skulle ha varit skattefri enligt vad som ovan i detta moment sagts för det fall det utdelande bolaget hade varit svenskt och

b) att den inkomstbeskattning som det utländska bolaget är underkastat är jämförlig med den inkomstbeskattning som skulle ha skett enligt denna lag, om inkomsten hade förvärvats av svenskt företag.

10 mom.⁹ Understödsföreningar, vilka enligt sina stadgar äger meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd på högst 1 000 kronor för medlem och som bedriver även annan verksamhet än livförsäkringsverksamhet, frikallas från skattskyldighet för all inkomst utom sådan som är hänförlig till livförsäkringsverksamhet eller utgör inkomst av fastighet.

10 mom. Understödsföreningar frikallas från skattskyldighet för all inkomst utom för inkomst av fastighet, som ej förvaltas i livförsäkringsverksamhet.

⁹Senaste lydelse 1984:1061.

10 a §¹⁰

För andra skattskyldiga än fysiska personer, dödsbon, värdepappersfonder och livförsäkringsföretag, utgör statlig inkomstskatt 30 procent av den beskattningsbara inkomsten. För värdepappersfonder och livförsäkringsföretag utgör statlig inkomstskatt 25 procent av den beskattningsbara inkomsten.

För andra skattskyldiga än fysiska personer, dödsbon och värdepappersfonder, utgör statlig inkomstskatt 30 procent av den beskattningsbara inkomsten. För värdepappersfonder utgör statlig inkomstskatt 25 procent av den beskattningsbara inkomsten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering. Äldre bestämmelser tillämpas dock för beskattningsår som har påbörjats före ikraftträdandet.

¹⁰Senaste lydelse 1991:1833.

Lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §²

Har någon i enlighet med lagen (1927:77) om försäkringsavtal insatts såsom förmånstagare och erhåller han vid försäkringstagarens död förfoganderätten över försäkringen eller, utan att sådan rätt förvärfvas, utbetalning på grund av försäkringen, skall vad förmånstagaren sålunda bekommer vid beräkning av arvsskatt anses såsom arvfallen egendom. Vad nu sagts skall gälla jämväl vad som tillfaller någon enligt bestämmelserna i 104 § andra stycket nämnda lag. Hälften av vad som tillfaller försäkringstagarens make i egenskap av förmånstagare är fritt från skatt.

Vidare skall

a) där livförsäkring, som är kapitalförsäkring men ej livränteförsäkring, tagits å försäkringstagarens eller hans makes liv samt den rätt, som på grund av försäkringsavtalet tillkommit endera av dem, jämlikt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal icke kunnat tagas i mät för någonderas gäld, eller

b) där försäkring tagits för olycksfall eller sjukdom, vid skattens beräkning från värdet av vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare såsom skattefritt avräknas ett belopp som motsvarar sex gånger basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för det år under vilket skattskyldigheten inträdde. Har på grund av förordnande av samma person förmånstagaren tidigare erhållit sådant förvärv, som jämlikt 37 § 2 mom. är i beskattningshänseende likställt med gåva, får likväl från värdet av vad som inom loppet av tio år tillfallit förmånstagaren ej avräknas mer än ett belopp som motsvarar sex gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring för det år under vilket skattskyldighet inträdde för det senaste förvärvet.

Vad som på grund av insättningar av samma person i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt på en gång tillfaller någon såsom förmånstagare skall denne anses erhålla på grund av en och samma försäkring, och skall så anses som om försäkringen tagits vid tiden för den första insättningen och på villkor att premiebetalning skolat ske i den ordning, vari insättningarna i anstalten skett eller enligt avtal mellan anstalten och försäkringstagaren skolat äga rum.

¹Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:857.

²Senaste lydelse 1987:1206.

Skattskyldighet enligt första stycket föreligger inte för rätt till pension som utgår på grund av pensionsförsäkring. Skattskyldighet föreligger inte heller för rätt till livränta som utgår på grund av annan försäkring än pensionsförsäkring i den mån vad som på grund av förordnande av samma person tillfallit den berättigade inte överstiger 2 500 kronor per år.

Angående vad som förstås med kapitalförsäkring och pensionsförsäkring stadgas i anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928:370).

Vad i första och andra styckena här ovan sägs skall, även om förmånstagarförordnande i enlighet med lagen om försäkringsavtal icke föreligger, äga tillämpning jämväl i fråga om vad som tillfallit någon på grund av statens grupplivförsäkring eller jämförbar av kommunal eller enskild arbetsgivare avtalad grupplivförsäkring eller på grund av sådan förmån från kommun, som avses i punkt 1 adertonde stycket av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

Vad som vid en försäkringstagares död tillfaller någon på grund av förordnande som avser utländsk försäkring skall vid beräkning av arvsskatt behandlas som om det hade tillhört boet och tillagts förmånstagararen genom testamente. Har försäkringen tagits för olycksfall eller sjukdom eller är fråga om en sådan försäkring som — om den inte hade varit utländsk — skulle ha uppfyllt de förutsättningar som anges i andra stycket a), tillämpas bestämmelserna i det stycket. För rätt till pension på grund av en utländsk försäkring som skall behandlas som pensionsförsäkring vid inkomsttaxeringen föreligger inte skattskyldighet. Vid övriga förvärv av livränta på grund av utländsk försäkring tillämpas bestämmelserna i fjärde stycket andra meningen.

Med utländsk försäkring förstås en försäkring som har meddelats i en utomlands bedriven försäkringsrörelse.

Skattskyldighet föreligger inte för rätt till pension på grund av pensionssparavtal enligt 1 kap. 2 § lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande. När behållning på pensionssparkonto skall tas upp som en tillgång i dödsboet och avskattning skall ske enligt 32 § 1 mom. första stycket i kommunalskattelagen skall behållningen tas upp till halva värdet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)

Härigenom föreskrivs att 1 § och 3 § 2 mom. uppbördslagen (1953:272)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Med skatt avses i denna lag, om inte annat anges:

1. kommunal inkomstskatt,
2. statlig inkomstskatt,
3. statlig förmögenhetsskatt,
4. statlig fastighetsskatt,
5. skogsvårdsavgift,
6. egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter,
7. avkastningsskatt,
7. avkastningsskatt i fall som avses i 2 § första stycket 1–5 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel,
8. särskild löneskatt enligt lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader,
9. skattetillägg och förseningsavgift enligt taxeringslagen (1990:324),
10. mervärdesskatt i fall som avses i 21 § lagen (1968:430) om mervärdesskatt,
11. annuitet på avdikningslån,
12. avgift enligt lagen (1992:1745) om allmän sjukförsäkringsavgift.

Att vad som sägs i denna lag om egenavgifter enligt lagen om socialavgifter även tillämpas ifråga om skatt enligt 2 § lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster följer av 3 § sistnämnda lag.

3 §

2 mom.³ *Preliminär A-skatt* skall för inkomståret betalas av den som har tilldelats en A-skattesedel enligt bestämmelserna i 33 a eller 38 b § eller som saknar skattsedel på preliminär skatt. Preliminär A-skatt skall dock inte betalas av staten, landsting, kommuner eller andra menigheter. Preliminär A-skatt skall, om inte annat föreskrivs i detta moment eller i 10 §, betalas för sådan ersättning för arbete, vilken helt eller delvis lämnas i pengar. Preliminär A-skatt skall inte betalas för ersättning som

¹Lagen omtryckt 1991:97.

²Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:771.

³Senaste lydelse 1992:1487.

³Senaste lydelse 1992:1177.

tillsammans med annan ersättning för arbete från samma utbetalare understiger 10 000 kronor under inkomståret, om utbetalaren är en fysisk person eller ett dödsbo och vad som utbetalats inte utgör utgift i en av utbetalaren bedrivna näringsverksamhet.

Med ersättning för arbete likställs i denna lag

1. pension,
2. livränta, som inte utgör ersättning vid avyttring av egendom,
3. ersättning, som i annan form än livränta lämnas på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, tagen i samband med tjänst,
4. inkomst som avses i punkt 12 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) *samt*
5. undantagsförmåner och sådant periodiskt understöd eller sådan därmed jämförlig periodisk intäkt för vilken givaren enligt 23 § kommunalskattelagen är berättigad till avdrag.

4. inkomst som avses i punkt 12 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370),
5. undantagsförmåner och sådant periodiskt understöd eller sådan därmed jämförlig periodisk intäkt för vilken givaren enligt 23 § kommunalskattelagen är berättigad till avdrag *samt*

6. tillgångar på pensionssparkonto som skall avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket i kommunalskattelagen.

Oavsett om mottagaren har en A-skattsedel eller en F-skattsedel eller saknar skattsedel på preliminär skatt skall preliminär A-skatt, med de undantag som föreskrivs i 10 §, betalas för sådan ränta och utdelning som lämnas i pengar och för vilken kontrolluppgift skall lämnas med tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. 22, 23 eller 27 § lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter. Detsamma gäller i fråga om dagpenning från arbetslöshetskassa, korttidsstudiestöd eller särskilt vuxenstudiestöd.

Preliminär A-skatt skall, i fråga om en fysisk person, beräknas enligt skattetabell, som avses i 4 §, eller enligt de grunder som anges i 7, 12 eller 40 § och i fråga om en juridisk person enligt de grunder som anges i 7 a eller 40 §. För enskilda fall får skattemyndighet i fråga om sådan ersättning som utgör mottagarens huvudsakliga inkomst av arbete och, om det finns särskilda skäl, även i fråga om andra inkomster föreskriva särskild beräkningsgrund, exempelvis att skatten skall beräknas på viss del av inkomsten eller på inkomsten minskad med visst belopp eller att skatten skall beräknas med särskilt angiven procent av inkomsten eller att preliminär skatt inte skall betalas för viss ränta eller utdelning.

Är den, som åtnjuter i första eller andra stycket avsedd inkomst, skattskyldig också för annan inkomst från vilken skatteavdrag inte kan göras eller för förmögenhet eller skall han betala statlig fastighetsskatt, får skattemyndighet, om det finns särskilda skäl, föreskriva att preliminär A-skatt skall betalas också för sistnämnda inkomst eller för förmögenheten eller för fastighetsskatten. Därvid skall den skattskyldiges preliminära skatt beräknas antingen till viss procent av inkomsten enligt första eller andra stycket eller enligt skattetabell på nämnda inkomst ökad med

visst belopp eller också beräknas med visst belopp utöver vad i skatte- Prop. 1992/93:187
tabellen anges för inkomsten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt

Härigenom föreskrivs att 12 § 1 mom. lagen (1958:295) om sjömansskatt¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

12 §

*1 mom.*² Gör sjöman, som har att erlägga sjömansskatt enligt 7 §, sannolikt att han året efter beskattningsåret vid taxering enligt lagen om statlig inkomstskatt skulle kunna påräkna avdrag för

a) underskott i förvärvskälla,	
b) utbetalning av periodiskt understöd eller	
c) avgift för sådan pensionsförsäkring, som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6) kommunalskatte-	c) avgift för sådan pensionsförsäkring, som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 kommunalskatte-
lagen (1928:370)	lagen (1928:370) <i>eller för inbetalning på sådant pensionssparkonto som avses i 46 § 2 mom. första stycket 7 samma lag</i>

må genom beslut om jämkning föreskrivas, att den eljest beskattningsbara inkomsten skall minskas med belopp motsvarande vad av sådant avdrag kan antagas icke bli utnyttjat vid nu nämnd taxering.

Jämkning må dock endast medgivas, om den till sjömansskatt beskattningsbara inkomsten därigenom nedsättes med minst 600 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹Lagen omtryckt 1970:933.
Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:777.

²Senaste lydelse 1990:1433.

Lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 § och 2 kap. 3 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §¹

Denna lag gäller för skatter och avgifter som tas ut enligt

1. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984: 351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:410) om avgift på bekämpningsmedel, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, lagen

1. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984: 351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:410) om avgift på bekämpningsmedel, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, 2 § första stycket 6 lagen (1990:661)

¹Senaste lydelse 1992:1480.

(1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1992:1479) om lagerskatt på bensin,

om avkastningsskatt på pensionsmedel, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1992:1479) om lagerskatt på viss bensin,

2. lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område, lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område, lagen (1984:409) om avgift på gödselmedel, lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m., lagen (1990:616) om införande av lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.

Har i författning som anges i första stycket eller i författning som utfärdats med stöd av sådan författning lämnats bestämmelse som avviker från denna lag gäller dock den bestämmelsen.

2 kap.

3 §²

För skatt enligt författningarna i 1 kap. 1 § första stycket 1 är kalendermånad redovisningsperiod. Särskilda bestämmelser gäller i fråga om skatt enligt lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband och lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper och lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar.

För skatt enligt författningarna i 1 kap. 1 § första stycket 1 är kalendermånad redovisningsperiod. Särskilda bestämmelser gäller i fråga om skatt enligt lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar och lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

För avgifter enligt författningarna i 1 kap. 1 § första stycket 2 är kalendermånad redovisningsperiod om Jordbruksverket eller Fiskeriverket inte föreskriver något annat.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för sådana skattskyldiga som kan beräknas redovisa skatt med låga belopp medge att redovisningsperioden tills vidare skall vara ett halvt eller ett helt beskattningsår. Riksskatteverket, Jordbruksverket eller Fiskeriverket får meddela föreskrifter om redovisningsperiod för fall då den skattskyldige har försatts i konkurs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

²Lydelse enligt prop. 1992/93:196.

Lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt¹

dels att rubriken närmast före 13 § skall utgå,

dels att nuvarande 12, 13 och 14 §§ skall betecknas 14, 12 respektive 13 §,

dels att 1, 2, 4, 7 och nya 14 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 12 § skall sättas närmast före nya 14 §,

dels att det i lagen skall införas nya bestämmelser, 15–17 §§, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §²

Om fysisk person, under tid då han varit bosatt här i riket, eller inländsk juridisk person har haft intäkt

a) som medtagits vid taxering enligt kommunalskattelagen (1928:370) eller lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,

b) för vilken han beskattats i utländsk stat och

c) som enligt skattelagstiftningen i den utländska staten anses härröra därifrån,

har han — med den inskränkning som följer av 2 § — genom avräkning av den del av den utländska skatten som belöper på intäkten rätt att erhålla nedsättning av statlig inkomstskatt och kommunal inkomstskatt i enlighet med vad som framgår av 4–11 §§.

har han — med den inskränkning som följer av 2 § — genom avräkning av den del av den utländska skatten som belöper på intäkten rätt att erhålla nedsättning av statlig inkomstskatt och kommunal inkomstskatt i enlighet med vad som framgår av 4–13 §§.

Motsvarande gäller i tillämpliga delar i fall då fysisk person enligt lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt har att erlagga fastighetsskatt för en i utlandet belägen privatbostad.

Kan ett svenskt företag vid prövning enligt 7 § 8 mom. sjätte stycket lagen om statlig inkomstskatt inte visa att den inkomstbeskattning som det utländska bolaget är underkastat är jämförlig med den inkomstbeskattning som

Kan ett svenskt företag vid prövning enligt 7 § 8 mom. sjätte stycket lagen om statlig inkomstskatt inte visa att den inkomstbeskattning som det utländska bolaget är underkastat är jämförlig med den inkomstbeskattning som

¹Senaste lydelse

12 § 1990:1443.

13 § 1990:1443.

rubriken närmast före 12 § 1990:1443.

²Senaste lydelse 1991:589.

skulle ha skett enligt lagen om statlig inkomstskatt om inkomsten hade förvärvats av svenskt företag, och är mottagen utdelning därför *skattepliktig* i Sverige, men är övriga förutsättningar för att erhålla skattefrihet för utdelningen i nämnda moment uppfyllda har företaget, utöver den avräkning som medges enligt första stycket och enligt dubbelbeskattningsavtal, genom avräkning rätt att erhålla nedsättning av statlig inkomstskatt med ett belopp motsvarande tio procent av *den skattepliktiga utdelningens* bruttobelopp. Vid sådan avräkning gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 4–11 §§.

skulle ha skett enligt lagen om statlig inkomstskatt om inkomsten hade förvärvats av svenskt företag, och *skall* mottagen utdelning därför *beskattas* i Sverige, men är övriga förutsättningar för att erhålla skattefrihet för utdelningen i nämnda moment uppfyllda har företaget, utöver den avräkning som medges enligt första stycket och enligt dubbelbeskattningsavtal, genom avräkning rätt att erhålla nedsättning av statlig inkomstskatt med ett belopp motsvarande tio procent av *denna utdelnings* bruttobelopp. Vid sådan avräkning gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 4–13 §§.

2 §³

Rätt till avräkning enligt 1 § första stycket föreligger inte om statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt, den utländska skatten samt den utländska intäkten omfattas av dubbelbeskattningsavtal. Med att den utländska intäkten omfattas av dubbelbeskattningsavtal avses även fall då någon intäkt av i utlandet belägen privatbostad inte uppburits men, om sådan intäkt hade uppburits, denna omfattats av dubbelbeskattningsavtal. Rätt till avräkning enligt 1 § andra stycket föreligger inte om statlig fastighetsskatt omfattas av dubbelbeskattningsavtal. Vid avräkning med stöd av dubbelbeskattningsavtal tillämpas dock bestämmelserna i 4–14 §§.

Rätt till avräkning enligt 1 § första stycket föreligger inte om statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt, den utländska skatten samt den utländska intäkten omfattas av dubbelbeskattningsavtal. Med att den utländska intäkten omfattas av dubbelbeskattningsavtal avses även fall då någon intäkt av i utlandet belägen privatbostad inte uppburits men, om sådana intäkt hade uppburits, denna omfattats av dubbelbeskattningsavtal. Rätt till avräkning enligt 1 § andra stycket föreligger inte om statlig fastighetsskatt omfattas av dubbelbeskattningsavtal. Vid avräkning med stöd av dubbelbeskattningsavtal tillämpas dock bestämmelserna i 4–13 §§.

4 §⁴

Avräkning skall ske från statlig inkomstskatt. I den mån den statliga inkomstskatten understiger vad som enligt 1–11 §§ får avräknas, skall avräkning ske från statlig

³Senaste lydelse 1990:1443

⁴Senaste lydelse 1990:1443.

Avräkning skall ske från statlig inkomstskatt. I den mån den statliga inkomstskatten understiger vad som enligt 1–13 §§ får avräknas, skall avräkning ske från statlig

fastighetsskatt. I den mån den statliga inkomstskatten och den statliga fastighetsskatten sammanlagt understiger vad som enligt 1—11 §§ får avräknas, skall avräkning ske från kommunal inkomstskatt.

fastighetsskatt. I den mån den statliga inkomstskatten och den statliga fastighetsskatten sammanlagt understiger vad som enligt 1—13 §§ får avräknas, skall avräkning ske från kommunal inkomstskatt.

Avräkning skall ske från svensk skatt som tas ut på grund av taxering det år då den intäkt som beskattats i utländsk stat medtagits vid taxering här. När fråga är om avräkning av en utländsk skatt som är jämförlig med den statliga fastighetsskatten eller som beräknats på schablonintäkt eller liknande skall avräkning ske från svensk skatt som tas ut på grund av taxering samma år som den utländska skatten fastställts.

7 §⁵

Vid beräkning av den statliga inkomstskatt som hänför sig till de utländska inkomsterna skall den del av den statliga inkomstskatten som hänför sig till de utländska förvärvsinkomsterna (inkomst av tjänst och näringsverksamhet) respektive den del som hänför sig till de utländska kapitalinkomsterna (inkomst av kapital) beräknas var för sig. Den statliga respektive kommunala inkomstskatt som hänför sig till de utländska förvärvsinkomsterna (intäkterna efter avdrag för kostnader) skall anses utgöra så stor del av den skattskyldiges hela statliga respektive kommunala inkomstskatt på förvärvsinkomst, beräknad utan avräkning, som dessa inkomster utgör av den skattskyldiges sammanlagda förvärvsinkomst av olika förvärvskällor före allmänna avdrag (sammanräknad förvärvsinkomst). Motsvarande gäller i tillämpliga delar vid beräkning av den del av den statliga inkomstskatten som hänför sig till de utländska kapitalinkomsterna.

Vid tillämpningen av första stycket skall, i de fall då skattskyldig erhållit skattereduktion enligt 2 § 4 mom. uppbördslagen (1953:272), sådan reduktion anses ha skett från statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt, skogsvårdsavgift respektive statlig fastighetsskatt med så stor del av reduktionen som respektive skatt utgör av det sammanlagda beloppet av nämnda skatter före sådan reduktion. Om skattskyldig har att erlægga fastighetsskatt såväl för fastighet i Sverige som för privatbostad i utlandet skall reduktionen av statlig fastighetsskatt enligt första meningen anses ha skett från statlig fastighetsskatt som hänför sig till privatbostad i utlandet med så stor del som den statliga fastighetsskatten på privatbostad i utlandet utgör av det sammanlagda beloppet av statlig fastighetsskatt före sådan reduktion.

I de fall då skattskyldig enligt 2 § 5 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel har att

I de fall då skattskyldig enligt 2 § 5 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel har att

⁵Senaste lydelse 1990:1443.

betala avkastningsskatt som tas ut på skatteunderlag som anges i 3 § fjärde stycket samma lag skall följande gälla. Vid beräkningen av spärrbeloppet skall, vid bestämmande enligt första stycket av den statliga inkomstskatt som hänförs till de utländska inkomsterna, sådan avkastningsskatt jämföras med statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst.

12 §⁶

Skattskyldig enligt 2 § 1–4 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel har genom avräkning av utländsk skatt rätt att erhålla nedsättning av sådan avkastningsskatt. Dock skall i tillämpliga delar bestämmelserna i 1–3 §§, 4 § andra stycket, 5–9, 11, 13 och 14 §§ äga motsvarande tillämpning.

Skattskyldig enligt 2 § 5 lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel har, till den del den statliga inkomstskatten, den statliga fastighetsskatten och den kommunala inkomstskatten sammanlagt understiger vad som enligt 1–11 §§ får avräknas, genom avräkning av utländsk skatt rätt att till denna del erhålla nedsättning av sådan avkastningsskatt.

betala avkastningsskatt som tas ut på skatteunderlag som beräknas enligt bestämmelserna i 3 § första och femte styckena samma lag skall följande gälla. Vid beräkningen av spärrbeloppet skall, vid bestämmande enligt första stycket av den statliga inkomstskatt som hänförs till de utländska inkomsterna, sådan avkastningsskatt jämföras med statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst.

14 §

Skattskyldig enligt 2 § 1-4 och 6 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel har genom avräkning av utländsk skatt rätt att erhålla nedsättning av sådan avkastningsskatt. Avräkning skall därvid ske för utländsk skatt som erlagts under kalenderåret närmast före beskattningsåret och som belöper på avkastning — på den skattskyldiges utländska tillgångar — som vid beräkning av avkastningsskatt på pensionsmedel ingår i kapitalunderlaget för ifrågasvarande beskattningsår. Med utländsk skatt i denna paragraf avses sådan allmän slutlig skatt på inkomst samt skatt jämförbar med den statliga fastighetsskatten och skatt som beräknats på schablonintäkt eller liknande på fastighet i utlandet, som erlagts till utländsk stat, delstat eller lokal myndighet.

Skattskyldig enligt 2 § 5 lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel har, till den del den statliga inkomstskatten, den statliga fastighetsskatten och den kommunala inkomstskatten sammanlagt understiger vad som enligt 1–13 §§ får avräknas, genom avräkning av utländsk skatt rätt att till denna del erhålla nedsättning av sådan avkastningsskatt.

⁶Senaste lydelse 1990:1443.

15 §

Avräkning enligt 14 § första stycket får dock ske med högst ett på följande sätt beräknat spärrbelopp. Spärrbeloppet utgör den avkastningsskatt som hänför sig till de utländska tillgångar som ingår i kapitalunderlaget. Den avkastningsskatt som hänför sig till de utländska tillgångarna skall anses utgöra så stor del av den skattskyldiges hela avkastningsskatt, beräknad utan avräkning, som värdet av dessa tillgångar utgör av den skattskyldiges i kapitalunderlaget ingående totala värde av tillgångar före avdrag för finansiella skulder. Vid beräkning av spärrbeloppet skall såsom värdet av utländska tillgångar emellertid endast anses ett belopp motsvarande värdet av det kapital som under hela kalenderåret närmast före beskattningsåret har varit placerat i sådana tillgångar.

16 §

I den mån avräkning inte kunnat erhållas det beskattningsår då avräkning enligt 14 § första stycket skall ske därför att summan avräkningsbar utländsk skatt som enligt nämnda stycke skall avräknas detta beskattningsår överstiger det enligt 15 § beräknade spärrbeloppet är den skattskyldige efter yrkande om detta berättigad att senast tredje beskattningsåret därefter erhålla avräkning av det överskjutande beloppet.

För ett visst beskattningsår får dock det sammanlagda belopp för vilket avräkning högst får medges inte överstiga det för det året enligt 15 § beräknade spärrbeloppet. Yrkar skattskyldig avräkning för avräkningsbara utländska skatter som enligt bestämmelserna i 14 § första stycket är hänförliga till

olika år gäller följande. Avräkning skall ske så att utländska skatter hänförliga till tidigare år alltid skall avräknas före utländska skatter hänförliga till senare år.

17 §

Det åligger skattskyldig som anges i 2 § 1–4 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel respektive pensionssparinstitut som anges i 1 kap. 2 § 3 lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande att förebringa den utredning som behövs för prövning av fråga om avräkning av utländsk skatt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas beträffande utländsk skatt som erläggs efter utgången av år 1993. Lagen skall emellertid inte tillämpas beträffande utländsk skatt för vilken avräkning kan erhållas enligt äldre regler.

Lag om ändring i taxeringslagen (1990:324)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 § taxeringslagen (1990:324) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 kap.

1 §¹

Denna lag gäller vid fastställelse av underlaget för att ta ut skatt eller avgift (taxering) enligt

1. kommunalskattelagen (1928:370),
2. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
3. lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
4. lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt,
5. lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift,
6. lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel,
6. lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel *i fall som avses i 2 § första stycket 1–5 nämnda lag,*
7. lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader,
8. lagen (1992:1745) om allmän sjukförsäkringsavgift.

Lagen gäller även vid handläggning av ärenden om särskilda avgifter (skattetillägg och förseningsavgift) om inte annat följer av 5 kap.

Lagen innehåller bestämmelser som skall gälla vid handläggning av mål om taxering och särskilda avgifter i allmän förvaltningsdomstol.

Att bestämmelserna i denna lag gäller även i fråga om förfarandet för fastställelse av mervärdeskatt i vissa fall framgår av 21 § lagen (1968:430) om mervärdeskatt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering.

¹Senaste lydelse 1992:1750.

Lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 11 § samt 3 kap. 14, 16, 17 a, 23, 27 och 32 a §§ lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

11 §¹

Fysisk person och dödsbo får, om inte annat följer av 13 §, lämna förenklad självdeklaration.

Skattemyndigheten skall till den som kan antas få lämna förenklad självdeklaration före den 15 april under taxeringsåret översända en förtryckt deklarationsblankett. Följande uppgifter, grundade på innehållet i inkomna kontrolluppgifter och övriga av myndigheten kända uppgifter, skall förtryckas:

1. den skattskyldiges namn, personnummer eller organisationsnummer, postadress och hemortskommun,

2. vad som behövs för att bestämma om den skattskyldige skall samtaxeras eller inte,

3. intäkter i inkomstslaget tjänst samt intäkter och avdrag i inkomstslaget kapital,

4. avdrag för avgift för pensionsförsäkring, 4. avdrag för avgift för pensionsförsäkring och för inbetalning på pensionssparkonto,

5. vad som behövs för beräkning av fastighetsskatt enligt lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt.

3 kap.

14 §²

Kontrolluppgifter om pension och livränta skall lämnas av försäkringsföretag och understödsförening avseende

a) belopp som betalats ut på grund av försäkring av den art att skatteplikt för beloppet föreligger eller på grund av återköp av sådan försäkring och

b) livränta som getts ut till följd av personskada eller ersättning på grund av sådan kollektiv sjukförsäkring som avses i 32 § 3 a mom. eller punkt 12 av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen (1928:370) även om utgett belopp inte är av skattepliktig natur.

¹Senaste lydelse 1992:1659.

²Senaste lydelse 1992:1659.

Kontrolluppgift skall lämnas för den till vilken beloppet har betalats ut om det utbetalade beloppet uppgår till sammanlagt minst 200 kronor för hela året. Kontrolluppgiften skall ta upp utbetalt belopp och avdragen preliminär A-skatt. Av kontrolluppgiften skall framgå om pension utgått på grund av tjänstepensionsförsäkring.

Kontrolluppgift om pension och sådant belopp som skall avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket i kommunalskattelagen lämnas av pensionssparinstitut som avses i 1 kap. 2 § lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande.

Kontrolluppgift skall lämnas för den till vilken beloppet har betalats ut om det utbetalade beloppet uppgår till sammanlagt minst 200 kronor för hela året. Kontrolluppgiften skall ta upp utbetalt belopp och avdragen preliminär A-skatt. Av kontrolluppgiften skall framgå om pension utgått på grund av tjänstepensionsförsäkring. *Med utbetalt belopp likställs avskattningsbelopp som avses i andra stycket. Kontrolluppgift om avskattningsbeloppet skall lämnas för den som skall ta upp beloppet som intäkt av tjänst.*

Har skattepliktigt engångsbelopp getts ut till följd av personskada skall särskilt anmärkas om skattepliktigt engångsbelopp getts ut tidigare på grund av samma skada. Om så är fallet skall beloppets storlek och utbetalningsåret anges.

16 §

Kontrolluppgift enligt 14 eller 15 §, som avser pensionsförsäkring tagen på annat sätt än i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om tidigare och nuvarande ägare till försäkringen och, om möjligt, på vilket sätt äganderätten övergått samt, i förekommande fall, den som fått förfoganderätten till försäkringen.

Kontrolluppgift enligt 14 eller 15 §, som avser pensionsförsäkring tagen på annat sätt än i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om tidigare och nuvarande ägare till försäkringen och, om möjligt, på vilket sätt äganderätten övergått samt, i förekommande fall, den som fått förfoganderätten till försäkringen. *Motsvarande uppgifter skall även lämnas beträffande pensionssparkonto.*

Kontrolluppgift enligt 14 eller 15 §, som avser pensionsförsäkring tagen i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om den som enligt tjänsteavtalet skall åtnjuta pensionsförmånen.

17 a §³

Kontrolluppgift om avgift för pensionsförsäkring skall lämnas av

Kontrolluppgift om avgift för pensionsförsäkring skall lämnas av

³Senaste lydelse 1992:1659.

försäkringsföretag och understödsförening.

Kontrolluppgift skall lämnas för försäkringstagaren. Kontrolluppgiften skall ta upp betald avgift för pensionsförsäkringen.

försäkringsföretag och understödsförening. *Kontrolluppgift om inbetalning på pensionssparkonto skall lämnas av pensionssparinstitut.*

Kontrolluppgift skall lämnas för försäkringstagaren *och pensions-spararen*. Kontrolluppgiften skall ta upp betald avgift för pensionsförsäkringen *och inbetalningen på pensionssparkonto*.

23 §⁴

Uppgiftsskyldighet enligt 22 § föreligger inte

1. då borgenären är bank, hypoteksinstitut, försäkringsföretag, aktiebolag eller förening eller stiftelse som tilldelats organisationsnummer,

2. för ränta som i fråga om Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag inte avser bolagets verksamhet beträffande skuldförbindelser för den allmänna marknaden och som i fråga om övriga uppgiftsskyldiga inte hänför sig till sådan verksamhet som avses i 22 § första stycket,

3. för ränta som inte utgör skattepliktig inkomst enligt lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande,

4. för ränta och fordran på konto, för vilket inte finns person- eller organisationsnummer och som öppnats före den 1 januari 1985, om räntan för kontohavaren uppgår till mindre än 100 kronor eller - om kontot innehas av mer än en person - ränta för var och en av kontohavarna understiger 100 kronor,

5. för ränta och fordran på konto om borgenärens sammanlagda ränta på ett eller flera konton uppgår till mindre än 100 kronor varvid ränta som enligt andra bestämmelser i detta stycke är undantagen från uppgiftsskyldighet inte skall medräknas,

6. för ränta och fordran på särskilt konto i bank enligt skogskontolagen (1954:142), lagen (1979:611) om upphovsmannakonto *eller* lagen (1982:2) om uppfinnarkonto.

6. för ränta och fordran på särskilt konto i bank enligt skogskontolagen (1954:142), lagen (1979:611) om upphovsmannakonto, lagen (1982:2) om uppfinnarkonto *eller* lagen (1993:000) om *individuellt pensionssparande*.

27 §⁵

Kontrolluppgift om utdelning och innehav skall lämnas av

1. den som utbetalt utdelning på aktie i svenskt aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 3 kap. 8 § aktiebolagslagen (1975:1385), 3 kap.

⁴Senaste lydelse 1992:1496.

⁵Senaste lydelse 1992:1496.

8 § försäkringsrörelselagen (1982:713) eller 3 kap. 8 § bankaktiebolagslagen (1987:618),

2. förvaringsinstitut som avses i 1 § lagen (1990:1114) om värdepappersfonder och som utbetalt utdelning på andel i svensk värdepappersfond,

3. fondbolag som avses i 1 § lagen om värdepappersfonder och som förvaltar svensk värdepappersfond,

4. den som utbetalt utdelning från utländsk juridisk person, om utdelningen utbetalats genom Värdepapperscentralen VPC Aktiebolags försorg,

5. valutahandlare och värdepappersinstitut hos vilka utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper förvaras i depå eller kontoförs.

Kontrolluppgift skall lämnas för

a) fysisk eller juridisk person som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället och

b) fysisk person som hos den uppgiftsskyldige varit antecknad som innehavare av aktie eller andel i värdepappersfond eller utländsk juridisk person eller utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper.

Kontrolluppgift enligt andra stycket a skall ta upp utbetald utdelning och avdragen preliminär skatt samt i förekommande fall uppgift om utdelningen avser sådan utbetalning som avses i punkt 2 tredje stycket av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen (1928:370) eller 3 § 1 mom. tredje stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. Kontrolluppgift enligt andra stycket b skall ta upp innehavet vid årets utgång.

Uppgiftsskyldighet enligt denna paragraf föreligger inte för utdelning som inte utgör skattepliktig inkomst enligt lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande.

Uppgiftsskyldighet enligt denna paragraf föreligger inte för *tillgångar på pensionssparkonto eller för utdelning på sådana tillgångar eller för utdelning som inte utgör skattepliktig inkomst enligt lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande.*

32 a §⁶

Kontrolluppgift om realisationsvinst eller realisationsförlust vid avyttring av andel i allemansfond skall lämnas av fondbolag som avses i 1 § lagen (1990:1114) om värdepappersfonder.

Kontrolluppgift skall lämnas för den som har avyttrat andel i allemansfond. Kontrolluppgiften skall ta upp realisationsvinst eller realisationsförlust till den del den är

Kontrolluppgift skall lämnas för den som har avyttrat andel i allemansfond *som inte är tillgång på pensionssparkonto.* Kontrolluppgiften skall ta upp realisationsvinst

⁶Senaste lydelse 1992:1659.

skattepliktig respektive avdragsgill enligt lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande.

eller realisationsförlust till den del den är skattepliktig respektive avdragsgill enligt lagen (1988:847) om skattelättnader för allemanssparande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering.

Lag om ändring i lagen (1990:654) om skatteutjämningsreserv

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1990:654) om skatteutjämningsreserv skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Vid beräkning av inkomst av näringsverksamhet enligt kommunalskatte-
telagen (1928:370) och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt får
avdrag göras enligt denna lag för belopp som har avsatts till skatteutjäm-
ningsreserv av

1. svenska aktiebolag,
2. svenska ekonomiska föreningar,
3. svenska sparbanker och sparbankernas säkeretskassa,
4. svenska ömsesidiga skadeförsäkringsföretag,
5. sådana juridiska personer som enligt författning eller på därmed
jämförligt sätt bildats för att förvalta samfällighet och som skall erlagga
skatt för inkomst,
6. utländska juridiska personer,
7. fysiska personer och dödsbon.

*Livförsäkringsföretag och under-
stödsföreningar som avses i 2 § 6
mom. och sådana företag som
avses i 2 § 7 mom. och 10 mom.
samt 7 § 4 mom. och 8 mom.
andra stycket lagen om statlig
inkomstskatt är inte berättigade till
avdrag. Detsamma gäller i fråga
om dödsbon som behandlas som
handelsbolag. Att särskilda regler
gäller i fråga om handelsbolag
framgår av 11 §.*

Sådana företag som avses i 2 § 7
mom. och 10 mom. samt 7 § 4
mom. och 8 mom. andra stycket
lagen om statlig inkomstskatt är
inte berättigade till avdrag. Det-
samma gäller i fråga om dödsbon
som behandlas som handelsbolag.
Att särskilda regler gäller i fråga
om handelsbolag framgår av 11 §.

Den som enligt bokföringslagen (1976:125) eller jordbruksbokförings-
lagen (1979:141) är skyldig att upprätta årsbokslut skall ha satt av ett mot
avdraget svarande belopp i räkenskaperna för beskattningsåret. Avdraget
skall återföras till beskattning närmast följande beskattningsår.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången
vid 1995 års taxering. Äldre bestämmelser tillämpas dock för beskatt-
ningsår som har påbörjats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1992:704.

Lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel

dels att 7 § skall upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 5 och 6 §§ skall utgå,

dels att 5, 6 respektive 8 §§ skall betecknas 9, 11 respektive 10 §§.

dels att 2-4 och nya 9-11 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fem nya paragrafer, 5-8 och 12 §§ av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Skattskyldiga till avkastningsskatt är

1. svenska livförsäkringsföretag,
2. utländska livförsäkringsföretag som bedriver försäkringsrörelse här i riket,
3. understödsföreningar som bedriver till livförsäkring hänförlig verksamhet,
4. pensionsstiftelse enligt lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
5. arbetsgivare som i sin balansräkning redovisar skuld under rubriken Avsatt till pensioner enligt 5 § lagen om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
5. arbetsgivare som i sin balansräkning redovisar skuld under rubriken Avsatt till pensioner enligt 5 § lagen om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
6. i Sverige bosatt innehavare av pensionssparkonto enligt 1 kap. 2 § lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande.

I fråga om handelsbolag och dödsbon som vid inkomsttaxeringen behandlas som handelsbolag är dock delägarna skattskyldiga.

¹Senaste lydelse 1991:1915.

²Senaste lydelse 1990:661.

Senaste lydelse av 7 § 1990:661.

Skatteunderlag

3 §²

(7 § första stycket)

Skatteunderlaget avrundas nedåt till helt tusental kronor.

Skatteunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § 1 och 3 utgörs av nettointäkten av den kapital- och fastighetsförvaltning som belöper på pensionsförsäkringar som meddelats direkt eller meddelats i återförsäkring åt annat inländskt försäkringsföretag.

Skatteunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § 2 utgörs av nettointäkten av den kapital- och fastighetsförvaltning, som härrör från bolagets här i riket bedrivna försäkringsrörelse och som belöper på pensionsförsäkringar som meddelats direkt eller meddelats i återförsäkring åt inländskt försäkringsföretag.

Skatteunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § 4 utgörs av nettointäkten av stiftelsens kapital- och fastighetsförvaltning.

Skatteunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § 5 utgörs av pensionsskuldens belopp vid ingången av beskattningsåret, såvitt avser sådana pensionsåtaganden för vilkas tryggnad avdragsrätt föreligger enligt punkt 20 d jämfört med punkt 20 e av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370) och såvitt avser sådana pensionsåtaganden för vilka avdragsrätt föreligger enligt 8 § lagen

Skatteunderlaget är kapitalunderlaget enligt andra — sjätte styckena, multiplicerat med den genomsnittliga statslåneräntan under kalenderåret närmast före ingången av beskattningsåret. Skatteunderlaget avrundas nedåt till helt hundra-tal kronor.

För skattskyldig som avses i 2 § första stycket 1—4 utgörs kapitalunderlaget av värdet av den skattskyldiges tillgångar vid ingången av beskattningsåret efter avdrag för finansiella skulder vid samma tidpunkt. För skattskyldig som avses i 2 § första stycket 2 medräknas dock endast sådana tillgångar och skulder som är hänförliga till den i Sverige bedrivna försäkringsrörelsen.

Vid beräkning av kapitalunderlag enligt andra stycket skall bortses från tillgångar och skulder som är hänförliga till avgångsbidragsförsäkringar meddelade enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer.

Vid beräkning av kapitalunderlag skall även bortses från den del av tillgångar och skulder som inte förvaltas för försäkringstagarnas räkning.

Kapitalunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § första stycket 5 utgörs av pensionsskuldens belopp vid ingången av beskattningsåret. Vid bestämning av pensions-skuldens belopp skall beaktas sådana pensionsåtaganden för vilkas tryggnad avdragsrätt föreligger enligt punkt 20 d jämfört med punkt 20 e av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370) och sådana pensions-

(1975:1348) om ikraftträdande av lagen (1975:1347) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

åtaganden för vilka avdragsrätt föreligger enligt 8 § lagen (1975:1348) om ikraftträdande av lagen (1975:1347) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Kapitalunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § första stycket 6 utgörs av värdet av de tillgångar som vid ingången av kalenderåret är hänförliga till pensionssparkontot. Avdrag får ske för obetald skatt enligt denna lag som är hänförlig till kontot.

4 §³

Vid beräkning av nettointäkten av kapital- och fastighetsförvaltning som avses i 3 § första — tredje styckena skall reglerna för inkomstslaget näringsverksamhet vid taxering enligt lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt tillämpas.

Som tillgång hos återförsäringstagare räknas inte värdet av återförsäringsgivares ansvarighet på grund av försäkringar som denne har övertagit i form av återförsäkring. Om återförsäkring skett hos en utländsk återförsäringsgivare skall dock ett belopp motsvarande dennes ansvarighet räknas som tillgång, i den mån ansvarigheten överstiger värdet av reservdeposition som ställts av återförsäringsgivaren hos återförsäkringstagaren.

Återförsäringsgivares fordran hos återförsäkringstagare på grund av reservdepositionen upptas inte som tillgång. Den skuld som redovisas av återförsäkringstagaren på grund av depositionen är inte avdragsgill för denne.

5 §

Om inte annat följer av 6 — 8 §§ tas tillgångar och skulder upp till bokfört värde. För skattskyldig som avses i 2 § första stycket 6 skall tillgångarna dock tas upp till sitt marknadsvärde om inte annat följer av 7 §.

³Senaste lydelse 1990:661.

6 §

Fastighet tas upp till marknadsvärdet.

7 §

Värdepapper, som är noterat vid en svensk eller utländsk börs eller noterat vid en auktoriserad marknadsplats eller som annars är föremål för regelbunden handel vid någon annan reglerad marknad som är öppen för allmänheten, tas upp till det noterade värdet.

Finns i ett bolag skilda aktieslag av vilka ett eller flera är börsnoterade eller föremål för sådan notering som avses i första stycket, skall de aktier i bolaget som inte är noterade tas upp till samma värde som de noterade aktierna. Är flera aktieslag noterade, skall de inte noterade aktierna tas upp till samma värde som de noterade aktier som har den lägsta kursen.

Om det vid värdering enligt de föregående styckena finns synnerliga skäl anta att det noterade värdet inte motsvarar vad som skulle kunna påräknas vid en försäljning under normala förhållanden, får i stället det beräknade priset vid en sådan försäljning läggas till grund för värderingen.

Aktie eller andel i dotterbolag, som har till ändamål att äga fastigheter eller tomträtter (fastighetsbolag) skall värderas med ledning av marknadsvärdena på bolagets fastigheter.

8 §

Fordran som inte omfattas av 7 § skall tas upp till sitt anskaffningsvärde jämte upplupen ränta. Avdrag för skuld får göras med belopp som beräknas på motsvarande sätt.

Osäker fordran får tas upp till det belopp som kan beräknas bli betalat. Värdelös fordran tas inte upp.

Skattesats

5 §⁴

Skatten uppgår till 10 procent av skatteunderlaget enligt 3 § första - tredje styckena.

Skatten uppgår till 1,1 procent av skatteunderlaget enligt 3 § fjärde stycket. I det fall beskattningsåret är längre eller kortare än 12 månader skall skattesatsen jämkas i motsvarande mån. Det samma skall gälla om pensions-skuld som avses i nyssnämnda stycke helt upplöses under beskattningsåret.

8 §⁵

Bestämmelserna i taxeringslagen (1990:324) gäller vid taxering till avkastningsskatt. I fråga om debitering och uppbörd av avkastningsskatt gäller bestämmelserna i uppbördslagen (1953:272).

9 §

Skatten uppgår till 9 procent av skatteunderlaget enligt 3 § om inte annat följer av andra och tredje styckena.

För den del av skatteunderlaget som hos sådan skattskyldig som avses i 2 § första stycket 1 - 3 är hänförligt till annan personförsäkring än pensionsförsäkring uppgår skatten till 20 procent av skatteunderlaget.

I det fall beskattningsåret är längre eller kortare än 12 månader skall skattesatsen jämkas i motsvarande mån. Sådan jämkning skall också göras om hela behållningen på ett pensionssparkonto avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket j kommunalskattelagen (1928:370) eller pensionsskuld som avses i 3 § femte stycket helt upplöses under beskattningsåret.

Beskattningsförfarandet

10 §

Om inte annat följer av andra stycket gäller bestämmelserna i taxeringslagen (1990:324) vid taxering till avkastningsskatt och bestämmelserna i uppbördslagen (1953:272) i fråga om debitering och uppbörd av sådan skatt.

Avkastningsskatt som skall tas ut av sådan skattskyldig som avses i 2 § första stycket 6 skall för den skattskyldiges räkning betalas av det pensionssparinstitut med vilket den skattskyldige träffat avtal om individuellt pensionssparande.

⁴Senaste lydelse av 5 § 1991:1847.

⁵Senaste lydelse av 8 § 1991:1915.

I fråga om förfarandet vid beskattningen i fall som avses i andra stycket gäller bestämmelserna i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter i tillämpliga delar. Med skattskyldig avses därvid det pensionssparinstitut med vilket den skattskyldige träffat pensionssparavtal. Pensionssparinstitutets beskattningsår är redovisningsperiod.

Förutom pensionssparinstitutet får även skattskyldig som avses i 2 § första stycket 6 överklaga beskattningsmyndighetens beslut om skatt enligt bestämmelserna i 8 kap. lagen om punktskatter och prisregleringsavgifter.

Återbetalas skatt hänförlig till ett pensionssparkonto till ett pensionssparinstitut skall beloppet tillsammans med räntan enligt 5 kap. 13 § lagen om punktskatter och prisregleringsavgifter tillgodoföras kontot. Har kontot avslutats skall institutet ombesörja att beloppet i stället överförs till det pensionssparkonto till vilket de tillgångar som var hänförliga till det avslutade kontot har överförts. Finns inte sådant konto skall institutet betala ut beloppet på det sätt som gäller för utbetalningar enligt lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande.

Övriga bestämmelser

6 §⁶

Skattskyldiga som avses i 2 § 5 får utan hinder av bestämmelserna i 20 § kommunalskattelagen (1928:370) i förvärvskällan göra avdrag för sådan avkastningsskatt som tas ut på i 3 § *fjärde stycket* angivet underlag. Avdrag skall

11 §

Skattskyldiga som avses i 2 § *första stycket* 5 får utan hinder av bestämmelserna i 20 § kommunalskattelagen (1928:370) i förvärvskällan göra avdrag för sådan avkastningsskatt som tas ut på i 3 § *första och femte styckena* angivet

⁶Senaste lydelse av 6 § 1990:1448.

därvid medges för avkastningsskatten före eventuell nedsättning genom avräkning av utländsk skatt.

underlag. Avdrag skall därvid medges för avkastningsskatten före eventuell nedsättning genom avräkning av utländsk skatt.

12 §⁷

(7 § andra stycket)

Beteckningar i denna lag har samma betydelse som i kommunal-skattelagen (1928:370) och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994. I fråga om skattskyldiga som avses i 2 § första stycket 1-5 tillämpas lagen första gången vid 1995 års taxering, dock att äldre bestämmelser gäller för beskattningsår som har påbörjats före ikraftträdandet.

2. Har uppskovsbelopp fastställts enligt 2 § lagen (1990:655) om återföring av obeskattade reserver för skattskyldig som avses i 2 § första stycket 1-3 gäller följande. Återföring av den del av uppskovsbeloppet som inte återförts senast vid 1994 års taxering till statlig inkomstskatt skall ske vid 1995 års taxering till avkastningsskatt eller, om taxering inte sker år 1995, vid 1996 års taxering. Därvid skall det vid taxeringen beräknade skatteunderlaget enligt 3 § som är hänförligt till andra personförsäkringar än pensionsförsäkring ökas med det återstående uppskovsbeloppet.

⁷ Senaste lydelse av 7 § 1990:661.

Lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Skattepliktig inkomst enligt denna lag är:

1. avlöning eller därmed jämförlig förmån, som utgått av anställning eller uppdrag hos svenska staten eller svensk kommun;

2. avlöning eller därmed jämförlig förmån, som utgått av annan anställning eller annat uppdrag än hos svenska staten eller svensk kommun, i den mån inkomsten förvärvats genom verksamhet här i riket;

3. arvode och liknande ersättning som uppburits av någon i egenskap av ledamot eller suppleant i styrelse eller annat liknande organ i svenskt aktiebolag eller annan svensk juridisk person, oavsett var verksamheten utövats;

4. pension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring till den del beloppet överstiger uppuren folkpension och pensionstillskott som uppburits enligt 2 § lagen (1969:205) om pensionstillskott eller, för den som uppburit folkpension i form av förtidspension, till den del beloppet överstiger uppuren folkpension och 52 procent av pensionstillskott som uppburits enligt 2 a § sistnämnda lag, eller, om folkpension enligt bestämmelserna i 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring samordnats med yrkesskadelivränta eller annan i nämnda lagrum angiven livränta, till den del beloppet överstiger den pension som skulle ha utgått om sådan samordning inte skett, och för annan ersättning enligt lagen om allmän försäkring;

5. pension på grund av anställning eller uppdrag hos svenska staten eller svensk kommun;

6. belopp, som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring, om försäkringen meddelats i här i riket bedriven försäkringsrörelse;

6. belopp, som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring, om försäkringen meddelats i här i riket bedriven försäkringsrörelse *samt belopp som utbetalas från pensionssparkonto fört av ett svenskt pensionssparinstitut eller av ett utländskt instituts filial i Sverige enligt lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande;*

7. pension på grund av tjänstepensionsförsäkring samt annan pension eller förmån, om förmånen utgår från Sverige på grund av förutvarande tjänst och den tidigare verksamheten huvudsakligen utövats här;

8. ersättning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring och lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare samt enligt annan lag eller författning, som utgått till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller på grund av militärtjänstgöring eller i fall som avses i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd eller lagen (1977:267) om krigsskadeersättning till sjömän;

9. dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd;

10. korttidsstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349);

11. annan härifrån uppburen, genom verksamhet här i riket förvärvad inkomst av tjänst;

12. återfört avdrag för egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter, restituerade, avkortade eller avskrivna egenavgifter i den mån avdrag har medgetts för avgifterna samt avgifter som avses i 46 § 2 mom. första stycket 3 kommunalskattelagen (1928:370) och som satts ned genom ändrad debitering i den mån avdrag har medgetts för avgifterna och dessa inte hänför sig till näringsverksamhet.

Som folkpension behandlas även tilläggs pension i den mån den enligt lagen om pensionstillskott föranlett avräkning av pensionstillskott. Däremot räknas inte barnpension eller vårdbidrag som folkpension.

Verksamhet på grund av anställning i svenskt företag anses utövad här i riket även om tjänsteinnehavaren i och för sin tjänst måste göra tillfälliga besök utomlands eller under längre tid uppehålla sig där under kringresande (t. ex. handelsresande).

Skattepliktig inkomst enligt denna lag är dock endast sådan inkomst som är skattepliktig inkomst enligt kommunalskattelagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas på inkomster som uppbärs efter utgången av år 1993.

Lag om ändring i lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Beskattningsunderlaget skall beräknas som den under beskattningsåret uppkomna skillnaden mellan

å ena sidan summan av följande poster:

- a) avgift för tjänstepensionsförsäkring,
- b) avsättning till pensionsstiftelse,
- c) ökning av konto Avsatt till pensioner,
- d) utbetalda pensioner som inte utgår enligt lag eller på grund av tjänstepensionsförsäkring,

e) utgiven ersättning för av annan övertagen pensionsutfästelse,

å andra sidan summan av följande poster:

- f) gottgörelse från pensionsstiftelse,
- g) minskning av konto Avsatt till pensioner,
- h) 9,9 procent av *bokförd skuld* h) 91 procent av *skatteunderlaget på konto Avsatt till pensioner vid beskattningsårets ingång, enligt 3 § lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel,*
- i) erhållen ersättning för övertagen pensionsutfästelse,
- j) negativt belopp som föregående beskattningsår uppkommit vid tillämpning av denna paragraf.

I posten a i första stycket skall inte räknas med avgift för sådan gruppsjukförsäkring som omfattas av 1 § första stycket lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster.

I det fall beskattningsåret är längre eller kortare än 12 månader skall posten h i första stycket jämkas i motsvarande mån. Det samma skall gälla om pensions-skuld som avses i *posten h* helt upplöses under beskattningsåret.

I det fall beskattningsåret är längre eller kortare än 12 månader skall posten h i första stycket jämkas i motsvarande mån. Det samma skall gälla om pensions-skuld som avses i 3 § *femte stycket lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel* helt upplöses under beskattningsåret.

Om den som övertar en pensionsutfästelse inte är skattskyldig enligt denna lag skall den som tidigare utfäst pensionen under posten e i första stycket ta upp det verkliga värdet av den övertagna utfästelsen om detta är högre än den utgivna ersättningen. Om den som befrias från en utfästelse inte är skattskyldig enligt denna lag skall den som övertar utfästelsen under posten i i första stycket ta upp det verkliga värdet av den övertagna utfästelsen om detta är lägre än den erhållna ersättningen.

Vid beräkning av beskattningsunderlaget skall bokföringsmässiga grunder tillämpas.

3 §¹

En enskild person eller ett dödsbo som medges avdrag för avgift för pensionsförsäkring enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370) skall för det beskattningsåret till staten betala särskild löneskatt med 17,69 procent på avgiften.

En enskild person eller ett dödsbo som medges avdrag för avgift för pensionsförsäkring enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370) skall för det beskattningsåret till staten betala särskild löneskatt med 17,69 procent på avgiften. *Detsamma gäller för enskild person som medges avdrag för inbetalning på pensionssparkonto enligt nämnda anvisningspunkt.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering. Äldre bestämmelser tillämpas dock för beskattningsår som har påbörjats före ikraftträdandet.

¹Senaste lydelse 1992:1493.

Lag om ändring i lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom föreskrivs att det i övergångsbestämmelserna till lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt skall införas en ny punkt, 5, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5. Behållning på pensionssparkonto enligt 1 kap. 2 § lagen (1993:000) om individuellt pensionssparande räknas inte som skattepliktig tillgång.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas vid 1995 års taxering.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 mars 1993

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande och statsråden B. Westerberg, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Lundgren

Proposition om individuellt pensionssparande

1 Inledning

Efter internt utredningsarbete färdigställdes inom Finansdepartementet i juni 1992 en promemoria med förslag till dels ett nytt individuellt pensionssparande utan försäkringsinslag, dels ett förslag till enhetlig beskattning av avkastningen på pensionskapital. Promemorian, Individuellt pensionssparande (Ds 1992:45), har remissbehandlats. Till protokollet i detta ärende bör fogas promemorians sammanfattning som *bilaga 1* och en förteckning över remissinstanserna som *bilaga 2*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr 3291/92).

Jag skall i det följande ta upp de frågor som behandlas i promemorian.

Regeringen beslutade den 22 oktober 1992 att inhämta *Lagrådets* yttrande över vissa lagförslag rörande individuellt pensionssparande. De av de remitterade lagförslagen som föranlett erinringar från Lagrådet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*. Övriga remitterade lagförslag överensstämmer med dem jag nu kommer att lägga fram, bortsett från smärre redaktionella ändringar. Dessa lagförslag har därför utelämnats i bilagan. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 4*. De allmänna synpunkter som Lagrådet anfört tar jag upp till diskussion i det följande i ett avsnitt om allmänna principer för individuellt pensionssparande (avsnitt 3.1) medan de särskilda tekniska anmärkningar som framförts tas upp i de avsnitt som behandlar de olika frågorna (avsnitten 3.5, 3.6, 3.8, 3.9.2, 3.9.4, 3.11, 4.2, 4.3.1, 4.5, 9.1, 9.3, 9.9 och 9.18). Jag har i allt väsentligt beaktat Lagrådets synpunkter.

2 Behov av ökad konkurrens om pensionssparandet

2.1 Bakgrund

Sparandet i Sverige har internationellt sett varit lågt sedan mitten av 1970-talet. Investeringarna har varit otillräckliga och konsumtionen hållits uppe genom bl.a. upplåning i utlandet. Sverige har haft så gott som

permanenta bytesbalansunderskott. Sparandets betydelse för den inhemska kapitalbildningen kan visserligen sägas minska i och med att kapitalmarknaderna alltmer integreras internationellt. Integrationen med omvärlden är emellertid på många områden ofullständig och sannolikt en tidskrävande process. Ett långsiktigt högt inhemskt sparande kan bedömas ge en stabilare grund för en mer balanserad tillväxt, samtidigt som det håller tillbaka utlandsupplåning och bidrar till ökad trovärdighet för den ekonomiska politiken. Därtill kommer sparandets centrala roll för att omfördela konsumtionen över tiden och mellan generationer.

Under senare år har hushållens sparande legat på en markant högre nivå än tidigare vilket delvis är resultatet av en nödvändig anpassning av skuldsättningen. Det finns goda skäl att också långsiktigt eftersträva en högre sparkvot än vi normalt haft i Sverige under de senaste decennierna.

En ekonomisk politik som generellt ger incitament till ett högre sparande i olika former är då grundläggande. Reformeringen av det svenska skattesystemet och nedväxlingen av inflationstakten är strukturella förändringar som innebär ett i grunden gynnsammare sparklimat. Omstruktureringen från offentlig till privat sektor ställer högre krav på det privata sparandet, där hushållen utgör en central målgrupp. Hushållssparandet har under långa perioder legat på en internationellt sett mycket låg nivå och tidvis t.o.m. visat negativa tal.

Internationella och svenska erfarenheter ger inte någon klar bild av värdet av s.k. riktade sparstimulanser. Effekterna på det totala netto-sparandet visar sig ofta vara begränsade. I första hand verkar det i stället ske omfördelningar av sparandet. Det konstateras även av utredningen om hushållssparandet i samhällsekonomin (SOU 1992:97). Undersökningar i bl.a. USA visar dock att sparandet även totalt sett kan stärkas om stimulanser kopplas till konkreta, meningsfulla sparmål. Ett sådant utgör sparande för pension, där sparstimulanser för särskilt pensionsförsäkringar (P-försäkring) är vanligt förekommande.

Även Sverige har sedan lång tid tillbaka genom särskilda skatteregler stimulerat det försäkringssparande som sker i form av P-försäkring i försäkringsbolag. Skattereglerna torde ha varit en avgörande faktor bakom P-försäkringens snabbt växande popularitet från särskilt senare delen av 1970-talet. Det kan samtidigt konstateras att det frivilliga privata sparandet för pensionen är av stor och växande betydelse för många individer.

2.2 Pensionsförsäkring - skatteregler och sparutveckling

Jag kommer i det följande att översiktligt beskriva skattereglerna för P-försäkring. Denna är en form av livförsäkring och omfattar normalt en försäkringsdel och en spardel som i strikt mening inte kan särskiljas. Försäkringsdelen kan exempelvis bestå av att försäkringstagaren erhåller ålderspension under hela sin återstående livstid, även om de inbetalade premierna inte räcker till för att betala hela ålderspensionen och av att en efterlevandepension tillfaller efterlevande vid försäkringstagarens dödsfall, oavsett om de inbetalade premierna täcker denna pension eller inte.

Spardelen kan sägas bestå av den del av de inbetalade premierna, inkl. avkastningen på dessa, som med stor sannolikhet kommer att återgå till spararen eller hans efterlevande som pensionsutbetalningar.

Den traditionella P-försäkringen utmärks av att försäkringsbolaget åtar sig att utbetala vissa periodiska belopp och att sparkapitalet minst kan förräntas med en på förhand bestämd räntesats. Överskott återgår till försäkringstagarna i form av återbäring. Kapitalet förvaltas i försäkringsbolagets rörelse inom vissa i lag fastställda placeringsregler. Den enskilde försäkringstagaren har i traditionell P-försäkring inget inflytande över sparkapitalets placering och avkastning.

Livförsäkring med fondanknytning (s.k. unit linked) tecknas i särskilda försäkringsbolag. Försäkringsformen utmärks av att försäkringstagaren själv kan påverka förvaltningen av sitt sparkapital. Detta möjliggörs genom att spardelen placeras som andelar i särskilda värdepappersfonder, s.k. försäkringspremiefonder, förvaltade av fondbolag. Spararen kan välja vilken eller vilka fonder medlen skall placeras i. Det betyder att spararen själv bestämmer över den finansiella risken i sitt sparkapital. Några utfästelser på förhand om storleken på kommande utbetalningar kan således normalt inte lämnas. Tillgångarna hänförs till den enskilde försäkringstagaren i och med att denne har inflytande över förvaltningen. Den s.k. ömsesidighetsprincipen i den traditionella livförsäkringen, dvs. att allt överskott tillfaller försäkringstagarna kollektivt, gäller därför inte i livförsäkring med fondanknytning.

I kommunalskattelagen (1928:370), KL, delas livförsäkringar in i två huvudgrupper, pensionsförsäkring (P-försäkring) och kapitalförsäkring (K-försäkring). För att en försäkring skall behandlas som en P-försäkring uppställs ett antal s.k. kvalitativa villkor avseende i första hand olika pensionsförmåner. Livförsäkringar som inte uppfyller dessa kvalitativa villkor anses skattemässigt vara K-försäkringar.

P-försäkringen har sedan lång tid tillbaka varit skattemässigt gynnad. Denna särbehandling har syftat till att underlätta uppbyggnaden av ett tillfredsställande pensionsskydd. De skattemässiga fördelarna med P-försäkringar kan beskrivas på följande sätt.

Normalt sett sker en utjämning av beskattningen över tiden. Premieinbetalningarna är avdragsgilla vilket innebär att sparandet sker med obeskattade pengar. Avdragen för premierna görs under sparandetiden mot den årliga arbetsinkomsten, medan pensionsbeloppen faller ut och beskattas under en period då arbetsinkomster ofta saknas. Det betyder att pensionen i många fall träffas av en lägre skattesats än den mot vilken avdragen har gjorts. Progressiviteten i beskattningen lindras alltså. Avsikten är att utjämna livsinkomsten och minska den genomsnittliga skattebelastningen över tiden.

Den fördel den enskilde har av en lägre beskattning av utfallande pensionsbelopp jämfört med en omedelbar beskattning när inkomsterna tjänades in har sedan länge ansetts vara fullt acceptabel. 1944 års allmänna skattekommitté uttalade i den frågan att "man torde hava ansett det riktigt, att vid en skattskyldigs inplacering i den progressiva skatteskalen hans skattekraft mätes genom en på nämnt sätt i tiden

utjämnad inkomst" (SOU 1948:22 s. 83). På ett annat ställe sägs att denna inkomstutjämnning ger ett riktigt uttryck för skatteförmågeprincipen (a.a. s. 109).

Storleken på dessa skatteeffekter var tidigare betydande men i samband med de senaste årens reformering av skattesystemet har de blivit väsentligt mindre. Det beror på att progressiviteten i inkomstskatteskalen numera är avsevärt lägre än förut.

En annan skattemässig fördel har varit att någon beskattning tidigare inte har skett av avkastningen på sparkapitalet. Detta har i stället kunnat tillväxa hos försäkringsgivaren utan andra avbräck än dennes omkostnader för förvaltningen.

Numera påförs dock livförsäkringsföretagen, som tidigare alltså inte betalade någon skatt på P-försäkringskapitalets avkastning, en särskild avkastningsskatt. Den utgår fr.o.m. år 1992 med 10 % av avkastningen på nämnda kapital, dvs. med en skattesats som är avsevärt lägre än den generella kapitalinkomstskattesatsen.

Trots utjämnningen av skatteskalorna och avkastningsskatten kan dock skillnaden i avkastning efter skatt mellan sparande i P-försäkring och annat sparande alltjämt vara betydande. Görs t.ex. avdraget för inbetald försäkringspremie mot en marginalsattesats på 50 % medan utbetalning av pension sker till en skattesats om 30 % blir, vid samma nominella avkastning, utfallet efter 30 år ungefär dubbelt så stort för P-försäkring som för vanligt banksparande. Även om in- och utbetalning sker till samma marginalsatt blir behållningen ungefär 35 % större för P-försäkring beroende på den lägre skatten på avkastningen. Ytterligare en fördel är att förmögenhetsbeskattning inte sker av det sparkapital som är knutet till en P-försäkring.

Den gynnsamma beskattningen har varit en stark drivkraft bakom den relativt höga tillväxten i svenska hushålls försäkringssparande under 1980-talet. Detta står i kontrast till den svaga utvecklingen i stort för det finansiella sparandet. Under andra hälften av 1980-talet försämrades detta påtagligt från låga men positiva tal i storleksordningen 1 % till negativa tal i storleksordningen 4–5 % av hushållens disponibla inkomster. En väsentlig orsak var en ökad skuldsättning. Under de senaste åren har emellertid en klar förbättring skett till ett relativt högt positivt finansiellt sparande. Omsvängningen beror i allt väsentligt på att hushållens upplåning minskat kraftigt.

Banksparandet utgör traditionellt ryggraden i hushållens finansiella sparande. Relativt de disponibla inkomsterna har banksparandet inklusive allemansspar dock stagnerat. Mot detta kan ställas en klart positiv trend för det frivilliga försäkringssparandet. I början av 1980-talet var banksparandet omkring sju gånger större, men under senare år har försäkringssparandet tidvis legat på en jämförbar nivå motsvarande drygt 20 miljarder kr. för P- och K-försäkringar sammantaget. Härav har P-försäkring under senare år svarat för omkring hälften. Under tioårsperioden 1978–1988 var den genomsnittliga ökningstakten i nytecknade P-försäkringar så hög som 25 %. Antalet nyteckningar har ökat från ca 40 000 i början av 1980-talet till över 500 000 år 1990. Den genom-

snittliga premien har med den kraftiga tillväxten naturligen minskat. Åren 1990-1991 uppgick den nytecknade premievolymen för P-försäkring till mellan 5 och 6 miljarder kr. P-försäkring med fondanknytning utgör en mindre men växande del härav, ca 700 miljoner kr. för år 1991. Tendensen är dock en dämpning av sparandet i P-försäkring och under år 1992 har nyteckningen minskat relativt kraftigt jämfört med föregående år. Intresset för utländska livförsäkringar har samtidigt ökat.

Inom fondförsäkringen uppgick antalet försäkringspremiefonder vid slutet av år 1991 till 67, antingen av blandad typ eller som rena aktie- respektive räntefonder. De rena aktiefonderna dominerar stort i antal följt av räntefonder. Fördelningen av det totala fondvärdet på olika fondtyper är däremot jämnare.

Beträffande P-försäkringens sammansättning har funnits två tendenser utöver det att fondförsäkringen vunnit insteg på marknaden. Antalet engångsbetalda försäkringar har ökat. I sparandetermer betyder det att det regelbundna sparandet fått stå tillbaka för engångssparandet, även om vissa engångsbetalningar kan vara en del av ett i övrigt regelbundet sparande. Vidare har spardelen i försäkringarna ökat. En inriktning har skett mot produkter med tyngdpunkt i det egna sparandet. Försäkringar med livsvarig ålderspension eller omfattande efterlevandeskydd har t.ex. fått stå tillbaka för alternativ med temporär pension. I och med införandet av fondförsäkring torde tendensen mot en relativt större sparandel ha förstärkts.

2.3 Motiv för ett individuellt pensionssparande

Det långsiktiga, bundna sparande som sker inom ramen för de skatteregler som gäller för P-försäkring har således hittills avgränsats till att avse enbart den sparform som försäkringsbolagen kan erbjuda i kombination med ett försäkringsmoment av större eller mindre betydelse. I promemorian Individuellt pensionssparande (Ds 1992:45) framhålls att ett regelverk avgränsat på detta sätt beskär mångfalden i utbudet av sparformer och motverkar en önskvärd konkurrens. Ett rent pensions-sparande i traditionella sparformer utan försäkring skulle öka tillgängligheten till sparande för pensionen. Därmed skapas också förutsättningar för att sparandet totalt sett kan öka, även om det totala skattegynnade pensionssparandet för varje enskild individ också fortsättningsvis föreslås ske inom samma utrymme som idag gäller för P-försäkringar.

Mot denna bakgrund har i promemorian prövats om det finns några omständigheter som är så specifika för sparandet i P-försäkringar att särskilda skatteregler bör förbehållas denna typ av sparande eller om dessa skatteregler även kan omfatta ett pensions-sparande utan försäkringsinslag. Utgångspunkten för denna prövning är att den enskildes sparande för pension är ett önskvärt, långsiktigt uppbyggt målsparande som av tradition är gynnat med särskilda skatteregler. Någon omprövning av skälen för skattereglerna för detta sparande har däremot inte gjorts.

Av promemorian framgår att det huvudsakliga motivet till att i Sverige ge skattelindring för P-försäkringar var, som det framställdes av 1944 års

allmänna skattekommitté, att medborgarna skulle stimuleras att själva trygga sin ålderdom och sina efterlevandes ekonomiska förhållanden.

Skälen för att endast ett sparande i kombination med försäkring berättigar till skatteförmåner kan enligt promemorian ifrågasättas. Av sociala skäl och trygghetsskäl kan själva sparandet i sig vara väl så viktigt som försäkringen. Denna synpunkt har under senare år fått ökad aktualitet eftersom P-försäkringar ofta kommit att innehålla mer av sparande och mindre av försäkring. Försäkringsavtal kan numera utformas så att försäkringsinslaget trots ett krav på visst minsta riskinnehåll får sägas vara av marginell betydelse sett ur den enskilde försäkringstagarens synvinkel. En ålderspension kan t.ex. utformas som en temporär pension utan dödsfallsskydd resp. premiebefrielse vid sjukdom. Det utbetalda årsbeloppets storlek beror i sådana fall, efter avdrag för omkostnader, endast på hur mycket försäkringstagaren sparat, avkastningen härav samt uppkomna arvsvinster i försäkringstagarkollektivet. Försäkringsdelen kan i dessa fall sägas bestå av uppkomna arvsvinster, dvs. det sparande som ackumulerats av "för tidigt" avlidna försäkringstagare. Slutsatsen i promemorian är att detta från allmän synpunkt knappast är ett skydd som i sig motiverar en skattemässig särbehandling.

I promemorian framhålls att motiven för den skattemässiga särbehandlingen av försäkringsbolagens förvaltning av försäkringstagarnas sparande ytterligare försvagades i och med att livförsäkring med fondanknytning infördes. Det principiellt viktiga med denna försäkringsform är att placeringen av sparmedel inte sker i enlighet med de placeringsregler som de traditionella försäkringsbolagen är underkastade. Försäkringstagaren får själv välja inriktning av sparandet inom det utrymme som de olika fondernas egna placeringsstrategier skapar. Den finansiella risken är således i hög grad överförd till den enskilde och beror på hans egna beslut. Den garanti om en lägsta nivå på avkastningen som återfinns i den traditionella P-försäkringen förekommer därför normalt inte.

En slutsats i promemorian är att P-försäkringens starka sociala anknytning och trygghetsmotiv inte är lika framträdande som tidigare.

Av de argument som under årens lopp förts fram till förmån för en gynnsam skattemässig behandling av P-försäkringssparandet är det enligt promemorian endast några som kan sägas vara knutna till själva försäkringsmomentet. Utmärkande för en P-försäkring är att ett kapital omedelbart står till förfogande efter det att försäkringen tecknats och försäkringsfallet inträffar. Även om den försäkrade avlider kort tid efter ingåendet av ett försäkringsavtal skyddas därför hans efterlevande ekonomiskt just genom detta försäkringsmoment. Liknande argument kan anföras i invaliditetsfallen. Även de som tecknar livsvarig ålderspension får ett skydd som för den enskilde innehåller ett tydligt försäkringsmoment.

Avdragsrätten för P-försäkringspremie omfattar, som påpekas i promemorian, emellertid såväl själva riskpremien som sparpremien. Även det rena sparandet omfattas alltså av gynnsamma skatteregler. Som framhållits förekommer dessutom P-försäkringar som innefattar endast ett litet riskskydd. Avdraget för en sådan försäkring omfattar således i stort

sett bara dess sparpremie. I de nu nämnda fallen föreligger enligt promemorian inte tillräckliga skäl för att skattemässigt särbehandla P-försäkringar jämfört med ett pensionssparande utan försäkringsinslag.

Ett annat förhållande som lyfts fram i promemorian är att endast livförsäkringsföretagen kan samla upp det långsiktigt bundna, skattemässigt gynnade sparandet. Det anses inte finnas några samhällsekonomiska skäl för detta. Det tidigare starka sambandet mellan långsiktigt bundet sparande och lagstadgade placeringsregler har luckrats upp i och med fondförsäkringen. Utvecklingen av P-försäkringen mot i första hand förvaltning av ett långsiktigt sparande tenderar vidare att försvaga livbolagens försäkringsmässiga roll i sammanhanget.

Det framhålls i promemorian att en likabehandling av försäkringsbolag och andra finansiella institut har sina gränser. Skyddsintressen och grundläggande uppgifter är i vissa hänseenden olika. Stora delar av verksamheterna är emellertid närbesläktade såsom att förvalta sparkapital och hantera risker. Numera finns möjligheter till en betydande ägar-mässig integration av försäkrings- och annan finansiell verksamhet, inte minst inom fondförsäkringen.

I promemorian framhålls slutligen att fler hushållsgrupper sannolikt kan engageras i ett sparande för den egna ålderdomen om det kan erbjudas i fler former och av fler institut än försäkringsbolag. Det anses också vara av betydelse att sparandevillkoren är relativt enkla att förstå. Försäkringssparande har ofta svårförståeliga inslag där spar- resp. riskkomponenter framstår som mer eller mindre sammanflätade. En för försäkringstagaren lättbegriplig information från bolagens sida kan enligt promemorian vara svår att ge.

Jag instämmer i allt väsentligt i promemorians bedömningar och slutsatser att det inte finns något avgörande skäl som talar för att endast försäkringssparandet bör gynnas av de särskilda skattereglerna. I grunden är det också fråga om att tillämpa en bärande princip vid beskattning av medel avsatta för pension, nämligen att de skall beskattas först när de faller ut som pension vilket t.ex. sker inom ATP-systemet. Enligt min mening kan fördelar vinnas på flera olika områden om dessa regler också kan omfatta ett pensionssparande utan försäkringsanknytning. Genom att utvidga befintliga stimulanser till att omfatta flera slag av institut och sparformer skapas en mer pluralistisk sparmiljö. I termer av generella resp. riktade sparstimulanser kan det ses som en breddning av en tidigare alltför snäv institutionell avgränsning. Konkurrensen om pensionssparandet kan stärkas och hushållens valfrihet främjas. En sådan utveckling är positiv för avkastningen på sparandet för den enskilde och ökar möjligheterna att anpassa sparprodukterna till hushållens skilda önskemål. En ökad tillgänglighet bör även leda till att fler deltar i sådant pensionssparande.

Enligt min mening finns det således starka skäl för en utvidgning av det befintliga systemet för pensionssparande. En viktig utgångspunkt bör vara att reglerna för ett sådant pensionssparande skall anknyta till dem som nu gäller för P-försäkring, såväl vad avser regler för insättning och uttag som civilrättsliga och skattemässiga regler. Den nya sparformen bör

ses som både alternativ och komplement till P-försäkringen. Det bredare system som nu föreslås föranleder inte någon utökad avdragsrätt.

3 Ett system för individuellt pensionssparande

3.1 Allmänna principer för sparandet

Mitt förslag: Ett nytt system för individuellt pensionssparande införs med regler som väsentligen motsvarar dem som gäller för sparande i P-försäkring.

Tillåtna sparformer skall vara de allmänt förekommande på de finansiella marknaderna, nämligen andelar i värdepappersfonder, enskilda värdepapper samt inlåning på konto. Sparmedlen skall kunna fördelas och flyttas mellan de olika sparformerna.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: En majoritet är positiva till utökade möjligheter att pensionsspara och tillstyrker förslaget i sina huvuddrag. Hit hör *Finansinspektionen, Riksrevisionsverket, Konkurrensverket, Bankföreningen, Sparbankernas Bank, Finansbolagens Förening, Fondbolagens Förening, Fondhandlareföreningen, SEB Försäkring, Aktiespararna, Aktieförbundet, Industrieförbundet, Arbetsgivarföreningen, Saco och TCO*. Vissa av de nämnda instanserna har dock invändningar mot delar av förslaget, i första hand vad gäller tillåtna sparformer. *Riksförsäkringsverket* är positivt men vill skjuta på förslaget tills klarhet nåtts om det framtida offentliga pensionssystemet.

Riksbanken, Riksgäldskontoret och Obligationsfrämjandet är negativa till en fortsatt användning av selektiva stimulanser vilka inte anses bidra till ett högre nettosparande i ekonomin. Därtill är de kritiska mot några av de föreslagna sparformerna. Av dessa skäl avstyrker de förslaget. *Riksgäldskontoret* hyser även farhågor att statens upplåning kan fördyras om sparandet införs. *Obligationsfrämjandet* anser att inlåsnings av sparmedel kan motverka ett högre totalt sparande och menar att det bundna sparandet bör ske inom ramen för det allmänna pensionssystemet. I stället efterlyses en utredning om motiven för det avdragsgilla sparandet i P-försäkring.

Försäkringsförbundet, Folksam, Svenska Livförsäkringsbolags Aktuarienämnd, Svenska Livförsäkringsföreningars Riksförbund och ytterligare några organisationer inom försäkringssektorn avstyrker förslaget i första hand på grund av att försäkringssparandets konkurrensvillkor i olika avseenden anses bli otillräckliga. Flera av remissinstanserna på försäkringsområdet är annars positiva till ökad konkurrens om pensionssparandet. Även *LO* är negativ till förslaget.

Skälen för mitt förslag: Som jag nyss redovisat instämmer jag i promemorians slutsats att det idag inte finns sakliga skäl att avgränsa

gällande skatteregler för pensionssparande till att enbart gälla P-försäkringar. Jag anser det därför väl motiverat att införa ett mer renodlat individuellt pensionssparande i huvudsak inom ramen för de skatteregler som gäller för P-försäkring. En sådan breddning av det privata pensions-sparandet bör enligt min bedömning kunna genomföras även i beaktande av att det offentliga pensionssystemets framtida utformning är under prövning och att hushållen därför inte kan ges fullständig information om vilka pensionsvillkor som totalt sett kommer att råda. Jag vill här erinra om att det nu föreslagna systemet skall rymmas inom ramen för gällande avdragsrätt för P-försäkring.

Till den mer övergripande kritiken mot förslaget i promemorian hör frågan om selektiva sparstimulanser. Som jag tidigare framhållit har de generella åtgärder som vidtagits lagt grunden till ett förmånligare spar-klimat. Jag anser dock att det alltjämt finns skäl att behålla en viss extra stimulans för det bundna pensionssparandet. Det är ett sparande byggt på långsiktighet och tradition som därtill är allmänt förekommande inter-nationellt. Den internationella aspekten blir allt viktigare i takt med den ökade integrationen och öppnare konkurrensen. Mitt förslag innebär att pensionssparandet i flera avseenden blir mindre selektivt. Den tidigare snäva avgränsningen till försäkringsbolag luckras upp. Om fler spar-former tillkommer tonas det selektiva inslaget ner. En minskad grad av selektivitet i systemet kan också sägas ha följt av den genomförda föränd-ringens i skattesystemet med lägre skattesatser i allmänhet och lägre marginalskatter i synnerhet. Därigenom har effekten av de särskilda skattereglerna för P-försäkringssparandet blivit mindre kraftfull än tidigare. Sammanfattningsvis kommer således mer generella och flexibla regler att gälla inom pensionssparandets ram.

Vad gäller eventuella effekter på statens upplåningskostnader hänvisar jag till de allmänna budgeteffekterna av förslaget, som jag senare åter-kommer till (avsnitt 6).

Obligationsfrämjandet vill utreda effekterna av att de särskilda skatte-eglerna i stället helt slopas. Enligt min mening bör dock pensions-sparandet i Sverige ske på villkor liknande dem som vanligen gäller i jämförbara länder. Även den tidigare nämnda sparutredningen anser det välmotiverat att se över regelverket för privat pensionssparande. Utred-ningen konstaterar dock att en avvägning måste göras mot förhållandena i andra länder. Skulle den internationella utvecklingen gå mot att stimu-lanser för pensionssparande alltmer ifrågasätts anser jag att även det svenska systemet kan behöva granskas. Min bedömning är emellertid att inte minst EG-länderna under överblickbar framtid kommer att behålla särskilda skatteregler för hushållens pensionssparande. Någon utredning av de särskilda skattereglernas effekter kan därför inte nu anses motive-rad.

Den kritik som riktats mot förslaget från försäkringsbranschen är i huvudsak att det nya sparandet inte är konkurrensneutralt mot sparande i P-försäkring. Vissa regler av såväl civilrättslig som skatterättslig natur anses ha utformats på ett enklare och mindre restriktivt sätt än motsva-rande bestämmelser för P-försäkring. Som jag tidigare angett har för-

slaget i promemorian utformats i direkt anslutning till reglerna för P-försäkring. Enligt min mening är detta en nödvändig utgångspunkt för att få ett så långt möjligt konkurrensneutralt system. Här måste dock uppmärksammas att vissa bestämmelser om P-försäkring tillkommit och utformats med hänsyn till de särskilda förhållandena på försäkringsområdet. I några av de fallen är det inte möjligt att upprätthålla neutralitet mellan systemen, i andra är det inte önskvärt eller lämpligt att göra det. Det förhållandet framhålls också av flera remissinstanser som betonar att systemen inte kan jämföras i alla avseenden bl.a. eftersom försäkringar innehåller en riskdel som saknas i det individuella pensionssparandet. Samtidigt krävs på andra grunder en långtgående neutralitet mellan de båda systemen. Kraven från försäkringssidan blir därmed i viss mån sinsemellan motstridiga.

Att det finns skillnader i detaljer mellan systemen är ostridigt, men detta kan enligt min mening inte vara av avgörande betydelse. I stället måste en övergripande bedömning av konkurrensneutraliteten göras. Vid en sådan bedömning kommer jag till slutsatsen att förslagen i promemorian inte skulle innebära otillbörliga konkurrensfördelar för det nya pensionssparandet. Det innebär emellertid inte att de problem försäkringsbranschen fört fram saknar grund. I vissa fall framstår kraven som väl värda en närmare prövning främst avseende en del skatteregler som kan framstå som något föråldrade eller onödigt komplicerade. Jag delar därför uppfattningen att det finns anledning göra en översyn av olika skattebestämmelser som rör försäkring. De önskemål som förts fram är emellertid omfattande och kräver delvis betydande förändringar både vad gäller P-försäkringsreglerna och på andra näraliggande områden, t.ex. beträffande avdragsregler och bestämmelser om tjänstepensionering. Regelverket är emellertid i många avseenden komplext varför eventuella ändringar enligt min mening måste bli föremål för mer ingående överväganden. För detta krävs ett utredningsarbete som inte rymts inom ramen för det nu aktuella lagstiftningsärendet. Formerna och tidsperspektivet för det arbetet återkommer jag till längre fram i samband med att jag diskuterar ikraftträdandet av det nya individuella pensionssparandet (avsnitt 7).

I detta sammanhang vill jag även behandla de allmänna synpunkter som *Lagrådet* tar upp i sitt yttrande. Lagrådet anför att regleringen i den föreslagna lagen om individuellt pensionssparande i flera hänseenden är komplicerad och som helhet inte särskilt lättillgänglig. Att så blivit fallet anges ha flera orsaker. Strävandena efter ett från spararnas synpunkt mycket flexibelt system framhålls som en orsak men av mer avgörande betydelse sägs vara målsättningen att nå lösningar vilka innebär att de nya sparformerna i så stor utsträckning som möjligt blir jämställda med motsvarande sparande genom P-försäkring.

När det gäller dessa mer övergripande synpunkter — som också framskymtar på några håll i remissvaren — vill jag framhålla att jag ser den strävan efter långtgående flexibilitet för den enskilde spararen som en av förslagets grundpelare. Den höga grad av valfrihet som ges spararna inom ramen för det individuella pensionssparandet är avsedd att göra pensionssparandet så attraktivt som möjligt för den enskilde och utgör ett

led i försöken att nå nya grupper av sparare. Det är således väsentliga intressen som tillgodoses genom flexibiliteten i systemet. Jag vill också poängtera att komplexiteten knappast kommer att drabba spararna. Den ligger i stället på den administrativa sidan, dvs. hos pensionssparinstituten. Dessa institut torde dock — inte minst genom de krav som kommer att ställas vid Finansinspektionens tillståndsgivning — vara väl skickade att handha eventuellt uppkommande problem.

En annan av grundpelarna i det individuella pensionssparandet är att en långtgående konkurrensneutralitet bör finnas gentemot sparande i P-försäkring. Denna neutralitet är eftersträvansvärd dels för att ge spararna så bra och kostnadseffektiva pensionsalternativ som möjligt, dels för att inte på ett olämpligt sätt rubba konkurrensförutsättningarna för olika företag på den finansiella marknaden och dels för att förbättra effektiviteten på kapitalmarknaden.

De av Lagrådet anförda allmänna synpunkterna avser sakliga förhållanden som inte kan principiellt förändras utan att väsentliga kvaliteter i förslaget om individuellt pensionssparande går förlorade. För att lösa de lagtekniska problem som Lagrådet pekar på torde krävas att förslagets grundprinciper delvis överges. Mot bakgrund av vad jag nyss sagt är jag emellertid inte beredd att förorda någon sådan genomgripande förändring av de i remissen framlagda förslagen. Jag vill också erinra om att skillnaderna mellan de båda sparformerna tillåtit slå igenom vid regelutformningen där så har ansetts vara möjligt utan att balansen dem emellan rubbas. Med hänsyn till detta och då jag gör bedömningen att de tekniska och administrativa frågorna är hanterbara för pensionssparinstituten vidhåller jag att utformningen av sparformen bör ske enligt de i lagrådsremissen framlagda grundlinjerna.

I det följande återgår jag till att beskriva huvuddragen i det nya sparandet.

Ett grundläggande motiv för att bredda pensionssparandet är att öka konkurrensen om detta sparande. En utveckling med fler aktörer och sparprodukter bör innebära bättre anpassning till kundernas skiftande behov samt bättre kostnadseffektivitet. Ökad valfrihet ger ökad tillgänglighet och bättre förutsättningar att nå bredare hushållsgrupper.

Det är av stor principiell betydelse att det nya pensionssparandet saknar försäkringsmoment. Det innebär nämligen att sparandets inriktning primärt kan bestämmas av den enskilde själv till skillnad från främst traditionell P-försäkring, där sparandet förvaltas av försäkringsbolag underkastade olika slag av placeringsregler. Redan inom fondförsäkringen har den enskilde getts väsentligt större inflytande över sparandets inriktning. Det nya förslaget innebär en ytterligare ökad frihet i det avseendet. Denna grundläggande skillnad gentemot i första hand traditionell P-försäkring anser jag vara en viktig utgångspunkt vid utformningen av det individuella pensionssparandet. Ett varierat utbud av sparformer med så stor valfrihet som möjligt bör således eftersträvas.

Ett par förhållanden måste dock beaktas. Sparmedlen är långsiktigt bundna och har karaktären av ett socialt sparande som bidrar till en tryggare ålderdom. Vidare måste sparandet kunna uppfylla kraven på god

kontroll av att givna regler efterföljs samt vara förenligt med effektiv hantering av in- och utgående betalningsströmmar. Det skall även vara förenat med rimliga kostnader för den enskilde.

Nämnda restriktioner innebär att sparande i konst, antikviteter etc. inte kan innefattas. Jag anser också att den önskvärda valfriheten i systemet i vissa avseenden måste beakta det faktum att beskattningen av sparandet är förmånlig. Sparinstrument som till sin karaktär kan vara uppenbart spekulativa eller riskfyllda kan det därför finnas skäl att hålla utanför systemet. Sparformer kan också bedömas vara olämpliga i beaktande av att sparandet skall utbetalas i form av regelbunden pension. Det är då inte möjligt att tillåta sådana sparformer som de facto kommer spararen till del redan under den aktiva tiden, t.ex. sparande i den egna bostaden eller i det egna företaget. Även kraven på att sparandet skall ha en tillräcklig grad av likviditet i samband med regelbundna utbetalningar av pension sätter gränser för möjliga sparformer.

Med hänsyn till dessa aspekter anser jag att möjliga sparalternativ i princip skall utgöras av finansiella placeringar som normalt erbjuds hushållen på kredit- och kapitalmarknaden, nämligen andelar i värdepappersfonder, olika slag av värdepapper samt inlåning. Remissinstansernas kritik mot enskilda sparformer avser jag ta upp i samband med att jag behandlar dem närmare var för sig.

Det individuella pensionssparandet skall vidare, inom det regelverk som behövs för att syftet med sparandet skall uppfyllas, erbjuda den enskilde spararen så stor flexibilitet som möjligt. Som jag tidigare anfört anser jag detta vara en av hörnstenarna i förslaget. Spararen bör därför fritt kunna fördela sitt sparande mellan de möjliga sparformerna men också omplacera sparmedlen under spartiden. På så sätt befrämjas även effektiviteten på kapitalmarknaden eftersom sparandet inte blir inlåst i specifika placeringar. Den restriktion som spararen åläggs är att, som är fallet med P-försäkring, sparmedlen inte kan tas ut innan de särskilda utbetalningsreglerna medger det.

3.2 Tillståndsplikt och pensionssparinstitut

Mitt förslag: Pensionssparrörelse, dvs. verksamhet som består i att erbjuda allmänheten avtal om individuellt pensionssparande, får bedrivas endast med tillstånd av Finansinspektionen.

Tillstånd får meddelas företag som har tillstånd att bedriva värdepappersrörelse (värdepappersinstitut). I denna grupp finns banker, värdepappersbolag och utländska värdepappersföretag med filial i Sverige.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser kommenterar inte förslaget eller lämnar det utan erinran. *Konkurrensverket* efterlyser ett alternativ där spararen själv kan organisera sitt sparande utan att gå via

ett pensionssparinstitut och framhåller det som önskvärt att sparande också skall kunna ske direkt i utländska institut. *Företagens Uppgiftslämnardelegation* anser att tillståndskravet kan ersättas av ett krav på anmälan till Finansinspektionen. *Riksgäldskontoret* vill kunna verka som pensionssparinstitut. *Fondbolagens Förening* framför att även fondbolag bör kunna få tillstånd till pensionssparrörelse samt att kraven i övrigt för tillstånd klarare bör anges i lagen. *Finansbolagens Förening* anser att även andra finansiella institut som står under tillsyn borde kunna komma i fråga som pensionssparinstitut. Enligt *SEB Försäkring* och *Kooperationens Pensionsanstalt* bör livförsäkringsbolag få vara pensionssparinstitut. Denna mening delas av *Sparbankernas Bank*, som vidare anser att även fondbolag och fondadministrationsbolag bör ges möjlighet att verka som pensionssparinstitut. *Sveriges Försäkringsförbund* anser att försäkringsbolag bör tillåtas att verka som förmedlare vid transaktioner avseende finansiella instrument, så att försäkringsbolagens marknadsorganisation kan användas vid marknadsföring av individuellt pensionsparande.

Skälen för mitt förslag: De gynnsamma skatteregler som gäller för sparande i P-försäkring och som nu föreslås omfatta även det individuella pensionssparandet bygger på att sparandet är långsiktigt och bundet. Systemet måste därför utformas så att det ger garantier för att spararen kan disponera över sparmedlen endast i enlighet med lagens regler. Detta förutsätter enligt min mening bl.a. att sparandet administreras och förvaltas av särskilda institut.

Det individuella pensionssparandets karaktär innebär att allmänheten måste kunna hysa förtroende för institutens tillförlitlighet och stabilitet också i ett längre perspektiv. Ett första krav bör därför vara att instituten skall stå under tillsyn. Pensionssparandet är också förenat med ett betydande informationsansvar. Institutet måste därför kunna svara för att spararen ges en allsidig och fullständig information om sparandets villkor i olika avseenden. Det måste vidare ställas särskilda administrativa krav på de institut som spararen tecknar kontrakt med. Sparmedlen skall bindas för ofta långa perioder, alla transaktioner skall noteras fortlöpande, årlig redovisning skall ske till spararen över behållningen och utbetalningar skall göras enligt särskilda regler. Institutet skall vidare kunna bistå spararen med placeringsråd och annan vägledning och i förekommande fall, själva sköta förvaltningen av sparmedlen. Dessutom skall instituten även ansvara för uttag av avkastningsskatt (se avsnitt 5) som skall dras från spararens behållning och inbetalas till skattemyndigheten. Skattemedlen bör givetvis kunna göras tillgängliga på ett smidigt sätt.

Det kan inte utan vidare antas att alla finansiella institut kan möta de särskilda krav på administrativa rutiner, kompetens och organisation som enligt vad jag nu angett bör ställas på ett pensionssparinstitut. Jag föreslår därför att pensionssparrörelse skall få bedrivas endast efter tillstånd av Finansinspektionen.

När det gäller vilka slag av institut som bör kunna komma i fråga som pensionssparinstitut måste flera faktorer beaktas. Ett naturligt krav är att

instituten har erfarenhet av och kan erbjuda minst en av de föreslagna sparformerna. Institutet bör också normalt ha förutsättningar att uppfylla de krav i administrativa och andra avseenden som jag tidigare angett. De företag som därvid först bör komma i fråga är de som har tillstånd att bedriva värdepappersrörelse, dvs. värdepappersinstitut enligt lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. Inom denna grupp ryms banker, värdepappersbolag och utländska värdepappersföretag med filial i Sverige. Dessa företag har en verksamhetsinriktning som i allmänhet är väl anpassad till förvaltning av sparande i de former som föreslås. De är också underkastade enhetliga rörelse- och tillsynsregler. Vissa enskilda värdepappersbolag kan synas vara väl begränsade företagsenheter för att på egen hand administrera ett långsiktigt pensionssparande. Vilka företag inom denna grupp som kan anses lämpliga som pensionssparinstitut bör emellertid prövas av Finansinspektionen i samband med ansökan om tillstånd. Jag avser att återkomma till denna fråga i samband med behandlingen av tillståndskraven.

Från olika remissinstanser har framställts önskemål att även andra finansiella institut än värdepappersinstitut skall få bedriva pensions-sparrörelse eller förmedla sådana tjänster.

Fondbolag som bedriver fondverksamhet enligt lagen om värdepappersfonder har en verksamhet som i flera avseenden skulle kunna utgöra grund även för pensionssparrörelse. Sverige har dock genom EES-avtalet förbundit sig att följa de regler för fondverksamhet som gäller inom EG. Den svenska lagen om värdepappersfonder är också utformad utifrån bestämmelserna i det s.k. UCITS-direktivet (85/611/EEG). Där föreskrivs att ett fondbolag inte får ägna sig åt annan verksamhet än förvaltning av värdepappersfonder och investeringsbolag. Detta skulle utesluta fondbolag från möjligheten att bedriva pensionssparrörelse. I en av EG-kommissionen utgiven inofficiell kommentar uttalas dock att bestämmelsen inte hindrar fondbolag från att i anslutning till sin huvudsakliga verksamhet även engagera sig i andra aktiviteter, såsom administration av sparprogram baserade på fondandelar. Hur långt detta undantag från förbudet mot annan verksamhet skulle sträcka sig framgår dock inte. Med hänsyn till det föreslagna pensionssparandets utformning framstår det som tveksamt om detta överhuvudtaget kan anses som en sådan biverksamhet som skulle kunna tillåtas enligt dessa regler. Verksamheten skulle under alla förhållanden endast kunna omfatta sparande i fondandelar, vilket ter sig alltför begränsat. Jag är mot denna bakgrund inte beredd att nu inkludera fondbolagen i den grupp företag som kan ges tillstånd att verka som pensionssparinstitut.

Livförsäkringsbolagen bedriver sedan lång tid en verksamhet som i stora delar sammanfaller med vad som nu föreslås gälla för pensionssparrörelse. Bolagen har också administrativa rutiner och kompetens som skulle göra dem väl lämpade som pensionssparinstitut. Den nu gällande försäkringslagstiftningen hindrar emellertid försäkringsbolag att själva vara kontraktspart i avtal om rent sparande utan försäkringsinslag. Försäkringslagstiftningen är för närvarande föremål för en genomgripande översyn i försäkringsutredningen (Dir. 1990:56). I avvaktan på

resultatet av detta arbete är jag inte beredd att i detta sammanhang föreslå några ändringar av de grundläggande förutsättningarna för försäkringsverksamhet. Frågan om det är lämpligt att genom lagändringar öka försäkringsbolagens möjlighet att utnyttja sin marknadsorganisation för förmedling av tjänster inom det individuella pensionssparandets ram fordrar ytterligare överväganden. Jag är därför inte beredd att nu föreslå sådana ändringar.

Andra kategorier av finansiella institut, såsom finansbolag och kreditaktiebolag, skulle kunna vara tänkbara som pensionssparinstitut även om reglerna i lagen om värdepappersrörelse skulle inskränka de sparformer som kan erbjudas. En sådan möjlighet skulle emellertid öppna för ett mycket brett spektrum av företag. En alltför heterogen krets av pensionssparinstitut får anses mindre lämpligt. Enligt min mening bör därför inte heller dessa företag inkluderas i gruppen av institut som kan få tillstånd till pensionssparrörelse.

Riksgäldskontoret erbjuder genom allemanssparkonto och riksgäldskonto två sparformer för hushållen. Denna verksamhet utgör en naturlig del av Riksgäldskontorets funktion som organ för statens upplåning. Det är enligt min mening mindre naturligt att Riksgäldskontoret i konkurrens med företag på den privata marknaden bedriver pensionssparrörelse. Jag vill med hänsyn härtill och till de begränsningar jag i övrigt förordat inte föreslå någon sådan utvidgning av Riksgäldskontorets verksamhetsområde.

Den avgränsning av möjligheten att bedriva pensionssparrörelse som jag föreslår utesluter inte att flertalet av de nu behandlade företagen ändå indirekt kan ta del av marknaden för pensionssparande genom olika former av koncernbildningar. Inom bank- och försäkringsområdet föreligger t.ex. redan en betydande finansiell integration. Vidare kommer naturligtvis värdepapper som ges ut av företag inom den finansiella sektorn att kunna ingå i pensionsspararnas placeringar.

3.3 Tillståndskraven

Mitt förslag: För tillstånd att verka som pensionssparinstitut fordras att den planerade verksamheten kan antas komma att uppfylla vissa grundläggande kvalitets- och sundhetskrav.

Till ansökan om tillstånd skall fogas en plan för den tänkta verksamheten. Finansinspektionen får, efter regeringens bemyndigande, meddela närmare föreskrifter om innehållet i en sådan verksamhetsplan.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser kommenterar inte förslaget eller lämnar det utan erinran. *Finansinspektionen* framhåller att det är av särskild betydelse att instituten kan visa dels att pensionsparmedlen kommer att hållas avskilda, dels att kravet på fortlöpande

notering av alla transaktioner kan uppfyllas. *Sveriges Försäkringsförbund* anser att de i lagen angivna förutsättningarna för tillstånd bör kompletteras med ett krav på skälighet motsvarande det som gäller för försäkringsrörelse. Förbundet ifrågasätter också om det inte borde krävas att pensionssparrörelse skall separeras från annan verksamhet, t.ex. i en särskild juridisk person.

Skälen för mitt förslag: Som jag tidigare redovisat innebär mitt förslag att endast värdepappersinstitut kan beviljas tillstånd att bedriva pensionssparrörelse. Dessa företag står redan i denna egenskap under tillsyn av Finansinspektionen. De är också underkastade lagstiftning som är särskilt utformad för verksamhet som även kommer att ingå i pensionssparrörelse, nämligen handel, förmedling och förvaltning av finansiella instrument. Härigenom tillgodoses de grundläggande krav som bör gälla för ett pensionssparinstitut. I enlighet med vad jag tidigare anfört (se avsnitt 3.2) måste det emellertid härutöver i flera avseenden ställas särskilda krav på ett institut som vill bedriva pensionssparrörelse.

En första och självklar förutsättning för tillstånd bör vara att företaget uppfyller de villkor som följer av lagen om pensionssparande eller av annan lag eller författning. Jag föreslår därutöver som ett tillståndskrav att den planerade verksamheten kan antas uppfylla kraven på en sund pensionssparrörelse. I bedömningen av om rörelsen kan anses sund ingår bl.a. prövning av hur verksamheten allmänt är organiserad, kontroll- och säkerhetsrutiner, utformningen av avtalsvillkor och informationsmaterial samt vilken rådgivning och vägledning som kan erbjudas spararen. Som Finansinspektionen betonat är det av särskild betydelse att pensions-sparmedel kan hållas avskilda från institutets tillgångar där så skall ske. Avskiljandet innebär att medlen inte kan utmätas för institutets skulder och inte heller ingår i konkursboet i fall av institutets konkurs. En annan viktig faktor är att det finns tillförlitliga rutiner för fortlöpande notering av alla transaktioner.

I försäkringsrörelselagen finns bestämmelser om att livförsäkrings-verksamhet skall bedrivas så att krav på bl.a. skälighet tillgodoses. Reglerna är avsedda att utgöra ett skydd för försäkringstagarna mot alltför höga kostnads- och premieuttag. Inom det individuella pensions-sparandet tillgodoses detta intresse på ett annat sätt. De regler som föreslås, särskilt kravet på tydlig redovisning av alla kostnader och möjligheten att byta pensionssparinstitut, skapar förutsättningar för en betydande konkurrens mellan instituten i fråga om såväl avgifter som servicenivå. En sådan konkurrens utgör enligt min mening ett väl så gott skydd mot en för hög kostnadsnivå som ett lagstadgat krav på skälighet. Jag anser det därför inte motiverat med en sådan regel.

Inom det individuella pensions-sparandet skall pensionssparmedel som huvudregel hållas avskilda från institutets tillgångar. Det enda undantaget gäller medel som av spararen placeras som inlåning i en bank som också är hans pensionssparinstitut. Med hänsyn till detta saknas enligt min mening skäl att ställa upp ett krav på att pensionssparrörelse skall bedrivas i separata juridiska personer.

Till ansökan om tillstånd för pensionssparrörelse skall fogas en plan för den verksamhet som institutet avser att bedriva. I planen, som skall utgöra det huvudsakliga underlaget för Finansinspektionens tillståndsprovning, bör redovisas de förhållanden som enligt vad jag tidigare har angett bör vara avgörande för om verksamheten kan anses sund. Planen behöver i normalfallet endast innehålla upplysningar som har avseende på pensionssparrörelsen. Söks samtidigt tillstånd till värdepappersrörelse skall denna provning givetvis ske utifrån de regler som gäller härför. Jag ser dock inga hinder mot att vid samtidiga ansökningar använda en gemensam verksamhetsplan. Det bör anförtros åt Finansinspektionen att, efter bemyndigande av regeringen, utfärda närmare föreskrifter om vad en verksamhetsplan skall innehålla.

3.4 Sparformer

3.4.1 Inlåning

Mitt förslag: Pensionssparmedel får placeras som inlåning i ett svenskt eller utländskt bankföretag. För detta skall inom pensions-sparandets ram gälla samma regler som nu gäller för annan bank-inlåning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte. *Riksbanken* avstyrker inlåning som sparform med hänvisning till statens särskilda ansvar för betalningssystemet och därmed för bankernas inlåning samt den konkurrenssnedvridning som kan följa härav. *Obligationsfrämjandet* och *Sveriges Livförsäkringsföreningars Riksförbund* delar Riksbankens synpunkter. *Svenska Livförsäkringsbolags Aktuarienämnd* framför att det i fråga om inlåningskonton bör gälla samma placeringsregler som för livförsäkringsbolags försäkringstekniska skulder. *Finansinspektionen* anser att sparande på bankkonto bör omfattas av inlåningsförsäkring. *Riksgäldskontoret* anser att såväl allemanssparkonto som riksgäldskonto bör ingå bland sparformerna. *Finansbolagens Förening* anför att den föreslagna sparformen inte kan jämföras med sedvanlig inlåning på konto i bank och att möjligheten att ta emot pensionssparmedel på konto bör stå öppen för alla institut som står under tillsyn.

Skälen för mitt förslag: Inlåning är i princip förbehållen bankerna och förvaltas i den egna rörelsen. Inlåning på bankkonto torde vara den vanligaste finansiella sparformen. Det är en form av sparande som är enkel att förstå och som är väl känd hos allmänheten. Sparande i bank förekommer både för kortsiktiga och långsiktiga ändamål. Således konkurrerar inlåningen sedan länge med andra sparformer på de finansiella marknaderna, t.ex. obligationssparande och försäkrings-sparande. Mitt förslag innebär ingen ändring av denna konkurrenssituation. Inlåning bör få konkurrera om hushållens sparande även inom ramen för det

individuella pensionssparandet. Att inlåning formellt är kortfristig och sker till rörlig ränta är enligt min mening inte skäl för att utestänga den som sparform. För konkurrens och mångfald bör inlåning kunna fylla en funktion som ett enkelt och förutsebart placeringsalternativ. Inlåning kan också på kort eller längre sikt komplettera sparande i enskilda värdepapper eller fondandelar.

Till skillnad från vanlig bankinlåning, som vid varje tillfälle är disponibel för valfritt ändamål, kan emellertid det inlånade kapitalet i pensionssparandet inte disponeras genom att sparandet avslutas i förtid. En sådan möjlighet skulle uppenbart strida mot gällande regler för P-försäkring och utgöra en betydande konkurrensolikhet, både i förhållande till försäkringssparandet och till övrigt bundet pensionssparande. Även inlåningen måste därför från kundens sida sett vara bunden för sitt ändamål. I enlighet med vad jag i övrigt föreslår i fråga om förvaltningen av det individuella pensionssparandet bör emellertid uttag medges för omflyttning av tillgångar inom ramen för pensionssparandet. Från bankens sida sett kommer därmed inlåning för pensionssparande principiellt inte att skilja sig från annan inlåning.

En liknande form av kontoinsättningar i andra institut än banker skulle teoretiskt vara tänkbar inom pensionssparandets ram. Emellertid innebär de flyttningsregler som jag föreslår att insättningarna får en obundenhet som gör andra institut än banker alltför utsatta vid större omflyttningar av sparmedel. Det är i huvudsak endast bankerna som har det slag av rörelse regler och i övrigt omgärdas av sådan skyddslagstiftning, som gör dem lämpliga att finansiera sig med medel som när som helst kan lyftas. Detta har också kommit till uttryck i bankrörelselagen (1987:617) och i förarbetena till de senaste ändringarna i denna (prop. 1990/91:154, s. 50-52). Jag anser att denna allmänna princip bör upprätthållas även i detta sammanhang.

Beträffande Riksbankens m.fl. synpunkter vill jag säga följande. Det kan hävdas att den kreditrisk spararen utsätter sig för inte regleras genom placeringsregler av det slag som gäller för försäkringsbolagen. Mot detta kan anföras att bankerna är omgärdade av en betydande skyddslagstiftning med stränga rörelse regler. Å andra sidan kan sägas att det inte föreligger någon avgörande skillnad från kreditrisksynpunkt mellan att pensionsspara i obligationer utgivna av en bank och på inlåningskonto i samma bank.

I ett annat avseende kan sägas att frågan om den eventuella kreditrisken i inlåning är direkt kopplad till statens och Riksbankens ansvar för betalningssystemet. Allmänheten uppfattar kreditrisken på olika sätt från tid till annan. De svenska bankernas växande problem under senare år har sannolikt ökat medvetenheten om att en risk trots allt kan föreligga. De generella åtaganden gentemot bankernas fordringsägare som statsmakterna till skydd för betalningssystemet bedömt nödvändiga (se prop. 1992/93:135, bet. 1992/93:NU16, rskr. 1992/93:155) innebär i princip att kreditrisken tills vidare lyfts bort från inlåningen. På lång sikt kan emellertid ett sådant generellt och explicit åtagande inte förutsättas gälla. I stället torde det skydd för insättarnas medel som bedöms nödvändigt

komma att bygga på någon form av inlåningsförsäkring. Sådana system förekommer i andra länder, såväl inom som utanför EG. För närvarande är det inte möjligt att ange vilka belopp eller vilken typ av inlåningskonton som lämpligen bör omfattas av en sådan försäkring. Detta gäller även behandlingen av pensionssparmedel i ett sådant system. Dessa och andra frågor rörande en inlåningsförsäkring bör prövas i ett senare sammanhang.

Sammanfattningsvis anser jag mot bakgrund av det sagda att det från konkurrenssynpunkt inte finns några avgörande skäl att hålla inlåning utanför pensionssparandet. Jag delar inte Riksbankens farhågor för att inlåning skulle komma att uppfattas som extra skyddad av staten enbart för att den ges samma skatteförmån som andra sparformer inom det individuella pensionssparandet.

Allemanssparandet byggdes upp som en del av ett sparsystem med bl.a. syftet att öka Riksgäldskontorets upplåningsmöjligheter hos hushållen. Stora budgetunderskott hade ackumulerats i början av 1980-talet och marknaden för statsskuldfinansieringen var ännu outvecklad. Sparandet sker genom insättning i bank och medlen slussas därefter till Riksgäldskontoret. Den gynnsammare beskattningen av allemanssparandet har successivt urholkats. Riksdagen har under hösten 1992 beslutat att den skattemässiga särbehandlingen helt skall upphöra vid utgången av 1992 (prop. 1992/93:50 bil. 5, bet. 1992/93:FiU1 och 1992/93:SkU18, rskr. 1992/93:158, SFS 1992:1488). Jag anser inte att denna form av statsskuldfinansiering nu skall utvidgas. Jag finner därför inte skäl att tillgodose Riksgäldskontorets önskemål i den delen.

Sparande på riksgäldskonto sker genom insättning på ett konto i Riksgäldskontoret med fast ränta under bestämd löptid. Räntan baseras på marknadsräntan för statsobligationer vid insättningstillfället. Medlen kan lyftas även före förfallodagen. Därvid sker en avräkning i förhållande till det då gällande ränteläget. Insättningar på riksgäldskonto är således inte att anse som inlåning. Det är i stället fråga om ett kontobaserat låncinstrument. Riksgäldskontot faller emellertid inte heller in under definitionen av fondpapper, eftersom det i princip inte får överlåtas och då inte heller kan bli föremål för marknadsmässig handel. Placeringar på riksgäldskonto faller därmed utanför de ramar för tillåtna placeringar som jag anser bör gälla inom det individuella pensionssparandet. Eftersom sparformen därtill är direkt förknippad med Riksgäldskontorets möjlighet att verka som pensionssparinstitut, vilket jag tidigare bedömt vara en för statens upplåningsmyndighet mindre naturlig verksamhet, anser jag inte att riksgäldskonto bör ingå bland de tillåtna sparformerna.

Mitt förslag: Pensionssparmedel får placeras i svenska värdepappersfonder och allemansfonder samt i utländska fondföretag som är underkastade lagstiftning eller annan offentlig reglering som motsvarar den som gäller i Sverige.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller kommenterar inte förslaget. *Riksgäldskontoret* anser att reglerna för allemanssparandet bör ändras så att särskilda konton kan öppnas inom allemansfonderna för pensionssparandet och att det bör specificeras hur övergången från premiegrundande allemansfondssparande till pensionsanknutet allemansfondssparande skall gå till. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* avstyrker sparande i fonder, och då särskilt i allemansfonder, med hänvisning att detta skulle öka den redan alltför stora maktkoncentrationen i svenskt näringsliv och medföra andra negativa effekter.

Skälen för mitt förslag: Sparande i värdepappersfonder och allemansfonder har blivit en omycket sparform. Antalet sparare är mycket stort. Marknaden för livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder, s.k. unit linked-försäkring, har också ökat snabbt sedan systemet infördes. Fondkonstruktionen möjliggör ett sparande i värdepapper till rimliga kostnader och med en betydande riskspridning även för den som inte disponerar ett större kapital. Mot denna bakgrund är det enligt min mening naturligt att inkludera fondsparande bland sparformerna i det individuella pensionssparandet.

Under remissbehandlingen uttrycktes oro för att ett ökat fondsparande skulle medföra ökad maktkoncentration och bristande likviditet främst på aktiemarknaden. Jag kan i viss utsträckning dela denna oro. En väl fungerande värdepappersmarknad förutsätter att antalet aktörer inte är alltför litet. Detta är speciellt viktigt på en relativt begränsad marknad som den svenska. Jag anser emellertid att det ökade fondsparande som kan bli en följd av förslaget uppvägs av möjligheten att inom det individuella pensionssparandet placera i enskilda aktier. Detta gäller särskilt med tanke på att den modell för avkastningsskatt som föreslås innebär att omplaceringar kan ske utan skattekonsekvenser. Härigenom ökar spararnas möjlighet att bedriva en aktiv förvaltning och skapas förutsättningar för en förbättrad likviditet.

Ett pensionssparande i form av andelar i värdepappersfonder kan ses som en tillämpning av systemet med P-försäkring med fondanknytning. Fonderna i det systemet är underkastade samma lagstadgade placeringsregler som övriga värdepappersfonder. Avsikten med reglerna är främst att förhindra en kraftig koncentration till enskilda papper. Ytterst kan placeringsreglerna sägas vara ett konsumentskydd motiverat av att spararen i en fond inte själv har någon kontroll över den enskilda fondens inriktning. Det finns ingen anledning att överväga vare sig strängare eller

liberalare placeringsregler för fondsparande inom det individuella pensionssparandet.

Antalet fonder på den svenska marknaden är idag relativt stort. Inte minst av kostnadsskäl bör en utgångspunkt vara att ett individuellt pensionssparande skall kunna introduceras och vidareutvecklas inom ramen för befintliga värdepappersfonder. Med den föreslagna uppläggningsen av sparandet bör detta vara det naturliga tillvägagångssättet. Det krav som ställs är att fonderna i sin förvaltning kan hålla isär pensionssparandet från det vanliga fondsparandet så att en separat redovisning kan ske av de bundna andelar som tillhör pensionssparandet. Detta är nödvändigt för att säkra att fondandelar inte säljs vid andra tillfällen än då sparandet omplaceras eller då utbetalningar får ske. Spararen skall kunna förfoga över andelarna endast genom sitt pensionssparinstitut och i enlighet med lagens regler.

Allemansfonderna är särskilda fonder som förvaltar värdepapperssparandet inom ramen för allemanssparsystemet. Sparandet sker enligt särskilda regler och placeringsbestämmelserna är för närvarande mer kringskurna än för vanliga värdepappersfonder. I huvudsak tillåts endast placeringar i svenska börsföretag. Fonderna har numera en dominerande position på fondmarknaden och förvaltar mer än halva förmögenheten i aktieplacerande svenska fonder. De är som jag tidigare angett väl kända av allmänheten. Det finns inte något avgörande hinder mot att tillåta att andelar i allemansfonder inryms i fondsparandet inom det individuella pensionssparandet. Sedan riksdagen beslutat att det pensionsanknutna premiegrundande allemanssparandet skall avbrytas (jfr prop. 1991/92:133, bet. 1992/93:FiU9, rskr. 1992/93:135, SFS 1992:1325 och prop. 1992/93:149) torde någon överflyttning av medel till pensionssparande inte komma att aktualiseras.

Liksom för övriga värdepappersfonder krävs att allemansfonderna redovisningsmässigt särskiljer de andelar som ingår i pensionssparandet. Sådana andelar bör omfattas av regelverket för det individuella pensionssparandet. Andelarna kommer att vara undantagna från det ordinarie allemanssparandets regler om högsta tillåtna månadsinsättning, avgifter och beskattning av avkastning, m.m.

3.4.3 Enskilda värdepapper

Mitt förslag: Pensionssparmedel får placeras i andra fondpapper än andelar i värdepappersfond, vilka är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats eller som i utlandet är föremål för handel på en reglerad marknad som är öppen för allmänheten.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller kommenterar inte förslaget. *Riksbanken* ställer sig tveksam till att tillåta placeringar i enskilda värdepapper. Som skäl härför anges att detta skulle

vara kostsamt och innebära svårigheter ur riskspridningssynpunkt samt ge möjlighet att genom högriskplaceringar göra nästintill obeskattade vinster. Även *Finansinspektionen* avstyrker förslaget med hänvisning till förlustrisken. *Svenska Livförsäkringsföreningars Riksförbund* och *Sveriges Försäkringsförbund* framför liknande synpunkter. *Riksskatteverket* anser att förvärv eller avyttringar enbart skall få ske över en börs eller auktoriserad marknadsplats. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* anser att sparandet bör kombineras med ett riskspridningsvillkor. *Svenska Bankföreningen*, *Svenska Fondhandlareföreningen* och *Sparbankernas Bank* vill att placeringar skall få ske också i derivatinstrument. *SEB Fondförsäkring*, *Sveriges Försäkringsförbund* och *Svenska Livförsäkringsbolags Akuarienämnd* anser att möjligheten att placera i enskilda värdepapper skall utvidgas till att omfatta även fondförsäkringsbolagens kunder.

Skälen för mitt förslag: Sparande i enskilda aktier eller räntebärande värdepapper utgör en viktig del av hushållens sparmöjligheter. Räntebärande papper har under senare år vunnit allt större intresse både som individuell placering och i form av s.k. räntefonder. Orsakerna är främst lägre skatt på ränteinkomster samt stigande realräntor som följd av kraftigt sjunkande inflationstakt. Det finns skäl att anta att sparande i t.ex. obligationer successivt kommer att vinna terräng. Marknaden för hushållens obligationssparande är i Sverige tämligen utvecklade jämfört med en del andra länder, t.ex. Danmark. Sparande i individuella aktier är historiskt sett en mer etablerad sparform men har under lång tid gått tillbaka relativt sett till förmån för fondsparandet.

Ett individuellt inriktat sparande i värdepapper inom pensionssparandets ram kan enligt min mening av flera skäl ses som ett viktigt komplement till fondsparandet. Avgörande är att individen själv får möjlighet att bestämma sammansättningen av sitt sparande i värdepapper. Vidare har som nämnts det enskilda aktieägandet under lång tid fått stå tillbaka för det mer kollektivt uppbyggda fondsparandet. En stimulans av det enskilda ägandet medför flera positiva effekter. Kapitalmarknaden blir effektivare med fler självständiga aktörer. Med det privata ägandet följer en rösträtt och möjlighet att göra synpunkter hörda på ett mer direkt sätt än vid fondandelsägande. Vidare utgör ett ökat enskilt ägande en motvikt till marknadens ofta naturliga utveckling mot koncentration.

Det finns därför starka skäl att möjliggöra ett individuellt pensionssparande i enskilda värdepapper. Sparformen reser emellertid en del frågor av både principiell och teknisk art. Ett självständigt sparande i värdepapper av samma slag som i nuvarande notariatdepåer, kan i princip innebära ett sparande i mycket koncentrerade former. I extrema fall antingen ett utomordentligt säkert sparande, t.ex. i enbart statspapper, eller ett mycket riskfyllt i form av onoterade aktier i ett enda bolag. Däremellan finns alla tänkbara sammansättningar. Jag anser därför att vissa restriktioner i placeringsfriheten bör finnas.

En viktig aspekt är grundad på frågor av teknisk art. Utbetalning från pensionssparkonto skall ske enligt vissa regler i form av periodisk pension. Inom ett fondsystem sker detta genom att ett antal fondandelar,

med vid varje tillfälle givet värde, inlöses eller säljs till andra sparare. Fonden förutsätts ha administrativ vana och beredskap för detta. I många fall har en fond också möjlighet att utjämna köp och försäljningar av andelar i syfte att minimera de praktiska problemen med utbetalningarna. Ett individuellt sparande kan t.ex. bestå av få papper med höga valörer vilket kan göra utförsäljningar problematiska både från likviditets- och värdesynpunkt. Det innebär att tillgångar i god tid kan behöva omvandlas till mer likvida medel inom pensionssparandets ram som beredskap inför kommande utbetalningar. Med hjälp av flexibla omplacerings- eller flyttningsregler samt god likviditet i värdepapperen anser jag emellertid att detta bör kunna hanteras och kunna ske utan negativa konsekvenser för spararen. Självklart blir detta dock besvärligare om även onoterade värdepapper skulle tillåtas. En annan komplikation med onoterade papper skulle kunna uppstå i samband med uttag av avkastningsskatt. Ett rättvisande marknadsvärde som utgör underlag för skatten blir svårt att fastställa för värdepapper som sällan eller aldrig är föremål för handel.

Med utgångspunkt i de regler som tillämpas för värdepappersfonder kan placeringsreglerna sägas fylla två funktioner, nämligen dels garantera en viss kvalitet på värdepapperen, dels garantera en viss riskspridning. En kvalitetsstämpel kan användas för att styra vilka slag av papper som får ingå bland placeringsmöjligheterna. För värdepappersfonder gäller att i huvudsak endast värdepapper som är inregistrerade vid en börs eller som är föremål för regelbunden handel får ingå. Ordet kvalitet förknippas då med omsättningsbarhet och krav på information och inte med värdebeständighet.

En riskspridningsregel kan, på liknande sätt som gäller för fondverksamhet, innehålla bestämda gränser för dels andelen medel placerade i enskilda värdepapper, dels fördelningen mellan olika sådana papper. Av kontroll- och kostnadsskäl kan enklare varianter av en riskspridningsregel givetvis tänkas.

Med hänsyn till arten av de olika komplicerande aspekter som ovan nämnts, anser jag det ligga närmast till hands att ställa krav avseende information och omsättningsbarhet av det slag som gäller för värdepappersfonder. Mindre avseende bör däremot av flera skäl fästas vid graden av koncentration i sparandet. Varje riskspridningsregel kan sakligt sett kritiseras utifrån någon aspekt varför det är svårt att finna en välavvägd princip för en sådan regel inom det individuella pensionssparandet. Därtill kommer problem och kostnader för kontrollen som i ett enskilt värdepapperssparande kan bli mycket betungande. Fördelen av att den enskilde själv bestämmer om sparmedlens placering får därför anses överväga. De risker som ett sparande i enskilda värdepapper kan innebära anser jag i stället bör motverkas genom information och rådgivning från pensionssparinstitutens sida. Behovet av sådan vägledning kan givetvis variera beroende på den enskilde spararens kunskaper och erfarenhet. Upplysningar om riskspridningsprinciper bör alltid ingå i den information som spararen skall få del av vid tecknandet av ett pensionsparavtal. Institutet bör emellertid även under det fortlöpande sparandet

i normalfallet uppmärksamma spararen på sådana frågor när tilltänkta placeringar framstår som särskilt riskfyllda.

Jag har svårt att se att placeringar i enskilda värdepapper inom det individuella pensionssparandets ram skulle medföra vinstmöjligheter som framstår som obilliga i förhållande till annat värdepapperssparande. Möjligheten till vinst motsvaras som annars av en risk att det satsade kapitalet går förlorat. Genom att de belopp som lyfts i det individuella pensionssparandet blir föremål för inkomstbeskattning kommer enligt min mening vinster av detta slag inte heller att medföra någon otillbörlig skatteförmån.

Mot denna bakgrund föreslås att placeringsreglerna för det enskilda värdepapperssparandet inom ramen för det individuella pensionssparandet begränsas till att omfatta fondpapper som är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats eller som i utlandet är föremål för handel på en reglerad marknad som är öppen för allmänheten. Däremot bör som jag tidigare motiverat inte något formellt riskspridningskrav ställas upp. I begreppet fondpapper ingår aktie och obligation samt sådana andra delägar- eller fordringsrätter som är utgivna för allmän omsättning, andel i värdepappersfond och aktieägares rätt mot den som för hans räkning förvarar aktiebrev i ett utländskt bolag (depåbevis).

En särskild fråga är om derivatinstrument som optioner och terminer, vilka inte faller in under definitionen av fondpapper, bör vara tillåtna sparformer inom det individuella pensionssparandet. Dessa instrument ställer krav på särskilda kunskaper hos den enskilde spararen och är allmänt sett mer riskfyllda än investeringar i vanliga värdepapper. Konstruktionen av vissa instrument är sådan att investeraren förutom risken att förlora det satsade kapitalet även kan ådra sig en i princip obegränsad betalningsförpliktelse. Å andra sidan förekommer också instrument där riskerna är betydligt mindre. Olika typer av derivatinstrument kan också användas för att skydda en värdepappersportfölj mot bl.a. kursförluster och således minska risknivån i sparandet. Ett tillåtande av sådana instrument i det individuella pensionssparandet skulle således kunna medföra både ökade och minskade risker. En kompromisslösning kunde vara att tillåta endast vissa typer av instrument. Vid en samlad bedömning finner jag emellertid att övervägande skäl talar för att tills vidare undanta derivatinstrumenten från de tillåtna sparformerna. Jag är dock inte främmande för att ta upp denna fråga till förnyad prövning när viss erfarenhet vunnits av det individuella pensionssparandet.

Placeringsregeln kan sammanfattningsvis sägas begränsa de typer av instrument som tillåts, men samtidigt ge full placeringsfrihet inom den givna ramen. En eventuell framtida utveckling mot auktoriserade marknadsplatser av regional karaktär skulle kunna innebära att även aktier i bolag som i dag inte är aktuella för notering kommer att kunna ingå i sparsystemet. Även sådana aktier skall emellertid uppfylla de särskilda krav i fråga om information och aktiespridning som den enskilda marknadsplatsen ställer upp. Dessa krav skall anmälas till Finansinspektionen i samband med ansökan om auktorisation som marknadsplats.

Det bör nämnas att sparandet i värdepapper inom ramen för det individuella pensionssparandet normalt får antas komma att ske genom att spararen använder en värdepappersdepå eller liknande i det institut som tillhandahåller sparformen. Detta torde vara det enklaste sättet att inom pensionssparandet åstadkomma en okomplicerad och rationell förvaltning av sparande i enskilda värdepapper.

En särskild fråga vid sidan av placeringsreglerna gäller huruvida värdepapperen måste förvärvas på marknaden eller på annat sätt kan lyftas in i den enskildes värdepappersdepå, t.ex. från tidigare innehav. Med hänsyn dels till pensionssparandets allmänna karaktär av omfördelning av inkomst över tiden, dels till skattemässiga komplikationer anser jag att sparandet skall ske genom att pengar betalas in på pensionsspar-kontot. Någon rätt att skjuta till egna värdepapper bör således inte finnas. Däremot torde det inte alltid vara nödvändigt att göra transaktionerna över en börs. Jag ser således inte något hinder mot ett förfarande som innebär att en sparare först sätter in pengar på sitt pensionssparkonto och därefter via exempelvis pensionssparinstitutet förvärvar aktier som han redan äger. Det måste dock i det fallet gälla att försäljningen av aktieposten till institutet och förvärvet därifrån till pensionssparandet skall ske till marknadsmässigt pris.

Den möjlighet som nu föreslås att spara i enskilda värdepapper inom det individuella pensionssparandet reser frågan huruvida motsvarande sparande bör införas även inom det fondanknutna försäkringssparandet. Motivet härför skulle i huvudsak vara likformiga konkurrensvillkor. Jag är emellertid inte beredd att nu föreslå någon utvidgning av fondförsäkringens placeringsramar. Fondförsäkringen är en internationellt vedertagen försäkringsform med placeringsregler i god överensstämmelse med dem som gäller i Sverige. Ändringar i dessa avseenden bör därför ske med försiktighet. De organisatoriska och institutionella lösningar som lagstiftningen numera medger på det finansiella området torde delvis kunna uppväga de konkurrensskillnader som kan uppstå. Beroende på den framtida utvecklingen av marknaden för pensionssparande vill jag emellertid inte ställa mig avvisande till att denna fråga på nytt tas under övervägande vid ett senare tillfälle.

Mitt förslag: Ett pensionssparavtal skall vara skriftligt. I avtalet skall anges spartidens längd samt när utbetalningarna skall börja och det antal år de skall pågå. Avtalet skall även innehålla fullmakt för pensionssparinstitutet att förfoga över tillgångar på pensionssparkonto för betalning av avkastningsskatt. Villkor som inte tagits in i avtalet är utan verkan mot kontoinnehavaren.

I lagen om individuellt pensionssparande tas in en hänvisning till ytterligare villkor som enligt kommunalskattelagens bestämmelser skall tas in i ett pensionssparavtal. Dessa regler innebär bl.a. förbud mot överlåtelse av pensionssparavtal.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås som obligatoriska uppgifter endast tidpunkten då utbetalningarna skall börja och den tid under vilken dessa skall pågå. Beträffande avtalets innehåll i fråga om institutets förfoganderätt över tillgångar på pensionssparkontot finns en hänvisning till lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. Promemorians förslag överensstämmer i övrigt med mitt förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser lämnar förslaget utan erinran eller kommenterar det inte. *Finansinspektionen* anser att pensionssparavtalet bör innehålla regler om hur pensionsbeloppen skall bestämmas samt att det bör föreskrivas att spararen innan ett pensionsparavtal sluts skall få information om villkoren och de ekonomiska konsekvenserna, att sådan information särskilt skall framhållas i avtalet och att också avtalsvillkor som skriftligen meddelats spararen innan han fått del av det slutliga avtalet skall vara gällande mot honom. Också *Riksskatteverket* framhåller vikten av att spararen får information om att han står den finansiella risken i sparandet. *Sveriges Försäkringsförbund* framför att det av bestämmelserna om pensionssparavtal bör framgå att villkoren får ändras inom den ram som lagstiftningen medger samt att det för rättsverkan skall vara tillräckligt med en hänvisning till allmänna villkor. Förbundet efterlyser också förtydliganden i fråga om vilka uppgifter som skall vara obligatoriska; dit bör höra tidpunkten då utbetalningarna tidigast får börja, spartidens längd och sparandets nivå. Enligt förbundet bör det slutligen framhållas att *Finansinspektionens* tillståndsprovning skall omfatta en granskning med avseende på kraven på information till spararen.

Skälen för mitt förslag: Som jag tidigare angett föreslås spararen kunna utnyttja de tre sparformerna och fördela sparandet mellan dem efter eget önskemål. Därvid skall ett eller flera pensionssparavtal upprättas med ett eller flera pensionssparinstitut.

Pensionssparavtalet mellan spararen och institutet måste innehålla ett antal obligatoriska uppgifter. Till dessa hör enligt promemorians förslag tidpunkt för första utbetalning samt antal utbetalningsår. Jag anser med

beaktande av vad remissinstanserna framfört att till sådana villkor bör höra även spartidens längd. Denna uppgift är bl.a. av betydelse för frågan om utmätning i visst fall får ske. Någon obligatorisk reglering av sparbeloppens storlek finner jag däremot inte skäl för, även om det är naturligt att en sådan uppgift kommer att ingå. Avtalet bör i dessa avseenden kunna ändras inom den ram som lagstiftningen medger.

Av vikt är också att avtalet innehåller uppgifter om de sparregler och skatteregler som gäller för pensionssparandet. Härigenom delges med säkerhet spararen dessa olika villkor på samma sätt som gäller för P-försäkring. Jag anser det i detta avseende inte vara tillräckligt med endast en hänvisning till allmänna villkor utan de regler som skall gälla för sparandet bör tas in i avtalet antingen direkt eller genom att standardvillkor fogas till avtalet som en bilaga.

Övriga faktorer av intresse för parterna såsom storlek på inbetalningarna (periodvisa eller engångsbetalningar), val av sparformer, inbetalningssätt, avgifter m.m. bör också lämpligen regleras i samband med att ett avtal ingås om pensionssparande. Inget hindrar dock att inbetalningsreglerna görs mycket flexibla så att spararen ges möjlighet att sätta in medel när det passar honom.

Lagrådet har i sitt yttrande påtalat det lagtekniskt otillfredställande att splittra civilrättsliga bestämmelser och placera en del av dem i skatteförfattningar. Enligt *Lagrådets* mening bör det därför övervägas om inte i varje fall det tämligen kortfattade villkor som föreslås i lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel i stället borde tas in i lagen om individuellt pensionssparande. Jag delar *Lagrådets* allmänna uppfattning. Motsvarande uppdelning av bestämmelserna föreligger emellertid redan i fråga om P-försäkring. Med tanke på att de två systemen är avsedda att så långt möjligt vara jämförbara i materiellt avseende ligger det enligt min mening ett värde i att de även lagtekniskt utformas på samma sätt. Jag anser därför att den föreslagna uppdelningen av bestämmelserna i huvudsak bör bibehållas. I enlighet med vad *Lagrådet* förordat anser jag det dock lämpligt att ersätta den tidigare föreslagna hänvisningen till en bestämmelse i lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel med en uttrycklig bestämmelse i lagen om individuellt pensionssparande.

Det får antas att de olika pensionssparinstituten kommer att utforma standardavtal för det individuella pensionssparandet. Utöver de enligt lagen obligatoriska uppgifterna bör dessa kunna innehålla villkor som varje institut i olika avseenden bedömer lämpliga med hänsyn till den egna verksamheten och sina administrativa rutiner.

Jag har nyss i anslutning till behandlingen av reglerna om tillståndspflicht och tillståndskrav angett att stränga krav bör ställas på instituten vad gäller kravet på information om vad sparandet innebär såväl i fråga om finansiella risker som beträffande skillnaderna gentemot t.ex försäkring. Jag delar således i allt väsentligt de uppfattningar som framförts av remissinstanserna i detta avseende. Som jag tidigare anfört bör det ankomma på Finansinspektionen att i sin tillstånds- och tillsynsverksamhet ta ställning till den närmare utformningen av informationskravet.

Reglerna om överlåtelseförbud m.m. återkommer jag till i samband med behandlingen av spararens förfoganden (avsnitt 3.9.2).

3.6 Pensionssparmedlens förvaltning

Mitt förslag: Pensionssparinstitutet skall inom ramen för de tillåtna sparformerna placera sparmedlen på det sätt kontoinnehavaren från tid till annan bestämmer.

För varje pensionssparavtal skall föras ett pensionssparkonto. På kontot skall samtliga transaktioner antecknas. Kontot skall vid varje tid utvisa vilka tillgångar som är hänförliga till kontot.

Pensionssparmedel som inte placeras som inlåning i pensionssparinstitutet skall hållas avskilda från institutets tillgångar.

Institutet får avyttra tillgångar på ett pensionssparkonto i den mån detta är nödvändigt för täckande av skatter och avgifter eller om det annars följer av lag eller annan författning.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås regler om att pensionsparinstitutet i vissa fall skall samråda med spararen i fråga om förvärv och avyttringar av värdepapper. Vidare skall värdepappersbolag tillåtas att i viss utsträckning ta emot medel på konto. I övrigt överensstämmer promemorians förslag i allt väsentligt med mitt förslag.

Remissinstanserna: *Riksskatteverket* anser att det så långt det är möjligt skall ställas krav på förvaltarregistrering. *Finansinspektionen* framför att andra pensionssparinstitut än banker inte bör tillåtas att öppna kundkonton inom ramen för det individuella pensionssparandet och att i stället kundernas medel omedelbart skall avskiljas. Inspektionen pekar också på att det vid placeringar i utlandet måste garanteras att uppgifter om sparande och avkastning lämnas och att spararen själv inte kan disponera över tillgångarna. *Sveriges Försäkringsförbund* är av samma uppfattning och ifrågasätter om inte pensionssparinstitutet bör stå som ägare vid placeringar i utländska värdepappersfonder. *Fondbolagens Förening* påpekar att en möjlighet att förvaltarregistrera fondandelar, vilket föreningen är positiv till, kräver ändring i lagen om värdepappersfonder. Samma påpekande görs av *Sparbankernas Bank*, som vidare instämmer med *Svenska Bankföreningens* uppfattning att reglerna om samråd med spararen vid vissa placeringar och avyttringar bör vara dispositiva och att ansvaret i första hand bör ligga på spararen. De två sistnämnda remissinstanserna anser också att det bör klargöras att ett institut får föra flera pensionssparkonton för samme sparare om denne har flera pensionssparavtal med institutet. Även *Sveriges Försäkringsförbund* önskar ett klarläggande på denna punkt. *Svenska Fondhandlareföreningen* anser att värdepappersbolag inom det individuella pensionssparandet skall få använda kundkonton utan andra inskränkningar än vad som annars gäller för värdepappersrörelse.

Skälen för mitt förslag: Reglerna om kontoinnehavarens placeringsfrihet är uttryck för en grundtanke inom det individuella pensions-sparandet. Kontoinnehavaren skall således inom lagens gränser för tillåtna sparformer själv kunna välja hur hans medel skall placeras och fördelas mellan sparformerna. Han skall också när som helst kunna göra omplaceringar.

Pensionssparkontot är det sammanhållande konto där kontoinnehavarens samtliga transaktioner och tillgångar skall antecknas. Det skall föras ett konto för varje pensionssparavtal. Om en sparare har flera avtal med samma institut skall således föras motsvarande antal pensionssparkonton. Detta har förtydligats genom en omformulering av lagtexten i förhållande till promemorians förslag. Det är av stor vikt att kontot förs på ett noggrant sätt. Detta har jag också framhållit i anslutning till att jag behandlat vissa andra frågor, bl.a. tillståndskraven. Vad som har antecknats på kontot är av avgörande betydelse såväl för avkastnings-skatten som för t.ex. frågor om utmätning.

Enligt lagen om värdepappersrörelse kan värdepappersbolag ges tillstånd av Finansinspektionen att ta emot kunders medel på konto, dvs. utan skyldighet att avskilja dem, om detta underlättar rörelsen. I promemorian föreslås detsamma gälla även i fråga om pensionsspar-medel. I motiveringen anges dock att denna möjlighet bör användas restriktivt. Finansinspektionen har emellertid avstyrkt förslaget i denna del och framfört att kundernas medel inom det individuella pensions-sparandet i stället omedelbart bör avskiljas. Enligt min mening bör stor vikt läggas vid tillsynsmyndighetens uppfattning i denna fråga. Jag föreslår därför att det enda undantaget från skyldigheten att avskilja kundernas medel skall gälla medel som placeras som inlåning direkt i en bank som också är pensionssparinstitut i förhållande till kontoinne-havaren.

En fråga i anslutning härtill rör formerna för registrering m.m. av spararens innehav av värdepapper och andra tillgångar. Detta är av betydelse både vad gäller avskiljande av medel och för att förhindra att en kontoinnehavare disponerar över sparmedlen i strid med lagens bestämmelser. I fråga om aktier och vissa andra fondpapper bör som huvudregel gälla att dessa skall förvaltarregistreras i pensionssparinstitutets namn. På motsvarande sätt bör i fråga om inlåning sådana konton föras i pensionssparinstitutets namn med angivande av att det är fråga om kundmedel och alltså inte institutets egna tillgångar. Såvitt gäller värdepappersfonder är förvaltarregistrering av fondandelar hos fondbolaget för närvarande inte möjlig. En framställning om ändringar i lagen om värdepappersfonder så att sådan registrering skall kunna ske har i oktober 1992 getts in till Finansdepartementet från bl.a. Fondbolagens Förening. Denna fråga kommer därför att tas upp i särskild ordning. Innan en möjlighet till förvaltarregistrering av fondandelar har öppnats får registrering ske i kontoinnehavarens namn med markering att andelarna är hänförliga till ett pensionssparkonto och därmed i olika avseenden är underkastade reglerna i lagen om individuellt pensions-sparande. De principer jag nu redovisat bör i förekommande fall tillämpas även i fråga

om utländska placeringar. Det bör därvid i samtliga fall, enligt de regler som gäller i det aktuella landet, anges att medlen har särskild karaktär och inte får disponeras direkt av kontoinnehavaren. Hur frågor om avskiljande och hinder mot dispositioner direkt av kontoinnehavaren hanteras anser jag vara av central betydelse vid bedömning av om en pensionssparörelse kan anses sund. Det bör därför ankomma på Finansinspektionen att i sin tillstånds- och tillsynsverksamhet bevaka institutens rutiner i dessa avseenden. Därvid åligger det instituten att visa att rutinerna även hos de organ eller företag som ansvarar för registrering av innehav m.m. beträffande de placeringar instituten erbjuder ger garantier för att lagens krav uppfylls.

Lagrådet har i sitt yttrande påtalat ett flertal problem i fråga om de föreslagna reglerna om skyldighet för institutet att i vissa fall samråda med spararen vid förvärv och avyttringar av värdepapper. Lagrådet har, med hänvisning till att någon egentlig nackdel med att låta bestämmelserna utgå inte synes föreligga, uttalat att de bör slopas. Jag ansluter mig till vad Lagrådet anfört i denna del. Lagrådet har vidare pekat på möjligheten att ersätta samrådsreglerna med en bestämmelse om att institutet på begäran skall lämna pensionsspararen information i nu aktuella avseenden. Enligt min uppfattning torde dock detta i rimlig omfattning följa av institutets allmänna informations- och rådgivningsansvar. Jag anser därför att en sådan särskild bestämmelse inte behövs.

3.7 Information till kontoinnehavaren

Mitt förslag: Kontoinnehavaren skall om inte annat har avtalats skriftligen underrättas om vidtagna omplaceringar och om kostnaden för dessa.

Pensionssparinstitutet skall årligen ge kontoinnehavaren en redovisning av det ingående och utgående värdet av tillgångarna på pensionssparkontot och av samtliga transaktioner som bokförts på kontot under året.

Om fondpapper har förvaltarregistrerats skall pensionssparinstitutet om inte annat har avtalats se till att kontoinnehavaren ändå får del av samma information som han annars skulle ha fått genom utgivarens försorg.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Svenska Bankföreningen* anser att det i fråga om förvärv eller avyttring av aktier bör vara tillräckligt med avräkningsnota och att beträffande fondandelar vanliga regler kan tillämpas. *Sparbankernas Bank* framhåller att informationen bör ges på ett så lite administrations- och kostnadskrävande sätt som möjligt och att informa-

tionskraven bör kunna tillgodoses genom de rutiner som redan tillämpas i andra sammanhang.

Skälen för mitt förslag: I min redovisning av skälen för det individuella pensionssparandet har jag framhållit att det är önskvärt dels att det långsiktiga hushållssparandet ökar och når ut till nya grupper av sparare, dels att konkurrensen om sådant sparande skärps. För att uppnå dessa mål är det enligt min mening av stor betydelse att informationsreglerna för det nya sparandet utformas på ett sådant sätt att kontoinnehavaren garanteras full inblick i hur hans medel förvaltas.

Beträffande den löpande informationen anser jag att huvudregeln bör vara att kontoinnehavaren skriftligen skall underrättas om omplaceringar och om kostnaden för dessa. Detta skall i princip gälla för alla omplaceringar och oberoende av om de skett på kontoinnehavarens initiativ eller som ett led i en förvaltning som institutet bedriver på kontoinnehavarens uppdrag. Jag anser det emellertid vara att driva informationskravet för långt att göra en sådan regel tvingande. För en del kontoinnehavare, kanske särskilt i de fall förvaltningen av medlen anförtrots pensions-sparinstitutet, kan denna typ av löpande information vara ointressant. I sammanhanget bör också beaktas att informationsverksamheten medför kostnader som i sista hand kommer att belasta kontoinnehavarna. Det bör inte minst därför finnas möjlighet för den som inte värdesätter sådan information att komma överens med institutet om inskränkningar i informationsplikten.

Jag vill med anledning av remissynpunkterna också beröra i vilken form informationen skall lämnas. Bestämmelsen om institutets underrättelseskyldighet är utformad i första hand med tanke på enhetliga skriftliga underrättelser för alla typer av placeringar. Ett sådant system gör informationen mer lättillgänglig särskilt för den som inte tidigare har erfarenhet av placeringar i t.ex. aktier och andra värdepapper. Bestämmelsens utformning ger emellertid även i detta avseende parterna möjlighet att avtala om avsteg från huvudregeln. Avtalsfriheten bör däremot inte utnyttjas för att genom standardmässiga avtal sänka informationsnivån på ett sådant sätt att syftet bakom lagens bestämmelser går förlorat.

Föreskriften om årlig redovisning av pensionssparkontot är till skillnad från regeln om löpande underrättelser tvingande. Jag anser att en årlig samlad redovisning av sparandet är av så grundläggande betydelse att avsteg härifrån inte bör få ske. Med tanke på att redovisningen skall lämnas endast en gång per år och att registreringar på pensions-sparkonton kan förutsättas ske i system för automatisk databehandling är också kostnadsaspekten mindre uttalad.

Pensionssparinstitutet bör även svara för att kontoinnehavare vars aktier eller andra fondpapper är förvaltarregistrerade i institutets namn ändå får del av samma information som de annars skulle fått direkt genom utgivaren av värdepapperen. Jag tänker då i första hand på årsredovisningar och liknande, men det kan även röra sig om annan information. Liksom beträffande transaktionsuppgifter bör det i fråga om

denna typ av information vara möjligt för kontoinnehavaren att avstå från material som han inte har behov av eller saknar intresse för.

3.8 Flyttning av pensionssparavtalet

Mitt förslag: Kontoinnehavaren skall ha rätt att flytta pensions-sparavtalet till ett annat pensionssparinstitut.

Vid flyttning får institutet ta ut en skälig avgift.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs att avgiften inte fick överstiga institutets direkta kostnader för flyttningen. I övrigt överensstämmer promemorians förslag i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser lämnar förslaget utan erinran. *Riksskatteverket* framhåller att det är viktigt att avgifternas storlek inte hämmar möjligheten till flyttning. Samma ståndpunkt har även *Sveriges Advokatsamfund*. Motsvarande uppfattning framförs också av *Finansinspektionen*, som föreslår att ett tak för avgifternas storlek anges i lagen. *Konkurrensverket* anser å andra sidan att avgifterna inte alls bör regleras i lagen. *SEB Försäkring* vill att flyttningsmöjligheten skall utsträckas även till fondförsäkring och till det traditionella pensionsförsäkringssparandet.

Skälen för mitt förslag: Ett grundläggande motiv för det individuella pensionssparandet är att öka konkurrens och valfrihet avseende det långsiktigt bundna sparandet. Det ställer krav på ett öppet och flexibelt system som dels bör garantera att spararen kan flytta sitt sparande mellan tillgängliga sparformer, dels bör ge möjlighet för pensionssparinstitut med olika inriktning att verka på marknaden. Härigenom befrämjas en effektiv kapitalmarknad och skapas förutsättningar för att spararnas skiftande önskemål på bästa sätt tillgodoses.

I fondförsäkringssystemet har frågan om valfrihet lösts så att försäkringsbolagen upprättar ett försäkringskontrakt och i den egna rörelsen förvaltar försäkringspremierna. För sparpremierna agerar bolagen som mellanliggande institut och kanaliserar medlen till den eller de försäkringspremfonder kunden önskar, såväl egna som andra fonder. Omplacering av sparade medel har spararen rätt till enligt lag. Av försäkringstekniska skäl tillåter dock inte systemet att försäkringskontraktet flyttas från det ursprungliga fondförsäkringsbolaget. Som jag tidigare redovisat är jag inte villig att nu göra några ändringar av de försäkringsmässiga reglerna.

I det individuella pensionssparandet övertas fondförsäkringsbolagens roll av ett pensionssparinstitut som upprättar ett pensionssparavtal med spararen. En viktig skillnad är därvid att det individuella pensions-sparandet grundas på ett pensionssparavtal utan det försäkringsinslag, som vid fondförsäkring binder försäkringskontraktet till det bolag som kontraktet upprättats med.

Det blir härigenom möjligt att lösa frågorna om valfrihet och flexibilitet på ett delvis annorlunda sätt i det individuella pensionssparandet. Som jag tidigare redovisat bör, liksom är fallet vid fondförsäkring, flera olika pensionssparavtal få upprättas med samma eller olika institut.

Pensionssparinstitutet kan ge kunden möjlighet till omplacering mellan de sparformer som institutet erbjuder för pensionssparandet. Det bör inte finnas något som hindrar att sparinstitutet erbjuder kunden att placera medel även i sparformer som förvaltas av ett annat institut, under förutsättning att reglerna för det individuella pensionssparandet upprätthålls.

Av olika skäl, såväl administrativa som marknadsmässiga, kan det dock vara mindre lämpligt att såsom är fallet i fondförsäkringssystemet i lag föreskriva att pensionssparinstitutet måste kunna slussa sparandet vidare till alla de placeringar eller de förvaltare av sparmedlen spararen önskar. Många institut kommer att kunna klara av detta men vissa kan få svårt att uppfylla en sådan flexibilitet med tanke på att marknaden i olika avseenden nu blir bredare och mer mångsidig.

För att kunna garantera valfrihet och konkurrens även i det individuella pensionssparandet föreslås därför att kontoinnehavaren i stället ges rätt att flytta pensionssparavtalet till ett annat pensionssparinstitut.

En kontoinnehavare kan således, om han av något skäl är missnöjd med sitt pensionssparinstitut, flytta sitt avtal till ett annat institut som erbjuder individuellt pensionssparande. Beroende på vilka sparformer det nya institutet erbjuder, får överflyttningen av tillgångarna ske genom omregistrering till det nya institutet eller genom att sparandet realiseras och de likvida medlen placeras i det nya institutets sparformer. Det avtal som upprättas med det nya institutet skall därvid anses som en direkt fortsättning på det tidigare avtalet med de ändringar som föranleds av flyttningen. I fråga om utmätning och återvinning i konkurs föreslås på *Lagrådets* inrådan en uttrycklig lagregel om kontinuitet vid flyttning. Bestämmelsen kommenteras i det följande (avsnitt 3.9.4). Som jag framhållit tidigare skall ändringar även i ett befintligt kontrakt alltid skall kunna ske under förutsättning att ändringarna inte står i strid med bestämmelserna för det individuella pensionssparandet i KL.

För att uppnå reell valfrihet är det naturligtvis viktigt att avgiftsnivåerna inte är så höga att flyttning hindras. Jag anser dock att det ger ett alltför stelt system att i lagen ange vissa högsta avgiftsbelopp. I stället föreslår jag i enlighet med vad *Lagrådet* förordat en regel om att avgiften skall vara skälig. Som *Lagrådet* anfört får det ankomma på Finansinspektionen att i sitt tillsynsarbete vid behov ingripa mot för höga flyttningavgifter. Skulle det trots detta senare visa sig att avgiftsättningen blir sådan att flyttningsskillnaderna och därmed konkurrensen påverkas negativt är jag dock beredd att ompröva mitt ställningstagande i denna fråga.

3.9.1 Allmänna utgångspunkter

Mitt förslag: De civilrättsliga regler som föreslås gälla inom det individuella pensionssparandet utformas med nära anknytning till vad som i dessa avseenden gäller i fråga om livförsäkringar.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna tillstyrker eller kommenterar inte förslaget. I några remissvar påtalas vissa skillnader i förhållande till de nu gällande reglerna beträffande försäkringar.

Skälen för mitt förslag: Syftet med det nya individuella pensionssparandet är att skapa ett alternativ till det traditionella försäkringssparande som sker för att ge en ålderspension för försäkringstagaren eller en efterlevandepension åt dennes nära anhöriga. Mot denna bakgrund är det naturligt att de civilrättsliga förutsättningarna så långt som möjligt utformas efter mönster av vad som gäller för försäkringssparandet och då i första hand de kvalitativa villkor som gäller för det skattegynnade sparandet i P-försäkring. De regler som därvid i första hand berörs är bestämmelserna om förmånstagarförordnanden och de särskilda regler som gäller för försäkringar i fråga om bodelning m.m. och beträffande förhållandet till spararens borgenärer. Valet av lösningar på olika områden måste dock prövas var för sig. Det individuella pensionssparandet har i förhållande till försäkring en principiellt annorlunda uppbyggnad. Av denna anledning torde fullständig parallellitet mellan regelsystemen inte kunna uppnås. Enligt min uppfattning bör dock strävan vara att skillnaderna i dessa avseenden blir så små att de inte annat än i undantagsfall verkar styrande vid val av sparform. De enskilda förslagen kommenteras i de följande avsnitten.

3.9.2 Spararens förfoganden

Mitt förslag: En pensionssparare får till förmån för sina efterlevande förfoga över sin rätt enligt pensionssparavtalet genom förmånstagarförordnande. Regler om detta, vilka i allt väsentligt överensstämmer med dem som gäller i fråga om P-försäkringar, tas in i lagen om individuellt pensionssparande.

Förfoganden som skett i strid med lagens bestämmelser eller med villkor som enligt kommunalskattelagen skall tas in i pensionssparavtalet är ogiltiga.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser lämnar förslaget utan erinran eller avstår från att kommentera det. I några av remissvaren

föreslås vissa förtydliganden och kompletteringar med avseende på detaljer. *Folksam* och *Sveriges Försäkringsförbund* önskar ett klarläggande av i vilken utsträckning en förmånstagare kan förfoga över pensionssparkontot. *Svenska Bankföreningen* anser att förbudet mot överlåtelse av pensionssparavtal bör tas in i lagen om individuellt pensionssparande.

Skälen för mitt förslag: En betydelsefull del av den nya pensionsformen är de efterlevandes rättsliga ställning efter spararens död. Här är olika lösningar möjliga och detta oavsett om dödsfallet sker under sparandetiden eller sedan pension börjat utgå men tillgångar fortfarande finns kvar vid spararens död. Den viktigaste frågeställningen på detta område är om förmånstagarförordnanden skall tillåtas eller om de vid dödsfallet befintliga sparmedlen på vanligt sätt skall ingå i kvarlåtenskapen efter den avlidne.

I promemorian har gjorts en jämförande granskning av det ekonomiska utfallet enligt de två alternativen. Granskningen av några tänkta typsituationer ger vid handen att alternativet med förmånstagarförordnande i flertalet fall är det mest gynnsamma för de berörda individerna. Enligt min bedömning är skillnaderna i ekonomiskt utfall så pass stora att ett individuellt pensionssparande med kvarlåtenskapsalternativet skulle riskera att inte bli tillräckligt attraktivt i förhållande till försäkringsparandet. Bestämmelserna om förmånstagarförordnanden reglerar på försäkringsområdet också i väsentliga delar vad som i detta avseende skall gälla familjerättsligt och i förhållande till borgenärer. Jag föreslår därför att det i lagen om individuellt pensionssparande tas in regler om förmånstagarförordnanden som i relevanta avseenden svarar mot vad som gäller för försäkring. Dessa finns intagna i lagen (1927:77) om försäkringsavtal och innehåller bestämmelser om förmånstagarförordnandens form, innehåll, tolkning och verkan m.m.

På de mera centrala punkterna innebär detta för det individuella pensionssparandet bl. a. att sparbeloppet inte kommer att ingå i spararens kvarlåtenskap, om förmånstagare har förordnats, dock att jämningsmöjligheter motsvarande vad som anges i 104 § försäkringsavtalslagen bör finnas.

Från försäkringsavtalslagen bör också föras över en motsvarighet till den nyligen införda bestämmelsen om förlust av rätt till ersättning från livförsäkring om någon genom brott uppsåtligen dödat försäkringstagaren, den försäkrade eller en förmånstagare.

Jag anser vidare att det bör vara möjligt att förena ett förmånstagarförordnande med föreskrift att utfallande belopp skall vara mottagarens enskilda egendom. En sådan ordning har kommer från den 1 april 1993 att gälla i fråga om försäkring (prop. 1992/93:148, bet. 1992/93:LU23, rskr. 1992/93:169, SFS 1993:130). I anslutning härtill bör reglerna i 7 kap. 2 § äktenskapsbalken om vad som utgör enskild egendom kompletteras med en föreskrift som svarar mot detta.

I fråga om en förmånstagares rätt att efter spararens eller en tidigare förmånstagares död förfoga över pensionssparkontot bör gälla att förmånstagaren kan göra omplaceringar och även flytta kontot till ett

annat institut enligt de vanliga reglerna för detta. Detta bör gälla även om förordnandet innebär att rätten till utbetalningar skall övergå till någon annan i händelse av den förste förmånstagarens död. På grund av förordnandets testamentariska karaktär bör förmånstagaren däremot inte kunna ändra avtalet i fråga om utbetalningarnas storlek eller utbetalningstiden eller själv sätta in förmånstagare. Förhållandet kommer således att likna det som gäller beträffande testamentarisk sekundosuccession. Förmånstagaren bör heller inte själv få göra inbetalningar till pensionssparkontot.

Beträffande förmånstagarförordnanden bör i övrigt kunna tillämpas väsentligen samma regler som i praxis har utvecklats på försäkringssidan. Det bör således t.ex. vara möjligt för en förmånstagare att avstå från sin rätt helt eller delvis. Jag kan inte heller se något hinder mot delade förordnanden. Detta gäller såväl att förordnandet delas mellan olika personer som att förordnandet omfattar endast en viss andel av tillgångarna. I fråga om de enskilda reglerna om förmånstagarförordnande och verkningar härav hänvisas till specialmotiveringen.

Det skattegynnade försäkringssparandet innefattar regler som i princip förbjuder överlåtelse av en P-försäkring och som förbjuder beläning och pantsättning av försäkringen. Motsvarande regler bör gälla också för det individuella pensionssparandet. Bestämmelserna bör, även om de närmast är civilrättsliga till sin karaktär, enligt min mening lämpligen tas in i de kvalitativa regler i KL som avgränsar den nya sparformen. Jag har tidigare (avsnitt 3.1) med anledning av vad *Lagrådet* anfört i denna del redovisat skälen för den av mig förordade lösningen.

Till reglerna i KL bör anknyta en bestämmelse i lagen om individuellt pensionssparande om att ett förfogande över den rätt som följer av ett pensionssparavtal är ogiltigt om det sker i strid med de villkor för sparandet som gäller enligt KL. På detta sätt blir regleringen kongruent med den som gäller för försäkringssparandet.

3.9.3 Bodelning m.m.

Mitt förslag: Rätt till pension som tillkommer en make på grund av ett pensionssparavtal skall undantas från bodelning. En sådan pensionsrätt skall dock på samma sätt som vid försäkring, helt eller delvis ingå i bodelning om det skulle vara oskäligt att undanta den.

Makar skall ha möjlighet att avtala att en pensionsrätt som annars skulle ha varit undantagen skall ingå i bodelning.

Om en make har använt sitt giftorättsgods för att öka värdet på sitt pensionssparkonto eller för att förvärva rätt enligt pensionssparavtal skall i vissa fall andelsberäkningen ske som om åtgärden inte vidtagits.

Promemorians förslag skiljer sig från mitt förslag i fråga om bodelning i normalfallet. I promemorian föreslås att rätt till pension skall undantas om förmånstagare förordnats och bodelningen sker i spararens

livstid, eller om förmånstagare finns och rätt till utbetalning enligt pensionssparavtalet föreligger vid bodelningen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser kommenterar inte förslaget eller lämnar det utan erinran. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* framför att, till skillnad mot vad som gäller i fråga om försäkring, värdet av såväl efterlevandeskyddet som ålders- och invaliditetsskyddet synes komma att ingå i en bodelning om förmånstagare insatts och bodelningen sker i spararens livstid, och att full parallellitet därför inte föreligger i detta avseende. Samma förhållande uppmärksammas av *SEB Försäkring* och *Svenska Bankföreningen* som påtalar att rätt till pension i det individuella pensionssparandet som huvudregel kommer att ingå i bodelning, medan privata P-försäkringar i flertalet fall inte gör det. Vidare anges som en nackdel att sparande med förmånstagarförordnande kan komma att ingå i bodelning vid spararens makes dödsfall, s.k. fel dödsfall. Det föreslås därför att rätt till pension enligt lagen om individuellt pensionssparande som huvudregel bör undantas från bodelning. *Försäkringsförbundet* anser att man i stället för den föreslagna lösningen bör överväga en utformning grundad på en försäkringsteknisk beräkning av den andel som kan anses utgöra ålderspension. Härför skulle krävas antaganden om den framtida kapitalavkastningen och dödligheten. Förbundet pekar också, liksom *Folksam*, på att en sparare inför en förestående äktenskapsskillnad får möjlighet att undandra pensionsrätten från bodelning genom att återkalla förmånstagarförordnandet.

Skälen för mitt förslag: Som jag tidigare angett bör en strävan vara att vid utformningen av bestämmelserna för det individuella pensionssparandet så nära som möjligt anknyta till reglerna för försäkrings-sparande. Detta gäller även beträffande bodelning och vissa andra frågor i anslutning härtill.

Regler om vad som skall ingå i bodelning återfinns i 10 kap. äktenskapsbalken. I 3 § första stycket anges att rättigheter som inte kan överlåtas eller annars är av personlig art inte skall ingå i bodelning om detta skulle strida mot vad som gäller för rättighet. Enligt 3 § andra stycket skall, även om det inte följer av första stycket, rätt till pension på grund av en P-försäkring som någon av makarna äger inte ingå i bodelning om försäkringen gäller rätt till ålders- eller invalidpension, eller efterlevandepension i fall då rätt till utbetalning av pensionen föreligger vid bodelningen. Paragrafens tredje stycke innehåller en jämningsregel som anger att en pensionsrätt enligt andra stycket helt eller delvis skall ingå i bodelning om det med hänsyn till äktenskapets längd, makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt skulle vara oskäligt att undanta den.

Reglerna innebär, med bortseende från jämnings-situationen, att en P-försäkring kommer att ingå i bodelning då försäkringen helt eller delvis gäller efterlevandepension och bodelning sker i anledning av äktenskapsskillnad. Avser försäkringen ålders- eller invalidpension skall den undantas från bodelning, oavsett om denna sker i samband med äktenskapsskillnad eller efter ena makens död. Sker bodelning i anledning

av försäkringstagarens död kommer inte heller efterlevandepension efter denne att dras in i bodelningen, eftersom rätt till utbetalning av pensionen då föreligger. En efterlevandepension förutsätter för övrigt att en förmånstagare är insatt. Om så är fallet följer redan enligt 104 § försäkringsavtalslagen att försäkringsbelopp som utfaller efter försäkringstagarens död inte ingår i dennes kvarlåtenskap. Däremot kommer en rätt till efterlevandepension som den ena maken tillskiftats vid bodelning i ett tidigare äktenskap att ingå i bodelningen om försäkringsfallet, dvs. den tidigare makens död, då inte inträffat. I det fallet föreligger ju inte rätt till utbetalning av pensionen. Det senast sagda gäller dock inte om maken endast insatts som förmånstagare till den tidigare makens försäkring, eftersom förmånstagaren enligt 109 § försäkringsavtalslagen inte under försäkringstagarens livstid får förfoga över sin rätt genom överlåtelse eller på annat sätt. I den situationen skall rätten enligt förmånstagarförordnandet undantas från bodelning enligt 3 § första stycket.

De regler som föreslås i promemorian bygger på att ålderspension enligt försäkring bör jämföras med ett individuellt pensionssparande där förmånstagare inte förordnats. Vid bodelning i spararens livstid, dvs. vid äktenskapsskillnad eller vid spararens makes död, skall således rätten till sparmedlen enligt pensionssparavtalet undantas om förmånstagare inte förordnats. Saknas förmånstagare och spararen avlider blir sparmedlen en tillgång i dödsboet. Om förmånstagare däremot förordnats skall sparandet enligt promemorians förslag jämföras med efterlevandepension i försäkringsfallet. Detta innebär att rätten till sparmedlen då undantas från bodelning bara i det fallet att rätt till utbetalning enligt sparavtalet finns vid bodelningen, dvs. endast om spararen avlidit.

Som påpekats i remissyttrandena medför promemorians förslag i fråga om reglerna för det individuella pensionssparandet i vissa avseenden inte oväsentliga skillnader i förhållande till vad som gäller för försäkring. Om förmånstagare har förordnats, vilket kan antas bli det normala, kommer rätten till pension enligt ett pensionssparavtal i sin helhet alltid att ingå i bodelning vid äktenskapsskillnad. Av min tidigare redovisning framgår att detta skiljer sig från vad som gäller för P-försäkring, där pensionsrätten skall ingå endast om eller i den mån den avser efterlevandepension. Huruvida så är fallet resp. storleken av denna bestäms av de försäkringstekniska reserverna för de två typerna av pension. Denna fördelning kan givetvis variera mellan olika försäkringar. Enligt vad som påpekats i remissomgången torde dock i flertalet fall försäkringar till övervägande del avse ålderspension och därigenom stå utanför bodelning.

Jag finner det otillfredställande med en ordning som innebär att resultatet av en bodelning i normalfallet kommer att skilja sig på detta sätt mellan de två pensionsformerna. En annan utformning bör därför övervägas. Försäkringsförbundet har därvid anvisat en lösning som innebär en försäkringstekniskt grundad beräkning av den andel av sparmedlen som kan anses som ålders- resp efterlevandepension. En sådan beräkning skulle därvid bygga på antaganden om dödlighet och framtida kapitalavkastning. Härigenom skulle kunna uppnås en i princip

fullständig överensstämmelse med regleringen för P-försäkringar. Detta är emellertid en metod som framstår som främmande i ett system som är helt utan försäkringsinslag. Sparandet skall också administreras av institut som saknar kompetens på detta område.

Jag föreslår i stället att rätt till pension som tillkommer en make på grund av pensionssparavtal skall undantas från bodelning. Detta skall gälla oavsett om förmånstagare förordnats eller inte. Resultatet av detta blir vid bodelning med anledning av äktenskapsskillnad att hela pensionsrätten blir att behandla som ålders- eller invalidpension enligt försäkring. I 10 kap. 3 § äktenskapsbalken bör således som ett nytt tredje stycke tas in en bestämmelse i enlighet med vad som nu sagts. Den nu valda lösningen kommer i en del fall att innebära att rätt till pension enligt pensionssparandet undantas från bodelning i större utsträckning än vid försäkring. I de fall detta skulle medföra resultat som framstår som oskäliga bör jämkning kunna ske med tillämpning av regeln i 3 § sista stycket. Jag föreslår därför att där tas in en hänvisning så att det framgår att den jämningsregeln också skall gälla för det individuella pensionssparandet.

I 10 kap 4 § äktenskapsbalken finns en regel som ger makar möjlighet komma överens om att viss enskild egendom skall ingå i bodelning och att denna därvid skall anses utgöra giftorättsgods. Detsamma gäller rätt till pension enligt P-försäkring. Vid införande av det individuella pensionssparandet bör samma möjlighet införas beträffande rätt till pension på grund av pensionssparavtal.

Vidare bör den i 10 kap. 5 § äktenskapsbalken intagna erinran om bestämmelserna om förmånstagare i försäkringsavtalslagen kompletteras med en hänvisning till motsvarande regler i lagen om individuellt pensionssparande.

Enligt en vederlagsregel i 11 kap. 4 § äktenskapsbalken skall, om en make använt sitt giftorättsgods för ökning av värdet av egen P-försäkring eller för förvärv av förmån på grund av sådan försäkring, beräkningen av makarnas andel i boet i vissa fall ske som om åtgärden inte vidtagits. Motsvarande regler bör gälla även om en make använt sitt giftorättsgods för inbetalningar enligt ett pensionssparavtal.

Mitt förslag: Tillgångar på ett pensionsparkonto får utmätas endast om spartiden enligt avtalet understiger tio år eller om något år inbetalats ett sparbelopp som är mer än dubbelt så stort som genomsnittet av de årliga inbetalningar som skett under spartiden.

Om tillgångar på ett pensionsparkonto får utmätas och det finns ett återkalleligt förmånstagarförordnande har spararens borgenärer efter dennes död samma rätt till medlen som om de tillagts förmånstagaren genom testamente.

Om pensionsspararen försätts i konkurs inom tio år från det att pensionsparavtalet ingicks, och har han under de senaste tre åren före konkursansökan till ett pensionsparkonto vars tillgångar inte får utmätas inbetalat belopp som inte stod i skäligt förhållande till hans villkor då betalningarna skedde, får konkursboet hos pensionsparainstitutet utkräva vad som erlagts för mycket i den mån tillgångarna på kontot räcker för det.

Vid tillämpning av de angivna bestämmelserna skall, om byte av pensionsparainstitut skett, överföring av tillgångar på ett pensionsparkonto till ett nytt konto inte anses som en inbetalning. Prövningen såvitt gäller tidpunkten för pensionsparavtalets ingående och spartiden skall ske utifrån det ursprungliga avtalet.

Promemorians förslag: Utmätning skall få ske endast om spartiden enligt avtalet är kortare än tio år och något år inbetalats sparbelopp som uppgått till mer än en femtedel av vad som skulle erlagts om betalningarna lika fördelats på tio år och endast i den mån inbetalningarna överstigit belopp för vilka avdrag medgetts vid taxering. I promemorian sänkades förslag om kontinuitet vid byte av pensionsparainstitut. Promemorians förslag överensstämmer i övrigt med mitt förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser kommenterar inte förslaget. *Riksskatteverket* anser att reglerna i detta avseende bör samordnas med dem som kommer att föreslås i en kommande personförsäkringslag. Verket anser vidare att om utbetalningar från ett pensionsparkonto inte kan anses utgöra pension i löneexekutivt hänseende en bestämmelse av denna innebörd bör införas. *Sveriges Försäkringsförbund* anför att det grundläggande utmätningsskyddet inte kan konstrueras på det sätt som föreslås i promemorian, eftersom detta bygger på att pensionsförmånerna redan från början kan bestämmas till vissa belopp och att "tioårspremie" på denna grund kan beräknas försäkringstekniskt. Förbundet pekar vidare på möjligheten att undandra medel genom att ingå ett tioårsavtal med höga sparbelopp, inbetala första årets sparbelopp och därefter avbryta sparandet. Slutligen anges att det är oklart hur utmätningsreglerna skall tillämpas om pensionsparkontot har flyttats. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anmärker att något skydd mot utmätning för belopp under den skattemässiga avdragsramen inte föreligger beträffande P-försäkring.

Detta förhållande uppmärksammas också av de övriga refererade remissinstanserna samt av *SEB Försäkring* och *Svenska Bankföreningen*, vilka också avstyrker förslaget i denna del med hänvisning dels till olikhet gentemot försäkringssparandet, dels till tillämpningssvårigheter. *Svenska Livförsäkringsbolags Aktuarienämnd* vill i stället införa motsvarande utmätningsskydd även beträffande P-försäkring.

Skälen för mitt förslag: De civilrättsliga reglerna på försäkringsområdet innebär att bestämmelserna om förmånstagarförordnande förutom sin familjerättsliga anknytning också i olika avseenden har samband med förhållandet till spararens borgenärer. Jag förordar därför att det, i överensstämmelse med den familjerättsliga reglering som föreslås, tas in bestämmelser i lagen om individuellt pensionssparande som ger i huvudsak jämförbara konsekvenser även i utsköningsrättsligt hänseende.

Vad gäller möjligheten att under spararens livstid utmäta rätten till pension bygger regleringen på försäkringssidan på att utmätningsskydd skall föreligga om sparandet är långsiktigt och sker med en viss regelbundenhet. Motsvarande anser jag bör gälla även för det individuella pensionssparandet. I promemorians förslag har också bestämmelsen om utmätningsskydd utformats med 116 § försäkringsavtalslagen som direkt förebild. Som påtalats i remissomgången torde med hänsyn till de två systemens olika grund denna lösning passa mindre väl i det individuella pensionssparandet. Jag föreslår därför en något annorlunda utformning som emellertid i materiellt hänseende får väsentligen samma innehåll. Enligt mitt förslag skall således tillgångar på ett pensionssparkonto få utmätas om spartiden enligt avtalet understiger tio år eller om något år inbetalats belopp som är mer än dubbelt så stort som genomsnittet av inbetalningarna under spartiden. Den regel som på försäkringssidan finns om "tioårspremie" ersätts således med en beräkning som baserats på de inbetalningar som faktiskt skett.

Lagrådet har anfört att avgränsningen av utmätningsskyddet kan medföra tillämpningssvårigheter. Bl. a. har pekats på att personer med ojämna inkomster, t.ex. konstnärer, måste göra noggranna beräkningar av vilka högsta belopp som kan betala in under ett gynnsamt inkomstår utan att utmätningsskyddet äventyras och vidare på att det är oklart vilken inverkan som ett eller flera uppehåll i sparandet medför. Som jag tidigare anfört bygger både reglerna för försäkring och de som jag föreslår för det individuella pensionssparandet på att en förutsättning för utmätningsskydd skall vara att sparandet är långsiktigt och sker med en viss regelbundenhet. Detta kan givetvis drabba personer vars möjligheter att avsätta medel för pensionssparande varierar kraftigt mellan olika år. Jag kan emellertid inte se någon metod för att med bibehållna principer för avgränsning av utmätningsskyddet utsträcka skyddet även till personer i denna situation. En pensionssparare som gör insättningar som varierar kraftigt beloppsmässigt eller gör uppehåll i sparandet kan därför liksom vid försäkring gå miste om sitt utmätningsskydd.

Den möjlighet till flyttning av pensionssparavtalet som jag föreslagit reser i detta sammanhang frågor som saknar motsvarighet för försäkring, där flyttning av försäkringar mellan olika bolag inte är tillåten. Jag anser

såvitt gäller prövning av om spartiden är tillräckligt lång för att ge skydd för utmätning, att spararen vid flyttning av pensionssparavtalet självklart bör få tillgodoräkna sig tiden enligt det ursprungliga avtalet. Sparare med ett långsiktigt och regelbundet sparande skulle annars riskera att gå miste om utmätningsskydd vid flyttningar som sker t.ex. för att ett annat institut erbjuder en högre servicenivå eller lägre avgifter. Ett krav som bör ställas är dock att det vid ingående av ett avtal med ett annat institut på ett tydligt sätt markeras att det är fråga om flyttning och vad det tidigare kontraktet innehåller i nu aktuella avseenden. Rent praktiskt skulle detta t.ex. kunna ske genom att det ursprungliga avtalet fogas som bilaga till det som träffas med det nya institutet och att i detta en hänvisning görs.

Jag föreslår i enlighet med vad *Lagrådet* förordat en uttrycklig bestämmelse om att kontinuitet vad gäller pensionssparavtalet skall gälla vid byte av pensionssparinstitut. Regeln innebär att överföring av tillgångar till ett nytt pensionssparkonto inte skall anses som en inbetalning och att prövningen såvitt gäller tidpunkten för avtalets ingående och spartiden skall ske utifrån det ursprungliga avtalet.

Promemorians förslag innehöll också en regel som begränsade utmätningens möjligheten till belopp som översteg den skattemässiga avdragsramen. Regeln saknar motsvarighet beträffande försäkringar. Detta har påtalats av flera remissinstanser som också avstyrkt införandet av en sådan regel. Jag anser visserligen att det är en tilltalande lösning att knyta skyddet mot utmätning till de belopp som genom skattelagstiftningen ges en förmånlig behandling. De tillämpningssvårigheter remissinstanserna pekat på är dock betydande. Jag vill av denna anledning inte föreslå någon sådan regel.

Även med den lösning jag nu föreslår kvarstår en viss möjlighet till undandragande av belopp från utmätning genom att teckna ett sparavtal och första året göra en stor inbetalning. Vid bedömandet av konsekvenserna av detta bör emellertid beaktas att P-försäkringar i praktiken nästan aldrig blir föremål för utmätning. Detta har också påpekats av Riksskatteverket. Jag vill även peka på att inbetalade belopp i normalfallet kommer att bindas för lång tid och att inbetalningar som överstiger avdragsramen kommer att inkomstbeskattas när beloppen betalas ut, utan någon motsvarande reduktion vid det tillfälle inbetalningen sker. Dessa faktorer torde i vart fall i viss utsträckning verka avhållande för den som vill undgå utmätning. Även de regler för konkursfallet som jag föreslår skall gälla bör verka i samma riktning.

Vid spararens död skall borgenärerna under vissa förutsättningar, motsvarande vad som gäller enligt 116 § andra stycket försäkringsavtalslagen, kunna göra sina anspråk gällande.

Karaktern på det individuella pensionssparandet är sådan att en återvinningsmöjlighet motsvarande vad som i konkursfall föreskrivs i 117 § försäkringsavtalslagen också bör gälla. Vad gäller förhållandet till borgenärerna kommer detta att svara mot vad som gäller på försäkringsområdet.

En särskild fråga är om 5 kap. 8 § utsökningsbalken bör vara tillämplig på pension i den nya formen. I nämnda lagrum sägs att rätt till pension eller livränta inte får utmätas i den mån rättigheten behövs för gäldenärens försörjning och fullgörande av underhållsskyldighet som åvilar honom. Det ges ingen definition av begreppet pension. Av förarbetena till balken framgår emellertid att om en periodisk förmån från början är bestämd att utgå visst antal år utan att på något sätt vara knuten till rättighetshavarens livstid, så kan den inte ses som livränta eller pension. Mot denna bakgrund synes det vara svårt att komma till annan slutsats än att rätten till pension, oavsett beteckningen, enligt det nya sparsystemet inte kommer att omfattas av bestämmelsen. Enligt min mening föreligger inte tillräckliga starka skäl för att genom en särskild bestämmelse ändra denna princip.

3.10 Avveckling av pensionssparrörelse

Mitt förslag: Om ett instituts tillstånd att bedriva pensions-sparrörelse upphör att gälla, eller om institutet trätt i likvidation eller försatts i konkurs, skall rörelsen avvecklas.

För avveckling i annat fall erfordras Finansinspektionens tillstånd. Sådant tillstånd får ges om avvecklingen kan ske utan att kontoinnehavarnas ställning försämrats eller om det finns särskilda skäl. Till ansökan om tillstånd skall fogas en plan för hur avvecklingen skall ske.

I lagen tas in bestämmelser om förfarandet vid avveckling. Dessa innebär i huvudsak att beståndet av pensionssparavtal om möjligt skall överlåtas till ett annat institut. Kvarstår ett pensionssparavtal efter avslutade avvecklingsåtgärder upphör avtalet att gälla.

Promemorians förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med mitt.

Remissinstanserna: Remissinstanserna lämnar förslaget utan erinran. *Finansinspektionen* önskar ett förtydligande av vad som skall gälla om ett pensionssparavtal ligger kvar hos ett pensionssparinstitut efter avslutade avvecklingsåtgärder. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det i anslutning till bestämmelsen om att spararen efter avslutade avvecklingsåtgärder i vissa fall får forfoga över pensionsparmedlen bör tas in en erinran om att medlen i dessa fall skall avskattas.

Skälen för mitt förslag: Som jag i det föregående redovisat i fråga om tillståndsplikt för pensionssparrörelse (avsnitt 3.2) skall vid tillståndsprövningen läggas vikt vid institutens långsiktiga tillförlitlighet och stabilitet. Institutet kommer också att stå under löpande tillsyn av Finansinspektionen. Det kan trots detta inte helt uteslutas att ett pensionssparinstitut försätts i konkurs eller tvingas träda i likvidation. Rörelsen kan då inte fortsätta. Detsamma gäller i det fallet att Finansinspektionen återkallar ett instituts tillstånd till pensionssparrörelse eller till

värdepappersrörelse överhuvudtaget. I de nu nämnda fallen måste gälla ett krav på obligatorisk avveckling.

Det kan emellertid tänkas att ett pensionssparinstitut även utan att något av de tidigare nämnda förhållandena är för handen önskar avveckla pensionssparrörelsen. Detta kan givetvis betingas av många olika skäl. Närallgande exempel är kanske att pensionssparrörelsen bedöms vara långsiktigt olönsam eller att företagets verksamhetsinriktning skall ändras. Det skulle möjligen kunna göras gällande att en pensionssparrörelse av hänsyn till kontoinnehavarna överhuvudtaget inte skulle få avvecklas av sådana skäl. Detta är emellertid ett orealistiskt krav. Det torde inte heller i praktiken finnas möjlighet att tvinga ett företag att fortsätta en rörelse det inte längre önskar bedriva. Företaget kan t.ex. genom att sätta sina avgifter tillräckligt högt eller genom andra förfaranden göra sig av med sina kunder, framkalla en återkallelse av tillståndet eller helt enkelt träda i likvidation. Sådana förfaranden får anses vara till skada för såväl kontoinnehavarna som för de berörda företagen. Det bör därför vara möjligt för ett institut att upphöra med en pensionssparrörelse företaget inte längre önskar bedriva. Å andra sidan talar hänsynen till kontoinnehavarna för att en rörelse av detta slag inte skall få läggas ned på ett godtyckligt sätt. Enligt min mening bör en lämplig avvägning mellan dessa intressen vara att det för frivillig avveckling skall fordras tillstånd av Finansinspektionen. Tillstånd bör därvid kunna ges om avvecklingen bedöms kunna ske utan att kontoinnehavarnas ställning försämras eller om det annars finns särskilda skäl som talar för att en avveckling bör tillåtas. Genom tillståndsförfarandet ges instituten också incitament att själva skapa förutsättningar för en avveckling i god ordning som inte medför nackdelar för kontoinnehavarna.

Vad gäller den faktiska avvecklingen bör denna bygga på den princip om kontoinnehavarens rätt att flytta pensionssparavtalet som i övrigt gäller inom det individuella pensionssparandet. Kontoinnehavarna bör således underrättas om avvecklingen och uppmanas att inom en viss tid flytta sina pensionssparavtal till ett annat institut som de själva väljer. Det kan emellertid inte antas att samtliga kontoinnehavare kommer att utnyttja denna möjlighet. De pensionssparavtal som då kan komma att återstå bör då genom institutets, eller den som annars är ansvarig för avvecklingen, försorg så långt möjligt överlåtas till ett eller flera andra institut. För att överlåtelsen skall kunna ske utan att beståndet av pensionssparavtal fortlöpande förändras bör kontoinnehavarna efter utgången av den frist de getts inte tillåtas att själva flytta pensionssparavtalen till andra institut. Sedan överlåtelse av beståndet väl skett skall dock flyttning på kontoinnehavarnas initiativ kunna ske enligt vanliga regler. Ett avtal om överlåtelse bör för att bli giltigt godkännas av Finansinspektionen. Det kan annars föreligga en risk att avtalet inte i tillräcklig utsträckning tillgodoser kontoinnehavarnas intressen. Av samma skäl bör kontoinnehavarna få möjlighet att hos inspektionen framställa invändningar mot överlåtelseavtalets innehåll. Om avtalet godkänns övergår ansvaret för pensionssparavtalen på det nya institutet. Självfallet skall de kontoinnehavare som berörs underrättas om överlåtelsen och vad

den innebär för dem. Det bör ankomma på det övertagande institutet att under Finansinspektionens överinseende ansvara för underrättelsen.

Efter de nu beskrivna åtgärderna torde avvecklingen i allmänhet vara avslutad. För det fall det ändå återstår pensionssparavtal som inte överlåtit ser jag ingen annan rimlig lösning än att pensionssparandet upplöses. Med hänsyn till intresset att avvecklingen skall kunna slutföras inom en viss tid är jag inte benägen att i detta skede på nytt tillåta flyttningar inom pensionssparandets ram. Jag föreslår därför att kvarstående pensionssparavtal skall upphöra att gälla efter utgången av de tidsfrister som stadgas för avvecklingen. Kontoinnehavarna får då, liksom i andra fall av pensionssparavtalets upphörande, fritt förfoga över tillgångarna på pensionssparkontot. Som jag kommer att redovisa i det följande skall tillgångarna därvid inkomstbeskattas. Jag anser dock inte att någon erinran om detta behöver tas in i den bestämmelse som reglerar verkningarna av att ett avtal upphör att gälla.

3.11 Tillsyn m.m.

Mitt förslag: Pensionssparinstitut skall stå under tillsyn av Finansinspektionen. Vid sin tillsyn skall inspektionen se till att en sund pensionssparrörelse främjas.

Vid tillsynen skall bestämmelserna om tillsyn och överklagande i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse tillämpas även i fråga om pensionssparrörelse.

Återkallas eller upphör ett pensionssparinstituts tillstånd att bedriva värdepappersrörelse upphör även tillståndet till pensionssparrörelse att gälla.

För prövning av ansökan om tillstånd skall institutet betala avgift. Behöver inspektionen vid prövningen anlita någon med särskild fackkunskap skall institutet betala även denna kostnad.

Instituten skall bekosta Finansinspektionens löpande verksamhet genom årliga avgifter. Regeringen meddelar närmare bestämmelser om avgifterna.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs en regel om skadeståndsskyldighet för skador som pensionssparinstitutet orsakat en sparare genom överträdelse av lagen om individuellt pensionssparande eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Promemorians förslag överensstämmer i övrigt med mitt.

Remissinstanserna kommenterar inte förslaget eller lämnar det utan erinran. *Finansinspektionen* anser att det vore värdefullt med en utveckling av skälen för skadestandsregeln.

Skälen för mitt förslag: Som framgått av vad jag tidigare anfört kommer inom det individuella pensionssparandet ett betydande ansvar att läggas på Finansinspektionen. Det gäller såväl den grundläggande tillståndsprövningen som den löpande tillsynen. Det övergripande målet

för inspektionens tillsyn bör vara att främja en sund pensionssparrörelse. Detta begrepp har sin motsvarighet i de senare lagarna på värdepappersmarknadsområdet såsom lagen om värdepappersrörelse och lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet. Jag har i samband med behandlingen av frågor om tillståndsplikt resp. tillståndskrav (avsnitt 3.2 och 3.3) även redovisat vilka omständigheter som i första hand bör beaktas vid prövning av om verksamheten kan anses sund. Detta har bäring även i fråga om den löpande tillsynen. Jag vill dock i detta sammanhang särskilt nämna vikten av att pensionssparmedlen hålls avskilda från institutets egna tillgångar i de fall detta föreskrivs och att redovisning av tillgångar och transaktioner på pensionssparkontot sker på ett tillförlitligt sätt. En annan viktig faktor är att instituten har rutiner för att hantera flyttning av pensionssparavtal så att sådana transaktioner kan ske på ett smidigt och tillförlitligt sätt.

I fråga om tillsynsreglerna föreslår jag att reglerna härom i lagen om värdepappersrörelse genom hänvisning görs tillämpliga även beträffande det individuella pensionssparandet. Finansinspektionen ges härigenom ett enhetligt regelsystem som ger samma möjligheter till insyn i en pensionssparrörelse som för närvarande gäller för den verksamhet som annars bedrivs i ett värdepappersinstitut. Finansinspektionen får bl.a. efter regeringens bemyndigande meddela föreskrifter om vilka upplysningar instituten skall lämna inspektionen och om ett instituts löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt om förvaring och inventering av värdehandlingar. Vidare får inspektionen förordna en egen revisor i ett institut samt sammankalla institutets styrelse och delta i överläggningarna. Beträffande tillsynsreglerna i övrigt hänvisas till lagen om värdepappersrörelse och till vad som uttalats i förarbetena till den lagen (prop. 1990/91:142 s. 131-132, 135 och 171-177).

Att ett tillstånd till pensionssparrörelse upphör att gälla samtidigt som tillståndet till värdepappersrörelse följer egentligen redan av de grundläggande tillståndskraven för ett pensionssparinstitut. Jag föreslår ändå av tydlighetsskäl en uttrycklig bestämmelse med denna innebörd.

Lagrådet har i sitt yttrande påtalat att det av lagrådsremissen inte framgår vilka ställningstaganden som ligger bakom den föreslagna skadestandsregeln. Lagrådet har vidare pekat på att bestämmelsen kan ge upphov till vissa tolkningssvårigheter och att det i remissen inte berörs vad som avses gälla i fråga om ansvar för förfaranden som faller utanför paragrafens tillämpningsområde. Jag vill efter övervägande av vad Lagrådet uttalat anföra följande. Skadestandsregeln var avsedd att träffa fall där en skadeståndstalan inte kan grundas på pensionssparavtalet. Emellertid torde det ligga implicit i avtalet att institutet skall följa såväl lagen som föreskrifter och uttalanden av Finansinspektionen. För sådana överträdelse skulle kontoinnehavaren således kunna stödja en skadeståndstalan på kontraktsrättsliga grunder. Det skyddsbehov bestämmelsen var avsedd att täcka torde därigenom var tillgodosett. Jag anser därför att bestämmelsen kan utgå. Vad gäller brottsliga förfaranden, t.ex. förskingring och liknande brott, kan en skadeståndstalan grundas på skadeståndslagens bestämmelser. I fråga om råd och upplysningar som institutet

lämnat spararen och som denne anser ha medfört skada för honom får tillämpas allmänna regler om ansvar för felaktig rådgivning m.m.

Pensionssparinstituten bör vara underkastade samma typ av avgiftsreglering som andra finansiella institut. Vid avgiftsbestämningen bör självklart beaktas att det är fråga om företag som redan står under tillsyn i sin egenskap av värdepappersinstitut. Detta gäller i fråga om såväl den inledande tillståndsprövningen som tillsynsverksamheten.

3.12 Försäkringspremiefondernas ställning

Mitt förslag: De särskilda försäkringspremiefonderna övergår till att bli vanliga värdepappersfonder.

Fondförsäkringsbolagen ges möjlighet att begränsa antalet fonder som erbjuds försäkringstagarna.

Promemorians förslag: Avviker från mitt förslag endast på så sätt att där saknades möjlighet för fondförsäkringsbolag att begränsa antalet erbjudna fonder.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller kommenterar inte förslaget. *SEB Försäkring*, *Svenska Livförsäkringsbolags Aktuarienämnd* och *Sveriges Försäkringsförbund* anser att fondförsäkringsbolagen bör kunna inskränka antalet erbjudna fondalternativ för att undvika höga administrativa kostnader.

Skälen för mitt förslag: Förslaget till individuellt pensionssparande aktualiserar vissa ändringar angående förvaltningen av sparandet i livförsäkringar med fondanknytning. I samband med att fondförsäkringen infördes bedömdes det vara mest lämpligt att sparandet förvaltades av särskilda för ändamålet skapade försäkringspremiefonder. Det viktigaste skälet för detta var att förutsättningar därigenom skapades för en skattemässig likabehandling med den traditionella P-försäkringen (prop. 1989/90:34 s. 40). Flera remissinstanser var emellertid av uppfattningen att en väl tillgodosedd likabehandling borde kunna ske även genom att utnyttja redan existerande fonder. I samband med det individuella pensionssparande som jag nu föreslår, aktualiseras frågan om försäkringspremiefondernas legala ställning. I första hand är det förslaget till ny metod för uttag av avkastningsskatt (se avsnitt 5) som gör det fullt möjligt att förvalta även sparandet inom fondförsäkringssystemet i traditionella värdepappersfonder. Någon avgörande skillnad finns inte gentemot det individuella pensionssparandet vad gäller villkoren för förvaltning av sparmedlen. Begreppet försäkringspremiefond skulle därmed kunna ersättas av det övergripande begreppet värdepappersfond. I praktiken innebär detta att nuvarande försäkringspremiefonder övergår till att bli vanliga värdepappersfonder, i princip öppna för alla former av sparande i fondandelar på samma sätt som avses gälla för det individuella pensionssparandet. En konsekvens av detta med viss praktisk betydelse kan vara den nuvarande lagfästa rättigheten för spararen att i fondförsäk-

ringssystemet kunna byta till vilken försäkringspremiefond som önskas med bibehållet kontrakt i det ursprungliga fondförsäkringsbolaget. Den rättigheten skulle med nu föreslagna ändringar kunna utsträckas till att gälla i princip samtliga värdepappersfonder på marknaden. Som påpekats skulle detta emellertid kunna medföra svårigheter och kostnader för fondförsäkringsbolagen. Jag föreslår därför att det i samband med övergången från försäkringspremiefonder till vanliga värdepappersfonder införs en möjlighet att begränsa antalet fonder i vilka inbetalda premier får placeras. Ett villkor härför måste dock vara att försäkringsspararnas valfrihet inte på något avgörande sätt begränsas i förhållande till vad som gäller i dag. Det bör ankomma på Finansinspektionen att här göra en bedömning från fall till fall.

I samband med ändringarna kan dock frågan uppstå huruvida nuvarande försäkringspremiefonder, om de så önskar, fortsättningsvis kan få förbli värdepappersfonder som enbart tar emot ett sparande inom ramen för privat livförsäkring, eventuellt utvidgat med det individuella pensionssparandet. Fonderna har byggts upp och organiserats för ett speciellt sparande och det kan finnas skäl för vissa av dem att förbli avgränsade till den marknaden. Behovet av en sådan avgränsning är svårt att bedöma idag, men det finns enligt min mening knappast anledning att uttryckligen förbjuda värdepappersfonder att specialisera sig på fondförsäkring eller individuellt pensionssparande.

I detta sammanhang aktualiseras emellertid också en annan fråga. Fondförsäkringsbolag gavs vid tillkomsten av fondförsäkringssystemet, som ett undantag från den allmänna försäkringslagstiftningen, rätt att utan begränsning äga fondbolag som förvaltar en försäkringspremiefond. Förbudet mot annan rörelse förhindrade att fondbolaget drev allmän värdepappersfondsverksamhet. Numera har emellertid försäkringsbolag även fått möjlighet att inom viss högsta ram och efter tillstånd förvärva aktier eller andelar i företag som driver någon form av finansiell verksamhet, t.ex. fondbolag som förvaltar vanliga värdepappersfonder. Inom denna ram kan således nuvarande försäkringspremiefonder tillhöriga ett försäkringsbolagsägt fondbolag övergå till att bli konventionella värdepappersfonder.

Förvaltning av värdepappersfonder som uteslutande används för försäkringspremier är på ett särskilt sätt intimt knutet till försäkringsrörelsen. Därför bör liksom tidigare fondbolag fritt kunna ägas av försäkringsbolag, utan hinder av de ramar som anges i 7 kap. 17 a § försäkringsrörelselagen (1982:713), under förutsättning att fondbolaget i fråga har som enda uppgift att förvalta värdepappersfonder som uteslutande är avsedda för kapitaltillskott genom premier för fondanknutna livförsäkringar. Skulle däremot en fond vara öppen för kapitaltillskott genom såväl försäkringspremier som individuellt pensionssparande och eventuellt andra medel bör enligt min mening försäkringsrörelselagens allmänna bestämmelse om ram och eventuellt tillstånd gälla.

Upphävandet av försäkringspremiefondernas särskilda status reser slutligen frågan om möjligheten att sammanlägga fonder. Denna fråga har redan tidigare aktualiserats av Fondbolagens Förening i en skrivelse som

kom in till Finansdepartementet i juni 1991. I skrivelsen föreslogs bl.a. att det genom ändringar i lagen om värdepappersfonder och i skattelagstiftningen skulle öppnas möjlighet för sammanslagning och delning av värdepappersfonder. Förslag till sådan lagändring har tagits in i en lagrådsremiss om ändringar i lagstiftningen för värdepappersfonder, Allmänna pensionsfonden m.m. som beslutats av regeringen den 11 mars 1993.

4 Inkomstskatt

4.1 Gällande bestämmelser i huvuddrag

Jag skall nu redovisa de skatteregler som föreslås gälla för det individuella pensionssparandet bortsett från avkastningsskatten på det sparade pensionskapitalet, som jag senare återkommer till.

Inkomstbeskattning av livförsäkring sker enligt två principer. Enligt den ena medges inte avdrag för de till försäkringsföretaget inbetalade avgifterna. I sådana fall beskattas inte de belopp som faller ut från försäkringen. Denna metod gäller för K-försäkring. Den andra principen innebär att den skattskyldige medges avdrag för försäkringspremien. Mot detta svarar skatteplikt för den utfallande ersättningen från försäkringen. Den senare principen gäller för P-försäkring.

De två beskattningsprinciperna har utformats inom skattesystemets ram och saknar motsvarighet i försäkringslagstiftningen. Inom civilrätten finns således inte någon uppdelning mellan P- och K-försäkringar.

Reglerna om inkomstskatt på P-försäkringar är uppdelade i fyra olika delar. I KL finns tre skilda regelsystem. De kompletteras av bestämmelser utanför KL om beskattningen av avkastningen på det sparkapital som hör till sådana försäkringar.

Det regelsystem som karakteriserar de olika försäkringsslagen brukar kallas *kvalitativa villkor*. De finns i punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL och fick i allt väsentligt sin nuvarande utformning vid 1975 års reform av försäkringsbeskattningen. I anvisningspunkten anges de villkor som måste vara uppfyllda för att en P-försäkring skall föreligga. En försäkring som inte uppfyller definitionen på P-försäkring klassas skattemässigt som K-försäkring.

Rätten till avdrag för avgift för P-försäkring framgår av de s.k. *kvantitativa villkoren*, som är intagna i punkt 6 av anvisningarna till 46 § KL. Här anges de begränsningar som finns i avdragsrätten för inbetalade försäkringspremier. Avdragsrätten var länge obegränsad men har efterhand inskränkts. Väsentliga förändringar skedde år 1975 i samband med den då genomförda reformen av beskattningen på livförsäkringsområdet. Vid 1990 års skattereform gjordes inga principiella förändringar i dessa villkor. I samband med reformen justerades dock det gällande regelsystemet med anledning av att enskilda näringsidkare numera i första hand skall göra sitt P-försäkringsavdrag i förvärvskällan och inte som ett allmänt avdrag.

De kvalitativa och kvantitativa reglerna kompletteras av bestämmelsen i 32 § 1 mom. första stycket b KL enligt vilken pensioner beskattas under inkomst av tjänst. De belopp som faller ut på en P-försäkring beskattas alltså på samma sätt som inkomster av anställning.

Någon förmögenhetsbeskattning av det sparkapital som är knutet till en P-försäkring har aldrig skett. En förmögenhetsskatt har visserligen diskuterats vid skilda tillfällen men lagstiftning har avvisats av främst praktiska skäl.

Rätt till pension som utgår på grund av en P-försäkring arvsbeskattas inte. En förmånstagare som efter den försäkrades död erhåller pension från en sådan försäkring blir således inte arvsbeskattad för de utfallande beloppen eller det kapitaliserade värdet av dessa belopp. Däremot beskattas förmånstagaren på vanligt sätt för erhållna pensionsbelopp under inkomst av tjänst. Någon gåvobeskattning blir inte aktuell till följd av förbudet mot överlåtelse av P-försäkring.

4.2 Utgångspunkt för utformningen av skattereglerna

Mitt förslag: Skattereglerna för det individuella pensionssparandet utformas med utgångspunkt i att de skall vara neutrala i förhållande till reglerna för privat P-försäkring.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: *Försäkringsförbundet* och övriga företrädare för försäkringsbranschen framhåller att förslagens skatteregler är mindre restriktiva än de som gäller för P-försäkring. Dessa remissinstanser efterlyser förändringar i reglerna för P-försäkring för att uppnå konkurrensneutralitet till den nya sparformen. Även *Finansinspektionen* anser att olikheterna mellan de aktuella sparformerna bör tas bort av konkurrensskäl.

Skälen för mitt förslag: En viktig utgångspunkt för det förslag till individuellt pensionssparande som lades fram i promemorian var att det så långt som möjligt skulle vara neutralt i jämförelse med sparande i P-försäkring. Skattereglerna skulle således utformas så att snedvridande effekter inte uppkommer i konkurrensen om pensionssparmedlen. Jämförelsen skall göras med det skattegynnade försäkringssparandet, vilket bl.a. betyder att reglerna för K-försäkring inte beaktas.

Jag kan konstatera att det finns vissa skillnader mellan reglerna för individuellt pensionssparande enligt promemoriaförslaget och reglerna för P-försäkring. Jag vill här hänvisa till vad jag tidigare anfört om neutralitet mellan sparformerna (avsnitt 3.1). Det är således angeläget att sträva efter lika regler för de skilda sparformerna. Jag har därför tagit initiativ till en översyn av skattereglerna för försäkringssparandet. I avvaktan på resultatet av denna översyn kommer vissa skillnader mellan reglerna för privat P-försäkring och den nya sparformen att föreligga.

Lagrådet har pekat på att målsättningen att jämställa den nya sparformen med sparande i P-försäkring leder till problem av lagteknisk och materiell natur. Som jag tidigare nämnt gör jag dock bedömningen att kopplingen till P-försäkring måste behållas och att vissa lagtekniska problem tills vidare inte kan undvikas.

4.3 Kvalitativa regler

4.3.1 Pensionsbegreppet

Mitt förslag: Utbetalningar från det individuella pensionssparandet beskattas som inkomst av tjänst. Begreppet individuellt pensionssparande bestäms i skattereglerna på motsvarande sätt som i nuvarande skattebestämmelser som anger vad som avses med en P-försäkring.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Förslaget lämnas över lag utan erinran.

Bakgrunden till mitt förslag: Gällande bestämmelser är så utformade att det i punkt 1 första stycket av anvisningarna till 31 § KL finns en särskild definition som anger vad som inkomstskattemässigt avses med pension.

Definitionen inleds med ett klargörande av att ersättning som utbetalas på grund av att en person tidigare haft ett anställningsförhållande utgör pension i inkomstskattehänseende. Till detta kommer att utbetalningar som görs med stöd av lagen om allmän försäkring och som avser de i den lagen definierade begreppen folkpension och tilläggspension också räknas som pension i KL:s mening.

Genom definitionen kommer också ersättning som betalas ut från en P-försäkring att skattemässigt räknas som pension. Även vinstandel, återbäring och belopp som erhålls vid återköp av en P-försäkring beskattas under inkomst av tjänst.

Definitionen av begreppet pension omfattar alltså belopp som utgår på grund av P-försäkring. Det är därför av väsentlig betydelse att klarlägga vad som avses med P-försäkring och de kvalitativa reglerna innehåller också en definition av begreppet. Med P-försäkring förstås försäkring som har meddelats i en här i landet bedriven försäkringsrörelse, under förutsättning att inga andra försäkringsbelopp skall kunna falla ut från försäkringen än ålders-, efterlevande- eller invalidpension.

En försäkring som har tecknats i ett utomlands bedrivna försäkringsföretag kan inte utgöra en P-försäkring enligt den gällande definitionen. Utländska livförsäkringar kommer därför automatiskt att klassas som K-försäkringar. Skattemyndigheten kan dock dispensvägen förklara att en utländsk livförsäkring skattemässigt får likställas med en svensk P-försäkring.

Skälen för mitt förslag: Genom rätten till avdrag mot tjänsteinkomster för inbetalningar i det individuella pensionssparandet byggs detta

sparande upp av obeskattade förvärvsinkomster för att förbättra den ekonomiska situationen efter spararens pensionering eller frånfälle. Utbetalningarna bör därför anses utgöra pension och tas upp till beskattning under inkomst av tjänst på samma sätt som sker med andra pensionsutbetalningar. För att det inte skall råda någon tvekan om den skattemässiga karaktären av en sådan utbetalning bör det anges i KL att beloppet anses utgöra pension. En bestämmelse om detta bör tas in i punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL i anslutning till den definition av pensionsbegreppet som finns där. Genom denna definition kommer utbetalda belopp från det individuella pensionssparandet att falla in under bestämmelsen i 32 § 1 mom. första stycket b KL om att pension anses utgöra intäkt av tjänst. Vid utformningen av definitionen har *Lagrådets* synpunkter i fråga om utbetalning av jämkning beaktats.

I likhet med vad som gäller för försäkringssidan bör det finnas en särskild skattebestämmelse som anger vad som skall anses utgöra individuellt pensionssparande. Denna regel bör knyta an till den särskilda lagen om individuellt pensionssparande som föreslås bilda ramen för den nya sparformen. Regeln bör byggas upp på samma sätt som gäller för P-försäkring. Det innebär att den bör innehålla dels en bestämmelse som anger att pensionssparavtalet skall vara tecknat i ett institut som bedriver sin rörelse i Sverige, dels att inga andra pensionslag får rymmas inom avtalet än ålders- och efterlevandepension. Jag kommer i det följande att behandla frågan om den nya sparformen också bör omfatta invalidpension (avsnitt 4.3.3).

Enligt definitionen skall alltså sparavtalet tecknas med ett svenskt pensionssparinstitut eller ett utländskt pensionssparinstituts filial i Sverige. Denna fråga återkommer jag till (avsnitt 4.4). Detsamma gäller frågan om dispens bör kunna meddelas så att avtal som ingås med utländska institut skall kunna jämföras med pensionssparande. Redan här bör det dock understrykas att i Sverige verksamma utlandsägda institut som motsvarar svenska pensionssparinstitut själva skall kunna ingå pensionssparavtal.

Definitionen innebär alltså att utbetalningar från pensionssparkonton inte får avse andra slag av pensioner än de som kan utgå från en P-försäkring.

4.3.2 Ålderspension

Mitt förslag: Reglerna för ålderspension genom det individuella pensionssparandet skall i princip motsvara reglerna för ålderspension på grund av P-försäkring. Bestämmelserna för det individuella pensionssparandet skiljer sig från de som gäller för ålderspension från en försäkring på så sätt att sparkapitalet i den nya sparformen kan falla ut i pensionsspararens dödsbo.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser konstaterar att de föreslagna reglerna inte kan överensstämma med nuvarande försäkringsregler i de fall då spararen inte har sådana arvingar som kan tas in som förmånstagare till en försäkring. För att minska denna skillnad föreslår *Riksskatteverket* att det ställs krav på en högsta ålder för första utbetalning och en högsta ålder för sista utbetalning. *Bankföreningen m.fl.* har vänt sig mot den metod att beräkna minimipensionen under den första femårsperioden som anvisas i promemorian för sparande i värdepapper.

Bakgrunden till mitt förslag: För P-försäkring gäller för närvarande följande ordning.

Ålderspension kan utgå endast under den försäkrades livstid. En sådan pension kan således inte övergå till annan person efter försäkringsstagarens död. Det är inte möjligt att sätta in någon förmånstagare till ålderspension på en privat P-försäkring.

Lägsta ålder för utbetalningar från en P-försäkring är 55 år. Skattemyndigheten har emellertid möjlighet att meddela dispens, vilket kan medföra rätt till utbetalningar vid lägre ålder än 55 år.

Under den försäkrades livstid skall pensionen enligt huvudregeln utgå under minst fem år. Ålderspension behöver således inte vara livsvarig utan kan mycket väl avse en på förhand bestämd tidsperiod. Enligt en undantagsregel är det dessutom möjligt att inskränka minimitiden för utbetalning till lägst tre år. Det får ske om pensionen skall upphöra vid 65 års ålder. Syftet med undantagsregeln är att tillgodose ett behov av kompletterande pension före det att allmän pension börjar utgå. Även femårsregeln kan fylla ett sådant behov men detta är inte huvudsyftet med regeln. Femårsregeln har i stället tillkommit för att det med försäkringen avsedda pensioneringsändamålet skall tillgodoses i rimlig utsträckning. Regeln medför att pensionsutbetalningarna blir spridda över en relativt lång period, vilket inte behöver vara fallet med utbetalningar från en K-försäkring. Ett annat syfte med bestämmelsen är att motverka skatteundandraganden.

Enligt en särskild regel gäller vidare att pensionen under de första fem åren inte får utgå med fallande belopp. Däremot finns inget förbud mot stigande pensionsbelopp och i praktiken sker utbetalningarna ofta med stigande belopp på grund av tilldelad återbäring. Även denna bestämmelse är avsedd att förstärka försäkringens pensioneringsfunktion och motverka skatteundandraganden.

För fondförsäkringar har regeln om förbud mot sjunkande pensionsbelopp utformats på ett något annorlunda sätt beroende på att värdet av fondandelarna förändras med marknadsvärdena på de värdepapper som finns i fonden. För en sådan försäkring gäller att man under den första femårsperioden skall bortse från sådana förändringar av beloppen som föranleds av kursutvecklingen på fondandelarna. I detta fall kan pensionen således komma att utgå med sjunkande belopp under de första fem åren, men detta beror i så fall på att värdet av fondandelarna har sjunkit. Inget hindrar att pensionen under de första fem åren betalas ut med stigande belopp.

Tillåts en treårsperiod som minsta utbetalningstid gäller kravet på de utbetalda beloppens storlek på motsvarande sätt under den perioden.

Skälen för mitt förslag: Reglerna för ålderspension enligt det individuella pensionssparandet bör så långt det är möjligt motsvara reglerna för P-försäkring. Ålderspension bör således endast utgå till spararen själv under dennes livstid. Till skillnad från vad som gäller för sparande i en "ren" ålderspensionsförsäkring men på samma sätt som gäller för en försäkring som även ger rätt till efterlevandepension skall det vara möjligt att fortsätta utbetalningarna efter spararens död under förutsättning att denne har satt in en eller flera förmånstagare till sparkapitalet. De av spararen som ålderspension uppburna beloppen kan således fortsätta att utgå efter hans död i form av efterlevandepension till en eller flera förmånstagare (jfr avsnitt 4.3.4). Om det saknas förmånstagarförordnande eller om det inte finns förmånstagare inom den krets av anhöriga som är tillåten tillfaller sparkapitalet i det individuella pensionssparandet spararens dödsbo. En P-försäkring upphör däremot i motsvarande fall. Någon full motsvarighet till den ålderspension som utgår från en försäkring utan efterlevandeskydd kan därmed inte uppnås. Detta behöver dock i praktiken inte föra med sig en snedvridning av konkurrensen mellan sparformerna. Skillnaderna mellan sparformerna är nämligen mindre markanta när försäkringen också innefattar ett efterlevandeskydd.

På samma sätt som gäller på försäkringsområdet bör det finnas en minimiålder på 55 år för rätten att ta ut pengar från pensionssparandet. Likaså bör finnas möjligheter att göra avsteg från ålderskravet vid t.ex. varaktigt sjukdom eller nedsatt arbetsförmåga (jfr avsnitt 4.3.3).

Riksskatteverket har föreslagit att det införs krav på högsta ålder för första resp. sista utbetalning för att motverka att sparandet utnyttjas för annat än pensionsändamål. Jag har övervägt en sådan reglering men stannat för att inskränkningar av detta slag i vart fall inte bör införas innan resultatet av översynen av reglerna för P-försäkring föreligger.

För P-försäkringar gäller ytterligare ett tidskrav, nämligen att utbetalningstiden skall uppgå till minst fem år. Enligt en undantagsregel är det dock möjligt att inskränka denna frist till lägst tre år. Det kan ske om pensionen skall upphöra vid 65 års ålder. Motsvarande bestämmelser bör gälla för det individuella pensionssparandet.

Enligt pensionssparavtalet skall således normalt gälla att utbetalningarna skall sträcka sig över minst en femårsperiod. En kortare tid är dock möjlig i de fall utbetalningarna börjar efter 60 års ålder. Tiden skall då kunna inskränkas till lägst tre år. Det betyder alltså att den senaste tidpunkt vid vilken undantagsregeln kan börja gälla är när spararen uppnår 62 års ålder.

I försäkringssparandet gäller som huvudregel att pensionen under den första femårsperioden inte får utgå med fallande belopp. För sparande i fondförsäkring finns dock en särregel. Dessa bestämmelser bör överföras till det individuella pensionssparandet och kan lämpligen utformas på följande sätt.

För pensionssparande som sker på *inläningskonto* kan de utgående pensionsbeloppen beräknas utifrån det sammanlagda kapital som finns på spararens konto vid utbetalningstidens början. Någon särskild regel behövs inte för detta fall utan huvudregeln blir direkt tillämplig.

Om sparandet sker i *värdepappersfond* bör de nuvarande bestämmelserna för fondförsäkring tillämpas. Reglerna innebär att när minimibeloppen bestäms bortses från värdeförändringar som beror på kursutvecklingen.

För sparande i *enskilda värdepapper* anvisades i promemorian en beräkningsmetod baserad på det totala värdet på depån. Enligt promemorian kunde minimibeloppet normalt bestämmas som en viss kvotdel av depåns totala värde vid det första utbetalningstillfället. Bankföreningen kritiserar den i promemorian föreslagna beräkningsmetoden som krånglig och förordar att pensionen får betalas ut med en viss kvotdel av sparbeloppets värde vid ingången av resp. utbetalningsår. Kvotdelen bestäms efter kvarvarande antal år. Jag delar föreningens uppfattning att även denna senare metod ryms inom de i punkt 3 av anvisningarna till 31 § KL angivna ramarna.

Den utbetalning som skall göras under ett visst år bör bestämmas med ledning av värdet på depån vid ingången av året. En sådan ordning är lämplig bl.a. för att motsvarande värde föreslås ligga till grund för avkastningsskatten (jfr avsnitt 5). Utbetalningarna får självfallet inte inkräkta på det kontoutrymme som skall tas i anspråk för skatt. Det innebär att särskild uppmärksamhet måste riktas mot skattesituationen under det sista året för pensionsutbetalningar från kontot.

Bankföreningen har efterlyst en bestämmelse som anger att vid sidan av kursförändringar skall bortses från värdeminskningar på grund av skatte- och avgiftsuttag. För min del anser jag inte att det finns tillräckliga skäl för att införa en sådan regel.

Av avtalet mellan spararen och kontraktsinstitutet bör framgå hur pensionsutbetalningarna skall ske i ett enskilt fall.

4.3.3 Invalidpension

Mitt förslag: Sjuk- och invalidpension får betalas ut i form av förtida ålderspension.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt men krävde dispens i varje enskilt fall från åldersgränsen på 55 år.

Remissinstanserna: Förslaget har över lag godtagits men *Riksskatteverket* ifrågasätter om dispens behövs i samtliga sjuk- och invaliditetsfall. Verket anser att beslut om förtidspension, som inte innefattar endast ett tidsbegränsat sjukbidrag, bör vara tillräckligt för en pensionsutbetalning utan särskild dispens.

Bakgrunden till mitt förslag: En invalidpension (sjukpension) på grund av försäkring karakteriseras av att den utbetalas till den försäkrade

högst så länge denne är arbetsförmögen eller har nedsatt arbetsförmåga. Under den tid arbetsförmågan är nedsatt gäller att invalidpensionen får upphöra tidigast fem år efter det att försäkringsavtalet ingicks. Bestämmelserna om förmånstagare är desamma som gäller för en ålderspension. Det är således inte tillåtet att sätta in förmånstagare till en privat invalidförsäkring.

Skälen för mitt förslag: Flera skäl talar mot att även invalidpension (sjukpension) skall kunna ges ut från pensionssparandet. Sparandet skulle ofta ge endast ett marginellt skydd eftersom det i många fall kan antas att det sparade kapitalet är ganska litet om kronisk sjukdom eller invaliditet skulle uppträda innan ålderspension har börjat utgå. Något försäkringsskydd finns heller inte som kan öka utrymmet för utbetalningar. I många fall kommer därför en sjuk- eller invalidpension inte att kunna medföra någon större förbättring i ekonomiskt avseende för den drabbade.

I andra fall kan dock sparandet vara av sådan storlek att en invalidpension skulle innebära en betydande hjälp. Det kan heller inte bortses från att även mindre pensionsbelopp i en del fall kan vara till hjälp i en sjuk- eller invaliditetssituation. Därför bör även det individuella pensionssparandet ge möjlighet att spara till sådan pension. Reglerna bör dock utformas på ett annat sätt än på försäkringsområdet.

I promemorian föreslås en lösning som innebär att sjuk- och invalidpensioneringen inordnas inom ramen för åldersdispens vid ålderspension. I frånvaro av försäkringsskydd torde därmed skillnaden mellan ålders- och invalidpension i det individuella pensionssparandet bestå i att ålderskravet inte behöver uppfyllas och att en sjuk- eller invaliditetssituation skall föreligga i det senare fallet.

Jag delar Riksskatteverkets uppfattning att en bedömning av om en sjuk- eller invaliditetssituation föreligger inte behöver göras i varje enskilt fall genom en dispensprövning. Förutsättningarna kan i stället regleras i lag och anknytas till beslut om förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Jämte dessa fall torde det för vissa sparsamt förekommande särfall finnas ett behov av ett dispensinstitut. Denna dispensprövning bör, liksom hittills såvitt gäller dispens från ålderskravet på 55 år, göras av skattemyndigheten.

4.3.4 Efterlevandepension

Mitt förslag: Motsvarande regler som gäller för P-försäkring i fråga om tillåtna förmånstagare, minimitid för pensionsutbetalning och storleken på de utbetalda beloppen under denna tid skall gälla för det individuella pensionssparandet. Efterlevandepension på grund av sådant sparande beskattas som intäkt av tjänst.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Åtskilliga remissinstanser hävdar att efterlevandepension enligt det individuella pensionssparandet kan utgå i betydligt större omfattning än i försäkringsfallen. Det framhålls att efterlevandepension i den sparformen kan utgå till barn utan åldersgräns och utan samband med ålderspension eller efterlevandepension till make samt att det inte finns några regler för längsta utbetalningstid. Remissopinionen inom bl.a. försäkringsbranschen gör därvid en jämförelse med spärreglerna för försörjningsränta. *Riksskatteverket* anför att avsaknaden av regler såväl om barns högsta ålder som egen högsta ålder och utbetalningstid medför att sparandet i vissa fall kan ske i annat syfte än för pensionsändamål. Verket efterlyser också regler som anger om förmånstagarförordnandena måste omfatta hela behållningen på pensions-sparkontot.

Bakgrunden till mitt förslag: Efterlevandepension på grund av försäkring är en pension som kan utgå efter den försäkrades död till vissa närstående personer som förmånstagare. Den krets av efterlevande som kan komma i fråga är make, sambo, barn och barn till make eller sambo. En efterlevandepension kan enligt huvudregeln utgå endast så länge den efterlevande lever. Under dennes livstid får pensionen under den första femårsperioden inte utgå med fallande belopp. På samma sätt som gäller för ålderspension finns inget hinder mot att pensionsbeloppen stiger under denna tidsperiod. För efterlevandepension som grundas på en fondförsäkring gäller motsvarande beloppsbestämmelser som jag tidigare har redovisat för ålderspension.

Efterlevandepension till make eller sambo får upphöra när denne ingår nytt äktenskap. I övriga fall gäller dock att pensionsförmånerna skall utgå under minst fem år efter den försäkrades död, om inte denne avlidit mindre än fem år från den tidpunkt då försäkringsavtalet annars skulle ha upphört. I det sist nämnda fallet får efterlevandepensionen upphöra före femårsperiodens utgång.

Efterlevandepension till barn skall enligt huvudregeln upphöra senast när barnet fyller 20 år. Här finns dock flera undantagsregler. Den viktigaste anger att pensionen får utgå så länge barnet lever om det är varaktigt oförmöget att arbeta. Om försäkringen är tagen på makes eller sambos liv gäller enligt en annan undantagsregel att pensionen skall upphöra senast när barnet fyller 16 år. Detta slag av pension är närmast avsedd att täcka försäkringstagarens kostnader för t.ex. skötsel och passning av barnet efter makens eller sambons död.

Särskilda, detaljerade bestämmelser finns om efterlevandepension i form av försörjningsränta. Med försörjningsränta avses en pension som, om försäkrad eller efterlevande make avlider innan ålders- eller efterlevandepension har utgått under viss i försäkringsavtalet angiven minsta tid, skall utgå under återstoden av denna tid. Vissa inskränkande regler finns. Den viktigaste kan sägas vara att försörjningsräntan endast får utgå till make, sambo, barn eller barn till make eller sambo. Det är således samma krets som kan vara förmånstagare till en vanlig efterlevandepension. Vidare ställs i särskilda detaljregler vissa krav på bl a premieinbetalningarna, utbetalade årsbelopp och utbetalningstider.

Skälen för mitt förslag: I de kvalitativa villkoren för det individuella pensionssparandet bör anges vad som förstås med efterlevandepension och vem som kan komma i fråga som förmånstagare.

Den tillåtna kretsen av förmånstagare bör vara make, sambo, barn och barn till make eller sambo. I bestämmelserna för det individuella pensionssparandet bör även ingå regler om minimitid för utbetalning av pension och om kravet på de utbetalda beloppens storlek under denna tid. Dessa bestämmelser motsvarar dem som gäller för P-försäkring och bidrar till att stärka pensionskaraktären på det individuella pensions-sparandet.

När det gäller de frågor om konkurrensneutralitet som ett flertal företrädare för försäkringsbranschen aktualiserar nöjer jag mig med att hänvisa till vad jag tidigare anfört i denna sak (avsnitt 3.1).

De farhågor som framförts för att sparandet kan komma att ske för annat än pension anser jag vara överdrivna. Jag är emellertid inte främmande för vissa regeländringar i inskränkande riktning om en översyn av de kvalitativa villkoren för P-försäkring visar att det finns ett sådant behov (jfr avsnitt 4.2).

Efterlevandepension som utgår till en förmånstagare skall inte arvsbeskattas. Beskattningen sker i stället enligt de vanliga reglerna för pension, dvs. som intäkt av tjänst. Det kan i sammanhanget påpekas att något krav att förmånstagarförordnandena skall avse hela behållningen i sparandet inte ställs upp.

Jag kommer att i ett senare sammanhang ta upp frågorna om avskattning av behållning på pensionssparkonto när förmånstagarförordnande saknas vid spararens död och när förmånstagare avlider utan att någon träder in i hans ställe (avsnitt 4.5).

4.3.5 Förtida uttag

Mitt förslag: Förtida uttag medges om kontobehållningen understiger ett basbelopp och nysparande inte skett de senaste tio åren. En möjlighet att få särskilt tillstånd av skattemyndigheten till förtida uttag i vissa andra fall skall också finnas. Uttaget beskattas som intäkt av tjänst.

Promemorians förslag: Förtida uttag medges endast om skattemyndigheten lämnar dispens.

Remissinstanserna: *Bankföreningen*, *SEB Försäkring* och *Kooperationens Pensionsanstalt* anser att förtida uttag under viss beloppsgräns bör medges utan särskilt tillstånd. Även *Folksam* och *Riksskatteverket* förordar en sådan gräns. Gränsen föreslås vara ett basbelopp. *Riksskatteverket* anser att en förtida utbetalning bör föranleda avskattning även av den förmån som erhållits under sparandetiden till följd av den lägre beskattningen av avkastningen på sparkapitalet. Verket anser vidare att ett förtida uttag endast bör kunna ske i form av likvida medel.

Folksam efterlyser en dispensmöjlighet till återköp när pensionsspararen avlider kort tid efter att sparandet har påbörjats.

Bakgrunden till mitt förslag: Före 1975 års ändring av skattelagstiftningen fanns inga lagregler om återköp av livförsäkring. Bestämmelser om återköp kunde dock finnas i de av livförsäkringsföretagen bestämda grunderna för försäkringen. Dessa grunder medgav i vissa fall återköp av försäkringen medan det i andra fall inte fanns någon sådan möjlighet. Utöver vad som kan gälla enligt grunderna för en viss försäkring finns numera även en särskild bestämmelse i ämnet bland de kvalitativa villkoren. Enligt denna finns möjlighet att återköpa en P-försäkring med ett tekniskt återköpsvärde på högst 10 000 kr. Det tekniska återköpsvärdet kan sägas motsvara den fordran som försäkringens ägare har mot försäkringsgivaren vid en viss given tidpunkt. Detta värde utgörs av summan av de sparpremier som har inbetalats på försäkringen jämte den av försäkringsföretaget garanterade räntan på sparpremierna efter avräkning för administrativa omkostnader.

Huvudregeln är således att återköp endast kan ske om försäkringens värde är relativt lågt. Om återköpsvärdet överstiger den i KL angivna beloppsgränsen på 10 000 kr finns emellertid en möjlighet att från skattemyndigheten erhålla dispens för återköp av försäkringen.

För sådan dispens krävs att särskilda skäl föreligger. Återköp har ofta medgetts för värden under ett basbelopp. Återköpsförbudet motiveras av sociala skäl medan fiskala skäl inte anses föreligga beroende på att återköpsbeloppet beskattas (jfr prop. 1975/76:31 s. 71 och 127 samt SOU 1975:21 s. 112 och 151).

Skälen för mitt förslag: Det får antas att det även i det individuella pensionssparandet kommer att uppstå fall där det sparade beloppet är litet och där nysparande dessutom inte sker. Det sparade beloppet kan vara i stort sett utan betydelse för spararen samtidigt som det är betungande och kostsamt för sparinstitutet att administrera så små sparbelopp. Det kan därför finnas skäl att tillåta att ett sådant sparande avslutas och att sparmedlen återbetalas till spararen.

Det individuella pensionssparandet är långsiktigt. Någon valfrihet att avsluta sparandet under spartiden bör därför inte komma i fråga. Eftersom sparandet dessutom är förenat med skattefördelar finns det starka skäl att inte tillåta ett fritt utträde.

Det är emellertid inte rimligt att en person under alla förhållanden skall tvingas kvarstå i pensionssparandet. Det bör finnas en möjlighet att vid väsentligt förändrade förhållanden få rätt att utträda ur sparandet.

Jag delar remissinstansernas bedömning att det av förenklings-skäl bör ställas upp en beloppsgräns på samma sätt som vid återköp av en försäkring. Beloppsgränsen bör dock knytas till den i dispenspraxis på försäkringsområdet ofta utnyttjade gränsen, nämligen ett basbelopp. Ett sådant fribelopp bör dock knytas till krav på en viss längre period utan nysparande. Jag anser att krav på en sådan period på tio år innebär en lämplig avvägning. Även härutöver bör det finnas möjlighet att efter dispens avsluta pensionssparandet i förtid. En sådan dispensgivning bör

dock vara mycket restriktiv med hänsyn till sparandets långsiktiga karaktär.

Jag anser inte att det finns skäl för särregler vid förtida uttag i fråga om utbetalning i kontanta medel.

Riksskatteverket har efterlyst en särskild avskattningsregel vid förtida uttag som inte enbart omfattar inkomst av tjänst utan även avkastnings-skatt. Med hänsyn till att rätten till återköp är starkt begränsad anser jag att en sådan avskattningsregel kan undvaras. Enligt min mening skulle en sådan regel även medföra att systemet blir alltför komplicerat.

4.3.6 Inskränkningar i förfoganderätten

Mitt förslag: På i huvudsak samma sätt som gäller för P-försäkring skall överlåtelse av rätt till utbetalningar från ett pensions-sparkonto resp. rätt till behållning på kontot endast kunna ske vid bodelning och i utmättnings- och obeståndssituationer.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Förslaget har inte mött några invändningar.

Bakgrunden till mitt förslag: Även bestämmelserna om förfoganderätt till P-försäkring fick sin principiella utformning genom 1975 års lagstiftning. Syftet med regleringen var att förhindra skatteundandraganden och annat missbruk av försäkringsformen. De tidigare närmast oinskränkta möjligheterna att civilrättsligt förfoga över en P-försäkring kringskars i betydande grad. Detta skedde genom att förbud infördes mot överlåtelse, pantsättning och belåning av P-försäkring.

Förbudsbestämmelserna infördes bland de kvalitativa reglerna. Denna reglering bedömdes emellertid inte vara tillräcklig. De nämnda förbuden — liksom det principiella förbudet mot återköp av försäkring — ansågs så viktiga att de också borde gälla mot tredje man. Regelsystemet utvidgades därför även på den civilrättsliga sidan genom en motsvarande ögiltighetsregel i 3 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

Överlåtelseförbudet grundas på den principiella uppfattningen att P-försäkringens syfte är att tillgodose behovet av en jämn, löpande inkomst efter den yrkesverksamma tiden. Det har därför ansetts olämpligt att försäkringstagaren skall kunna avhända sig sin rätt till pension på grund av försäkringen. Från allmän synpunkt har det också ansetts motiverat att den person som är skattskyldig för pensionen också skall kunna ta den i anspråk för skattebetalningarna.

Huvudregeln är att överlåtelse inte får ske av en P-försäkring under den försäkrades livstid. Några undantagsregler finns dock. Enligt dessa är en överlåtelse giltig om den sker

- till följd av anställningsförhållande,
- på grund av utmätning,
- vid konkurs och ackord samt

Regeln om överlåtelse till följd av anställningsförhållande avser tjänstepensionsförsäkring. I de fall en överlåtelse sker genom bodelning finns en särskild bestämmelse i 53 § 4 mom. KL resp. 6 § 4 mom. SIL som reglerar beskattningen av utfallande försäkringsbelopp. Huvudregeln är att beskattningen alltjämt skall ske hos överlåtaren. Denne är alltså skattskyldig för de utbetalda försäkringsbeloppen i förvärvarens ställe. Detta gäller dock inte om överlåtaren skulle vara berättigad till avdrag för utgivet periodiskt understöd till förvärvaren. Till regeln har fogats en dispensbestämmelse som ger skattemyndigheten möjlighet att efter ansökan besluta att beskattningen i stället skall ske hos förvärvaren av försäkringen. Dispens får meddelas om särskilda skäl föreligger.

Bestämmelsen om beskattning efter bodelning har införts bland annat för att förhindra att överföring sker av en P-försäkring mellan makar i syfte att nedbringa inkomstskatten på pensionsbeloppen. En dylik överföring av beskattningen från ena maken till den andra tillåts alltså normalt endast i samband med försäkringsfall.

Förbuden mot belåning och pantsättning infördes för att förhindra missbruk av de gynnsamma regler som gäller för P-försäkring. En belåning skulle nämligen innebära att försäkringstagaren kunde utnyttja värdet av sitt obeskattade sparande till konsumtion på samma sätt som om han hade gjort ett förtida uttag från försäkringen, vilket skulle strida mot pensioneringssyftet. Ett motsvarande resonemang kan föras vad gäller pantsättning.

Skälen för mitt förslag: Bestämmelserna om förfoganderätt över P-försäkring syftar till att förhindra skatteundandraganden och annat missbruk av försäkringsformen. En ordning bör gälla beträffande det individuella pensionssparandet som i stora delar ansluter till försäkringsreglerna. Jag anser därför att - fränsett betalning av skatt och avgifter hänförliga till kontot resp. ersättning för förvärv av kontotillgångar - överlåtelse av tillgångar på ett pensionsparkonto endast bör tillåtas i vissa särskilda situationer, nämligen vid utmätning, ackord, konkurs och bodelning. För bodelningsfallen bör rätten att överlåta hela eller del av kontot inskränkas till bodelning av annan anledning än makes död.

Den ordning som gäller för P-försäkringar vid bodelning, med en kvarstående skattskyldighet för överlåtaren trots att pensionen tillfaller annan, bör tills vidare även tillämpas för det individuella pensionssparandet. Genom en sådan reglering kan såväl makarnas egna intressen som intresset av att skatteförmånerna inte missbrukas tillgodoses. Bestämmelserna på denna punkt kan emellertid i vissa fall ha oönskade verkningar och bör därför bli föremål för översyn i den av mig initierade regelgenomgången.

Om ett spartillgodohavande eller en rätt till pension överläts i enlighet med de regler om överlåtelse som kommer att gälla enligt lagen om individuellt pensionssparande bör det åligga den nye ägaren eller rättig-

Jag har i det föregående (avsnitt 3.9.2) föreslagit ett förbud mot pantsättning och belåning av ett tillgodohavande inom pensionssparandet. Skälen för detta är desamma som för P-försäkring, nämligen intresset av att de framtida pensionsförmånerna inte urholkas. Några undantag synes inte nödvändiga att göra för dessa fall. Pantsättnings- och belåningsförbudet bör således gälla generellt. Reglerna bör ingå bland de kvalitativa villkoren. Regleringen innebär att förfoganden i strid med dessa bestämmelser är ogiltiga och att detta också gäller i förhållande till tredje man. Bestämmelserna bör även ingå som en del av pensionssparavtalet.

4.4 Kvantitativa regler

Mitt förslag: Belopp som sätts in i det individuella pensions-sparandet är avdragsgilla vid beskattningen inom samma ramar som gäller för sparande i P-försäkring. Avdragsutrymmet är gemensamt för de båda sparformerna. Tillstånd till högre avdrag kan på samma sätt som för försäkringssparandet medges i vissa fall bl.a. när näringsidkare avslutar sin verksamhet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna : Remissopinionen är i huvudsak positiv. *Bankföreningen* och *Svenska Livförsäkringsbolags Aktuarienämnd* anser att avdragsramen bör höjas. *Fondhandlareföreningen* förordar ett helt slopande av avdragsramen. *Bankföreningen* föreslår att avdragsrätt införs för inbetalningar för makes resp. sambos räkning. *Riksskatteverket* avstyrker förslaget om förhöjt avdrag efter dispens.

Bakgrunden till mitt förslag: I de kvantitativa bestämmelserna anges de ramar som gäller för avdrag för premier för P-försäkring. Avdrag kan medges dels i förvärvskälla inom inkomstslaget näringsverksamhet och dels som allmänt avdrag. Bestämmelserna om detta finns i punkt 21 av anvisningarna till 23 § KL och i 46 § 2 mom. samma lag. De hänvisar i sin tur till punkt 6 av anvisningarna till 46 § KL, som reglerar avdragsramen och beräkningen av avdraget. Den bestämmelsen har justerats bl.a. genom lagstiftning under våren 1991 (prop. 1990/91:166, bet. 1990/91:SkU29, SFS 1991:692). Justeringen syftade dock inte till någon principiell ändring av avdragsutrymmet utan företogs för att anpassa detta till de ändrade förhållanden som för egenföretagarnas del inträffade genom skattereformen. I övrigt föranledde inte 1990 års skattereform några förändringar i de kvantitativa reglerna.

Den grundläggande regeln är att alla har rätt till avdrag med ett basbelopp. Egenföretagare, som har inkomst av aktiv näringsverksamhet, skall enligt huvudregeln göra avdraget i förvärvskällan. Inkomst av

passiv näringsverksamhet berättigar däremot i sig inte till något P-försäkringsavdrag, vare sig i förvärvskällan eller som allmänt avdrag.

För löntagare görs avdraget liksom tidigare som allmänt avdrag.

Om en person har inkomst såväl av aktiv näringsverksamhet som av tjänst skall en proportionering göras av basbeloppsavdraget mellan förvärvskälla och allmänt avdrag. I sådana fall skall en så stor del av det fasta basbeloppsavdraget dras av i förvärvskällan som motsvarar näringsinkomstens andel av de sammanlagda avdragsgrundande inkomsterna.

Basbeloppsavdraget är det grundläggande avdraget för P-försäkringspremier. Utöver detta finns i vissa fall rätt att erhålla ytterligare avdrag både i förvärvskälla inom inkomstslaget näringsverksamhet och som allmänt avdrag. I fråga om allmänt avdrag är denna avdragsram något olika utformad beroende på om den skattskyldige anses ha pensionsrätt i sin anställning eller ej.

Den totala avdragsramen i aktiv näringsverksamhet är summan av:

1. Ett basbelopp,
2. 25 % av inkomsten upp till 20 basbelopp och
3. 20 % av inkomsten mellan 20 och 40 basbelopp.

Som allmänt avdrag är avdragsramen för den som har pensionsrätt i anställning summan av:

1. Ett basbelopp och
2. 10 % av inkomsten mellan 10 och 20 basbelopp.

För den som anses sakna pensionsrätt i anställning och inte är anställd som företagsledare i ett fåmansföretag är avdragsramen — som allmänt avdrag — summan av:

1. Ett basbelopp,
2. 35 % av inkomsten upp till 20 basbelopp och
3. 25 % av inkomsten mellan 20 och 30 basbelopp.

Ökat avdragsutrymme kan även erhållas genom dispens för den som lägger ned sin näringsverksamhet. I korthet är reglerna om dispens utformade på följande sätt.

Dispens kan meddelas av skattemyndigheten om särskilda skäl föreligger. En person som själv eller genom en juridisk person har bedrivit näringsverksamhet men upphört med driften i förvärvskällan och under sin verksamhetstid inte har skaffat sig ett betryggande pensionsskydd kan få ökat avdragsutrymme. Vid bedömning av den dispens sökandes pensionsskydd görs en jämförelse med de pensionsförmåner som i det aktuella inkomstslaget utgår enligt allmän pensionsplan.

Avdraget beräknas i dispensfallen med beaktande av det antal år som näringsidkaren bedrivit verksamheten, hans befintliga pensionsskydd och hans möjligheter att i framtiden tjäna in ytterligare pension. Det finns även regler som begränsar avdragsrätten men dessa förbigås här.

Dispens för utökad avdragsrätt kan också erhållas i vissa fall där anställning inte är förenad med rätt till pension och vid anställnings upphörande.

En P-försäkring måste tecknas i ett i Sverige verksamt försäkringsföretag. Det är således inte möjligt att teckna en livförsäkring i utlandet och få den godtagen som en svensk P-försäkring. Skattemässigt klassas

en sådan utländsk försäkring som en K-försäkring. Avdrag kan således inte erhållas för premiebetalningar som görs på en utländsk livförsäkring.

Det finns för närvarande inte något utländskt försäkringsföretag som har koncession att driva livförsäkringsrörelse i Sverige.

Det finns dock en undantagsbestämmelse som gör det möjligt att få en utländsk livförsäkring godtagen som P-försäkring. Skattemyndigheten kan efter ansökan förklara att en försäkring som har meddelats i en utomlands bedriven försäkringsrörelse skall anses som en P-försäkring. Om en sådan förklaring har meddelats gäller därefter samma skatteregler för den utländska försäkringen som för en svensk P-försäkring.

Skälen för mitt förslag: Belopp som sätts in i det individuella pensionssparandet bör vara avdragsgilla vid beskattningen inom samma ramar som gäller för försäkringsparandet. Reglerna bör i huvudsak utformas på följande sätt.

Avdrag för insättningar i det individuella pensionssparandet skall kunna medges i förvärvskälla inom inkomstslaget näringsverksamhet men även som allmänt avdrag. Rätten till avdrag för de båda sparformerna skall följa vad som idag gäller för P-försäkringar.

Den totala avdragsramen bör inte förändras vid införandet av det nya pensionssparandet.

Avdragsutrymmet bör således vara gemensamt för de båda sparformerna och i varje enskilt fall kunna utnyttjas efter den enskildes eget gottfinnande. Denne skall alltså kunna fördela sitt avdrag mellan premie för P-försäkring och insättningar i pensionssparandet inom den totala avdragsram som gäller för honom.

Den fria fördelningen bör gälla även för näringsidkare. Dessa blir dock skyldiga att i förekommande fall fördela sitt basbeloppsavdrag mellan förvärvskällan och allmänt avdrag. På grundval av en sådan fördelning bör det dock inte finnas några restriktioner i valet mellan de båda sparformerna. Som ett exempel kan anföras att en näringsidkare därför bör — sedan väl fördelningen mellan förvärvskällan och allmänt avdrag blivit beloppsmässigt bestämd — kunna fylla hela avdragsutrymmet i förvärvskällan med avgiften för P-försäkring men välja att dela utrymmet för allmänt avdrag mellan försäkring och pensionssparande. Den fria fördelningsprincipen medger givetvis att avdragsutrymmet kan användas på många andra sätt.

Att avdragsreglerna bör utformas på samma sätt som gäller för P-försäkring innebär att även bestämmelserna om avdragsbegränsning för att förhindra underskott liksom rätten att i vissa fall förskjuta avdrag till senare beskattningsår skall tillämpas (punkt 6 fjärde och femte styckena av anvisningarna till 46 § KL).

Till skillnad från Riksskatteverket anser jag att den dispens för utvidgad avdragsrätt för P-försäkringspremie som idag kan ges till en näringsidkare som upphör med sin näringsverksamhet bör kunna ges även i det individuella pensionssparandet. Det genom dispens tilldelade avdragsutrymmet skall kunna fördelas av näringsidkaren mellan sparformerna.

Jag anser vidare att det för närvarande inte finns skäl att införa den avdragsrätt för inbetalningar för make resp. sambo som föreslås av Bank-

föreningen. Frågan kräver ytterligare överväganden, bl. a. med hänsyn till att det efter förmögenhetsbeskattningens avskaffande år 1995 inte finns någon kvarstående rest av sambeskattning i skattesystemet.

Jag vill i detta sammanhang även ta upp två frågor med internationell anknytning. Det gäller dels avdragsrättens tillåtlighet i EES- och EG-perspektiv, dels avdragsrättens begränsning till sparande i ett institut som bedriver verksamhet i Sverige.

Ett avdragsförbud för sparande i utländska försäkringar framstår i förstone som diskriminerande både för den enskilde spararen och de utländska sparinstitut. Två avgöranden av EG-domstolen visar emellertid att ett så snävt synsätt inte alltid skall tillämpas. Domstolens slutsats är tvärtom att i fråga om P-försäkring är detta förenligt med den nuvarande EG-rätten (domar i målen C-204/90 och C-300/90).

Den belgiska regleringen av avdragsrätten för livförsäkringspremier som prövats av domstolen liknar i mycket hög grad den svenska. Det är därför berättigat att dra den slutsatsen att inte heller de svenska avdragsreglerna för P-försäkring står i strid med gällande EG-rätt.

I mitt förslag utsträcks avdragsrätten till att omfatta även pensions-sparande utan försäkringsinslag. Fråga uppkommer då om detta förhållande föranleder en annan slutsats beträffande avdragsrätten än för försäkringssparandets del.

Det är vid bedömning av den frågan värt att beakta att det i Danmark sedan år 1987 förekommer ett pensionssparande utan försäkringsinslag, där det årliga sparandet är avdragsgillt vid inkomstbeskattningen för att sedan beskattas som utfallande pensionsinkomst. Sparandet kan ske på konto i bank eller i värdepapper. EG-domstolens synsätt om sambanden i skattesystemen och konstruktionen av det danska pensionssparandet utan försäkringsinslag leder till den slutsatsen att inte heller avdragsreglerna för det individuella pensionssparandet står i strid med gällande EG-rätt.

Den andra frågan gäller om även utländska företag skall kunna verka som pensionssparinstitut. I avvaktan på praktiska erfarenheter av den nya sparformen anser jag att det inte nu finns tillräckliga skäl för att införa en dispensregel för sparavtal som träffas med utländska institut. Jag vill emellertid påpeka att utländska institut kommer att kunna verka som pensionssparinstitut om de har filial i Sverige och kontot förs i denna filial.

Mitt förslag: Förmånstagare betalar inte arvsskatt för rätt till pension på grund av det individuella pensionssparandet. Medel på pensionsparkonto som blir tillgängliga på annat sätt än som pensionsutbetalningar skattas av som intäkt av tjänst. Preliminär skatt innehålls vid en sådan avskattning. Arvsbeskattning skall i förekommande fall ske av halva kontotillgodohavandets värde.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt. Något förslag om preliminär skatt vid avskattning redovisas dock inte. Vid arvsbeskattningen skulle hänsyn tas till inkomstskatteskulden på annat sätt än genom en schablonmässig avräkning.

Remissinstanserna: *Riksskatteverket* och *Försäkringsförbundet* efterlyser en närmare beskrivning av vilken verkan en jämkning av förmånstagarförordnande har. De begär dessutom en precisering av reglerna för avräkning av inkomstskatt vid arvsbeskattningen. *Riksskatteverket* tar också upp frågor om skattskyldighetens inträde, uppgiftsskyldighet samt uttag av preliminär skatt. *Bankföreningen* pekar på att vid sidan av utbetalning från kontot kan ianspråktagande ske genom att kontot klassas om till ett inte skattegynnadt konto.

Skälen för mitt förslag: Den allmänna målsättningen att uppnå ett så långt möjligt neutralt regelsystem mellan P-försäkring och individuellt pensionssparande föranleder kompletteringar av ytterligare ett antal skattebestämmelser.

För P-försäkring gäller att förmånstagare inte arvsbeskattas för rätt till pension som utgår på grund av försäkringen. Motsvarande bör gälla för det breddade pensionssparandet, vilket kräver en komplettering i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, AGL.

Avliden en kontoinnehavare utan att det finns ett giltigt förmånstagarförordnande i hans pensionssparavtal ingår tillgodohavandet på pensionsparkontot på vanligt sätt i kvarlåtenskapen. Vidare kan den situationen uppstå att det inte finns någon annan person som skall träda in i en avliden förmånstagares ställe. Beträffande P-försäkring sker i sådana situationer ingen ytterligare utbetalning på försäkringen. Det eventuella "överskott" som finns i försäkringen tillfaller försäkringstagarkollektivet. Är det i stället fråga om ett sparande på pensionsparkonto och finns medel kvar på kontot skall dessa ingå i den avlidne kontoinnehavarens resp. förmånstagarens dödsbo. Arvsbeskattning blir då aktuell. I den uppkomna situationen skall emellertid avskattning av skattekrediten ske enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL. Endast nettobeloppet bör arvsbeskattas, dvs kontotillgodohavandets värde vid dödsfallet efter avräkning för inkomstskatten.

Lagrådet har av förenklingskäl förordat en schablonmässig avräkning av inkomstskatten i stället för den i lagrådsremissen föreslagna avräkningen av inkomstskatt på grund av ett beräknat uttag. Jag delar

Lagrådets bedömning och föreslår därför en regel i AGL som innebär att inkomstskatten beaktas schablonmässigt genom att tillgodohavandet tas upp till halva värdet.

Belopp som utgår till efterlevande make eller bröstarvinge på grund av jämkning av förmånstagarförordnande ingår inte i kvarlåtenskapen efter den döde. *Lagrådet* har tagit upp frågan om ett sådant belopp skall beskattas enligt nyss nämnda avskattningsbestämmelser eller som pension. Med beaktande av vad *Lagrådet* har anfört på denna punkt förordar jag en lösning som innebär att jämkningsbeloppen beskattas som pension.

Jag delar Riksskatteverkets bedömning att regler om uppgiftsskyldighet och uttag av preliminär skatt bör införas för avskattningsfallen. Preliminär skatt bör tas ut med avskattningsbeloppet som underlag. Preliminär skatt tas endast ut i den utsträckning det finns kontanta medel för skatteinbetalningen. Det blir därför aldrig nödvändigt att avyttra värdepapper på kontot för inbetalning av preliminär skatt.

Förmögenhetsbeskattning av tillgodohavanden på pensionssparkonton kan bli aktuell vid 1995 års taxering (jfr prop. 1992/93:50, bet. 1992/93:FiU1 och 1992/93:SkU18, SFS 1992:1489). Dessa tillgodohavanden bör emellertid i likhet med P-försäkringar inte förmögenhetsbeskattas. En särskild undantagsregel bör därför införas om detta i övergångsbestämmelserna till lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.

Frågan om *mervärdeskatt* på sparinstitutets tjänster har tagits upp av bl.a. Riksskatteverket och Bankföreningen. Enligt mervärdeskattebestämmelserna undantas från skatteplikt bank- och finansieringstjänster samt värdepappershandel och därmed jämförlig verksamhet. Med värdepappershandel och därmed jämförlig verksamhet avses omsättning och förmedling av aktier, andra andelar och fordringar. Med sådan verksamhet avses också ett fondbolags förvaltning av värdepappersfond. Om sparinstitutet, som en självständig tjänst, bistår spararen med placeringsråd och annan rådgivning eller om institutet fått i uppdrag att sköta placeringarna utgår således för närvarande mervärdeskatt på denna tjänst. När institutets insatser i huvudsak inskränker sig till att utföra spararens placeringsanvisningar utgår däremot inte mervärdeskatt.

Enligt min mening bör det i inte nu införas bestämmelser om mervärdeskatt som enbart tar sikte på det individuella pensionssparandet.

I övrigt föranleder det individuella pensionssparandet vissa justeringar i uppbördslagen (1953:272), lagen (1958:295) om sjömansskatt, lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader, lagen (1987:813) om homosexuella sambor och lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter. Ändringar i den sistnämnda lagen bör utformas på det sätt *Lagrådet* föreslår.

5 Avkastningsskatt

5.1 Allmänna utgångspunkter

Tidigare beskattades inte avkastningen på kapital hänförligt till P-försäkring vare sig hos försäkringsgivaren eller försäkringstagaren. Efter 1990 års skattereform är dock detta pensionskapital föremål för avkastningsskatt enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. Sedan den 1 januari 1992 är skattesatsen för avkastningsskatt på privata P-försäkringar sänkt från 15 % till 10 %. Samma skattesats gäller för avkastningen på kapital hänförligt till tjänstepensioner.

För kapital anknutet till K-försäkring tillämpas en annan ordning. Avkastningen beskattas hos livförsäkringsföretagen inom ramen för den vanliga inkomstbeskattningen. Fr.o.m. år 1992 är skattesatsen sänkt från den ordinarie bolagsskattesatsen på 30 % till 25 %. Sänkningen hänger samman med justeringen av skatten på P-försäkringskapitalets avkastning. Även kapital hänförligt till andra slag av personförsäkringar än P- och K-försäkringar beskattas enligt denna modell.

De nuvarande reglerna innebär alltså en enhetlig skattesats för avkastningsskatt på allt P-försäkringskapital. Skattesatsen är dessutom betydligt gynnsammare än vad som gäller för övrigt sparande, inklusive sparande i K-försäkring.

Att skattesatsen är lika för all avkastning på det skattegynnade pensionskapitalet innebär emellertid inte att beskattningen är problemfri på detta område. De problemställningar som finns på området har redovisats i promemorian (avsnitt 7.1 - 7.4) och kan sammanfattas på följande sätt.

Den skatt som skall tas ut skall fördelas mellan försäkringstagarna. Vid den fördelningen finns flera olika problem. Bl.a. måste hänsyn tas till de uppdelningar av förmögenhetsmassan som regelmässigt finns hos bolagen med olika former av dels individuell fördelning på försäkringarna dels kollektivt konsolideringskapital. Ett annat problem gäller frågan hur orealiserade värdeförändringar på pensionskapitalet skall beaktas. Vid beskattning av fondförsäkringskapital accentueras den problematiken ytterligare på grund av att avkastningen där varierar mellan olika försäkringstagare.

Storleken på skatteuttaget beror dels på skattesatsens nivå, dels på hur bestämningen sker av det underlag som ligger till grund för beskattningen, dvs. på skattebasens utformning. Den nu tillämpade definitionen av skattebasen skiljer sig åt mellan olika kategorier av pensionsavsättningar.

Problemen med skattefördelningen gör att en likformig beskattning är svår för att inte säga omöjlig att åstadkomma. De olika sätten att bestämma skattebasen ökar olikformigheten i beskattningen av pensionskapitalet.

Inom fondförsäkringen finns ytterligare problem. Dessa är komplexa och sammanhänger delvis med att strukturen på beskattningen är hierarkisk i tre nivåer, försäkringspremiefond, fondförsäkringsbolag och

försäkringstagare. De på marknaden verksamma fondförsäkringsbolagen tillämpar olika modeller för uttag av skatt från försäkringstagarna. Beskattningen tenderar därför att bli oenhetlig på området.

Andra problem hänförliga till beskattningen av fondförsäkring har påpekats av Finansinspektionen i en skrivelse till Finansdepartementet (dnr 1870/92). Ett av dessa är att beskattningen kan komma att träffa orealiserade värdestegringar på fondandelar vid omföring av dem från innehav för företagets egen räkning till andelar för försäkringstagarnas räkning i samband med de transaktioner som försäkringstagarna gör. Detta avviker helt från vad som gäller för andra försäkringsföretag. Ett annat problem gäller värderingen av fondandelar på tillgångssidan resp. som försäkringsteknisk skuld. Finansinspektionen har här löst problemet med särskilda värderingsföreskrifter som i vissa avseenden markant skiljer sig från de föreskrifter som gäller på försäkringsområdet i övrigt. Enligt inspektionens uppfattning är dessutom skattereglerna så utformade att det resultat som uppkommer i bolaget på dess egen rörelse undgår beskattning.

I det individuella pensionssparandet föreslås tre olika sparformer, nämligen inlåning på konto, värdepapper och andelar i värdepappersfonder. Den strävan efter likformighet i behandlingen av olika pensionsalternativ som låg till grund för förslagen i promemorian ledde till slutsatsen att avkastningen på sparmedlen i det individuella pensionssparandet också borde beskattas. I promemorian framhölls att det i och för sig inte är förenat med några avgörande svårigheter att beräkna den årliga avkastningen på de tillgångar som finns i de olika sparformerna och att därefter skattebelägga denna avkastning.

I promemorian ifrågasattes emellertid om den nuvarande ordningen vad gäller avkastningsskatt och annan inkomstskatt på pensionskapital är tillfredsställande, särskilt på längre sikt. Vidare framhölls att olikformigheten skulle förstärkas ytterligare om avkastningsskatteregler för det individuella pensionssparandet skulle inordnas i nuvarande regelsystem.

De nämnda slutsatserna har i stort lämnats oemotsagda av remissinstanserna. Även enligt min mening är det lämpligt att nu ta upp frågan om beskattningen av pensionskapitalets avkastning i ett vidare perspektiv. Jag delar den i promemorian framförda uppfattningen att utgångspunkten bör vara att försöka utforma regler som dels är långsiktigt stabila och dels uppfyller kraven på neutralitet mellan olika slag av pensionskapital. Med tanke på att ett av syftena med det individuella pensionssparandet är att nå nya spargrupper är det dessutom av stor vikt att reglerna görs så enkla som möjligt.

Den nu gjorda genomgången visar också att spørsmålet om beskattningens utformning rör ett flertal delfrågor. Till detta kommer att den i promemorian föreslagna ändringen av beskattningen innebär att en ny metod införs för att bestämma skatteunderlag och avkastning. Inledningsvis är det därför lämpligt att ge en utförligare beskrivning av de nuvarande reglernas utformning och bakgrund och att särskilt redovisa

5.2 Nuvarande avkastningsskatt

P-försäkringskapitalet kan delas upp i två huvuddelar. Det är anknutet till dels tjänstepensioner och dels privata pensioner. Tjänstepensionerna är i huvudsak reglerade i avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare där arbetsgivaren ombesörjer premiebetalning eller annan form av tryggnad medan privata pensioner utgörs av traditionell P-försäkring eller P-försäkring med fondanknytning.

Skattereglerna för avkastningen på det kapital som hör till tjänstepensioner kan delas in i tre huvudkategorier enligt följande.

1. Arbetsgivaren köper försäkring. Försäkringsbolaget betalar avkastningsskatt med 10 % på den avkastning som det förvaltrade pensionskapitalet genererar.
2. Arbetsgivaren gör avsättning till en pensionsstiftelse. Stiftelsen är skattskyldig och betalar skatt med 10 % av den realiserade avkastningen på kapitalet.
3. Arbetsgivaren gör avsättning i balansräkningen till kontot "Avsatt till pensioner". En schablonmässig avkastning beräknas. Den är för närvarande 11 % av pensionsskuldens bokförda värde vid räkenskapsårets början. Skatt tas ut med 10 % av den schablonmässigt beräknade avkastningen, vilket innebär att skatten uppgår till 1,1 % av pensionsskuldens bokförda värde.

När det gäller privata P-försäkringar finns två system för beskattningen av pensionskapitalets avkastning.

1. Den realiserade avkastningen på kapital hänförligt till privat P-försäkring beskattas med 10 % hos försäkringsbolaget.
2. Reglerna för beskattning av fondförsäkring är betydligt krångligare. Systematiken är som tidigare nämnts hierarkisk och uppbyggd i tre nivåer, försäkringspremiefond, fondförsäkringsbolag och försäkringstagare. Försäkringspremiefonden beskattas som en värdepappersfond, dvs. skatten är 25 % på erhållna utdelningar, räntor och en schablonintäkt om 1,5 % av värdepapperens marknadsvärde vid beskattningsårets ingång. Skatten på schablonintäkten ersätter skatt på realiserade värdestegringar på fondens aktier och därmed jämställda värdepapper. En värdepappersfond har samtidigt avdragsrätt för lämnad utdelning. Avsikten är också att försäkringspremiefonderna skall lämna sådan utdelning. Beskattningen sker därför inte i fonden utan hos fondförsäkringsbolaget med en avkastningsskatt som uppgår till 10 % på mottagen utdelning och realiserade värdeökningar. Skattesatsen är alltså densamma som gäller för traditionella livförsäkringsföretag. Försäkringstagarens beskattning beror på de bestämmelser som fondförsäkringsbolaget har fastställt. Någon direkt beskattning sker således inte hos försäkringstagaren. I stället övervältrar fondförsäkringsbolaget sin skattekostnad på kollektivet av försäkringstagare. Detta sker på olika sätt i de bolag som är verksamma på området.

5.3 Bakgrunden till avkastningsskatten

Genom skattereformen förändrades skattereglerna bl.a. med ledning av principerna om likformighet och neutralitet. Tillämpningen av dessa principer medförde att en avkastningsskatt infördes för beskattningen av pensionskapital. Skattebasen kom dock att definieras på olika sätt på grund av pensionssystemens olika konstruktion.

Som framhålls i promemorian kan det teoretiskt riktiga sägas vara att identifiera den avkastning som i varje pensionssystem är hänförlig till pensionskapitalet. Avkastningsskatten skall träffa denna avkastning vilket medför att neutralitetskravet uppfylls. I fråga om pensionsformerna försäkring och stiftelse vad gäller tjänstepension samt traditionell privat P-försäkring lever beskattningen upp till detta krav.

Pensionskapitalet hos ett företag som tryggar pensioner genom kontoavsättning är inte i sig identifierbart. Det avsatta kapitalet blir kvar bland arbetsgivarens övriga arbetande kapital. Man kan uttrycka det så att arbetsgivaren lånar arbetstagarnas pensionskapital för att finansiera den löpande verksamheten. Skulden justeras årligen, vilket kan ses som att arbetsgivaren betalar ränta till arbetstagarna för det lånade kapitalet. Denna ränta läggs till pensionsskulden, som alltså ökar. Nivån på justeringen (räntan) beräknas med ledning av den avkastning som SPP (ett försäkringsbolag som huvudsakligen förvaltar tjänstepensionskapital) uppnår. Syftet med den årliga justeringen är att uppnå samma ekonomiska utfall för en arbetstagare vars arbetsgivare tryggar pensionen genom kontoavsättning som för en arbetstagare där arbetsgivaren köper försäkring.

Den nu gjorda beskrivningen är förenklad och döljer flera tekniskt komplicerade faktorer, vilket föranledde det ställningstagande som gjordes i skattereformen. För att uppnå likformighet mellan de olika tryggandeformerna infördes en löpande beskattning av kontoavsättningarna. Den årliga justeringen av pensionsskulden lämpar sig emellertid mindre väl som grundval för bestämmandet av skattebasen. Avkastningen på just den kapitalmassa som i balansräkningen motsvarar posten "Avsatt till pensioner" kan inte beräknas med tillräcklig precision. På grund av detta valdes det bokförda värdet på kontot "Avsatt till pensioner" som bas för beskattningen trots att det innehåller moment som inte kan sägas ha samband med en beräknad avkastning.

Under åren 1985 till 1989 uppgick den genomsnittliga realiserade avkastningen hos försäkringsbolagen på pensionskapital till 11 %. Avkastningsskatten, som skulle utgöra 10 % av realiserad avkastning, uttrycktes därför som 1,1 % av pensionsskuldens bokförda värde vid beskattningsårets ingång.

Under hösten 1989 beslutade riksdagen att införa livförsäkring med anknytning till värdepappersfonder. Samtidigt pågick arbetet med skattereformen. Vissa preliminära ställningstaganden som då gjordes i frågor som hade inverkan på beskattningen av fondförsäkringar frångicks emellertid senare. Det innebär alltså att det underlag lagstiftaren hade

för att skapa skatteregler på fondförsäkringsområdet inte överensstämmer med det underlag som skattereformen slutligen medförde.

Som tidigare nämnades beskattas kapital hänförligt till K-försäkring och andra personförsäkringar än P-försäkring inom ramen för den statliga inkomstskatten med en skattesats på 25 %. Beräkningen av den skattepliktiga avkastningen sker emellertid på samma sätt som gäller för avkastningsskatten. Skillnaden mellan de båda beskattningsformerna är därför i princip endast skatteuttagets höjd.

Sammantaget betyder detta att målsättningen om en så långt möjligt avkastningsskattemässig likabehandling mellan skilda pensionsystem inte är uppfylld. Olika regler gäller för K-försäkring, kontoavsättningar, traditionell P-försäkring och fondförsäkring. Ytterligare såväl skatterättsliga som civilrättsliga diskrepanser finns mellan de två sist nämnda försäkringsformerna, även när de båda tillhör kategorin P-försäkring. Jag skall nu ta upp dessa diskrepanser till diskussion.

5.4 Problem med nuvarande skatteregler för fondförsäkring

Som jag tidigare har nämnt rör beskattningen av fondförsäkringar såväl försäkringspremiefond och fondförsäkringsbolag som försäkringstagare. Alla tre kategorierna är underkastade olika skatteregler.

Fondförsäkringsbolagen kan idag mer eller mindre fritt välja modell för uttag av skatt från försäkringstagarna. Skatteuttagsmodellerna är inte lagreglerade. I praktiken tillämpas ett flertal olika modeller.

Om en försäkringstagare byter fond och bolaget måste realisera fondandelar uppkommer en reavinst/förlust för bolaget. En försäkringstagares försäljning av fondandelar kan dock för bolaget uppvägas av en annan försäkringstagares köp. Bolaget behöver då inte omsätta några andelar. Vidare kan ett fondförsäkringsbolag inneha ett handelslager av andelar som gör det möjligt för bolaget att undvika externa köp och försäljningar av fondandelar i samband med försäkringstagarnas transaktioner. Den bristande korrespondensen mellan försäkringstagarnas omsättning av fondandelar och bolagens faktiska anskaffning/avyttring av dessa andelar försvårar, eller kanske t.o.m. omöjliggör en rättvis modell för uttag av skatt från försäkringstagarna.

Bolaget måste vidare säkerställa sina skattebetalningar, vilket kan leda till ett överuttag av medel från försäkringstagarna. Detta överuttag skall på något sätt återföras till försäkringstagarna. Detta regleras vanligen i grunderna för försäkringen. Resultatet kan i vissa fall bli att de personer, till vilka bolagets reservering för skatt hänför sig, inte längre äger andelar i den fond som gav upphov till att reserveringen gjordes. I andra fall kan överreserverad skatt komma alla försäkringstagare i bolaget till godo och då även försäkringstagare som inte gjort omplaceringar.

De skatterättsliga komplikationerna innefattar även andra problem. Som jag tidigare har angett har Finansinspektionen i en skrivelse till Finansdepartementet begärt en översyn av skattereglerna för försäkringsbolag som meddelar livförsäkring med fondanknytning. Finansinspektionen upplyser att man den 19 december 1991 fastställt föreskrifter (FFFS

1991:19) beträffande årsredovisning för fondförsäkringsbolag som i vissa avseenden markant avviker från de föreskrifter som gäller för traditionella livförsäkringsbolag. Finansinspektionen anför att man bedömt dessa avvikelser som nödvändiga men påpekar att de kan leda till inte önskvärda beskattningskonsekvenser. Problemen kan beskrivas på följande sätt.

Ett försäkringsbolag skall enligt 7 kap. 1 § försäkringsrörelselagen (1982:713) redovisa ansvaret för löpande försäkringar som skuld i balansräkningen. För ett fondförsäkringsbolag uppgår detta ansvar i princip till marknadsvärdet på de fondandelar som bolaget innehar för försäkringstagarnas räkning. På tillgångssidan finns motsvarande post av fondandelar. Dessa får dock enligt vanliga regler inte tas upp till ett högre värde än anskaffningsvärdet. Vid en tillämpning av de redovisningsprinciper som gäller för övriga försäkringsbolag skulle en kursuppgång på andelarna medföra att det egna kapitalet påverkas negativt. Skulden skulle öka samtidigt som värdet av fondandelarna på tillgångssidan skulle förbli oförändrat, vilket i sin tur leder till den nämnda negativa effekten på bolagets egna kapital. Även vid en måttlig uppgång av andelsvärdena skulle bolaget kunna bli skyldigt att upprätta kontrollbalansräkning. Bolagets redovisning ger under sådana omständigheter inte en rättvisande bild av resultat och ställning. För att undvika dessa komplikationer har inspektionen föreskrivit att fondandelarna vid tillgångsberäkningen får tas upp till sitt marknadsvärde.

Finansinspektionen har även pekat på ett annat skatteproblem. Fondförsäkringsbolaget äger formellt de andelar som inköpts för försäkringstagarnas räkning. Utöver dessa kan bolaget inneha andelar för egen räkning, bl. a. för att förenkla rörelsen. När en försäkringstagare påkallar inköp av andelar i en bestämd fond kan den situationen uppstå att bolaget endast gör en bokföringstransaktion, som innebär att andelar som innehas för egen räkning överförs till att vara andelar för försäkringstagarnas räkning. De för egen räkning innehavda andelarna är enligt vanliga regler bokförda enligt lägsta värdets princip medan de för försäkringstagarnas räkning innehavda andelarna enligt de ovan nämnda föreskrifterna får tas upp till sitt marknadsvärde. Resultatet av en sådan ombokföring av andelar som gått upp i värde kan bli att en orealiserad värdestegring kommer att ingå i bolagets beskattningsbara resultat. Detta avviker helt från de regler som gäller för traditionella livbolag.

I sin skrivelse tar inspektionen upp ytterligare en beskattningsfråga som rör fondförsäkringsbolagen. Avkastningen på det kapital som är hänförligt till P- och K-försäkring beskattas enligt lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel resp. inom den vanliga inkomstbeskattningen för företag. För avkastning på bolagets eget kapital liksom för intäkter som uppkommer vid försäljning av fondandelar och i bolagets administrativa verksamhet saknas emellertid enligt inspektionens uppfattning tillämpliga skatte regler. Det innebär enligt inspektionen att beskattning inte kommer att ske av den vinst som uppstår i bolagets egen rörelse. Eftersom fondförsäkringsbolag tillåts dela ut vinstmedel skulle detta medföra att utdelning kan ske av obeskattad vinst.

5.5 Beskattningsmetod för pensionskapital

Mitt förslag: Beskattningen av avkastningen på kapital hänförligt till pensioner skall ske enligt en schablonmetod som i princip är enhetlig för alla slag av pensionsavsättningar.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Remissutfallet är splittrat. De flesta instanser som har yttrat sig i frågan tillstyrker förslaget eller accepterar schablonmetoden i sig men med ändringar i olika detaljfrågor i förhållande till förslaget i promemorian. Endast ett fåtal remissinstanser anser att beskattning bör ske av faktisk realiserad avkastning. Remissinstanserna från försäkringssidan är överlag kritiska till schablonmetoden. Den huvudsakliga invändningen mot förslaget från deras sida är att skatteuttaget skulle komma att bli för högt. Den kritiken förs också fram av *Bankföreningen, SAF och Industriförbundet*.

Skälen för mitt förslag: De problem i den nuvarande beskattningen av pensionskapital som jag tidigare har redovisat leder till slutsatsen att de nuvarande reglerna är behäftade med avsevärda brister. Jag delar alltså den uppfattning som framförs i promemorian. Även remissinstanserna synes i stort acceptera den problembeskrivning som ges där.

De nuvarande reglerna medför inte en tillfredsställande neutralitet vid behandlingen av olika slag av pensionskapital. På fondförsäkringsområdet är bestämmelserna olika för skilda bolag och dessutom svårtillgängliga. Till bilden hör också problemen att på ett rättvist sätt fördela fondförsäkringsbolagets skattekostnad mellan försäkringstagarna. Motsvarande problem finns i de traditionella livbolagen även om detta är föga uppmärksammat. Slutligen tillkommer den av Finansinspektionen påtalade oklarheten i beskattningen av fondförsäkringsbolagens egna verksamheter.

Enligt min mening borde skatt tas ut på avkastningen inom det individuella pensionssparandet på ett sätt som står i överensstämmelse med nuvarande skatteregler. Det betyder emellertid att olika regler blir aktuella för de föreslagna sparformerna. För inlåning och värdepappersdepå kan den faktiska avkastningen beräknas och beläggas med avkastningsskatt. Även vid sparande i värdepappersfonder skulle en sådan beskattningsmetod vara möjlig men det naturligaste vore att välja en lösning som är neutral i förhållande till metoden att beskatta fondförsäkring. Någon sådan metod går emellertid inte att finna eftersom fondförsäkringsbolagens sätt att ta ut skatt från försäkringstagarna är oenhetligt. En annan komplikation är att tillgångarna i det individuella pensionssparandet skall ägas direkt av spararna. Beskattningen av avkastningen bör därför direkt träffa den enskilde spararen som skattesubjekt. Detta skiljer sig från den nuvarande beskattningen av pensionskapital vilken sker hos de företag som förvaltar kapitalet.

Bilden bör kompletteras med de svårigheter och olikformigheter som nuvarande beskattningsregler medför. De problem som är knutna till beskattningen av fondförsäkringarna har jag tidigare redovisat. De har noterats också i promemorian. I denna görs bedömningen att problemen måste anses vara av betydande omfattning och svårighetsgrad. Där framförs också den uppfattningen att en beskattning enligt de nu diskuterade principerna av avkastningen på kapital investerat i det individuella pensionssparandet snarast skulle öka komplexiteten och olikformigheten i beskattningen. Slutsatsen i promemorian blev därför att ett förslag med den nu angivna inriktningen inte skulle utgöra en tillfredsställande lösning.

I promemorian har påpekats att schabloner i varierande omfattning tillämpas i det nuvarande systemet för beskattning av avkastning på pensionskapital. Detta gäller t.ex. vid pensionsavsättning till konto. Avkastningen bestäms till en viss procentdel av behållningen på kontot. Den på detta sätt framräknade avkastningen beskattas sedan med den för pensionskapital gällande skattesatsen på 10 %.

Inom fondförsäkringssystemet använder försäkringsbolagen i varierande grad schabloner för att ta ut skattekostnaden från försäkringstagarna. Den enklaste metoden innebär att skatten beräknas som en viss procentdel av det förvaltade sparkapitalet vid årsskiftet. Denna skatt fördelas sedan av bolaget mellan försäkringstagarna på grundval av deras resp. pensionskapital.

De nu nämnda metoderna företer betydande likheter med varandra. Som framhålls i promemorian utgör de exempel på att det är möjligt att finna metoder som förenar enkelhet och praktisk hanterbarhet med en godtagbar precision i beskattningen. Från dessa utgångspunkter gjordes i promemorian en undersökning om en sådan schablonmetod skulle kunna göras generellt tillämpbar för beskattningen av hela pensionskapitalet och därmed utgöra ett alternativ till de nuvarande skattereglerna.

I promemorian utformades en schablonmetod på följande sätt. Till grund för all avkastningsskatt på pensionskapital skall ligga en schablonmässigt beräknad avkastning, som motsvarar en viss procentdel av det pensionskapital som finns hos de skattskyldiga vid beskattningsårets utgång. Som ett mått på avkastningen ansågs det lämpligt att välja den genomsnittliga statslåneräntan under beskattningsåret. Denna räntefaktor skall således multipliceras med pensionskapitalets värde. Den på detta sätt framräknade schablonmässiga avkastningen beskattas sedan med gällande skattesats på 10 %.

I promemorian beskrevs den nu diskuterade schablonmetodens för- och nackdelar på följande sätt (s. 155 - 157):

Förenkling

Dagens regler är komplicerade och svåra att förstå. Att förklara för en potentiell köpare av en fondförsäkring alla skatteuttagsmodeller som de skilda bolagen tillämpar eller för en pensionsberättigad varför tjänstepension beskattas olika beroende på trygghandform framstår som nästan omöjligt.

Eftersom ett av målen med att införa det individuella pensionssparandet är att nå nya grupper och på så sätt öka sparandet måste höga krav ställas på enkelhet i regler och hantering. Schablonmetoden fyller dessa krav.

En annan fördel är att de många skatteuttagsmodeller som nu används av bolagen inom fondförsäkringen kan avskaffas. Skattesystemet blir således mer enhetligt och lättare att förstå vilket också ökar möjligheterna att jämföra olika pensionsalternativ. En förenkling av avkastningsskatten genom schablonisering underlättar alltså förståelsen av sparvillkoren. Detta måste ses som en fördel eftersom den individuella medvetenheten om pensioner och dess villkor med stor sannolikhet kommer att öka i framtiden.

Ytterligare en fördel är att en förenkling av förvaltningen uppnås eftersom det inte blir nödvändigt med speciella fonder för fondförsäkring eller pensionssparande. De vanliga värdepappersfonderna kan användas för det individuella pensionssparandet.

Slutligen kan nämnas att de administrativa komplikationer som finns idag beroende på att olika schabloner används för olika pensionssystem undanröjs. Även tjänstepensionskapitalet kan beskattas på ett enhetligt sätt med denna metod. Detsamma gäller för kapital knutet till K-försäkring.

Likformighet

Med en schablonmetod blir skatten oberoende av om kapitalet omplaceras, dvs. alla typer av skattebetingade inlåningar elimineras. Omplaceringar kan således göras i både traditionella livförsäkringsföretag och mellan olika slag av värdepappersfonder utan att detta utlöser beskattning. Detsamma gäller sparande på inlåningskonto och i depå. De snedvridande effekter en skatt medför minimeras. Detta kommer att gälla för hela pensionskapitalet om metoden görs generellt tillämplig. Att uppnå en så långtgående likformighet är utan tvivel en tungt vägande fördel med schablonmetoden.

Omplaceringar blir skattefria

En av intentionerna bakom fondförsäkringen var att försäkringstagarna skulle ges möjlighet att påverka placeringsinriktningen på sitt pensionskapital. I förarbetena till lagstiftningen framhölls vikten av att det ekonomiska utfallet för en sådan försäkring skulle likna traditionell P-försäkring i möjligaste mån. Det ansågs vid denna tidpunkt att en skattskyldighet för reavinster på fondandelar vid omplacering var förenlig med den nämnda intentionen. Trots detta framstår det idag som uppenbart att den skatt som uppkommer vid omplaceringar på ett icke försumbart sätt negativt påverkar försäkringstagarens möjligheter att själv ta ansvar för placeringsinriktningen. Med en schabloniserad avkastningsskatt kommer omplaceringar mellan olika tillgångar inte att utlösa någon beskattning. På detta sätt kan den åsyftade fördelen med fondförsäkringen uppnås fullt ut. Motsvarande fördelar uppkommer i det individuella pensionssparandet. Frånvaron av skattemässigt betingade inlåningseffekter bör också möjliggöra en effektivare kapitalförvaltning hos övriga förvaltare av pensionskapital.

Dagens fondförsäkringskapital måste placeras i svenska försäkringspremiefonder. Det kan ifrågasättas om Sverige under någon längre tid kan tvinga denna form av pensionskapital att stanna i svenska fonder. Om placeringar i utländska tillgångar måste accepteras kommer också basen för avkastningsskatt att undergrävas på grund av att fonder i vissa länder beskattas lindrigare än i Sverige. Med en schabloniserad avkastningsskatt möjliggörs placeringar i utländska tillgångar utan att skattebasen påverkas. Till skillnad från dagens regler innebär det en lösning som kan upprätthållas även på längre sikt. Den bidrar därför på ett positivt sätt till Sveriges internationella integration.

Nackdelar

Metoden har också vissa nackdelar. Med en schabloniserad avkastningsskatt görs avsteg från vad som kan hävdas vara den teoretiskt riktiga beskattningsmetoden. Detta kan sägas vara principiellt felaktigt eftersom beskattning kan komma att ske av icke realiserade värdeförändringar. Likaså skulle beskattning komma att ske när transaktionerna under beskattningsåret totalt sett visar förlust. Med en schabloniserad avkastningsskatt skulle skatt komma att utgå även om det samlade fondandelsvärdet eller värdet på en värdepappersdepå minskat under året. En nackdel kan också föreligga om investeringar sker i egendom som inte ger tillräcklig löpande avkastning för skattebetalningarna. Nackdelarna främstår som mest tydliga vid pensionssparande i fondandelar och i en enskild värdepappersdepå.

Eftersom pensionskapitalet ackumuleras under en längre period bör emellertid skillnaden mellan en schablonbeskattning och beskattning av verklig avkastning minska över tiden. Snedvridningarna bör bli påtagligt mindre än för beskattning av annat kapital.

Remissinstanserna har överlag godtagit dessa slutsatser. Många av dem framhåller vikten av att alla slag av pensionskapital beskattas på ett likformigt sätt. Några av dem har dock understrukit metodens nackdelar och bl.a. föreslagit att spärrar skall finnas mot beskattning vid negativt resultat under beskattningsåret eller när värdet av tillgångarna sjunkit. Farhågor uttrycks också för att skatten i vissa fall inte skall kunna betalas med den löpande avkastning som erhållits under året.

Även jag instämmer i de slutsatser rörande schablonmetodens för- och nackdelar som finns i promemorian. Jag vill särskilt understryka värdet av att metoden medför en beskattning som uppfyller höga krav på enhetlig behandling av olika slag av pensionskapital. Det är en från konkurrenssynvinkel viktig aspekt att beskattningen sker på ett likformigt sätt oavsett pensionsform. En annan mycket betydelsefull faktor är att metoden tillåter att omplacering av kapital sker utan någon skattebelastning. De inlåsnings effekter som följer av de nuvarande skatte-reglernas utformning undanröjs helt. En nackdel med metoden är onekligen att beskattning kommer att ske även om en värdenedgång skett på kapitalmassan eller det faktiska resultatet är negativt under ett enstaka år. Enligt min uppfattning överväger emellertid fördelarna med rätten till skattefri omplacering klart den nämnda nackdelen. Möjligheterna att

skattefritt omplacera tillgångar bör dessutom kunna reducera betydelsen av de negativa faktorerna. Till detta kommer att det årliga skatteuttaget endast uppgår till ca 1 % av tillgångarnas nettovärde. Invändningen om likviditetsproblem i samband med skattebetalningen väger därför inte särskilt tungt. Det är ju också möjligt att lösa eventuella sådana problem genom lämplig fördelning av det årliga sparbeloppet.

Jag kommer senare att föreslå att beskattningstidpunkten skall förläggas till årets ingång, vilket skiljer sig från förslaget i promemorian. Det kommer därför redan vid den tidpunkten att stå klart hur stor skattebelastningen blir under det kommande året. På så sätt ökar möjligheterna till en ekonomiskt riktig planering av det kommande årets investeringar och omplaceringar.

Några remissinstanser uttrycker farhågor för att schablonmetoden skall vara svår att förklara med hänsyn till att skatt utgår även under år med förluster och kapitalminskning. Risken för att metoden skall framstå som pedagogisk svårförklarlig för den individuella pensionsspararen finner jag dock betydligt överdriven. Årets skattebelastning står klar för den enskilde spararen redan vid årets ingång. Han vet dessutom att han kan omplacera sina tillgångar helt skattefritt under året. Med vetskap om dessa två förhållanden kan den enskilde inrikta sin uppmärksamhet på sparkapitalets förvaltning. Metoden framstår därför snarast som både lättförklarad och lättförståelig.

Alternativet till schablonmetoden är som nämnts att inordna det individuella pensionssparandet i nuvarande regelsystem. De regler som då skulle vara aktuella har jag tidigare beskrivit. De fördelar som skulle uppnås med en schablonmetod är betydande och måste enligt min uppfattning anses överväga nackdelarna. Jag delar alltså den i promemorian och av flertalet remissinstanser gjorda bedömningen att det är lämpligt att nu införa bestämmelser som innebär att all avkastning på pensionskapital skall beskattas med en schablonmetod.

En betydelsefull del av en schablonmetod är givetvis hur den avkastning som skall ligga till grund för beskattningen bestäms. En annan viktig faktor är skattesatsen. Jag skall nu ta upp dessa frågor till behandling. Min redovisning av hur schablonmetoden bör utformas gäller såväl inom det individuella pensionssparandet som för livförsäkringsföretag, pensionsstiftelser m.fl.

Mitt förslag: Skatteunderlaget skall bestämmas i två steg. Först beräknas ett kapitalunderlag och därefter beräknas en schablonmässig avkastning.

Kapitalunderlaget utgörs av pensionskapitalets värde vid beskattningsårets ingång. I det individuella pensionssparandet skall värdet bestämmas med ledning av marknadsvärdena på den egendom som är antecknad på pensionssparkontot. För livförsäkringsföretag m.fl. görs tillgångsvärderingen på samma sätt varefter värdet av de finansiella skulderna avräknas från tillgångarnas sammanlagda marknadsvärde.

I det andra steget beräknas den schablonmässiga avkastningen genom att kapitalunderlaget multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan för kalenderåret närmast före beskattningsåret.

Den framräknade avkastningen beskattas sedan med den skattesats på 9 % som skall gälla för P-försäkringskapital och därmed jämställt pensionskapital.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt med de undantagen att beskattningstidpunkten var förlagd till beskattningsårets utgång, att den genomsnittliga statslåneräntan för beskattningsåret skulle användas och att skattesatsen föreslogs vara 10 %.

Remissinstanserna: Principerna för fastställande av kapitalunderlaget godtas av det stora flertalet remissinstanser men flera av dem anser att kapitalunderlaget bör reduceras till en kvotdel av det framräknade värdet. *Bankföreningen* föreslår en reduktion till 30 %, medan *Finansbolagens Förening* förordar att underlaget skall halveras. Ett stort antal remissinstanser anser att beskattningstidpunkten skall flyttas från årets utgång till dess ingång. Det huvudsakliga argumentet för denna ändring är att det då på ett tidigt stadium av beskattningsåret står klart hur stort skatteuttaget blir. Några remissinstanser anser att denna lösning är principiellt mest riktig med hänsyn till att avkastningen under året bör beräknas på det kapital som finns vid beskattningsårets ingång. Stark kritik riktas mot skatteuttagets höjd från näringslivshåll. Man framhåller att pensionskapital utomlands har större skatteförmåner, antingen så att skatt inte alls tas ut på avkastningen eller att en sådan skatt är låg. Den i promemorian föreslagna beskattningens höjd anses av dessa instanser menligt inverka på de svenska livförsäkringsbolagens internationella konkurrenskraft.

Skälen för mitt förslag: Som jag tidigare nämnde har flertalet remissinstanser tillstyrkt att en schablonmetod införs även om vissa av dem anmärker på olika detaljer i promemorieförslaget. Sammantaget har metoden fått ett gott mottagande just vad gäller dess principiella utformning. Jag delar uppfattningen att metoden bör utformas på det föreslagna sättet med fastställande av ett kapitalunderlag som i sin tur används vid beräkningen av den skattepliktiga avkastningen.

I promemorian uttrycks den uppfattningen att avkastningen bör bestämmas med beaktande av dels att en schablonskatt är effektiv, dels att det är fråga om ett såväl privat- som samhällsekonomiskt betydelsefullt sparande och dels att sparandet är långsiktigt bundet. Det sägs att dessa omständigheter bör föranleda att såväl skattebas som skattesats bestäms så att någon överbeskattning inte kommer till stånd. Det påpekas att en sådan målsättning visserligen kan sägas innebära att en skicklig placerare eller kapitalförvaltare får en fördel om den verkliga avkastningen är högre än den schablonmässigt beräknade, men att detta inte bör uppfattas som någon nackdel med metoden utan snarast som en fördel. Jag ansluter mig till dessa bedömningar.

När det gäller bestämningen av kapitalunderlaget finner jag en naturlig utgångspunkt vara att beräkna värdet av tillgångarna vid ett visst bestämt tillfälle och att därefter i förekommande fall avräkna värdet av skulderna vid samma tillfälle. Jag delar den av många remissinstanser framförda uppfattningen att beskattningsårets ingång är den lämpligaste beskattningstidpunkten. På det sättet får man en överensstämmelse med vad som redan gäller enligt lagen om avkastningsskatt och det blir — som jag redan tidigare påpekat — möjligt att på ett tidigt stadium överblicka skattekonsekvenserna och därmed få en bättre grund för den ekonomiska planeringen för året.

Jag delar den i promemorian redovisade uppfattningen att tillgångarnas marknadsvärde skall utgöra grunden för beräkningen av kapitalunderlaget. Inom det individuella pensionssparandet kan ingen annan skuld förekomma än en skatteskuld för avkastningsskatt, vilket betyder att beräkningen av kapitalunderlaget stannar vid att summera tillgångsvärdena och därifrån dra av en eventuell skatteskuld. För livförsäkringsföretagen och andra förvaltare av pensionskapital bör avräkning få ske för företagets finansiella skulder. Detta överensstämmer med vad som angetts i promemorian och jag ansluter mig således till det synsättet.

Det återstår därefter att ta ställning till frågan om beskattningens nivå. Frågeställningen består av två delfrågor, nämligen hur beräkningen av avkastningen skall ske och vilken skattesats som skall tillämpas. Dessa två delfrågor bör behandlas samtidigt eftersom de var för sig påverkar storleken på skatteuttaget. De remissinstanser som kritiserar förslaget i promemorian har också angripit endera av de båda faktorerna eller deras sammantagna effekt.

Enligt promemorian erhålls en lämplig avvägning genom att bestämma den schablonmässiga avkastningen till pensionskapitalets värde vid utgången av året multiplicerat med den genomsnittliga statslåneräntan under beskattningsåret. Det framhölls vidare att man genom valet av den genomsnittliga statslåneräntan undviker att tillfälliga förändringar i räntenivån får oförutsedda effekter på skatteuttaget. Slutligen hävdades att den genomsnittliga nivån på statslåneräntan ger en god överensstämmelse mellan verklig och schablonberäknad avkastning, särskilt sett över en längre tidsperiod.

När det gäller storleken på skatteuttaget vill jag framhålla följande. Vi befinner oss för närvarande i en mycket besvärlig samhällsekonomisk

situation med djupgående strukturella obalanser. För att komma till rätta med dessa problem träffade regeringen under hösten 1992 en omfattande uppgörelse med den socialdemokratiska oppositionen. I uppgörelsen ingår som målsättning att en årlig budgetförstärkning på i storleksordningen 40 miljarder kronor skall uppnås. Detta sker genom såväl utgifts- nedskärningar som skattehöjningar. Uppgörelsen omfattar inte någon ändring av skatteuttaget på livförsäkringsföretag och andra förvaltare av pensionskapital. En ofinansierad skattesänkning på det aktuella området kan under nuvarande omständigheter inte komma ifråga. Jag måste således konstatera att det i den uppkomna situationen inte finns något utrymme för att sänka skatten på pensionskapitalet.

Skatteuttaget bör således ligga på en nivå som motsvarar det nuvarande uttaget. Från vissa remissinstanser hävdas att förslaget i promemorian kommer att leda till ett högre skatteuttag än det nuvarande. Å andra sidan anges i promemorian att schablonmetoden kommer att leda till ett lägre skatteuttag såväl på kort som på lång sikt.

När man lägger fast en schablonmetod är det enligt min mening viktigt att beakta att pensionskapital normalt förvaltas under mycket lång tid. Det är därför nödvändigt att på ett realistiskt sätt försöka bedöma både den avkastning och den värdestegring som tillgångarna i pensionskapitalet ger på lång sikt. Det är vidare viktigt att hålla i minnet att en schablonmetod tenderar att utjämna beskattningen över tiden. Den schablonmässigt beräknade avkastningen kommer att bli lägre än den verkliga i tider med god avkastning och värdestegring men högre i tider då avkastningen är lägre och värdestegringen låg eller obefintlig. Mitt intryck är att de kritiska remissinstanserna överlag har tagit en alltför kort tidsperiod i beaktande när de hävdar att skatteuttaget kommer att öka med schablonmetoden. I några fall torde deras bedömningar i huvudsak koncentrera sig till den allra närmaste framtiden. Med ett sådant allt för kort tidsperspektiv riskar man enligt min mening att slutsatserna om skatteuttag inte blir helt korrekta.

Beräkningar av skatteutfall har gjorts inom Finansdepartementet (se avsnitt 6). Resultatet av beräkningarna leder till slutsatsen att statslåneräntan kan fungera som ett mått på den årliga avkastningen. Detta har ifrågasatts av några remissinstanser, som hävdar att denna ränta inte är relevant vid en sådan beräkning. Man påpekar att statslåneräntan inte speglar kursutvecklingen på aktier och att värdet av obligationsstockarna tenderar att ändras på ett mot statslåneräntans förändring omvänt sätt.

För min del kan jag instämma i iakttagelserna om statslåneräntans förändring jämfört med värdeändringar på olika tillgångsslag. Jag menar emellertid att statslåneräntan trots detta förhållande på lång sikt ger en bra ledning när det gäller att beräkna avkastningen på ett pensionskapital. Jag kan därför inte finna någon anledning att frångå den tidigare bedömningen på denna punkt. Som föreslås i promemorian bör man dock använda en genomsnittlig ränta beräknad över en längre tid. Med anledning av mitt förslag att beskattningstidpunkten skall vara årets ingång är det emellertid nödvändigt att ändra promemoriaförslaget att det är den

genomsnittliga räntan under beskattningsåret som skall användas. Jag föreslår i stället att den skattepliktiga avkastningen skall bestämmas med ledning av den genomsnittliga statslåneräntan för året före beskattningsåret. Detta har också föreslagits av flera remissinstanser som begärt att beskattningstidpunkten skall flyttas. De påpekar att en sådan ändring torde vara utan reell betydelse med hänsyn till att den skall tillämpas på kapital som förvaltas under lång tid. Jag ansluter mig till den bedömningen.

När den sedan gäller skattesatsen gör jag följande bedömning. I promemorian föreslogs att skattesatsen skulle sättas till 10 % och det angavs att skatteuttaget därmed skulle komma att ligga på en något lägre nivå i framtiden än vad som gäller för närvarande. Sedan dessa bedömningar gjordes har emellertid skatteutfallet vid 1992 års taxering blivit känt. Detta utfall ligger på ca 3,1 miljarder kr., vilket är mindre än hälften jämfört med det i skattereformen beräknade utfallet. Att det faktiska skatteutfallet blivit betydligt lägre än det beräknade torde bero på flera olika faktorer, bl.a. den dåliga konjunkturen för aktier och fastigheter och den övergångsregel som togs in i lagen om avkastningsskatt när denna skatt infördes. Övergångsregeln var avsedd att undanta sådan värdestegring på värdepapper och fastigheter som uppkommit före år 1991 från beskattning. Sedan konjunkturen vänt har emellertid regeln använts av livförsäkringsföretagen för att skapa fiktiva förluster. De nu nämnda faktorerna leder till slutsatsen att skatteuttaget med nuvarande skattebas och skattesats normalt ligger på en betydligt högre nivå än den som anges av utfallet vid 1992 års taxering. Enligt min uppfattning kan dessa faktorer emellertid inte helt förklara diskrepansen mellan faktisk och beräknad skatt. I ljuset av skatteutfallet vid 1992 års taxering torde därför en något lägre skattesats än den i promemorian föreslagna bättre svara mot det faktiska skatteuttag som riksdagen syftade till när skattesatsen under hösten 1991 bestämdes till 10 %. (jfr. prop. 1991/92:60, bet. 1991/92:SkU10, SFS 1991:1847). Enligt min bedömning bör därför skattesatsen sänkas något. En skattesats på 9 % torde medföra ett skatteuttag som över tiden är väl balanserat i jämförelse med det nuvarande uttaget.

Vad jag nu sagt leder till slutsatsen att schablonmetoden bör utformas på följande sätt. Ett kapitalunderlag beräknas med ledning av marknadsvärdena på de tillgångar som ingår i pensionskapitalet vid beskattningsårets ingång. Det sammanlagda tillgångsvärdet minskas med värdet av de finansiella skulderna hos livförsäkringsföretagen medan någon annan skuldavräkning inte görs i det individuella pensionssparandet än för en eventuell skatteskuld. Den schablonmässiga avkastningen framräknas därefter genom att kapitalunderlaget multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan under året före beskattningsåret. Skatten tas därefter ut med 9 % på det framräknade avkastningsbeloppet.

Den schabloniserade avkastningsskatten har karaktär av definitiv källskatt för skattskyldiga som sparar i det individuella pensionssparandet. Det är därför nödvändigt att för dem införa nya bestämmelser om taxerings- och uppbördsförfarandet. Någon särskild lag föreslås inte

för förfarandet. Det kan emellertid finnas skäl att överväga en sådan ordning. Om de förnyade övervägandena leder fram till slutsatsen att en särskild lag är bättre lämpad för taxerings- och uppbördsförfarandet avser jag att senare återkomma till riksdagen i den frågan.

I promemorian framhölls att även om den föreslagna schablonmetoden för avkastningsbeskattningen har betydande fördelar det naturligtvis fanns anledning att noga följa utvecklingen och den praktiska hanteringen om metoden skulle införas. De därvid vunna erfarenheterna borde enligt promemorian kunna föranleda en omprövning av metoden om en sådan tedde sig påkallad. Det påpekades också att en omprövning kunde bli aktuell även i samband med en större översyn av beskattningsreglerna på pensionsområdet.

Dessa uttalanden har föranlett viss remisskritik. Den grundas på uppfattningen att beskattningen av pensionskapital bör vara långsiktigt stabil och att ett uttalande av detta slag är ägnat att inge oro för framtida förändringar. Jag har förståelse för den kritiken. Det är dock viktigt att påpeka att den nu föreslagna schablonmetoden har goda förutsättningar att utgöra ett långsiktigt och stabilt alternativ för avkastningsbeskattningen. Jag anser det emellertid också uppenbart att möjligheter måste finnas att ompröva metoden om den skulle visa sig fungera mindre väl eller om större ändringar görs av försäkringsskatte- eller pensionsreglerna i övrigt eller i det generella systemet för inkomstbeskattningen.

Jag skall slutligen ta upp några frågor med internationell anknytning, nämligen skattskyldighet till avkastningsskatt för utomlands bosatta, kupongskatt och avräkning för erlagd utländsk skatt.

Som framgått av vad jag tidigare sagt bör skattskyldigheten till avkastningsskatt knytas till pensionsspararen, även om det är pensions-sparinstitutet som sköter den praktiska hanteringen av skattefrågan för spararens räkning och också betalar in skatten. Avkastningsskatten är en skatt på pensionskapitalets avkastning. Skatten är visserligen schabloniserad men är avsedd att ersätta skatt på faktiskt utgående ränta, utdelning och reavinster. I dubbelbeskattningsavtalens mening torde avkastningsskatten ses som en skatt på faktisk avkastning. I våra avtal med andra stater förbehåller vi oss regelmässigt rätten att beskatta utdelning och i vissa fall också reavinsterna medan beskattningsrätten till ränteinkomster endast undantagsvis förbehålls.

Det föreligger i och för sig inte några hinder mot att ta ut avkastningsskatt av utomlands bosatta personer. Vad jag nu sagt innebär emellertid att det för utomlands bosatta personer torde bli nödvändigt att i varje enskilt fall undersöka skattesituationen med hänsyn till faktiskt erhållen avkastning. Detta skulle vara fullt möjligt att utföra med den administrativa ordning som jag föreslår skall gälla för det individuella pensionssparandet. Det är emellertid uppenbart att hanteringen av dessa frågor skulle bli betungande. Som jag nyss anförde torde avkastningsskatten i dubbelbeskattningsavtalens mening anses vara en skatt på faktisk avkastning, dvs. jämförbar med en inkomstskatt. Det kan emellertid inte uteslutas att avkastningsskatten i dubbelbeskattningssammanhang skulle kunna hävdas vara en förmögenhetsskatt. I det fall förmögenhetsskatt

omfattas av dubbelbeskattningsavtal föreligger nästan aldrig svensk beskattningsrätt till detta slags tillgångar i det fall de tillhör någon person med hemvist i den andra avtalslutande staten.

För att undvika administrativt krångel och risken att komma i konflikt med åtaganden i dubbelbeskattningsavtalen och då det får förutsättas att skattskyldighet föreligger i en ny bosättningsstat föreslår jag att en bestämmelse införs i avkastningsskattelagen som fritar personer som inte är bosatta i Sverige från skattskyldighet. En sådan ordning torde statsfinansiellt sakna betydelse.

En fråga som sammanhänger med den nu diskuterade frågan rör skattskyldigheten för kupongskatt. Med den lösning jag föreslår vad avser skattskyldighet för avkastningsskatt finns det ingen anledning att inskränka skattskyldigheten till kupongskatt. En i utlandet bosatt person som är befriad från skyldigheten att betala avkastningsskatt bör således vara skattskyldig till kupongskatt enligt nu gällande regler.

Några remissinstanser har tagit upp frågan om avräkning för erlagd utländsk skatt, som kan komma att påföras en pensionssparare som placerat i utländska tillgångar. I den frågan gör jag följande bedömning. Om en pensionssparare väljer att placera sitt sparande i svenska tillgångar kommer den löpande avkastningen liksom reavinster på dessa tillgångar att undantas från kapitalinkomstbeskattning genom en särskild bestämmelse i SIL. Sparkapitalet träffas i dessa fall endast av avkastningsskatt. I den mån placeringar görs i utländska värdepapper eller fonder kan utländsk skatt komma att påföras pensionsspararen på den löpande avkastning eller värdestegring som är hänförlig till egendomen. Det betyder att sådana investeringar skulle missgynnas i förhållande till investeringar i svenska värdepapper om avräkning inte får ske för den utländska skatten. Enligt min uppfattning bör därför en rätt till sådan avräkning finnas. Pensionskapital i livförsäkringsföretagen och pensionsstiftelserna kommer liksom pensionskapitalet i det individuella pensionssparandet att beskattas med den schablonmässiga avkastningsskatten. Detta medför att reglerna om avräkning av utländsk skatt måste ändras även för livförsäkringsföretagen och pensionsstiftelserna.

Avräkning av utländsk skatt bör högst få ske med belopp motsvarande den svenska avkastningsskatt som kan anses hänförlig till de utländska tillgångarna enligt samma principer som i andra fall gäller för avräkning av utländsk skatt. För att inte avkastningsskatt på avkastning som erhållits på i Sverige placerade tillgångar skall komma att tas i anspråk för avräkning bör dock vid bestämmandet av detta belopp, det s.k. spärrbeloppet, endast värdet av det kapital som under hela kalenderåret närmast före beskattningsåret varit placerat i utländska tillgångar beaktas.

Denna konstruktion innebär emellertid att den skattskyldige under ett år då pensionssparandet påbörjas eller under år då placeringen i utländska tillgångar ökar antingen på grund av insättningar i pensionssparandet eller på grund av omplaceringar av tillgångar, kommer att få ett alltför lågt beräknat spärrbelopp. I vissa fall, t.ex. det år då pensionssparandet påbörjas, kommer spärrbeloppet t.o.m. att bli noll. Denna nackdel är emellertid svår att komma ifrån om man vill undvika att avkastningsskatt

på svenska tillgångar tas i anspråk för avräkning. Jag vill emellertid i detta sammanhang särskilt framhålla möjligheten att avräkna dessa utländska skatter ett senare år (carry forward) om utrymme då finns och att denna eftersläpning i avräkningen av utländska skatter ändå framstår som acceptabel med hänsyn till pensionssparandets långsiktighet.

5.7 Livförsäkringsföretagens beskattning

Mitt förslag: Beskattningen av livförsäkringsföretagen skall ske enligt schablonmetoden och omfatta allt kapital som företagen innehåller för försäkringstagarnas räkning.

För avkastning på kapital hänförligt till P-försäkring tas avkastningsskatt ut med 9 % medan avkastning på kapital hänförligt till K-försäkring beskattas med en skattesats på 20 %.

Avkastningen på kapital hänförligt till andra personförsäkringar än P-försäkring beskattas på samma sätt som K-försäkringskapitalet, dvs med en skattesats på 20 %.

Bestämmelserna för livförsäkringsföretag skall också tillämpas på pensionsstiftelser och understödsföreningar. För företag som gör avsättning till kontot "Avsatt till pensioner" i sina räkenskaper anpassas de nuvarande bestämmelserna till den nya schablonregeln.

Det kapital som livförsäkringsföretagen förvaltar för egen räkning skall beskattas enligt de vanliga bestämmelserna för näringsverksamhet. Tills vidare kommer detta slag av beskattning endast att gälla för den egna rörelsen i fondförsäkringsbolag.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt bortsett från att skattesatserna föreslogs vara 10 resp. 25 %.

Remissinstanserna: Flertalet tillstyrker att beskattningen utformas på föreslaget sätt eller lämnar förslaget utan erinran. Främst remissinstanserna på försäkringssidan uttrycker farhågor för att beskattningen av K-försäkringskapitalet skall blir så ogynnsam att de svenska livbolagen inte förmår konkurrera internationellt på det området. TCO anför att försäkringar som saknar sparmoment bör undantas helt från beskattning medan *Försäkringsförbundet*, *Försäkringsjuridiska Föreningen* och *Folksam* hävdar att förslaget inte tar hänsyn till sådana försäkringar. *Industriförbundet* och *SAF* befarar att kostnaderna för arbetsgivarna kan öka om förslaget genomförs. De framhåller även att det är felaktigt att beskatta FPG/PRI-försäkringar och försäkringar utan sparmoment med samma skattesats som gäller för andra försäkringar.

Skälen för mitt förslag: Ett livförsäkringsföretag definieras i 2 § 6 mom. SIL som ett företag vars försäkringsrörelse uteslutande eller så gott som uteslutande avser personförsäkring. Med personförsäkring avses livförsäkring, sjuk- och olycksfallsförsäkring, avgångsbidragsförsäkring (AGB) och arbetslöshetsförsäkring. Försäkringsföretag som inte uppfyller denna definition anses skattemässigt utgöra skadeförsäkringsföretag.

Livförsäkringsföretag beskattas för avkastningen av den kapital- och fastighetsförvaltning som drivs medan skadeförsäkringsföretag beskattas enligt vanliga regler för inkomst av näringsverksamhet.

Understödsföreningar beskattas som livförsäkringsföretag för den del av verksamheten som avser livförsäkring. Min diskussion av livförsäkringsföretagens beskattning omfattar också understödsföreningarna.

Som framgår av vad jag tidigare anfört bör den schabloniserade avkastningsskatten omfatta allt pensionskapital. Innebörden av detta är att även avkastningen på kapital knutet till K-försäkringar bör beskattas enligt schablonmetoden. En sådan lösning medför en betydligt högre grad av neutralitet mellan olika pensionsalternativ i skattehänseende än vad som för närvarande är fallet. Som framgått är denna lösning också förenad med andra betydelsefulla fördelar.

Jag övergår nu till frågan om vilka förändringar som aktualiseras i beskattningen av livförsäkringsföretag med anledning av förslaget om schablonbeskattning av pensionskapital. Diskussionen blir i princip också tillämplig för utländska försäkringsföretag som kan komma att driva livförsäkringsrörelse i Sverige.

Det är lämpligt att börja med att ta ställning till frågan om övergången från inkomstskatt till schabloniserad avkastningsskatt bör omfatta inte bara pensionskapitalet utan också övrigt kapital i livförsäkringsföretagen. Det är här frågan om kapital knutet till gruppliv-, sjuk- och olycksfallsförsäkringar som i stor utsträckning tecknats i kollektiva former genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter. Några remissinstanser har motsatt sig den i promemorian föreslagna lösningen och hävdar antingen att dessa försäkringar inte alls borde beskattas eller att skatten borde vara lägre än den som gäller för P-försäkringskapital. Det huvudsakliga argumentet är att dessa försäkringar inte innehåller någon spardel.

De försäkringar det här är fråga om beskattas enligt gällande rätt på samma sätt som K-försäkringar. Det betyder att beskattningen sker inom ramen för den statliga inkomstbeskattningen och att skatt tas ut med 25 % på avkastningen av försäkringskapitalet. Vid övergång till en schabloniserad avkastningsskatt kommer det kapital som finns vid beskattningsårets ingång att ligga till grund för beskattningen. Framför allt är det denna omständighet som väckt farhågor om ett förhöjt skatteuttag. Med hänsyn till att premierna torde kunna fördelas så att de inflyter relativt jämnt under året bör rimligtvis uttaget av skatt med en schablonmetod inte komma att bli högre än vad som nu är fallet. Jag kan alltså inte dela de farhågor om att skatteuttaget skulle bli för högt med schablonmetoden som några remissinstanser har uttryckt. Som jag tidigare framhållit finns det för närvarande inte något utrymme att sänka skatteuttaget på försäkringskapital. Något principiellt skäl för att nu genomföra en skattesänkning på kapital knutet till vissa slag av försäkringar kan jag heller inte finna. Även vid tillämpning av den schabloniserade beskattningsmetoden bör därför skillnaden i skatteuttag bibehållas mellan de båda ifrågakommande försäkringskategorierna. Jag har tidigare föreslagit att P-försäkringskapitalet skall beskattas med en

skattesats på 9 %. Med ett motsvarande resonemang för övrigt försäkringskapital kan skattesatsen lämpligen bestämmas till 20 %.

Min slutsats blir således att kapital knutet till de nu diskuterade personförsäkringarna bör beskattas på motsvarande sätt som för närvarande, dvs. enligt de regler som gäller för K-försäkring. Detta överensstämmer med vad som har föreslagits i promemorian. Jag delar också slutsatsen i promemorian att beskattningen blir enklare på detta sätt än om flera olika beskattningssystem skall tillämpas hos livförsäkringsföretagen.

Det bör tilläggas att beskattning inte sker i ett livförsäkringsföretag av avkastning och kapital anknutet till AGB-försäkring. Även i det nya beskattningssystemet bör sådan försäkring vara skattefri.

Den sammantagna effekten av mina förslag blir att beskattningen av i princip allt kapital som förvaltas för försäkringstagarnas räkning kommer att ske enligt schablonmetoden. Beskattningsreglerna bör tas in i lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel. Det betyder att i stort sett all inkomstbeskattning av livförsäkringsföretagen enligt SIL upphör. Det återstår emellertid att ta ställning till hur den del av verksamheten hos ett sådant företag som inte är hänförlig till förvaltning av kapital för försäkringstagarnas räkning skall beskattas.

I promemorian föreslogs att beskattningen av den egna rörelsen inom livförsäkringsföretagen skulle ske enligt vanliga bolagsskatteregler. Den egna rörelsen i dessa företag avser förvaltning av det egna kapitalet samt utförande av externa tjänster och förvaltningsuppdrag o.d. Det föreligger med andra ord inga principiella skillnader mellan en sådan rörelse och rörelsen i många andra företag som är verksamma i den finansiella sektorn. De senare beskattas enligt vanliga bolagsskatteregler. Enligt min uppfattning är den beskattningsmodellen välmotiverad även i detta fall.

Vad jag nu föreslagit innebär således att den del av livförsäkringsföretagens förvaltning som avser den egna rörelsen kommer att ligga kvar under inkomstbeskattning enligt SIL och anslutande lagar. För närvarande betyder det att sådan konventionell inkomstbeskattning i praktiken enbart kommer att gälla för fondförsäkringsföretag. Endast för dessa företag är det enligt försäkringsrörelselagstiftningen tillåtet att driva verksamhet för egen räkning.

Inkomstbeskattningen av fondförsäkringsföretag bör således ske enligt de bestämmelser som gäller för näringsverksamhet i bolagssektorn. I promemorian gjordes ingen närmare redovisning av vad denna förändring skulle innebära för fondförsäkringsföretagen med hänsyn till den översyn som då pågick beträffande företagsbeskattningen. I stället uttalades att detaljutformningen av regelsystemet borde anstå till dess att företags-skattefrågorna togs upp i samband med det lagstiftningsarbete på området som var aviserat till hösten 1992.

Den nämnda översynen resulterade i betänkandet Fortsatt reformering av företagsbeskattningen (SOU 1992:67), som lades fram under sommaren 1992. Som nyss nämndes var avsikten att betänkandet skulle utgöra grund för en reformering av företagsbeskattningen under hösten 1992. Den överenskommelse som regeringen ingick med

socialdemokraterna med anledning av den ekonomiska krisen medgav emellertid inte att detta reformarbete fullföljdes på planerat sätt. Det visade sig således nödvändigt att skjuta på den planerade reformen. I det läge som nu föreligger föreslår jag därför att fondförsäkringsföretagen integreras i det gällande regelsystemet på bolagsområdet. Den kommande reformen av bolagsbeskattningen kommer då att gälla även för dem.

I princip bör inga särbestämmelser gälla för dessa företag inom inkomstbeskattningen. Det finns dock anledning att på några punkter närmare kommentera reglernas utformning och innebörd. Jag åsyftar frågorna om livförsäkringsföretagens inkomstskattemässiga ställning beträffande koncernbidrag och deras skattskyldighet för utdelning samt deras rätt att göra avsättning till skatteutjämningsreserv.

När det gäller koncernbidrag innebär gällande rätt att ett livförsäkringsföretag inte med skattemässig verkan kan ge eller ta emot koncernbidrag (2 § 3 mom. första stycket SIL). Livförsäkringsföretagen beskattas idag i stor utsträckning enligt särskilda regler i lagen om avkastningsskatt. Samtidigt är de undantagna från möjligheten att ge och ta emot koncernbidrag för den del av verksamheten som beskattas enligt SIL. Mitt förslag innebär att bolagen i framtiden kommer att avkastningsbeskattas. Det nu sagda gäller fullt ut för konventionella livbolag men i allt väsentligt även för fondförsäkringsföretagen. Samtidigt skall den egna rörelsen i fondförsäkringsföretagen inkomstbeskattas enligt vanliga bolagsregler. Något skäl att undanta livförsäkringsföretagen från rätten att ge och ta emot koncernbidrag föreligger enligt min mening inte. Den nuvarande regeln i 2 § 3 mom. första stycket SIL bör därför ändras så att den åsyftade effekten uppnås. Jag vill dock understryka att regelsystemet är så utformat att överföring av koncernbidrag endast kommer att kunna göras mellan sådana företag i en livförsäkringskoncern som beskattas enligt SIL.

Bestämmelsen i 7 § 8 mom. tredje stycket SIL om skattskyldighet för erhållen utdelning på näringsbetingade aktier är principiellt sett nära anknuten till systemet med koncernbidrag. Till den del en utdelning skulle kunna hävdas belöpa på den kapitalförvaltning som sker för försäkringstagarnas räkning sker enligt mitt förslag ingen inkomstbeskattning. För den del som belöper på fondförsäkringsföretagets egen rörelse bör ingen skillnad göras gentemot vanliga rörelsedrivande företag. Slutsatsen blir därför att utdelning på näringsbetingade aktier bör vara skattefri för fondförsäkringsföretagen på samma villkor som gäller generellt enligt den nämnda bestämmelsen.

Inte heller i fråga om möjligheten till avdrag för avsättning till skatteutjämningsreserv bör det gälla några särregler för livförsäkringsföretag. Avsättning kommer givetvis endast att kunna ske hos de företag som inkomstbeskattas och hos dem på ett underlag som är hänförligt till den delen av verksamheten.

Jag vill slutligen ta upp ett par frågor av övergångskaraktär. En av dem gäller den nu pågående återföringen av de obeskattnade reserver som avsattes före 1990 års skattereform. Även livförsäkringsföretagen är skyldiga att återföra sådana reserver till beskattning. På grund av mitt

förslag om avkastningsbeskattning av livförsäkringsföretagen uppkommer spörsmålet om hur den återstående avskattningen av reserverna skall genomföras för deras del. Mitt förslag om ikraftträdande av de nya skattereglerna för livförsäkringsföretag innebär att 1994 års taxering sker enligt nuvarande skattebestämmelser. Återföringen av uppskovsbelopp har då skett till minst 75 %. Den sista fjärdedelen av uppskovsbeloppet kvarstår att återföra. Uppskovsbeloppet är hänförligt till K-försäkringskapitalet, som var den enda del av livbolagens verksamhet som beskattades i det gamla skattesystemet. En lämplig lösning är därför att den återstående delen av uppskovsbeloppet läggs till skatteunderlaget för K-försäkring vid 1995 års taxering. Det återförda uppskovsbeloppet kommer då att träffa av i princip samma skatt som skulle ha utgått om de nuvarande bestämmelserna hade gällt.

Några remissinstanser har uttryckt farhågor för att retroaktivitetseffekter skall uppkomma vid övergången till schabloniserad skatt. Enligt denna uppfattning kan sådana effekter uppkomma om de ingångsvärden som fick användas på tillgångar hänförliga till P-försäkring när skattskyldighet till avkastningsskatt infördes den 1 januari 1991 inte kan utnyttjas för kvittning. Vad som åsyftas är att en del av dessa tillgångar har sjunkit i värde sedan övergångstillfället och att det i vissa fall kan vara svårt att utnyttja förluster och potentiella förluster för kvittning mot vinster innan schablonbeskattningen träder i kraft.

I denna fråga vill jag först slå fast att de av mig föreslagna skattereglerna inte står i strid med retroaktivitetsförbudet i 2 kap. 10 § regeringsformen. De flesta pensionsförvaltare redovisar dessa tillgångar — obligationer, aktier och fastigheter — som omsättningstillgångar. Det betyder att de värdenedgångar som skett sedan årsskiftet 1990/91 slår igenom i det redovisade resultatet på grund av lagervärderingsreglernas utformning. Några problem för deras del kan därför knappast föreligga. För de pensionsstiftelser som redovisar tillgångarna som anläggningstillgångar bör möjligheterna vara goda att utnyttja eventuella förluster, inte minst med hänsyn till att värdenedgångarna kan beaktas även vid 1994 års taxering. Något behov av särskilda regler på detta område anser jag därför inte påkallade.

Jag är naturligtvis medveten om att de nu föreslagna reglerna om beskattning av fondförsäkringsföretag kan komma att ändras i vissa avseenden inom en relativt snar framtid. Med hänsyn till det ikraftträdande jag föreslår (se avsnitt 7) torde detta dock inte behöva medföra några egentliga problem.

Den schabloniserade avkastningsskatten innebär att en viss skatt kommer att belasta företaget vid ingången av beskattningsåret. Denna skattekonstruktion leder till att problemet med fördelningen av bolagens skattekostnad på försäkringstagarna bör kunna lösas på ett enklare och rättvisare sätt än vad nu är fallet. Detta gäller främst fondförsäkringsbolagen men även i övriga livförsäkringsföretag torde skatteövervärtningen kunna göras på ett rättvisare sätt. Bl.a. behöver hänsyn vid fördelningen inte längre tas till latent skatteskulder på tillgångarna.

Mitt förslag om schablonbeskattning innebär att det av Finansinspektionen påtalade problemet med beskattning av orealiserade värdestegringar bortfaller. Den av inspektionen påtalade oklarheten i beskattningen av fondförsäkringsföretagens egna rörelse får också sin lösning.

När det gäller den tredje frågeställningen som Finansinspektionen tar upp i sin skrivelse, dvs värderingen av fondandelarna i olika situationer framhölls följande i promemorian (s. 160 - 161):

Den skuld som fondförsäkringsföretaget har till försäkringstagarna skall givetvis värderas med ledning av marknadsvärdet på fondandelarna. På tillgångssidan skall normalt en försiktigare värdering göras, vilket betyder att anskaffningsvärdet på andelarna i princip skall användas. I sina föreskrifter (FFFS 1991:19) har Finansinspektionen uttalat att värderingen även på tillgångssidan bör ske till marknadsvärde. En sådan värdering torde vara fullt godtagbar i den faktiskt föreliggande situationen. I fondförsäkringsbolagets tillgångar ingår ju alltid de andelar som på skuldsidan redovisas till sitt marknadsvärde. En viss värdemässig avvikelse kan dock förekomma i fråga om försäkringsersättningar för inträffade försäkringsfall och sjukräntor på grund av premiebefrielseförsäkringar där försäkringsgivaren ofta lämnar en nominell utfästelse. Vid beräkning av motsvarande försäkringstekniska skulder ingår antaganden om en framtida förräntning. I det fallet uppstår en marknadsrisk som täcks av försäkringsföretagets egna tillgångar. I det stora hela är det alltså så, att det vid varje tidpunkt i princip finns en tillgångsmassa i bolaget som motsvarar skuldbeloppet. Tillgångsvärderingen framstår därför som ett problem mest på grund av utformningen av värderingsreglerna.

Det nu sagda innebär att den av inspektionen anvisade lösningen får anses vara fullt tillfredsställande. Någon åtgärd med anledning av inspektionens skrivelse i denna del torde därför inte vara nödvändig.

Någon kritik har inte riktats mot denna bedömning av situationen och den redovisade slutsatsen. Jag delar uppfattningen att denna lösning är fullt godtagbar. Någon ytterligare åtgärd i frågan från min sida är därför inte påkallad.

Pensionskapital kan också förvaltas genom en pensionsstiftelse. Den schabloniserade avkastningsskatten bör omfatta också dessa stiftelser, som alltså bör jämföras med livförsäkringsföretagen i detta avseende.

Pensionskapital kan även förvaltas inom ramen för ett företags vanliga verksamhet. Det sker om pension tryggas genom avsättning till kontot "Avsatt till pensioner" i företagets räkenskaper. På detta område tillämpas redan idag en schabloniserad avkastningsskatt. I promemorian föreslås att denna pensionsform bör inordnas under den föreslagna schablonmetoden med bibehållande av nuvarande skattebas men med tillämpning av nya regler för fastställande av avkastning och för skattesats. Förslaget har godtagits eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag ansluter mig till förslaget.

Jag har tidigare föreslagit att särskilda regler skall gälla för taxerings- och uppbördsförfarandet inom det individuella pensionssparandet. När det gäller livförsäkringsföretagen och företag som är jämförbara med dem

beträffande avkastningsskatt bör nuvarande taxerings- och uppbördsbestämmelser behållas.

Prop. 1992:93/187

Jag vill slutligen understryka att mitt förslag om ändrad beskattning av livförsäkringsföretagen inte är avsett att till någon del beröra skadeförsäkringsföretagen. Det gäller således även gränsdragningen mellan de båda slagen av försäkringsbolag.

6 Ekonomiska aspekter och finansiella konsekvenser för det allmänna

6.1 Allmänt

Genom individuellt pensionssparande skapas ett regelsystem med skatteförmåner som vanliga sparformer saknar. Samtidigt öppnas möjlighet att avsätta medel för pensionsändamål helt utan försäkringsinslag. Ett av motiven för skatteförmånerna är att långsiktigt sparande är av stor samhällsekonomisk betydelse. Incitament för individerna att själva ta ett större ansvar för sin försörjning efter den aktiva yrkestiden kan skapas genom att skattebelastningen på arbetsinkomster utjämnas över större delen av livsryckeln. Detta sker genom att avdrag medges för sparpremierna, dvs. sparandet sker med obeskattade medel. En annan förmån är den lägre skatten på pensionskapitalets avkastning. Dessa förmåner kan motiveras dels med internationella konkurrensaspekter, dels som selektiv sparstimulans.

Jag skall nu närmare diskutera dessa skatteförmåner från ekonomisk synvinkel.

6.2 Avdragsrätten

Den sparpremie en individ har betalt under inkomståret är avdragsgill vid inkomsttaxeringen. Detta betyder alltså att sparandet sker med ej inkomstbeskattade medel. Avdragsrätten vid inbetalning balanseras dock i princip av att premierna inkl. avkastningen på dem inkomstbeskattas vid utbetalning.

Värdet av denna skatteförmån kan givetvis diskuteras. Det är emellertid helt klart att med nuvarande skattesystem — med betydligt lägre progressivitet än tidigare — är förmånen mindre än i det gamla skattesystemet. Med färre antal marginalskattenivåer kommer fler pensionssparare, kanske t.o.m. flertalet, att möta samma marginalskatt under aktiv yrkestid som efter pensioneringen. Om så är fallet begränsas skatteförmånen i systemet till den lägre beskattningen av avkastningen på sparandet.

För det allmänna är förutom den lägre beskattningen av avkastningen också differensen mellan genomsnittlig marginalskatt vid avdrag för sparpremierna och genomsnittlig marginalskatt på inkomster från pensionssparandet av intresse. Så länge denna differens är positiv

kommer omperiodiseringen av skatteuttaget kombinerat med den lägre skatten på avkastningen att medföra lägre skatteintäkter.

Differensen mellan marginalskatterna vid in- och utbetalning kan i princip beräknas på statistiskt material. Förändringar under senare år — främst skattesystemets reformering men även tillkomsten av nya grupper pensionssparare med lägre inkomster — innebär emellertid att informationsvärdet i beräkningar på sådant historiskt material är av begränsat värde.

Det är rimligt att anta att en inte oväsentlig del av det individuella pensionssparandet åstadkoms genom växling från annat sparande, antingen köp av P-försäkring eller annat sparande utan avdragsrätt. Till den del det nya pensionssparandet, bl.a. som en följd av den ökade konkurrensen på området, ersätter köp av P-försäkring uppkommer inget skattebortfall för det allmänna. Internationella erfarenheter talar för att även nysparande tillkommer. Detta ger åtminstone på kort sikt ett skattebortfall. Bortfallet bör emellertid bedömas i relation till att det ökade hushållssparandet är högst angeläget i ett långsiktigt tidsperspektiv och i samhällsekonomiskt avseende utgör en balanserande faktor. Till den del det individuella pensionssparandet ersätter annat sparande utan avdragsrätt måste ytterligare faktorer beaktas. Som tidigare påpekats finns det skäl att även fortsättningsvis ha ett system med skatteförmåner för pensionskapital. Jag anser därför att reglerna måste utformas så att maximal konkurrens inom detta system uppnås. Med detta synsätt får man acceptera det skattebortfall som uppstår genom växling från annat sparande till pensionssparande.

Sammanfattningsvis gäller att den utvidgade avdragsrätten kan medföra ett skattebortfall. Bortfallet är emellertid svårt att kvantifiera. Ökad konkurrens inom sektorn för pensionskapital och ett långsiktigt högre hushållssparande måste dock i samhällsekonomiskt avseende tillmätas större betydelse än skattebortfallet.

6.3 Avkastningsskatten

Den föreslagna omläggningen av avkastningsskatten innebär att ett system med beskattning av faktisk avkastning ersätts med beskattning av en schablonmässigt uppskattad avkastning på pensionskapitalet. Det budgetmässiga utfallet av en sådan omläggning är av olika skäl svårbedömbart, särskilt vad gäller effekterna på kort sikt.

Pensionskapital förvaltas genom placeringar i olika slag av tillgångar, huvudsakligen aktier, fastigheter och räntebärande värdepapper. En bedömning av den långsiktiga budgeteffekten vid den föreslagna omläggningen kan baseras på historiska uppgifter över fördelningen mellan olika tillgångsslag och genomsnittliga innehavstider för dessa. På grundval av en sådan bedömning redovisades i promemorian ett skattebortfall med anledning av förändrat avkastningsskattesystem om 890 miljoner kronor, vid en skattesats på 10 %. Samma bedömning gjordes i den tidigare lagrådsremissen.

Vid bedömningen i promemorian och lagrådsremissen fanns inga utfallsdata från någon taxering enligt nu gällande regler. Det nu tillgängliga utfallet från 1992 års taxering — där inkomsterna från avkastningsskatten på pensionsmedel uppgick till 3,1 miljarder kr — ligger på en lägre nivå än vad som förutsågs i den tidigare bedömningen. Till betydande del beror den låga nivån vid denna taxering på lågkonjunkturen, som dels allmänt sett sänkt avkastningsnivåerna, dels möjliggjort kvittning av vinster på vissa tillgångar mot förluster på andra tillgångar.

På några års sikt kommer skattenivåerna vid nu gällande regler att betydligt överstiga utfallet vid 1992 års taxering. Det förefaller emellertid mindre sannolikt att den varaktiga nivån skulle komma att ligga så högt som vid schablonmässig avkastningsskatt på 10 %. För att ge en skattebelastning på pensionssparande på samma nivå som vid gällande regler har jag därför tidigare föreslagit att det i lagrådsremissen föreslagna procenttalet justeras ned något, nämligen till 9 %, vilket kan beräknas ge skatteintäkter på ca 5 miljarder kronor. Med den valda nivån kommer omläggningen av avkastningsbeskattningen inte att ha några varaktiga budgetmässiga konsekvenser.

7 Marknadseffekter och ikraftträdande

Mitt förslag: Lagstiftningen om det nya individuella pensions-sparandet skall träda i kraft den 1 januari 1994. Detsamma gäller de nya bestämmelserna om avkastningsskatt på pensionskapital.

Promemorians förslag: Ikraftträdande den 1 januari 1993.

Remissinstanserna: De flesta godtar förslaget om ikraftträdande. Remissinstanserna på försäkringsområdet menar dock allmänt att förslagets ikraftträdande bör skjutas upp så att de krav som framförts om ändringar i bl.a. reglerna om P-försäkring hinner utredas och göras till föremål för lagstiftning med samtidigt ikraftträdande som det individuella pensionssparandet. *Finansinspektionen* anser att ikraftträdandet kan skjutas upp till den 1 juli 1993. Inspektionen får då bättre möjligheter att innan ikraftträdandet behandla ansökningarna om att få bedriva pensionssparverksamhet och kan även meddela samtidigt tillstånd för flera sökande.

Min bedömning och skälen för mitt förslag: Huvudsyftena med det nya sparförslaget är som jag tidigare nämnt att bredda möjligheterna att pensionsspara samt öka konkurrensen, dels mellan det nya pensionssparandet och det traditionella sparandet i P-försäkring, dels inom det nya sparsystemet. Ett nytt konkurrensläge bör även stimulera försäkringsbolagen att marknadsföra nya produktkombinationer och öka informationen om bl.a. P-försäkringens innebörd och användningsområden. Styrkan i marknadseffekterna blir beroende av inte bara de

olika sparformernas relativa attraktivitet utan även av det allmän-ekonomiska läget. Som tidigare beskrivits har nyteckningen av P-försäkringar dämpats väsentligt under 1992. Erfarenheter från bl.a. Danmark visar att ett pensionssparande vid sidan om försäkringsbolagen inledningsvis kan förutses ta en betydande andel av nysparandet för pensionsändamål. Utöver nyteckningen eller nysparandet kan en viss annullering av redan ingångna försäkringskontrakt inte uteslutas. I allmänhet är det emellertid ganska kostsamt för den enskilde att avbryta sitt sparande i förtid. Dessutom gäller i princip att återköp av en P-försäkring endast kan ske efter dispens.

Om således försäkringsbolagen kommer att få vidkännas konkurrens på pensionssparområdet med vad det innebär av ökad ekonomisk press på bolagen, uppvägs detta enligt min mening av de positiva effekter som det individuella pensionssparandet i olika avseenden kommer att leda till. Det nya sparsystemet kan vidare förutses bidra till fortsatta strukturella förändringar av skilda slag. Konkurrensbilden i stort för försäkringsbolagen är komplicerad och påverkas av en rad omvärldsförändringar. Hit hör de nya integrationsmöjligheterna mellan främst bank och försäkring. Den s.k. branschglidningen ger möjligheter för försäkringsbolagen att inom koncernbildningar eller på annat sätt delta i bl.a. det breddade pensionssparandet. Vidare ställer den fortgående integrationen med EG banker, värdepappersbolag och försäkringsbolag inför nya utmaningar och möjligheter. Även inom ramen för det individuella pensionssparandet kan t.ex. utländska etableringar komma att konkurrera med inhemska sparinstitut.

Sammanfattningsvis anser jag att förslaget till individuellt pensionssparande är ett välkommet steg på vägen mot en mer öppen och konkurrensutsatt marknad för långsiktigt sparande och för försäkringsbolagen. Som jag tidigare framhållit är det emellertid viktigt och nödvändigt att också följa upp och pröva vilka ändringar i reglerna för försäkringsbolagens verksamhet som utvecklingen motiverar. Remissinstanserna på i första hand försäkringssidan har väckt ett antal frågor av mer genomgripande karaktär beträffande såväl försäkringsbolagens verksamhetsområde som reglerna för olika försäkringsprodukter. Vissa av dessa frågor kan sägas falla inom ramen för den sittande försäkringsutredningens arbete, medan andra bör bli föremål för prövning på annat sätt, bl.a. i samband med den fortlöpande anpassningen av de svenska försäkringsrörelsereglerna till de krav som ställs av integrationen med EG. Till dessa senare frågor får jag därför anledning att återkomma.

Beträffande kraven på ändringar i skattereglerna för P-försäkring har jag redan tidigare redovisat den bedömningen att reglerna idag kan framstå som något föråldrade och onödigt komplicerade. Som exempel kan nämnas bestämmelserna om efterlevandepension och försörjningsränta. De begärda ändringarna är delvis av betydande svårighetsgrad och fordrar ytterligare överväganden. Jag har därför tagit initiativ till att en översyn nu görs inom Finansdepartementet av de aktuella bestämmelserna på skatteområdet. Det är naturligtvis eftersträvänsvärt att eventuella nya

skatteregler för P-försäkring skall kunna träda i kraft i så nära anslutning som möjligt till införandet av det individuella pensionssparandet.

Vad gäller tidpunkten för det nya pensionssparandets införande vill jag framhålla några omständigheter som särskilt bör beaktas. Sparsystemet bygger på en omfattande lagstiftning av såväl civilrättslig som skatterättslig natur. Ett stort antal regler och bestämmelser skall tillämpas av olika slag av sparinstitut. Finansinspektionen men även andra remissinstanser har framhållit betydelsen av att instituten är väl förberedda att inte bara administrera och förvalta sparandet enligt givna regler utan också att ge spararna en fullständig information om de olika slag av regler som är förbundna med sparandet. Detta är naturligtvis av största vikt. Önskemål har också framförts från Finansinspektionen att rimlig tid skall stå till buds för att ge tillstånd att driva pensionssparrörelse med tanke på de omfattande krav som måste ställas på instituten samt att ett antal tillstånd bör kunna ges samtidigt. Dessa synpunkter bör enligt min mening beaktas.

Det finns också enligt min mening skäl att i nuvarande ekonomiska läge med hårt ansträngda statsfinanser ta hänsyn till att ett nytt avdragsgillt sparande får vissa direkta effekter på statsbudgetens inkomstsida. Mot bakgrund av den mycket svaga efterfrågan i ekonomin bör det även eftersträvas att åtgärder som stimulerar hushållens sparande får effekt något senare i konjunkturförloppet.

Det nu sagda leder mig till slutsatsen att den nya lagen om individuellt pensionssparande och anslutande lagstiftning bör träda i kraft först sedan en förhållandevis lång tid gått efter ett riksdagsbeslut. Jag föreslår därför att det individuella pensionssparandet införs den 1 januari 1994. Motsvarande bör gälla det nya systemet för uttag av avkastningsskatt.

8 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom Finansdepartementet upprättats förslag till

1. lag om individuellt pensionssparande,
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i äktenskapsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande,
5. lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor,
6. lag om ändring i lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder,
7. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
8. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
9. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
10. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
11. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
12. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt,
13. lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter,

14. lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt,
 15. lag om ändring i taxeringslagen (1990:324),
 16. lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter,
 17. lag om ändring i lagen (1990:654) om skattetutjämningsreserv,
 18. lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningskatt på pensionsmedel,
 19. lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta,
 20. lag om ändring i lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader,
 21. lag om ändring i lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.
- Samråd har skett med statsrådet Laurén beträffande lagförslagen 2, 3 och 5.
 Lagrådet har granskat lagförslagen.

9 Specialmotivering

9.1 Lagen om individuellt pensionssparande

1 kap. Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 kap. 1 §

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde.

Första stycket

Av första stycket framgår inledningsvis att lagens reglering avser individuellt sparande som bedrivs av en enskild person. Utanför tillämpningsområdet faller således såväl sparande som sker i kollektiva former som sparformer som är individuellt inriktade, men som ombesörjs av någon annan än den berättigade, t.ex. en arbetsgivare. Sparandet skall vidare ske för pensionsändamål. Här ligger att sparandet i princip skall vara utformat på ett sätt som svarar mot vad som normalt uppfattas som syftet med pension, dvs. att omfördela inkomster från aktiva år till år då förvärvsförmågan på grund av ålder eller andra skäl är mindre än tidigare. I KL anges vilka krav i fråga om bl.a. tidpunkt för utbetalning och varaktighet som gäller för att avdrag skall medges för avsatta medel.

Ytterligare en förutsättning för att lagen skall vara tillämplig är att sparandet sker enligt ett särskilt avtal med ett sådant pensionssparinstitut som anges i lagen och att avtalet uppfyller de krav i övrigt som uppställs i lagen. Sparande som sker hos andra institut eller på villkor som avviker från föreskrifter i lagen omfattas således inte heller av lagens bestämmelser i övrigt.

Att försäkringssparande inte omfattas av lagens bestämmelser följer indirekt av reglerna i 1 kap. 5 § om tillåtna sparinstitut. Med hänsyn den föreslagna sparformens likhet med ett sparande i form av P-försäkring har emellertid i andra stycket för tydlighets skull intagits ett uttryckligt stadgande att lagen inte gäller sparande som omfattas av försäkringsavtal.

Definitioner

1 kap. 2 §

Paragrafen innehåller definitioner av begreppen pensionssparavtal, pensionssparrörelse, pensionssparinstitut, pensionssparare, pensionsspar-konto, kontoinnehavare, värdepappersinstitut och fondpapper.

Med *pensionssparavtal* avses sådant avtal som anges i 1 kap. 1 §, dvs. ett avtal om individuellt pensionssparande med ett pensionssparinstitut. Vilka företag som kan få tillstånd till pensionssparrörelse och därmed vara pensionssparinstitut anges i 1 kap. 5 §. Regler om pensions-sparavtal finns i 3 kap. 1 och 2 §§.

Pensionssparrörelse är enligt lagens definition en verksamhet som består i att erbjuda allmänheten pensionssparavtal. Föreskriften att verksamheten skall rikta sig till allmänheten innebär att sparande som står öppet endast för en sluten krets, t.ex. de anställda i ett visst företag faller utanför lagens tillämpningsområde. Användningen av ordet "rörelse" liksom kretsen av tillåtna sparinstitut indikerar vidare att verksamheten skall bedrivas fortlöpande och yrkesmässigt.

Med *pensionssparinstitut* avses företag som fått Finansinspektionens tillstånd att bedriva pensionssparrörelse. Regler om vilka företag som kan beviljas sådant tillstånd och förutsättningarna för detta återfinns som tidigare nämnts i 1 kap. 5 §. Bestämmelserna kommenteras vidare nedan.

En *pensionssparare* är som anges i paragrafen en person som träffat avtal om pensionssparande med ett pensionssparinstitut.

Pensionssparkonto är det sammanhållande konto som skall föras av pensionssparinstitutet. I 3 kap. 4 § anges vad som skall antecknas på pensionssparkontot. Reglerna om sådana konton kommenteras närmare i anslutning till denna paragraf.

Definitionen *kontoinnehavare* har tillagts paragrafen vid en genomgång av de terminologiska oklarheter som påtalats av *Lagrådet*. Genom användande av detta begrepp har lagtexten kunnat förenklas och mellan paragraferna varierande uttryckssätt i förekommande fall undvikas. Kontoinnehavare till ett pensionssparkonto är dels pensionssparare, dvs. de som ursprungligen har tecknat ett pensionssparavtal, dels de som genom förmånstagarförordnande eller bodelning förvärvat rätt enligt ett pensionssparavtal. Om flera samtidigt är förmånstagare och tillgångarna inte fördelats mellan flera pensionssparkonton enligt bestämmelserna i 4 kap. 12 § tredje stycket är samtliga förmånstagare att anse som kontoinnehavare med avseende på det gemensamma kontot. Som framgår av

allmänmotiveringen är den som är berättigad enligt ett pensionssparavtal ägare till tillgångarna på pensionssparkontot. Denna äganderätt är dock inskränkt genom begränsningarna i möjligheterna att förfoga över tillgångarna. Med rätt enligt ett pensionssparavtal avses denna inskränkta äganderätt, dvs. i första hand rätten att besluta om tillgångarnas förvaltning inom de ramar som lagen ger och att uppbära regelbundna betalningar enligt pensionssparavtalet.

Ett *värdepappersinstitut* är enligt 1 kap 2 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse ett företag som fått tillstånd att bedriva värdepappersrörelse. Kretsen av företag som kan erhålla sådant tillstånd utgörs enligt samma lag av svenska aktiebolag, bankinstitut, dvs. bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank och utländskt bankföretag som fått tillstånd att driva bankrörelse från filial här i landet, samt utländska värdepappersföretag. De närmare förutsättningarna för tillstånd för de olika typerna av företag anges i 2 kap. lagen om värdepappersrörelse.

Fondpapper utgörs av vad som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument, dvs. aktie och obligation samt sådana andra delägarätter eller fordringsrätter som är utgivna för allmän omsättning, andel i värdepappersfond och aktieägares rätt gentemot den som för hans räkning förvarar aktiebrev i ett utländskt bolag (depåbevis).

Sundhetskrav

1 kap. 3 §

I paragrafen uppställs ett grundläggande sundhetskrav för den som bedriver pensionssparrörelse. Bestämmelsen är utformad efter förebild av motsvarande regler i bl.a. lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. Med anledning av *Lagrådets* påpekanden i terminologiskt hänseende har det i lagrådsremissen använda uttrycket "pensionssparmedel" ersatts med "tillgångar på pensionssparkonton". Sundhetskravet skall ligga till grund för prövningen av verksamhetens organisation och bedrivande. I detta innefattas bedömning av t.ex. kontroll- och säkerhetsrutiner, utformningen av avtalsvillkor, rutiner för hantering av byte av pensionssparinstitut, informationen och rådgivning till spararna och placeringstrategier. Vid prövningen av om verksamheten kan anses vara sund bör särskild hänsyn tas till att det är fråga om ett långsiktigt, ur spararens synvinkel bundet sparande. Sundhetskravet skall givetvis tillämpas såväl vid den inledande tillståndsprövningen som vid den löpande tillsynen.

Tillståndsplikt

1 kap. 4 §

Paragrafen innehåller det grundläggande tillståndskravet för bedrivande av pensionssparrörelse, dvs. att härför fordras tillstånd av Finansinspektionen. Skälet till detta har redovisats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.2). Förutsättningarna för tillstånd kommenteras i anslutning till 1 kap. 5 och 6 §§.

*1 kap. 5 §**Första stycket*

Bestämmelsen anger vilka företag som får meddelas tillstånd att driva pensionssparrörelse. Vad som avses med värdepappersinstitut anges ovan i kommentaren till 1 kap. 2 §. Avgränsningen till värdepappersinstitut innebär att pensionssparinstituten kommer att omfattas av de allmänna bestämmelser som gäller för sådana företag, t.ex. de rörelseregler och regler om kapitaltäckning som gäller enligt bankrörelselagen och lagen om värdepappersrörelse.

Andra stycket

Här ges kriterierna för den materiella tillståndsprövningen. Punkterna 1 och 3 fordrar ingen ytterligare kommentar. Innebörden i det i punkten 2 uppställda sundhetskravet har behandlats i anslutning till 1 kap. 3 §. Sundhetskravet har också kommenterats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.3, 3.6 och 3.11).

1 kap. 6 §

Bestämmelsen är utformad efter förebild i lagen om värdepappersrörelse. Syftet är att ge Finansinspektionen ett fullgott underlag för bedömning av tillståndsfrågan. Det framstår som naturligt att i planen bl.a. anges vilken eller vilka sparformer verksamheten skall omfatta, hur dessa är tänkta att utformas, rutiner för bokföring, registrering och förvaring av värdepapper och andra uppgifter av betydelse för tillståndsfrågan. Några detaljföreskrifter om verksamhetsplanens innehåll bör inte tas in i lagen. Det bör i stället överlåtas åt regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen att vid behov meddela närmare föreskrifter härom.

2 kap. Sparformer*2 kap. 1 §*

Här anges de sparformer det individuella pensionssparandet omfattar. Av formuleringen framgår att sparandet får fördelas mellan inlåning, andelar i värdepappersfond och andra fondpapper, dvs. aktier, obligationer m.m. Tillgångarna på pensionssparkontot också flyttas mellan de olika sparformerna och mellan olika placeringar. Detta framgår av 3 kap. 3 §. De enskilda sparformerna kommenteras nedan.

2 kap. 2 §

Begreppet bankföretag omfattar både det som avses med bankinstitut i 1 kap. 2 § 3 lagen om värdepappersrörelse, d.v.s. bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank och utländskt bankföretag som fått tillstånd

att driva bankrörelse från filial här i landet, och utländskt bankföretag utan etablering i Sverige.

Inlåningsbegreppet har behandlats i prop. 1990/91:154 om rörelse regler för bank m.m. I allmänmotiveringen (s. 52) uttalas som kännetecknande för bankinlåning att den avser kontoinlåning från allmänheten med i princip likalydande villkor från alla insättare, att behållningen är nominellt säker och helt likvid och att den inte är förknippad med några skyldigheter för insättarna och inte heller kopplad till någon annan typ av näringsverksamhet eller rörelse. Vidare framhålls att det är viktigt att inlåningsverksamhet med dessa kännetecken förbehålls bankerna. Skälen för sparformens avgränsning till inlåning i denna mening har behandlats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.4).

Finansinspektionen får enligt 3 kap. 4 § lagen om värdepappersrörelse i vissa fall lämna tillstånd för värdepappersbolag och utländska värdepappersföretag att ta emot medel på konto, d.v.s utan skyldighet att avskilja insatta medel. Sådana insättningar är emellertid inte inlåning i den mening som avses här och således inte heller en tillåten sparform. Kontoinsättningar av detta slag får inte heller i övrigt användas inom det individuella pensionssparandet. Detta har redovisats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.6).

2 kap. 3 §

Den nya lagen (1990:1114) om värdepappersfonder trädde i kraft den 1 januari 1991. Beträffande reglerna för sådana fonder hänvisas till lagen och förarbetena till denna (prop. 1989/90:153, bet. 1990/91:NU4, rskr. 1990/91:47). Reglerna i lagen om värdepappersfonder är en anpassning till innehållet i EG:s direktiv (85/611/EEG) om samordning av lagar, förordningar och administrativa föreskrifter som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (UCITS-direktivet). Hänvisningen i paragrafen till utländska fondföretag avser sådana som uppfyller kraven i direktivet. De fonder som blir aktuella är således i första hand fonder i länder inom EG, vilka är underkastade i allt väsentligt samma regler som svenska fonder. Placeringar får dock ske även i fonder i andra länder under förutsättning att de lyder under motsvarande regler.

Placering får även ske i allemansfond enligt lagen (1983:890) om allemanssparande. Beträffande vilka särskilda regler som då gäller hänvisas till de föreslagna ändringarna i lagen om allemanssparande och specialmotiveringen till dessa.

Andra fondpapper

2 kap. 4 §

Paragrafen reglerar placeringar i enskilda värdepapper. Begreppet fondpapper har behandlats i anslutning till 1 kap 2 §. Häri ingår även andel i värdepappersfond. Vad som avses i denna bestämmelse är således andra fondpapper än andelar i värdepappersfond.

I paragrafen föreskrivs att placeringar får ske endast i papper som är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats eller som är föremål för handel vid en marknad i utlandet som är reglerad och öppen för allmänheten. För denna begränsning finns flera skäl. Generellt sett är det endast marknader av detta slag som som kan tillgodose de krav på säkerhet och likviditet i handeln som bör uppställas vid ett sparande av detta slag. En annan viktig aspekt är de regler som normalt gäller vid sådana marknader i fråga om information, såväl om själva handeln som om utgivarna av noterade värdepapper. Vidare underlättas beräkningen av den avkastningsskatt som föreslås väsentligt av att de tillgångar på vilka skatten skall beräknas kan åsättas ett tillförlitligt marknadsvärde.

Beträffande vad som avses med börs och auktoriserad marknadsplats och vilka regler som gäller för dessa hänvisas till lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet och förarbetena till denna lag (prop. 1991/92:113). Formuleringen "reglerad marknad som är öppen för allmänheten" har hämtats från placeringsreglerna i 18 § lagen om värdepappersfonder, vilka i sin tur bygger på EGs direktiv om sådana fonder, det s.k. UCITS-direktivet (85/622/EEG). Avgränsningen av begreppet har belysts i den nämnda propositionen (s. 119 - 121).

3 kap. Pensionssparrörelse

Pensionssparavtal

3 kap. 1 §

I paragrafen uppställs ett krav på skriftlig form för pensionssparavtal. Kravet motiveras av att avtalet ofta kommer att gälla under lång tid och kan komma att tillämpas även efter spararens död. Obligatoriska uppgifter är spartiden, tidpunkten då utbetalningarna skall börja och det antal år utbetalningar skall ske. Med anledning av *Lagrådets* överväganden i fråga om uppdelningen av bestämmelser mellan lagen om individuellt pensionssparande och olika skatteförfattningar har till förevarande paragraf flyttats den tidigare i lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel föreslagna föreskriften att pensionssparavtalet även skall innehålla fullmakt för pensionssparinstitutet att förfoga över tillgångar på pensionssparkonto för betalning av avkastningsskatt. I ett pensionssparavtal måste givetvis regleras även andra frågor. Särskilda föreskrifter om avtalets innehåll i övrigt kan inte bedömas vara nödvändiga i lagen om pensionssparande. Däremot föreskrivs att sådana villkor för att civilrättsligt kunna åberopas mot kontoinnehavaren skall tas in i avtalet. Motivet för detta är i huvudsak detsamma som för kravet på skriftlig form. Regeln är också ägnad att inskräpa vikten av att pensionssparavtal utformas på ett tydligt och fullständigt sätt. Den i lagrådsremissen använda formuleringen "pensionsspararen eller den som förvärvat rätt enligt pensionssparavtalet" har ersatts med "kontoinnehavaren". Detta begrepp har kommenterats under 1 kap. 2 §.

3 kap. 2 §

I paragrafen erinras om de krav som i inkomstskatterättsligt hänseende ställs på innehållet i ett pensionssparavtal. Föreskrifter om detta föreslås i punkt 3 av anvisningarna till 31 § KL. Den tidigare föreslagna hänvisningen till lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel har strukits med anledning av den ovan kommenterade ändringen i 1 §. De skatterättsliga reglerna har behandlats utförligt i den allmänna motiveringen (avsnitt 4).

Sparmedlens förvaltning

3 kap. 3 §

I bestämmelsen uttrycks en grundprincip bakom den föreslagna lagstiftningen, nämligen att kontoinnehavaren själv, inom de ramar som lagen anger, får bestämma hur tillgångarna vid varje tid skall förvaltas. Pensionssparinstitutet skall således följa kontoinnehavarens anvisningar i fråga om placeringar. Därvid måste givetvis iakttas de begränsningar av tillåtna placeringar som följer av reglerna i 2 kap. Däremot gäller inget krav på att t.ex. aktier faktiskt måste förvärvas på en sådan marknad som anges i 2 kap. 4 §, utan det är tillräckligt att de är noterade där. Ett pensionssparinstitut kan således erbjuda kontoinnehavaren aktier ur eget handelslager. I så fall måste dock reglerna i 3 kap 6 § iakttas. I lagen ges inga föreskrifter om att placeringarna måste fördelas på visst sätt inom eller mellan de olika sparformerna. Den som önskar prioritera säkerhet i sparande kan som placering välja inlåning eller värdepappersfonder, vilka är underkastade särskilda placeringsregler för att sprida riskerna. Det föreligger emellertid inga lagliga hinder mot att hela kapitalet placeras t.ex. i aktier i ett enda bolag, även om detta normalt ter sig olämpligt ur riskspridningssynpunkt. Som en naturlig del i pensionsspar-rörelse bör ingå att institutet i den utsträckning kontoinnehavaren önskar och behöver det, bistår denne med placeringsråd och annan vägledning. Härigenom torde i flertalet fall kunna undvikas förluster till följd av oförsiktighet eller bristande kunskaper. Kontoinnehavaren kan också uppdra åt pensionssparinstitutet att sköta placeringarna. Institutet skall därvid självfallet iaktta föreskrifterna om tillåtna sparformer och de begränsningar som kan följa av spararens instruktioner.

I paragrafen har med anledning av *Lagrådets* yttrande vissa terminologiska justeringar skett. Därjämte har en tidigare i ett andra stycke intagen föreskrift om samråd mellan pensionssparinstitutet och spararen beträffande vissa förvärv av fondpapper tagits bort. Den sistnämnda ändringen har kommenterats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.6).

3 kap. 4 §

Pensionssparinstitutet skall för varje pensionssparavtal föra ett särskilt pensionssparkonto. Detta skall skiljas från inlåningskonton. Pensionssparkontot är det sammanhållande kontot för samtliga placeringar. På pensionssparkontot skall fortlöpande antecknas alla förvaltningsåtgärder

som vidtas och kontot skall vid varje tidpunkt ge en samlad bild av hur kontoinnehavarens tillgångar är placerade. Bestämmelsen har kommenterats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.6).

3 kap. 5 §

Bestämmelsen följer av den valda lösningen att kontoinnehavaren förblir ägare till medel som inte placeras som inlåning direkt i pensionssparinstitutet. Sparmedel som inbetalas till annat pensionssparinstitut än bank skall således avskiljas och hållas avskilda från institutets tillgångar. Detsamma gäller fondpapper som förvärvas för kontoinnehavarens räkning oavsett om institutet är en bank eller annat värdepappersinstitut. Beträffande avskiljande och formerna härför gäller vanliga regler. Avskiljandet innebär att tillgångarna inte kan utmätas för pensionssparinstitutets skulder och inte heller ingår i konkursboet i fall av institutets konkurs. Frågor om avskiljande och hithörande frågor har behandlats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.6).

3 kap. 6 §

Bestämmelsen är tillkommen för att hindra att en kontoinnehavare kringgår de regler som gäller för utbetalning från pensionssparkonto eller regler om reavinstbeskattning genom transaktioner med t.ex någon närstående. Frågan om en avvikelse från marknadsvärdet skall anses föreligga eller inte kan inte ges ett generellt svar. Detta måste i stället bedömas från fall till fall med beaktande av omständigheterna. En rikt-punkt bör emellertid vara att priset skall ligga inom den prisvariation som normalt förekommer under en dags handel. Bestämmelsen har också berörts i allmänmotiveringen (avsnitt 3.4.3).

3 kap. 7 §

I bestämmelsen ges pensionssparinstitutet rätt att för i paragrafen angivna ändamål avyttra tillgångar på ett pensionssparkonto för att göra likvida medel tillgängliga. Punkterna 1 och 2 fordrar ingen närmare kommentar. Punkten 3 avser i första hand utsöknings- och familjerättsliga förhållanden. Avyttringen bör ske med utgångspunkt från vad som bedöms vara mest förmånligt för kontoinnehavaren. Med anledning av *Lagrådets* synpunkter har en i ett andra stycke tidigare intagen föreskrift om samråd i fråga om vilka tillgångar som skall avyttras tagits bort. Denna ändring har kommenterats i allmänmotiveringen.

Utbetalning och byte av pensionssparinstitut

3 kap. 8 §

Föreskriften om i vilka fall utbetalning får ske anger genom hänvisningen till villkoren i pensionssparavtalet att det är fråga om ett bundet sparande. I avtalet skall enligt de föreslagna reglerna i KL, till vilka hänvisas i 3 kap. 2 §, innehålla villkor bl.a. om när utbetalningar tidigast får börja.

Det närmare innehållet i dessa regler har behandlats i den allmänna motiveringen. Möjligheten till utbetalningar i andra fall avser i första hand utöknings- och familjerättsliga förhållanden.

3 kap. 9 §

Enligt bestämmelsen får spararen flytta tillgångarna mellan de tillåtna sparformerna och också flytta pensionssparavtalet till ett annat pensions-sparinstitut. Den sistnämnda flyttningsmöjligheten är primärt avsedd att tillsammans med reglerna om information i 10, 11 och 12 §§ bidra till konkurrens mellan instituten i fråga om avgifter och service. Flyttning av pensionssparavtalet förutsätter att ett avtal träffas med ett annat pensions-sparinstitut. Det avtal som träffas med detta institut skall därvid anses utgöra en direkt fortsättning av det tidigare. Det åligger det institut med vilket avtal ursprungligen träffats att kontrollera att det föreligger ett avtal med ett annat institut innan några tillgångar överförs. Av 8 § följer att några tillgångar inte får betalas ut till spararen. Överföringen skall i stället ske mellan de berörda instituten. I 5 kap. 4 § finns en uttrycklig regel som förhindrar att skyddet mot utmätning m.m. försämras vid en flyttning. Bestämmelsen kommenteras i anslutning till den paragrafen. Frågan har också behandlats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.9.4).

Vid flyttning får tas ut en avgift. På förslag av *Lagrådet* har den tidigare föreslagna avgiftsbegränsningen ersatts med en föreskrift att avgiften skall vara skälig. Även denna fråga har behandlats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.8).

I 6 kap. 3 § regleras flyttning av sparmedel i samband med avveckling av pensionssparörelse. För flyttning i sådant fall får avgift inte tas ut.

Information

3 kap. 10 §

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak vad som gäller om avräkningsnotor, men omfattar här även andra transaktioner såsom flyttning av medel mellan olika inlåningskonton. Regeln gäller om inte annat har avtalats mellan parterna. Sådant undantag kan aktualiseras t.ex i de fall kontoinnehavaren uppdragit åt institutet att bestämma hur sparmedlen skall placeras och inte själv tar aktiv del i förvaltningen. Alla transaktioner skall dock redovisas på pensionssparkontot enligt reglerna i 4 § och anges i den årliga redovisningen enligt 11 §.

3 kap. 11 §

I paragrafen åläggs pensionssparinstitutet skyldighet att årligen ge kontoinnehavaren en utförlig redovisning av tillgångarnas förvaltning. Denna regel är tvingande. Kontoinnehavaren får härigenom en överblick av tillgångarnas placering, värde och avkastning. I redovisningen kan också avläsas vilka kostnader som varit förenade med sparandet.

Genom bestämmelsen tillförsäkras en kontoinnehavare vars innehav av fondpapper är förvaltarregistrerat i pensionssparinstitutets namn samma information som om han varit registrerad som ägare under eget namn. Den information som avses är i första hand årsredovisningar o.d. men bestämmelsen gäller även annan information som t.ex. ett bolag skickar till sina aktieägare. Som i 10 § gäller regeln endast om inte annat avtalats mellan parterna. Den som inte har intresse av sådan information kan således avstå.

4 kap. Spararens förfoganden

Allmänna bestämmelser

4 kap. 1 §

Första stycket

Bestämmelsen, som är utformad huvudsakligen efter förebild av 3 § andra stycket lagen (1927:77) om försäkringsavtal, innehåller en civilrättslig ogiltighetsregel beträffande förfoganden över tillgångar på ett pensionssparkonto eller över den rätt som följer av ett sparavtal om förfogandet skett i strid mot lagens bestämmelser eller mot villkor som enligt KL skall tas in i avtalet. De sistnämnda villkoren skall enligt förslaget till ändring i KL tas in i punkt 3 tionde stycket av anvisningarna till 31 §. Vad som avses med rätt enligt ett pensionssparavtal har kommenterats i anslutning till 1 kap. 2 §.

Andra stycket

I 5 kap. 5 § utsökningsbalken finns ett principiellt förbud mot utmätning av egendom som inte får överlätas. Med hänsyn till denna föreskrift behövs en regel om att överlåtelseförbudet som sådant inte hindrar utmätning och andra exekutiva förfaranden. I 3 § försäkringsavtalslagen finns en regel med samma innebörd. Med anledning av vad *Lagrådet* uttalat har dock i förevarande paragraf ett förbehåll för föreskrift i lag eller annan författning tagits bort.

4 kap. 2 §

I paragrafen har skett terminologiska justeringar med anledning av vad *Lagrådet* uttalat.

I tydlighetssyfte anges uttryckligen att lagens begränsningar i fråga om möjligheterna att förfoga över medel på ett pensionssparkonto inte gäller om pensionssparavtalet upphör att gälla. Bestämmelsen anknuter till reglerna i 6 och 14 §§ och 6 kap. 5 § om att pensionssparavtalet upphör i de fall som anges i paragraferna.

Det individuella pensionssparandet är konstruerat så att kontoinnehavaren är ägare till värdepapper och fondandelar som antecknats på pensionsparkontot. I olika situationer kan då en samäganderätt uppkomma. Så kan t.ex. bli fallet om pensionsspararen avlider och flera personer är insatta som förmånstagare. Samäganderättslagen skulle då bli tillämplig. Den lagens regler, t.ex. om förordnande av god man och om försäljning på offentlig auktion, framstår dock som onödigt tyngande, eftersom samäganderätten inom det individuella pensionssparandet kan avse endast ett slags lätt omsättbara tillgångar som dessutom förvaltas av särskilda institut. Genom en särskild bestämmelse undantas därför tillgångar på ett pensionsparkonto från samäganderättslagens tillämpningsområde. Samägandesituationer regleras i stället 4 kap. 12 och 16 §§ lagen om individuellt pensionssparande. Dessa bestämmelser kommenteras i anslutning till resp. paragraf.

Förmånstagarförordnande

4 kap. 4 §

Första stycket

Stadgandet svarar mot 102 § försäkringsavtalslagen som innehåller den grundläggande regeln om möjlighet för försäkringstagaren att förordna förmånstagare, varvid förordnandet kan göras oåterkalleligt. Kretsen av förmånstagare begränsas till nära anhöriga på sätt som anges i punkt 3 nionde stycket av anvisningarna till 31 § KL.

Andra stycket

Regeln svarar mot 106 § försäkringsavtalslagen och avser fallet att förmånstagaren avlider före pensionsspararen.

4 kap. 5 §

Första stycket

Efter förebild i 103 § försäkringsavtalslagen gäller formkravet att ett förmånstagarförordnande och återkallelse därav skall skriftligen meddelas pensionssparinstitutet eller dokumenteras i pensionssparavtalet. Paragrafen har i övrigt utformats i enlighet med den nyligen gjorda ändringen i 103 § försäkringsavtalslagen (prop. 1992/93:148, bet. 1992/93:LU23, rskr. 1992/93:169, SFS 1993:131) I fråga om skälen för förslaget i detta avseende hänvisas till den propositionen.

Andra stycket

Bestämmelsen har i huvudsak oförändrad överförs från den nya lydelsen av i 103 § andra stycket försäkringsavtalslagen som angetts ovan.

*Verkan av förmånstagarförordnande**4 kap. 6 §*

Paragrafen svarar mot 104 § första stycket försäkringsavtalslagen och innehåller huvudregeln att sparmedlen inte ingår i spararens kvarlåtenskap, om en förmånstagarare har förordnats. Avlider pensionsspararen utan att förmånstagarare förordnats upphör pensionssparavtalet att gälla. Verkan av detta har behandlats i anslutning till 2 §.

*Jämkning av förmånstagarförordnande**4 kap. 7 §*

Den i paragrafen angivna jämningsregeln till förmån för efterlevande make eller bröstarvinge har utformats efter mönster av bestämmelsen i 104 § andra stycket försäkringsavtalslagen. Med anledning av *Lagrådets* yttrande angående verkan av jämkning har formuleringen "rätten till pensionssparmedlen" ersatts med "tillgångarna på pensionssparkontot" för att markera att det är fråga om en engångsbetalning till maken eller bröstarvingen.

4 kap. 8 §

Här återfinns motsvarigheten till den jämningsregel som i försäkringsavtalslagen finns i 104 § tredje stycket. Det är alltså fråga om en situation då spararen avlider sedan det dömts till äktenskapsskillnad mellan honom och hans maka eller sedan talan om äktenskapsskillnad har väckts. Vid försäkring skall, såsom *Lagrådet* påpekat, prövningen av om maken "får ut sin andel" grundas på försäkringens återköpsvärde. Eftersom något återköpsvärde inte finns vid det individuella pensionssparandet får vid beräkningen användas marknadsvärdet av tillgångarna på pensionssparkontot. På motsvarande sätt som skett i 7 § har paragrafen omformulerats för att markera att det även i denna situation är fråga om en engångsbetalning.

4 kap. 9 §

I likhet med vad som gäller enligt försäkringsavtalslagen (104 § fjärde stycket) gäller en ettårig preskriptionstid för väckande av talan mot en förmånstagarare om jämkning enligt vad som anges i 7 och 8 §§.

*Tolkning av förmånstagarförordnande**4 kap. 10 §*

I 105 § försäkringsavtalslagen finns vissa tolkningsregler i fråga om bestämmelser som rör en förmånstagarares rätt till försäkringsbelopp. I andra stycket anges att om make betecknats som förmånstagarare förordnandet skall gälla för den som försäkringstagararen var gift med vid sin död. Vidare skall ett sådant förordnande anses förfallet om mål om äktenskapsskillnad mellan makarna då pågick. I tredje stycket föreskrivs

att i det fall försäkringstagarens barn insatts som förmånstagare, förordnandet skall gälla till förmån för försäkringstagarens bröstarvingar, därvid beloppet skall fördelas mellan dem efter de grunder som gäller i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren. Fjärde stycket innehåller tolkningsregler för det fall make och barn insatts som förmånstagare.

I förevarande paragraf har föreskrivits att nämnda tolkningsregler i försäkringsavtalslagen skall på motsvarande sätt tillämpas beträffande tolkningen av bestämmelser om förmånstagares rätt enligt ett pensions-sparavtal.

Övriga bestämmelser om förmånstagarförordnande

4 kap. 11 §

Bestämmelsen svarar mot 109 § försäkringsavtalslagen och anger att en förmånstagare inte under spararens livstid får förfoga över sin rätt enligt pensionssparavtalet. Detta gäller oavsett att förordnandet gjorts oåterkalleligt.

4 kap. 12 §

I paragrafen har terminologiska justeringar skett med anledning av lagrådets yttrande.

Första stycket

Bestämmelsen ankyter till 11 § och anger ramarna för en förmånstagares förfoganden sedan förordnandet börjat tillämpas. Grundregeln är att förmånstagaren inträder i pensionsspararens rätt enligt pensionssparavtalet. Förmånstagaren får således göra omplaceringar och också byta pensionssparinstitut. Förmånstagaren får däremot inte ändra vad som bestämts i pensionssparavtalet om utbetalningarnas storlek eller utbetalningstiden eller själv förordna förmånstagare. Sådana förfaranden skulle om flera insatts som förmånstagare efter varandra kunna inkräkta på en senare förmånstagares rätt. Det skulle också kunna göra förvaltningen av sparmedlen komplicerad och svåröverskådlig, t.ex. om flera samtidiga förmånstagare var för sig ändrar utbetalningstiderna och sätter in egna förmånstagare. För att göra regleringen kongruent med vad *Lagrådet* förordat i fråga om makes rätt efter bodelning (jfr 16 §) har i paragrafen tagits in en föreskrift att förmånstagare inte heller får göra inbetalningar till pensionssparkontot.

Andra stycket

Bestämmelsen avser situationen att flera samtidigt inträder som förmånstagare. Det mest praktiska exemplet är kanske att förordnandet gjorts till förmån för pensionsspararens barn eller make/maka och barn. Som angetts i anslutning till 3 § gäller då inte samäganderättslagen. I förevarande stycke har i stället intagits bestämmelser som i materiellt avseende väsentligen motsvarar de grundläggande reglerna i den lagen.

Omplaceringar och byte av pensionssparinstitut fordrar således samtliga förmånstagares samtycke. Några undantagsregler motsvarande de i samäganderättslagen har med hänsyn till tillgångarnas art inte ansetts nödvändiga. Vid längre sjukdom eller frånvaro torde förmånstagaren i allmänhet företrädas god man enligt reglerna i föräldrabalken. Det föreligger inte heller några hinder mot att en förmånstagare enligt vanliga regler ger någon annan fullmakt att företräda honom.

Tredje stycket

Om förmånstagarna inte kan enas, kan några förvaltningsåtgärder inte vidtas. En sådan låsning är olämplig. I tredje stycket föreskrivs därför att en förmånstagare i sådant fall kan begära att pensionssparinstitutet skall upprätta ett konto för var och en av förmånstagarna och fördela tillgångarna mellan kontona. En sådan delning kan också föreskrivas av pensionsspararen i anslutning till förmånstagarförordnandet. Varje förmånstagare kan därefter själv besluta om tillgångarna på sitt konto inom ramen för reglerna i första stycket. Vid fördelningen skall förmånstagarna anses ha lika rätt till pensionssparmedlen om inte pensionsspararen fördelat andelarna på annat sätt i förordnandet.

4 kap. 13 §

I 111 § försäkringsavtalslagen anges att ett återkalleligt förordnande om förmånstagare förfaller, om försäkringstagaren överlåter den rätt försäkringsavtalet medför i förhållande till försäkringsgivaren. Samma verkan torde följa av bodelning och utmätning.

I överensstämmelse med det sagda föreskrivs i denna paragraf att ett förmånstagarförordnande upphör att gälla, om rätten enligt ett pensionsparavtal övergått på annan av annan orsak än pensionsspararens eller en tidigare förmånstagares död och om det är fråga om ett förordnande som kan återkallas. Som framgått av den allmänna motiveringen blir dock möjligheterna till övergång av sparmedlen till annan kraftigt begränsade. I paragrafen har skett en terminologisk justering med anledning av *Lagrådets* yttrande.

4 kap. 14 §

Första stycket

Här anges som huvudregel att pensionsparavtalet upphör att gälla om sedan pensionspararen avlidit också förmånstagaren avlider. Tillgodohavandet på pensionssparkontot faller då ut i förmånstagarens dödsbo. Härvid gäller reglerna i 2 §. Efter förslag av *Lagrådet* har för det fall att det finns flera samtidiga förmånstagare tillagts en bestämmelse som anger att regeln i första meningen då gäller till den del tillgångarna vid en fördelning enligt 12 § tredje stycket belöper på den avlidne.

Regeln stadgar undantag från huvudregeln i första stycket för det fall spararen i det ursprungliga förmånstagarförordnandet föreskrivit att detta skall övergå på annan om den förste förmånstagaren avlider. Även för förordnanden av detta slag gäller KL:s bestämmelser i fråga om kretsen av tillåtna förmånstagare.

4 kap. 15 §

I paragrafen upptas de bestämmelser som - i enlighet med vad som redovisats i den allmänna motiveringen - svarar mot de regler som fr.o.m. 1992 gäller i fråga om förverkande av eventuell rätt till försäkringsbelopp när någon orsakat en försäkringstagares eller en förmånstagares död genom vissa våldsbrott. I förhållande till den i lagrådsremissen föreslagna lydelsen har föremålet för förverkandet angetts som "gärningsmannens rätt enligt ett pensionssparavtal", eftersom bestämmelsen endast avser förmånstagarförvärv. Om förmånstagarförordnande saknas upphör pensionssparavtalet att gälla vid dödsfallet och tillgångarna faller då ut i dödsboet efter den avlidne. Därvid gäller i stället reglerna i 15 kap. ärvdabalken om förlust av rätten att ta arv eller testamente.

4 kap. 16 §

I paragrafen regleras fallet att rätten enligt ett pensionssparavtal vid bodelning helt eller delvis tillagts kontoinnehavarens make. Om rätten enligt pensionssparavtalet i sin helhet övergått till den andre maken övertar denne också pensionssparkontot. Har rätten enligt avtalet delats skall pensionssparinstituten upprätta ett pensionssparavtal även för den andre maken och fördela tillgångarna mellan kontona i enlighet med vad som bestämts vid bodelningen. Genom hänvisning till vad som gäller för förmånstagare enligt 12 § första stycket anges att den som genom bodelning förvärvat rätt enligt ett pensionssparavtal inte får göra egna inbetalningar till pensionssparkontot och inte heller ändra vad som bestämts om utbetalningarnas storlek eller utbetalningstiden eller själv förordna förmånstagare.

Paragrafen har utformats med ledning av vad *Lagrådet* förordat.

5 kap. Förhållandet till spararens borgenärer

5 kap. 1 §

Utgångspunkten är, som framgår av allmänmotiveringen, att rätten till medel enligt pensionssparavtal så långt möjligt likställs med annan egendom vad gäller möjligheten till utmätning för spararens skulder. Efter den princip som gäller enligt försäkringsavtalslagen (116 § första stycket) undantas genom bestämmelser i förevarande paragraf från utmätning fall, där sparandet sker över en längre spartid och har en viss jämnhet. Bestämmelsen har dock vad gäller bestämmandet av rekvisitet för jämna betalningar en annan utformning än motsvarigheten i försäk-

ringsavtalslagen. Utmätning får ske om spartiden enligt avtalet understiger tio år eller om pensionsspararen något år betalat in ett belopp som är mer än dubbelt så stort som genomsnittet av de årliga betalningar som skett under spartiden. Det sistnämnda innebär att utmätningsskyddet påverkas både av avbrott i sparandet och variationer i inbetalningarnas storlek. Bestämmelsen har kommenterats i allmänmotiveringen (avsnitt 3.9.4). Om det föreligger ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande och pensionsspararen således inte kan förfoga över rätten enligt pensionssparavtalet torde följa av allmänna principer att inte heller utmätning får ske.

5 kap. 2 §

Om en förmånstagarare har insatts ingår belopp som utbetalas efter spararens död inte i dennes kvarlåtenskap (4 kap. 6 §). I denna paragraf öppnas - som en motsvarighet till 116 § andra stycket försäkringsavtalslagen - möjlighet för den avlidnes borgenärer att ta i anspråk tillgångar på ett pensionssparkonto, om det är fråga om ett icke utmätningsskyddat sparande med ett återkalleligt förmånstagarförordnande.

5 kap. 3 §

Bestämmelserna i 117 § försäkringsavtalslagen om möjlighet under vissa förutsättningar till återvinning i konkurs m.m. har getts motsvarande tillämpning på sparande enligt denna lag.

5 kap. 4 §

I en ny paragraf har på *Lagrådets* inrådan tagits in uttryckliga bestämmelser om att full kontinuitet i exekutionshänseende skall gälla mellan nya och gamla konton vid byte av pensionssparinstitut. Detta innebär att den överföring till ett nytt pensionssparkonto som sker efter ett byte av pensionssparinstitut inte skall anses som en inbetalning i den mening som avses i detta kapitel och således inte påverka spararens skydd mot exekutiva åtgärder. På motsvarande sätt skall prövningen av om tillgångar på ett pensionssparkonto får tas i anspråk ske utifrån det ursprungliga pensionssparavtalet. Ett byte av pensionssparinstitut skall således inte heller i dessa avseenden påverka spararens skydd.

6 kap. Avveckling av pensionssparrörelse

Obligatorisk avveckling

6 kap. 1 §

Bestämmelsen innehåller en uttrycklig föreskrift att pensionssparrörelse skall upphöra i de fall som anges i paragrafen.

*Frivillig avveckling**6 kap. 2 §**Första stycket*

Pensionssparrörelse får i annat fall än som anges i 1 § avvecklas endast med Finansinspektionens tillstånd. Regeln betingas av hänsyn till kontoinnehavarna. Något rent förbud mot avveckling av pensionssparrörelsen på institutets initiativ bör emellertid inte uppställas. Ett sådant förbud skulle t.ex. kunna kringås genom ett avsiktligt framkallande av en återkallelse av tillståndet och därmed en avveckling. Detta framstår som olämpligt. Tillstånd får meddelas om avvecklingen bedöms kunna genomföras utan försämring av komntoinnehavarnas ställning eller om det finns särskilda skäl. Sådana skäl skulle t.ex. kunna vara att rörelsen drar oproportionerligt höga kostnader i förhållande till sin storlek eller att den övriga rörelsens inriktning skall ändras på sådant sätt att det inte skäligen kan begäras att pensionssparrörelsen skall fortsättas. Även andra skäl för tillstånd kan föreligga. Bestämmelsen har behandlats i allmänmotiveringen.

Andra stycket

För att Finansinspektionen skall kunna göra en bedömning av förutsättningarna för tillstånd till avvecklingen och av allmänna tillsynsskäl skall ansökan åtföljas av en plan för hur avvecklingen skall ske. Institutet skall även i övrigt lämna de upplysningar som inspektionen begär.

*Genomförande av avvecklingen**6 kap. 3 §*

Paragrafen reglerar det inledande skedet i en avveckling. Med hänsyn till den fria flyttningsrätt mellan olika institut som i övrigt gäller inom pensionssparandet bör kontoinnehavarna även i en avvecklingssituation beredas tillfälle att i första hand själva välja till vilket institut de vill flytta sina sparmedel. Det kan dock inte antas att alla berörda utnyttja sin flyttningsrätt och ett antal pensionssparavtal kommer då att kvarstå. I nästa paragraf föreskrivs för detta fall överlåtelse av det återstående beståndet. För att en sådan överlåtelse skall kunna genomföras på ett ordnat sätt krävs att beståndet av pensionssparavtal inte fortlöpande förändras. Av detta skäl har i förevarande paragraf föreskrivits att flyttning inte får ske efter utgången av en viss tidsfrist. Som angetts i anslutning till 3 kap. 9 § får avgift inte tas ut för flyttning av sparmedel enligt denna paragraf.

6 kap. 4 §

Bestämmelsen har i huvudsak oförändrad överförs från 14 kap. 26 § försäkringsrörelselagen. Reglerna gäller dock här oberoende av skälet för avvecklingen. Vidare saknas motsvarighet till det registreringsförfarande

som gäller enligt försäkringsrörelselagen. Sedan en överlåtelse skett gäller inte längre begränsningen i föregående paragraf, utan kontoinnehavaren kan härefter enligt de vanliga reglerna byta sparinstitut om han så önskar.

6 kap. 5 §

Bestämmelsen reglerar fallet att det efter de åtgärder som skall vidtas enligt 3 och 4 §§ ändå finns ett kvarstående bestånd av pensionssparavtal. Förebilden till bestämmelsen finns i 14 kap. 27 § försäkringsrörelselagen. Skillnaderna i utformningen betingas av pensionssparandets annorlunda konstruktion. Således föreskrivs att de återstående avtalen upphör att gälla efter utgången av den angivna fristen. Av bestämmelsen i 4 kap. 2 § framgår att kontoinnehavaren därefter fritt får förfoga över tillgångar som antecknats på pensionssparkontot. Enligt bestämmelsen i 32 § 1 mom. första stycket i kommunalskattelagen skall dock först en avskattning ske av värdet av tillgångarna på kontot. En erinran om detta har tagits in i 4 kap. 2 § andra stycket.

Övriga bestämmelser

6 kap. 6 §

Paragrafen innehåller förbud mot att träffa nya pensionssparavtal när en avveckling är inledd eller förestående. En liknande bestämmelse finns i 14 kap. 23 § försäkringsrörelselagen.

6 kap. 7 §

I paragrafen föreskrivs att pensionsutbetalningarna i angivet fall skall fortsätta i den mån det finns avskilda medel tillgängliga.

7 kap. Tillsyn m.m.

Tillsynens inriktning

7 kap. 1 §

I bestämmelsen ges en allmän anvisning om tillsynens inriktning. Innebörden i sundhetskravet har behandlats i anslutning till 1 kap. 3 §.

Övriga tillsynsfrågor

7 kap. 2 §

I paragrafen utnyttjas genom hänvisning till lagen om värdepappersrörelse den lagens generella regler om tillsyn över värdepappersinstitut och om överklagande av Finansinspektionens beslut i tillsynsfrågor. Vad som där anges gälla enligt den lagen skall i stället avse lagen om individuellt pensionssparande.

Enligt 1 kap. 5 § får tillstånd att bedriva pensionssparrörelse endast meddelas företag som har tillstånd att driva värdepappersrörelse. I konsekvens härmed skall om sådant tillstånd återkallas eller annars upphör att gälla detsamma gälla även tillståndet att bedriva pensionssparrörelse.

Avgifter till Finansinspektionen

7 kap. 4 §

Bestämmelsen, som betecknades 7 kap. 5 § i lagrådsremissens förslag, har hämtas från 11 kap. 9 § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet. Beträffande motiven för den föreslagna utformningen hänvisas till förarbetena till denna lag (prop. 1991/92:113 s. 138 - 140 och 209 - 210).

Ikraftträdandebestämmelser

I punkten 2 medges av praktiska skäl att tillståndsfrågor får prövas redan före ikraftträdandet.

9.2 Ärvdabalken

20 kap. 5 §

I paragrafens andra stycke har tillagts en föreskrift att bouppteckningen skall innehålla uppgift även om tillgångar på pensionssparkonto som till följd av att förmånstagare förordnats inte ingår i den dödes kvarlåtenskap. Därjämte har gjorts en språklig bearbetning.

9.3 Äktenskapsbalken

7 kap. 2 §

Första stycket

Förslaget bygger på paragrafens lydelse enligt lagen (1993:130) om ändring i äktenskapsbalken, vilken träder i kraft den 1 april 1993. Genom den lagen införs i äktenskapsbalken en bestämmelse om att egendom som har förvärvats genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring som har tecknats av någon annan än den andra maken skall vara mottagarens enskilda egendom om försäkringstagaren har föreskrivit det. Det nu föreslagna tillägget i punkten 5 syftar till att jämställa reglerna om förmånstagare i det individuella pensionssparandet med dem vid försäkring, såvitt angår möjligheten att i förordnandet ange att utfallande belopp skall vara mottagarens enskilda egendom.

*10 kap. 3 §**Tredje stycket*

I paragrafen har i ett nytt tredje stycke tagits in en bestämmelse om att pension som tillkommer någon av makarna enligt lagen om individuellt pensionssparande skall undantas från bodelning. Bestämmelsen har sin grund i att det inom det individuella pensionssparandet inte kan göras någon skillnad mellan ålders- och invalidpension resp. efterlevandepension. Innebörden av bestämmelsen blir att pension enligt ett pensions-sparavtal i bodelninghänseende kommer att jämföras med en på en försäkring grundad rätt till ålders- eller invalidpension. Den kommer således att undantas från bodelningen. Bestämmelsen har kommenterats i allmänmotiveringen.

Fjärde stycket

Stycket, som tidigare utgjorde paragrafens tredje stycke, kompletteras med en hänvisning till det nu tillagda tredje stycket. Härigenom kommer den i stycket intagna jämningsregeln att bli tillämplig även på det individuella pensionssparandet. Jämningsmöjligheten har kommenterats i allmänmotiveringen.

10 kap. 4 och 5 §§, 11 kap. 4 § och 13 kap. 4 §

Dessa ändringar i balken har karaktär av konsekvensändringar och syftar till att jämföra det individuella pensionssparandet med sparande i P-försäkring. Den föreslagna lydelsen av 13 kap. 4 § har justerats i enlighet med vad *Lagrådet* förordat.

9.4 Lagen (1983:980) om allemanssparande*1 §**Första stycket*

Lagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta även sparande i andelar i allemansfond enligt bestämmelserna i lagen om individuellt pensionssparande. Innebörden av detta är alltså att placeringar i det individuella pensionssparandet kan göras i allemansfonder. Däremot kan placering inte ske på allemanssparkonto. Om en placering har gjorts i andelar i allemansfond gäller inte de särskilda bestämmelserna om skattelättnader för allemanssparande. I stället sker beskattningen i form av avkastningsskatt enligt skattereglerna för det individuella pensionssparandet.

Andra stycket

Lagens första paragraf kompletteras med ett nytt andra stycke där sparande i allemansfond inom det individuella pensionssparandet undantas från vissa av lagens bestämmelser. Dessa avser bl.a. insättningsbegräns-

9.5 Lagen (1987:813) om homosexuella sambor

Regeln i punkt 6 om jämställande av homosexuella sambor med andra sambor när det gäller förmånstagare till P-försäkring har utvidgats med en motsvarande bestämmelse för utbetalningar från ett pensionssparkonto till en efterlevande.

9.6 Lagen (1989:1079) om livförsäkring med anknytning till värdepappersfonder

1 §

Det särskilda begreppet försäkringspremiefonder utmönstras. Försäkringspremierna skall fortsättningsvis i princip kunna placeras i alla fonder som omfattas av lagen (1990:1114) om värdepappersfonder.

3 §

Första stycket

För försäkringsbolaget skall alltjämt, om inte annat anges i denna lag, gälla vad som sägs i försäkringsrörelselagen. Eftersom det inte kommer att finnas någon särskild form av fonder för försäkringspremier erfordras ingen hänvisning till lagen (1990:1114) om värdepappersfonder. Denna lag blir i stället automatiskt tillämplig.

4 §

Första stycket

Begreppet försäkringspremiefond ersätts med värdepappersfond som en konsekvens av att det förstnämnda begreppet avskaffas.

Andra stycket

I ett nyttlagd andra stycke ges försäkringsbolag möjlighet att i sina villkor begränsa antalet fonder som står öppna för placeringar av försäkringspremier. Begränsningsmöjligheten föranleds av att försäkringsbolagen i annat fall skulle komma att åläggas en principiell skyldighet att placera medel i alla på marknaden befintliga fonder, vilket skulle medföra svårigheter och kostnader. I allmänmotiveringen (avsnitt 3.12) har angetts att denna möjlighet inte får användas för att inskränka försäkringstagarnas valfrihet i förhållande till vad som gäller i dag.

5 §

Paragrafen har ändrats som en konsekvens av att begreppet försäkringspremiefond försvinner.

Begreppet försäkringspremiefond som en lagteknisk definition tas bort. Försäkringsbolag skall emellertid även fortsättningsvis ha möjlighet att utan de begränsningar som anges i 7 kap. 17 a § försäkringsrörelselagen äga fondbolag som förvaltar försäkringspremier. Den tidigare hänvisningen till 7 kap 17 § måste av dessa skäl modifieras. Här anges därför att försäkringsbolag utan hinder av begränsningarna i 7 kap. 17 a § försäkringsrörelselagen skall kunna äga aktier i fondbolag som är inriktade på försäkringspremieförvaltning.

9.7 Lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

3 kap. 4 §

I paragrafen tas i ett nytt sista stycke in en erinran om att värdepappersinstitut även har möjlighet att bedriva pensionssparrörelse.

9.8 Kommunal skattelagen (1928:370)

32 § 1 mom.

Genom den föreslagna nya lydelsen av bestämmelsen i punkt 1 första stycket av anvisningarna till 31 § KL får utbetalningar från ett pensionsparkonto normalt karaktär av pension. Bestämmelsen i första stycket av detta moment under punkten b leder till att sådana utbetalningar kommer att beskattas som intäkt av tjänst.

Ett tillägg har gjorts i momentet genom en ny *punkt j* i första stycket och ett nytt *andra stycke*. Den nyinförda regeln tar sikte på fyra olika situationer. Det är *dels* det fallet att innehavaren av ett pensionsparkonto avlider utan att ett giltigt förmånstagarförordnande finns, *dels* det fallet att förmånstagare till utbetalningar från ett sådant konto avlidit utan att rätten till utbetalningarna från kontot skall övergå till ny förmånstagare, *dels* det fallet att pensionssparavtalet upphör att gälla i samband med avvecklingen av en pensionssparrörelse enligt 6 kap. 5 § lagen om individuellt pensionssparande och *dels* fall då tillgångar på kontot tas i anspråk på grund av utmätning, konkurs eller ackord. I de två första fallen skall den del av behållningen på kontot som efter dödsfallet ingår i pensionsspararens resp. förmånstagarens kvarlåtenskap utgöra inkomst och tas till beskattning som intäkt av tjänst. Värdepapper och kontanta medel som är hänförliga till kontot skall ingå i underlaget för avskattningen. Tillgångarna på kontot värderas till sina marknadsvärden.

Skatteplikten utlöses när rätten att förfoga över kontobehållningen inte längre bestäms av pensionssparavtalet. I de två först nämnda situationerna inträder skattskyldigheten således vid dödsfallet. Det blir då dödsboet efter pensionsspararen resp. förmånstagaren som blir skyldigt att redovisa kontobehållningen till beskattning i den deklaration som inges för dödsfallsåret. Kontobehållningen kommer i dessa fall att läggas samman med den avlidnes och dödsboets övriga förvärvsinkomster under det beskattningsåret. Dödsboet blir skyldigt att på vanligt sätt betala skatten.

Skattskyldighetens inträde i avskattningsfallen regleras särskilt i punkt 4 av anvisningarna till 41 § KL.

När pensionssparavtalet upphör att gälla för del av tillgångarna på kontot eller för hela behållningen utlöses avskattningen. Avskattningen omfattar de tillgångar som inte längre regleras av avtalet. Medlen som lämnar kontot beskattas efter avskattningen på vanligt sätt. Det betyder att ränta eller annan löpande avkastning som belöper på kontotillgångarna efter avskattningen beskattas som inkomst av kapital. Även reavinstbeskattningen vid avyttring av tillgångar hänförliga till kontot sker efter avskattningen under inkomst av kapital. De marknadsvärden som använts vid avskattningen utgör anskaffningsvärde för resp. värdepapper. Det nu sagda gäller oavsett om tillgångarna finns kvar i dödsboet eller har skiftats ut till dödsbodelägarna. Det bör understrykas att ett byte av kontoinnehavare eller pensionssparinstitut i sig inte utlöser avskattning på grund av den kontinuitetsprincip som gäller för avtalet. Principen innebär att det avtal som kommer att gälla efter bytet utgör en direkt fortsättning av det ursprungliga avtalet och således inte ett fristående avtal.

Om förmånstagare är insatt kommer denne att uppbära utbetalningarna från kontot efter pensionsspararens död och beskattning enligt punkten j blir inte aktuell annat än om förordnandet endast omfattar viss del av kontobehållningen. Detsamma gäller om en ny förmånstagare träder in i rätten till utbetalningarna vid en tidigare förmånstagers död. I dessa fall beskattas utfallande belopp i stället som pension enligt punkt b i momentets första stycke.

Bestämmelsen om avskattning vid en pensionssparrörelses avveckling tillämpas på motsvarande sätt. Skatteplikten utlöses när den skattskyldige får rätt att förfoga över sparmedlen vid pensionssparavtalets upphörande (jfr punkt 4 av anvisningarna till 41 § KL).

Avskattning skall också ske för de tillgångar på kontot som utmäts eller tas i anspråk genom konkurs eller ackord. I detta fall är den person som överlåter tillgångarna skattskyldig.

Vid avskattning beräknas skatt på behållningen efter avräkning för den avkastningsskatt som belöper på kontot. En särskild bestämmelse om jämkning av avkastningsskatten finns i 9 § lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. Behållningen skall självfallet också reduceras med de avgifter som sparinstitutet kan ha debiterat.

För avskattningsfallen har det införts en särskild bestämmelse i 3 § 2 mom. andra stycket 6 uppbördslagen (1953:272) om uttag av preliminär skatt.

Belopp som utgår till make eller bröstarvinge på grund av jämkning av förmånstagarförordnande beskattas som pension. Detsamma gäller återbetalning till make enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken. I dessa fall sker således inte någon beskattning enligt avskattningsbestämmelserna.

46 § 2 mom.

Allmänt avdrag får göras för inbetalning på pensionssparkonto. Avdragsrätten är principiellt uppbyggd på samma sätt som för en P-försäkring.

Detta framgår av tillägget 7) i första stycket. Hänvisningen till punkt 7 av anvisningarna motsvarar den hänvisning som för P-försäkringens del sker till anvisningspunkt 6.

Rätt till avdrag föreligger endast för inbetalningar som görs av pensionsspararen på eget konto. Det betyder att avdrag inte medges för inbetalning på makes eller annan persons pensionssparkonto. Avdrag medges inte för inbetalningar som dödsboet gör efter pensionsspararens död. Något hinder mot avdrag föreligger dock inte i det fallet att spararen själv har gjort inbetalningarna men avlidit före utgången av beskattningsåret. Bestämmelserna motsvarar även i dessa fall vad som gäller för P-försäkring. Det bör i detta sammanhang påpekas att inbetalningar inte får göras på konto som gått över till ny kontoinnehavare genom bodelning eller genom spararens dödsfall och förmånstagarförordnande.

I andra stycket anges att avdragsrätten kan vara begränsad för skattskyldig som under beskattningsåret varit skyldig att betala sjömansskatt. Även denna bestämmelse motsvarar vad som gäller på P-försäkringsområdet.

För näringsidkare skall avdrag för P-försäkring enligt huvudregeln göras i förvärvskälla inom inkomstslaget näringsverksamhet. En motsvarande bestämmelse införs nu i tredje stycket beträffande det individuella pensionssparandet.

53 § 4 mom.

En P-försäkring kan överlåtas från ena maken till den andra i samband med bodelning. I momentet slås fast att beskattningen av utfallande pensionsbelopp i sådana fall enligt huvudregeln skall ske hos överlåtaren även för tiden efter överlåtelsen. Om överlåtaren är berättigad till avdrag när han lämnar periodiskt understöd till förvärvaren sker beskattningen av pensionsutbetalningarna hos förvärvaren. Skattemyndigheten kan för vissa fall bevilja dispens som medför att beskattningen av utfallande belopp sker hos förvärvaren.

Genom ändringarna i momentet föreskrivs att motsvarande bestämmelser skall gälla för överlåtelse av pensionssparkonto i samband med bodelning. Regeln tar såvitt gäller det individuella pensionssparandet sikte på bodelning under äktenskapet eller med anledning av äktenskapskillnad. Regeln avser således inte fall av bodelning på grund av pensionsspararens eller förmånstagarens död. Om pensionsutbetalningar i ett sådant fall inte skall göras från kontot ingår sparmedlen i kvarlåtenskapen och pensionssparavtalet upphör då att gälla vid dödsfallet.

Anvisningar*till 20 §*

punkt 1

I anvisningspunkten anges att avdrag inte medges för den skattskyldiges levnadskostnader. Som ett undantag från avdragsförbudet gäller emellertid att avdrag får göras för avgift för P-försäkring.

Första stycket av anvisningspunkten har kompletterats med en bestämmelse som klargör att ett undantag från avdragsförbudet också skall gälla för inbetalning på pensionssparkonto.

till 23 §

punkt 21

Bestämmelsen i anvisningspunkten ger näringsidkare rätt att göra avdrag för avgift för P-försäkring i sin näringsverksamhet.

Kompletteringen avser att möjliggöra för näringsidkare att göra avdrag för inbetalningar på eget pensionssparkonto i förvärvskällan. I den mån ett sådant avdrag inte kan göras i förvärvskällan har näringsidkaren rätt att inom gällande avdragsram göra allmänt avdrag för inbetalningen.

Näringsidkaren kan själv bestämma hur avdraget skall fördelas mellan P-försäkring och individuellt pensionssparande genom sin fördelning av betalningen mellan de båda sparformerna.

till 31 §

punkt 1

Första stycket har utvidgats genom att till definitionen av vad som skall räknas som pension också har fogats utbetalning från pensionssparkonto. Detta får betydelse för beskattningen av de belopp som utbetalas från ett sådant konto (jfr kommentaren till 32 § 1 mom. KL).

Av definitionen följer bl.a. att förtida uttag enligt punkt 3 fjärde och femte styckena av anvisningarna till 31 § KL utgör pension.

Som pension räknas inte betalningar som faller ut i dödsbon. Detta gäller utbetalning såväl till pensionsspararens dödsbo som, i förekommande fall, till dödsboet efter förmånstagare. Sådana utbetalningar till ett dödsbo beskattas i stället enligt bestämmelsen i 32 § 1 mom. första stycket j KL. Det bör påpekas att en omföring av kontot till ett annat kontoslag än pensionssparkonto är att jämställa med utbetalning.

Som pension räknas också utbetalningar till den som fått rätten till pension genom bodelning. Dessutom anses utbetalningar till make eller bröstarvinge på grund av jämkning av förmånstagarförordnande som pension. Det gäller även återbetalning till make enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken.

I *tjugotredje stycket* har en ändring i en lagbeteckning beaktats.

Denna anvisningspunkt är ny och innehåller de kvalitativa reglerna för individuellt pensionssparande. Bestämmelserna motsvarar alltså de kvalitativa regler för P-försäkring som finns i punkt 1 av anvisningarna till samma paragraf.

I *första stycket* definieras termerna pensionssparavtal, pensionssparkonto, pensionssparare och kontoinnehavare genom en hänvisning till lagen om individuellt pensionssparande. När dessa termer sedan används i anvisningspunkten och på andra ställen i KL har de alltså en bestämd betydelse, vilket bl.a. innebär att andra avtal om sparande och pensionskonton av olika slag inte kan medföra de effekter som avses följa med det skattegynnade pensionssparandet.

En precisering av begreppet pensionssparkonto finns i *andra stycket*. För att ett sådant konto skall föreligga i KL:s mening måste pensionssparkontot föras av svenskt pensionssparinstitut eller av ett utländskt instituts filial i Sverige. På så sätt kan tillämpningen av regler om uppgiftsskyldighet m.m. säkerställas (jfr avsnitt 4.4).

Av 1 kap. 5 § lagen om individuellt pensionssparande framgår att endast värdepappersinstitut, dvs. banker och värdepappersbolag kan meddelas tillstånd att verka som pensionssparinstitut.

Tredje stycket anger vilka utbetalningar som får göras från ett pensionssparkonto utöver betalning av skatt och avgifter hänförliga till kontot och vederlag för förvärv av tillgångar till kontot. I stycket finns inledningsvis en huvudregel för utbetalningar följt av en undantagsregel för avskattningsfallen enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL samt belopp som utgår på grund av jämkning av förmånstagarförordnande och återbetalningar enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken.

Huvudregeln anger att utbetalningar kan ske i form av ålderspension och efterlevandepension. Invalid- eller sjukpension skall kunna utgå inom ramen för ålderspension. Det senare framgår av bestämmelserna i fjärde stycket.

Genom en undantagsbestämmelse finns möjlighet till utbetalningar från kontot i de fall en avskattning skall ske enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL. Att kontobehållningen efter pensionsspararens död under vissa förutsättningar skall betalas ut till dödsboet framgår redan av det förhållandet att sparavtalet i dessa fall upphört att gälla i och med dödsfallet. Utbetalning i dödsboet skall ske till den del pensionssparavtalet inte innefattar något giltigt förmånstagarförordnande. Motsvarande gäller i förekommande fall efter förmånstagares död. Själva utbetalningen föranleder ingen beskattning. Däremot sker en avskattning av skattekrediten vid dödsfallet. De skatteregler som då blir tillämpliga finns som nämnts i 32 § 1 mom. första stycket j KL.

Ytterligare undantag från huvudregeln finns för dels belopp som betalas ut på grund av jämkning av förmånstagarförordnande, dels återbetalningar enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken. I första fallet medges utbetalning från pensionssparinstitut till pensionsspararens make eller bröstarvinge. Det andra fallet avser utbetalning till pensionsspararens

make om denne vid bodelning inte kan få ut sin andel och behållningen på pensionssparkontot inräknats bland tillgångarna vid bodelningen. Bestämmelsen har sin motsvarighet bland de kvalitativa reglerna för P-försäkring i punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL.

Huvudregeln för ålderspension har tagits in i *fjärde stycket*. På samma sätt som gäller för P-försäkring får utbetalningar av sådan pension inte påbörjas förrän pensionsspararen har fyllt 55 år. I sparavtalet kan givetvis intas villkor att utbetalningarna skall påbörjas vid en senare tidpunkt.

Invalid- eller sjukpension skall kunna utgå inom ramen för ålderspension i de fall beslut meddelats om förtidspension enligt 7 kap. 1 § första stycket resp. 13 kap. 1 § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring. Endast ett beslut om sjukbidrag är således inte tillräckligt. Om starka skäl föreligger för utbetalning i andra fall då det föreligger en långt gående och bestående försämring av försörjningsmöjligheterna skall skattemyndigheten kunna meddela dispens för utbetalning. Dispensprövningen bör vara restriktiv. Dispensregeln finns i fjärde stycket och avser även andra fall då försörjningsförmåga saknas.

I *femte stycket* finns en bestämmelse som ger möjlighet att avsluta kontot genom ett uttag i förtid om kontobehållningen uppgår till högst ett basbelopp och nysparande inte skett de senaste 10 åren. Dessutom krävs för ett sådant avslutande av kontot i förtid att sparandet inte omfattas av ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande. Stycket innehåller även en dispensbestämmelse som ger skattemyndigheten möjlighet att medge att kontot avslutas med en utbetalning i förtid även när det brister i förutsättningarna för utbetalning enligt första meningen. Bestämmelsen avser förtida uttag såväl före som efter 55 år. Dispensregeln kräver synnerliga skäl och är avsedd att tillämpas när en utebliven utbetalning närmast framstår som stötande. Det är således inte tillräckligt för dispens att den skattskyldige hamnat i allvarliga ekonomiska svårigheter och förhållandena är ömmande. Dispensprövningen bör, mot bakgrund av att reglerna avser ett långsiktigt pensionssparande, vara starkt restriktiv.

I *sjätte stycket* har intagits en regel som, på samma sätt som gäller för försäkringssparandet, är avsedd att stärka det individuella sparandets pensionskaraktär. I bestämmelsen anges att ålderspension enligt huvudregeln måste utgå i minst fem år. I pensionssparavtalet skall alltså intas en klausul som uppfyller detta villkor och det åligger givetvis pensions-sparinstitutet att se till att regeln efterföljs.

Om spararen avlider skall ålderspensionen upphöra och efterlevandepension i stället betalas ut till förmånstagare eller kontobehållningen avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL.

I ett fall får den minsta utbetalningstiden sättas ned till tre år. Det krävs i detta fall att pensionen slutar utgå när pensionsspararen uppnår 65 års ålder. Treårsregeln är avsedd att stärka möjligheterna att ta ut pension före det att allmän folkpension eller tilläggspension börjar utgå. Bestämmelsens utformning gör att pensionen i detta fall senast kan börja utbetalas vid 62 års ålder.

Sjätte stycket innehåller därutöver ytterligare en regel avsedd att stärka pensionskaraktären på sparandet. Det är bestämmelsen att pensionsutbetalningarna under den första femårsperioden måste utgå med samma eller stigande belopp. Till bestämmelsen anknyter regeln i *trettonde stycket*, enligt vilken det vid tillämpningen av beloppsregeln skall bortses från sådana förändringar i beloppen som föranleds av kursutvecklingen på de värdepapper och fondandelar som kan vara knutna till ett pensionssparkonto.

Efterlevandepension definieras i *sjunde stycket* som en pension som efter pensionsspararens död utgår till vissa personer som förmånstagare. Den krets av personer som kan komma i fråga som förmånstagare har bestämts på samma sätt som gäller inom försäkringssparandet. Det är alltså fråga om pensionsspararens make, sambo eller barn. Även barn till make eller sambo som inte är gemensamt kan utses till förmånstagare. Som barn räknas även styvbarn och fosterbarn.

Åttonde stycket innehåller bestämmelser som för efterlevandepension i princip motsvarar dem som finns för ålderspension i sjätte stycket. I de delarna hänvisas till kommentaren till det stycket. Därutöver finns en särskild regel om upphörande av efterlevandepension före den generella femårsperiodens utgång. Sådan pension får upphöra när pensionsspararen avlidit inom fem år före det att hans ålderspension skulle ha upphört. I det fallet kan utbetalningarna av efterlevandepension alltså avslutas vid den tidpunkt då ålderspension till pensionsspararen skulle ha upphört.

I det *nionde stycket* har angetts vem som får sättas in som förmånstagare. Som tidigare nämnts består kretsen av make, sambo, barn och barn till make och sambo. Förmånstagarförordnande skall för att vara giltigt tas in i pensionssparavtalet. Det åligger självfallet pensionssparainstitutet att se till att den som angetts som förmånstagare tillhör den tillåtna kretsen. Ett förmånstagarförordnande som utpekar person utanför den tillåtna kretsen som förmånstagare är ogiltigt.

För P-försäkring gäller att avtalsvillkor som är avgörande för klassificeringen av en försäkring som P-försäkring skall tas in i försäkringsavtalet. En motsvarande regel har införts för det individuella pensionssparandet. Regeln, som har tagits in i *tionde stycket*, stadgar att villkoren enligt KL för ett pensionssparavtal och ett pensionssparkonto skall ingå som en del av pensionssparavtalet samt att detta inte får ändras på ett sådant sätt att avtalet inte längre uppfyller de krav som ställs i KL eller annan lag. Avtalet får inte vara oförenligt med lagreglerna på så sätt att utrymme inte finns för t.ex. rätt till förtida uttag vid beslut om förtidspension.

Utöver detta gäller enligt *tionde stycket* förbud mot pantsättning och belåning av ett pensionssparkonto. Dessa förbud är ovillkorliga.

Huvudregeln för ett pensionssparkonto är att det inte får överlåtas. Detta principiella överlåtelseförbud överensstämmer med ett motsvarande mot överlåtelse av P-försäkring. I vissa undantagssituationer tillåts dock överlåtelse av en sådan försäkring. I *elfte stycket* har en korresponderande regel införts vad gäller det individuella pensionssparandet.

Bestämmelsen i elfte stycket anger att rätt till behållning på pensionsparkonto får överlåtas vid vissa obeståndssituationer. Överlåtelse får ske på grund av utmätning samt vid ackord och konkurs. Dessutom får kontot helt eller delvis överlåtas vid bodelning av annan anledning än makes dödsfall. Om en förmånstagare har rätt till utbetalningar från kontot kan överlåtelse ske av behållning på pensionsparkonto till dennes borgenärer i motsvarande obeståndsfall. Även om kontot överläts under äktenskapet eller vid äktenskapsskillnad är överlåtaren normalt skattskyldig under sin livstid för utfallande pensionsbelopp (jfr 53 § 4 mom. KL). Med begreppet behållning avses även del av behållningen och således även viss tillgång. Överlåtelseförbudet enligt stycket hindrar självfallet inte omplaceringar inom kontot.

Som nämnts i tidigare sammanhang har pensionssparinstituten ett omfattande ansvar för att pensionssparandet sker enligt de olika lagbestämmelser som gäller på området. För att instituten skall kunna fullgöra sina åligganden är det nödvändigt att en förvärvare av en rätt till utbetalningar från pensionsparkonto underrättar instituten om överlåtelsen. Detsamma gäller den som tar behållning på kontot i anspråk genom utmätning e.d. Upplysningsplikten gäller även dödsbo som får förfoganderätten över kontobehållning vid pensionsspararens eller förmånstagares död. I *tolfte stycket* har tagits in en regel som anger att en sådan rättighetsöverlåtelse omedelbart skall meddelas till det pensionssparinstitut som har utfärdat kontot. Det är den nya rättighetsinnehavaren som skall fullgöra underrättelseskyldigheten.

Trettonde stycket behandlar beräkningen av utgående pensionsbelopp när sparandet omfattar värdepapper. Begreppet värdepappersfonder i stycket omfattar här, liksom på skatteområdet i övrigt, även allemansfonder.

Pensionsutbetalningar från konto med värdepapper kan med stöd av bestämmelsen i stycket komma att utgå med fallande belopp. Om kontot undergår en värdeminskning utöver vad som följer av pensionsutbetalningarna tillåts nämligen att ett lägre belopp utgår vid senare utbetalningar. En sådan sänkning av utbetalningarna får endast göras i den mån förändringen är direkt hänförlig till en värdeförändring på kontotillgångarna.

Den eller de utbetalningar som skall göras under ett visst år bestäms med ledning av värdet på kontot vid ingången av året. Ett exempel på metod för utbetalningar i dessa fall är betalningar med en viss kvotdel av kontotillgångarnas värde vid ingången av resp. utbetalningsår. Om utbetalningarna skall ske under fem år utgår en femtedel det första året. Nästa år, då det återstår fyra år av utbetalningarna, utgår en fjärdedel av värdet vid ingången av det året. När tre år återstår betalas en tredjedel ut och när två år återstår betalas hälften ut. Det sista året betalas resterande medel ut (efter avdrag för skatt och avgifter hänförliga till kontot).

Om värdet på tillgångarna skulle stiga kan en kvotberäkning leda till ett högre pensionsbelopp än det minsta tillåtna. Det finns inte något hinder mot utbetalning av ett sådant högre belopp.

Om ett sparkapital har fördelats av spararen på två eller alla tre sparformerna måste en beräkning av minimibeloppet göras med ledning av bestämmelserna för de olika sparformerna. Om en person t.ex. har sitt sparkapital fördelat på ett bankkonto och andelar i en värdepappersfond beräknas vid utbetalningstidens början ett sammanlagt pensionsbelopp på grundval av dels behållningen på kontot och dels värdet av fondandelarna. Bestämmelserna om minimibelopp för de olika sparformerna skall tillämpas på utbetalningarna även i ett sådant fall.

Vad som nu sagts om de utbetalda pensionsbeloppens storlek under den första femårsperioden betyder inte att själva utbetalningarna i förekommande fall också måste tas från båda eller alla tre sparformerna. Om spararen i det nyss nämnda exemplet önskar det bör det inte möta några hinder att pensionen t.ex. först utbetalas från bankkontot och därefter från andelarna i fonden. Givetvis gäller dock att de utbetalda beloppen minst skall motsvara summan av de beräknade delbeloppen från de båda sparformerna enligt femårsregeln.

Av avtalet mellan spararen och kontraktsinstitutet bör framgå hur pensionsutbetalningarna skall ske i ett enskilt fall.

I *fjortonde stycket* finns bestämmelser som reglerar rätten att överklaga skattemyndighetens beslut angående dispens enligt fjärde och femte styckena.

till 41 §

punkt 4

Ett tillägg har gjorts till anvisningspunkten där skattskyldighetens inträde vid avskattning enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL uttryckligen regleras. Skattskyldigheten inträder när pensionssparavtalet upphör att gälla för de tillgångar som skall avskattas. Vid samma tidpunkt upphör inskränkningarna i förfoganderätten. Skattskyldigheten inträder således vid pensionsspararens eller förmånstagarens död när behållningen genom dödsfallet ingår i kvarlåtenskapen efter den dode. I utmätnings-, konkurs- och ackordsfallen inträder skattskyldigheten vid den tvångsvisa överlåtelsen.

till 46 §

punkt 6

Anvisningspunkten reglerar avdragsrätten för P-försäkring. Genom hänvisningen från den nya punkten 7 av anvisningarna till samma paragraf kommer bestämmelserna om avdragsrätten att bli tillämpliga också på inbetalningar till pensionssparkonto.

I *andra stycket* anges att avdragsramen skall beräknas gemensamt för de båda sparformerna. Här anges också hur beräkningen av avdraget skall ske i olika fall. Regleringen innebär att de bestämmelser i frågan som för närvarande gäller på försäkringsområdet också skall tillämpas för inbetalningar på pensionssparkonto.

Fördelningen av avdraget mellan de två sparformerna regleras inte. Det betyder alltså att den skattskyldige fritt kan välja hur fördelningen skall ske inom den avdragsram som gäller för honom. Ett yrkande om avdrag enligt bägge sparformerna skall självfallet för varje sparform motsvaras av verkliga inbetalningar.

punkt 7

Anvisningspunkten är ny. Den reglerar rätten till avdrag för inbetalning på pensionssparkonto. Det anges särskilt att inbetalningen måste göras på eget konto för att avdragsrätt skall föreligga. Den som helt eller delvis har övertagit kontot genom bodelning eller förmånstagarförordnande saknar enligt lagen om individuellt pensionssparande rätt att göra inbetalningar på kontot. Någon avdragsrätt aktualiseras därför inte för en kontoinnehavare som inte fungerat som pensions sparare.

Regleringen i övrigt av avdragsrätten sker genom en hänvisning till de bestämmelser om avdragsrätt som finns för P-försäkring i punkt 6 av anvisningarna till samma paragraf. Hänvisningen medför att hela regelsystemet för avdrag för P-försäkringspremier blir tillämpligt. Det gäller således även dispensregeln för förhöjt avdrag vid avslutad näringsverksamhet. De särskilda bestämmelserna om avdragsbegränsning och tidsmässig förskjutning av avdrag som är intagna i fjärde och femte styckena i punkt 6 av anvisningarna till 46 § KL är också tillämpliga. Detsamma gäller för sjätte stycket.

I *första stycket* slås också fast att avdrag endast får göras av skattskyldig för inbetalning på eget pensionssparkonto. Om en skattskyldig gör insättningar på ett sådant konto tillhörigt annan person föreligger inte rätt till avdrag i något fall.

I anvisningspunktens *andra stycke* erinras också om att hänsyn vid avdragsberäkningen skall tas till avgift för P-försäkring. Innebörden av detta är att avdragsberäkningen är gemensam för de två sparformerna.

till 48 §

punkt 1

I anvisningspunkten regleras det särskilda grundavdraget för pensionärer. I *fjärde stycket* anges att det särskilda grundavdraget skall reduceras i vissa fall, dock inte när pension utgår på grund av P-försäkring. Bestämmelsen har kompletterats så att sådan reduktion inte heller skall ske om pension utbetalas från ett pensionssparkonto.

I kraftträdande

De nya bestämmelserna i KL föreslås träda i kraft den 1 januari 1994, vilket innebär att de skall tillämpas första gången vid 1995 års taxering.

2 § 3 mom.

I momentet finns bestämmelserna om koncernbidrag. Det tidigare förbudet för livförsäkringsföretag att ge och ta emot koncernbidrag har tagits bort. De vanliga livförsäkringsföretagen berörs inte av denna ändring eftersom de enligt förslaget inte beskattas enligt SIL. Däremot infogas fondförsäkringsbolagen i koncernbidragssystemet. De kommer alltså att kunna ge och ta emot koncernbidrag med skattemässig verkan. En tänkbar situation är att fondförsäkringsbolaget har ett fastighetsförvaltande dotterbolag och att koncernbidrag ges mellan dessa två bolag.

2 § 6 mom.

Ändringarna i momentet hänger samman med förslaget att livförsäkringsföretagen i princip skall beskattas enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. Den del av ett livförsäkringsföretags verksamhet som inte är hänförlig till förvaltning av kapital för försäkringstagarnas räkning kommer dock alltjämt att beskattas enligt SIL. Det är den verksamhet som sådana företag i undantagsfall driver för egen räkning, dvs den egna rörelsen. För närvarande innebär förslaget att beskattning enligt SIL endast kommer att ske av den egna rörelsen i fondförsäkringsbolag.

Understödsföreningar beskattas som livförsäkringsföretag för den del av verksamheten som avser livförsäkring. Även dessa föreningar kommer enligt förslaget att beskattas med en schabloniserad avkastningsskatt. Det *nuvarande tredje stycket* har därför utgått. Skulle en sådan förening bedriva även annan verksamhet än livförsäkringsrörelse kommer beskattningen i denna del att följa de vanliga bestämmelserna för näringsverksamhet i SIL och anslutande lagar. Detta gäller dock endast om verksamheten avser fastighetsförvaltning, jfr kommentaren till 7 § 10 mom.

I det föreslagna *nya tredje stycket* anges gränserna för beskattningen av livförsäkringsföretagen. Någon skattskyldighet enligt SIL finns inte för avkastningen på den fastighets- och kapitalförvaltning som dessa företag driver för försäkringstagarnas räkning. Det gäller såväl för livförsäkringsverksamheten som för den verksamhet som i övrigt avser personförsäkring.

Beskattningen för den egna rörelsens resultat är avsedd att följa de regler som gäller för andra företag som inkomstbeskattas enligt SIL. Denna del av verksamheten liknar i hög grad den verksamhet som drivs i många andra företag inom den finansiella sektorn. För dem gäller i princip de vanliga rörelsereglerna vid beräkningen av inkomsten av näringsverksamheten. Även för försäkringsföretagens egna rörelser föreslås vanliga bolagsregler gälla, dock med ett par särbestämmelser. Skattskyldighet föreligger inte för intäkter i form av influtna försäkringspremier. Å andra sidan får avdrag inte göras för utbetalda ersättningar o.d. Denna reglering motsvarar vad som för närvarande gäller för

livförsäkringsföretagen inom ramen för inkomstbeskattningen. Intäkter i den egna rörelsen blir däremot skattepliktiga. Det kan gälla avkastning på det egna kapitalet samt provisioner och avgifter som tas ut vid utförande av uppdrag åt utomstående. Avdrag får göras för andra kostnader än utbetalda ersättningar i den mån de är hänförliga till den inkomstskattepliktiga verksamheten. Den intäkt- och kostnadsfördelning som tillämpas för närvarande för att skilja ut den egna rörelsens resultat från resultatet i den verksamhet som drivs för försäkringstagarnas räkning torde kunna användas även framdeles. Av momentets sista stycke framgår att en sådan fördelning skall göras på ett skäligt sätt.

En erinran om att särskilda beskattningsregler för livförsäkringsföretag finns i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel har tagits in i momentets *fjärde stycke*.

I *åttonde stycket* har gjorts en redaktionell ändring till följd av att Försäkringsinspektionens uppgifter har övertagits av Finansinspektionen.

För skadeförsäkringsföretagens del skall beskattningen även fortsättningsvis ske enligt nuvarande regler. Ingen ändring föranleds alltså för deras del av de nu framlagda förslagen om schabloniserad avkastningsbeskattning och beskattningen av livbolagens egna rörelser. Gränsdragningen mellan skade- och livförsäkringsföretag skall också ske på samma sätt som tidigare.

3 § 1 mom.

I momentet anges vad som räknas till intäkt av kapital. I ett nytt *sista stycke* har undantag gjorts vid tillämpningen av momentet för tillgångar som är hänförliga till ett pensionssparkonto. Som intäkt av kapital räknas således till ingen del utdelning, reavinst eller annan avkastning av tillgångar som är investerade i det individuella pensionssparandet. Sådan inkomst har helt undantagits från inkomstbeskattning. Som anges i styckets sista mening sker beskattningen av pensionssparmedel i stället enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

Äganderätten till tillgångar hänförliga till ett pensionssparkonto ligger hos pensionsspararen. När det gäller enskilda värdepapper och fondandelar förvärvas dessa emellertid genom pensionssparinstitutets försorg. Genom denna ordning uppkommer inte någon svårighet att avgöra om den ifrågakvarande tillgången skall beskattas enligt de vanliga bestämmelserna för inkomst av kapital eller enligt avkastningsskattereglerna.

Fastställandet av vilka tillgångar som skall anses vara hänförliga till ett pensionssparkonto får betydelse främst när skatteunderlaget för avkastningsskatt skall fastställas och vid avskattningssituationer. Frågan är emellertid av betydelse även i detta sammanhang. Som ledning för bedömningen i frågan kan följande riktlinjer ges.

Vid inbetalning av kontanta medel bör dessa anses hänförliga till kontot i och med att inbetalningen registreras. Vid utbetalningar bör tidpunkten för medlens avförande från kontot användas som kriterium för om medlen i fråga skall anses hänförliga till kontot eller ej. Vid köp av värdepapper bör dessa anses hänförliga till kontot när betalning och

leverans skett. En motsvarande princip bör tillämpas vid avyttringar. Detta överensstämmer med numera vedertagen ordning på värdepappersområdet. Vid köp och försäljningar blir följderna att någon diskrepans inte uppkommer beträffande tillgångarnas totala värde. Har t.ex. värdepapper sålts och avförts från kontot utan att betalning ännu influtit skall en motsvarande fordran i stället anses hänförlig till kontot.

Efter avskattning av pensionssparmedel enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL skall tillgångar som varit hänförliga till ett pensionssparkonto inkomstbeskattas som tidigare. Det betyder alltså att beskattningen sker under inkomst av kapital. Denna ändring i beskattningen sker omedelbart efter avskattningen, vilket innebär att vanliga inkomstskatteregler kommer att gälla fr.o.m. dagen efter den dag då kontoinnehavaren eller förmåntagaren avled. I fråga om löpande kapitalavkastning blir därför sådan avkastning som är tillgänglig för lyftning efter dödsfallsdagen inkomstbeskattad, antingen hos dödsboet eller hos den person till vilken tillgången i fråga har skiftats ut: Ränta på inlåningskonto skall beräknas per avskattningsdagen och ingår således i den kontobehållning som avskattas. Den ränta som därefter kan vara hänförlig till inlåningsmedlen beskattas på vanligt sätt som inkomst av kapital.

En motsvarande ordning gäller för tillgångar som avyttras. Sker avyttringen efter dödsfallsdagen reavinstbeskattas den försålda tillgången under inkomst av kapital. Eftersom tillgången har avskattats hos dödsboet till sitt marknadsvärde följer av kontinuitetsprincipen inom reavinstbeskattningen att detta värde gäller som anskaffningsvärde vid en senare avyttring. Detta kommer att gälla också för upplupen ränta och utdelning som är hänförlig till värdepapperet. Löpande avkastning som blir tillgänglig för lyftning efter avskattningstillfället beskattas alltså som inkomst av kapital.

Om en pensionssparrörelse avvecklas gäller det nu sagda på motsvarande sätt från den dag då tillgångarna på kontot blev tillgängliga för den skattskyldige enligt 6 kap. 5 § lagen om individuellt pensionssparande.

3 § 2 mom.

Ändringen i bestämmelsen är en följd av att tillgångarna i det individuella pensionssparandet beskattas i särskild ordning. Den tillkommande bestämmelsen, som har införts i ett nytt *sista stycke*, motsvarar på avdragssidan regeln i 3 § 1 mom. sista stycket avseende skattefrihet för kapitalintäkter.

Avdrag får till ingen del göras för omkostnader och reaförluster på tillgångar som är hänförliga till ett pensionssparkonto. Detta gäller således även för sådana förvaltningskostnader som omnämns i momentets fjärde stycke.

Av tillägget till *sjätte stycket* framgår att en näringsidkare under vissa förutsättningar har rätt till avdrag från intäkt av kapital när han har upphört med sin näringsverksamhet och beviljats dispens av skattemyndigheten för avdrag för inbetalning i pensionssparandet utöver den ram som normalt gäller för sådant avdrag. I de fallen kan avdrag således

6 § 4 mom.

Bestämmelsen motsvarar den som finns i samma fråga i 53 § 4 mom. KL och har kommenterats under den paragrafen.

Utöver detta har en anpassning skett till de bestämmelser som numera i princip gäller generellt för dispenser i inkomstskattehänseende. Det innebär att en ansökan om dispens för överflyttning av skattskyldighet efter bodelning skall inges till skattemyndigheten, som beslutar i första instans. Skattemyndighetens beslut får överklagas hos Riksskatteverket, som är andra och sista instans.

7 § 4 mom.

Understödsföreningar har uteslutits från uppräknigen i *första stycket*. Beskattningen av sådana föreningar regleras enligt förslaget av bestämmelsen i 7 § 10 mom., se kommentaren till det momentet.

7 § 8 mom.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att livförsäkringsbolagen inte längre skall vara skattskyldiga för utdelning på näringsbetingade aktier.

7 § 10 mom.

I momentet regleras beskattningen av understödsföreningar. Denna bestämmelse, liksom ändringen av 7 § 4 mom. har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Understödföreningar beskattas idag endast för inkomst av livförsäkringsverksamhet och av fastighet. Som framgår av kommentaren till 2 § 6 mom. SIL föreslås att inkomstbeskattning inte längre skall ske för livförsäkringsverksamheten. Enligt förslaget beskattas föreningarna i stället med en schabloniserad avkastningsskatt för sådan verksamhet. Momentet har justerats med anledning av detta förslag. Bestämmelsen har utformats så att inkomstbeskattningen endast kommer att träffa inkomst av sådan fastighet som inte ingår i en förenings livförsäkringsverksamhet. Denna lösning överensstämmer i sak med vad som redan gäller för annan verksamhet i en understödsförening än sådan som avser livförsäkring.

10 a §

I paragrafen anges den skattesats som gäller för olika slag av företag. Bestämmelserna har justerats med anledning av den föreslagna förändringen av livförsäkringsföretagens beskattning. Någon särskild skattesats skall inte gälla för dessa företag vid beskattningen av den verksamhet som fortfarande föreslås ske enligt SIL. Den vanliga bolagsskattesatsen på för närvarande 30 % blir i stället tillämplig. Även understödsförening-

ar som bedriver inkomstskattepliktig fastighetsförvaltning kommer att beskattas för resultatet av denna med den vanliga bolagsskattesatsen på 30 %.

Ikraftträdande

Ändringarna i SIL föreslås träda i kraft den 1 januari 1994 och bli tillämpliga första gången vid 1995 års taxering. För företag med brutna räkenskapsår skall de nya bestämmelserna tillämpas för beskattningsår som påbörjas efter ikraftträdandet. Några särskilda övergångsbestämmelser i övrigt har inte ansetts påkallade eftersom förslagen är föranledda av tillkomsten av ett helt nytt pensionssparande.

9.10 Lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

12 §

I paragrafen har tillkommit ett nytt *sista stycke* med anledning av det individuella pensionssparandet.

Första meningen i nionde stycket avser att klargöra att en förmånstagare till utbetalningar från ett pensionssparkonto inte skall arvsbeskattas för utfallande belopp eller det kapitaliserade värdet av beloppen. Bestämmelsen gäller såväl för en ursprunglig förmånstagare som för den som trätt in i en avliden förmånstagares ställe. Bestämmelsen motsvarar den som enligt fjärde stycket första meningen i samma paragraf gäller för förmånstagare till P-försäkring.

Styckets *andra mening* behandlar de fall då medel finns på ett pensionssparkonto som efter ett dödsfall inte skall utbetalas som pension utan i stället skall ingå i den dödes kvarlåtenskap.

För det första avses det fallet att ett pensionssparavtal vid spararens död inte innehåller något giltigt förmånstagarförordnande. Det spelar ingen roll om spararen har avstått från att göra ett sådant förordnande eller om ett förordnande har förfallit, t.ex på grund av att den utsedde förmånstagaren har avlidit. Finns inget giltigt förordnande skall kontobehållningen ingå i kvarlåtenskapen efter pensionsspararen. En motsvarande situation föreligger i det fallet en förmånstagare, som inträtt i sin rätt, avlider utan att någon ny förmånstagare skall träda in i hans ställe. Den återstående delen av medlen på kontot skall då ingå i kvarlåtenskapen efter förmånstagaren.

Från behållningen skall i dessa fall dock avräknas inkomstskatt på grund av avskattningen enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL. Den inkomstskatt som skall avräknas bestäms schablonmässigt till halva behållningen. Hänsyn tas således till inkomstskatteskulden på så sätt att tillgångarna tas upp till halva värdet.

1 §

I 2 § första stycket 6 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel har tillagts att sådan skatt skall utgå på individuellt pensionssparande. Eftersom taxering och uppbörd av skatten i de fallen skall ske enligt bestämmelserna i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter har den nu aktuella paragrafen justerats med anledning av detta. Ändringen innebär ingen saklig förändring, dvs. uppbördslagen kommer även framdeles att vara tillämplig på avkastningsskatt i samma utsträckning som idag.

3 § 2 mom.

I *andra stycket* har lagts till en ny punkt, punkt 6, för att avskattningsbelopp enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL skall bli föremål för preliminärskatteuttag. Av de allmänna reglerna för sådant skatteuttag följer att avdrag för preliminärskatt skall göras endast i den utsträckning det finns kontanta medel på kontot. Preliminärskatten skall dock i förekommande fall beräknas även på den del av kontobehållningen som utgörs av värdepapper och fondandelar.

9.12 Lagen (1958:295) om sjömansskatt

12 § 1 mom.

I bestämmelsen anges vissa förhållanden som kan medföra jämkning av beskattningsbar inkomst. I ett tillägg till *första stycket c* föreslås att jämkning även skall kunna föranledas av att sjömannen har gjort inbetalning på ett pensionssparkonto.

9.13 Lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter

1 kap. 1 §

I *första stycket* har tillagts att lagen gäller för avkastningsskatt som skall tas ut på pensionssparande enligt lagen om individuellt pensionssparande.

2 kap. 3 §

I *första stycket* hänvisas till lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel, där det i 10 § tredje stycket sägs att redovisningsperiod för avkastningsskatt på individuellt pensionssparande är beskattningsåret för pensionsparinstitutet.

1, 2 och 4 §§

Ändringarna i dessa paragrafer är redaktionella och utgör följdändringar med anledning av att tidigare 13 och 14 §§ numera skall betecknas 12 respektive 13 § och att dessa två paragrafer endast skall tillämpas i fall då avräkning sker med stöd av 1 eller 11 §.

I 1 § tredje stycket har ytterligare en redaktionell ändring vidtagits i förtydligande syfte. Den hittillsvarande hänvisningen till att mottagen utdelning är "skattepliktig" som förekommer på två ställen framstår som mindre lyckad eftersom det är skattskyldigheten och inte skatteplikten för utdelningsinkomster som det i vissa fall medges undantag ifrån. Detta har därför klarlagts i lagtexten.

7 §

Ändringen i paragrafens tredje stycke är endast redaktionell och utgör en följdändring med anledning av att systematiken i 3 § lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel har ändrats.

14 §

I första stycket första meningen har lagts till att även skattskyldig enligt 2 § punkt 6 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, dvs. innehavare av pensionssparkonto, har rätt till avräkning av utländsk skatt från sådan avkastningsskatt. I andra meningen föreskrivs att det är utländsk skatt som erlagts under kalenderåret närmast före beskattningsåret som får avräknas. Skälen till detta är *dels* att avkastningsskatt beräknas med utgångspunkt i förhållandena vid beskattningsårets ingång då de utländska skatter som kommer att erläggas senare under beskattningsåret ännu inte är kända och *dels* att denna ordning framstår som rimlig eftersom den utländska avkastning som erhållits under året före beskattningsåret och som de utländska skatterna hänför sig till kommer att, efter avdrag för sådana skatter, ingå i kapitalunderlaget för beräkningen av avkastningsskattens storlek. I sista meningen har föreskrivits vilka typer av utländska skatter som är avräkningsbara mot avkastningsskatten. Dessa regler överensstämmer med vad som hittills gällt enligt 3 §.

Ändringen i andra stycket är endast redaktionell och utgör en följdändring med anledning av att tidigare 13 och 14 §§ numera skall betecknas 12 respektive 13 § och att dessa paragrafer endast skall tillämpas i fall då avräkning sker med stöd av 1 eller 11 §.

15 §

I denna paragraf föreskrivs hur det s.k. spärrbeloppet skall beräknas i de fall då skattskyldighet till avkastningsskatt på pensionsmedel föreligger. Utgångspunkten är att spärrbeloppet utgörs av den avkastningsskatt som hänför sig till avkastningen på de utländska tillgångar som ingår i

Eftersom utländska skatter på avkastningen, som normalt sett tas ut löpande på faktisk avkastning under året allteftersom tillgångarna genererar avkastning, skall avräknas från en svensk skatt som beräknas på en fiktiv avkastning baserad på tillgångarnas värde en viss given dag varje beskattningsår, erfordras vissa specifika regler för detta ändamål. Det har därför föreskrivits i tredje meningen i första stycket att avkastningsskatten före avräkning skall multipliceras med ett bråktal där täljaren består av ett belopp motsvarande värdet av de utländska tillgångarna och nämnaren består av ett belopp motsvarande värdet av i kapitalunderlaget ingående totala tillgångar, allt i förekommande fall beräknat före avdrag för finansiella skulder. Nämnaren kommer härigenom alltid att motsvara kapitalunderlaget före avdrag för de finansiella skulderna vid beskattningsårets ingång.

Beträffande täljaren har emellertid i sista meningen föreskrivits att såsom värdet av utländska tillgångar skall endast anses ett värde motsvarande det kapital som den skattskyldige under hela kalenderåret närmast före beskattningsåret har haft placerat i utländska tillgångar. I de fall då storleken av den skattskyldiges utländska tillgångar har ändrats under året kommer därför endast det lägsta värde som de utländska tillgångarna uppgått till under året att beaktas vid spärrbelopsberäkningen.

Det bör emellertid observeras att reglerna i denna paragraf, liksom reglerna i 16 och 17 §§, inte gäller för skattskyldig enligt 2 § punkt 5 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, dvs. för arbetsgivare som i sin balansräkning redovisar skuld under rubriken Avsatt till pensioner enligt 5 § lagen (1967:531) om trygghande av pensionsutfästelse m.m. Sådan skattskyldig behandlas i stället enligt de allmänna reglerna om avräkning av utländsk skatt i 1–13 §§ eftersom någon utländsk skatt i detta fall aldrig kan vara direkt hänförlig till underlaget för beräkningen av avkastningsskatt på pensionsmedel. Endast om sådan skattskyldig inte kan erhålla avräkning för utländska skatter, som enligt 5 respektive 6 § får avräknas, från den statliga inkomstskatten, den statliga fastighetsskatten och den kommunala inkomstskatten, kan avkastningsskatt på pensionsmedel komma att tas i anspråk för avräkning. Avkastningsskatten påverkar i dessa fall även spärrbeloppets storlek enligt reglerna i 7 § tredje stycket. Dessa regler är emellertid oförändrade.

16 §

I denna paragraf har samlats bestämmelserna om s.k. carry forward. Dessa överensstämmer med vad som hittills gällt enligt 11 §.

17 §

I denna paragraf har intagits motsvarande bestämmelse som återfinns i nya 13 § (tidigare 14 §). 13 § gäller för alla övriga skattskyldiga som har

rätt till avräkning av utländsk skatt. I 17 § framgår att, i fall av individuellt pensionssparande, det ankommer på pensionssparinstituet att förelbringa den utredning som behövs för prövning av fråga om avräkning av utländsk skatt.

9.15 Taxeringslagen (1990:324)

1 kap. 1 §

I 2 § första stycket lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel har i punkt 6 angetts att sådan skatt skall utgå på individuellt pensionssparande. Eftersom taxering och uppbörd av skatten i de fallen skall ske enligt bestämmelserna i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter har bestämmelsen i förevarande paragrafs *första stycke 6* justerats med anledning av detta. Ändringen innebär ingen saklig förändring, dvs. taxeringslagen kommer även framdeles att vara tillämplig på avkastningsskatt i samma omfattning som idag.

9.16 Lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter

2 kap. 11 §

I bestämmelsen har ett tillägg gjorts som innebär att uppgift om inbetalning på pensionssparkonto skall finnas i den förtryckta deklara-tionsblankett som skickas till dem som kan antas få lämna förenklad självdeklaration. Vad som avses med pensionssparkonto anges i 1 kap. 2 § lagen om individuellt pensionssparande med viss komplettering i punkt 3 andra stycket av anvisningarna till 31 § KL.

3 kap. 14 §

Paragrafen har kompletterats med ett nytt *andra stycke* för att ange att ett pensionssparinstitut skall lämna kontrolluppgift avseende pension som betalas ut från ett pensionssparkonto. Motsvarande kontrolluppgift skall lämnas för avskattningsbelopp enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL. Skyldigheten att lämna kontrolluppgift åligger pensionssparinstitut som avses i 1 kap. 2 § lagen om individuellt pensionssparande. Ett sådant institut skall ha Finansinspektionens tillstånd att driva pensionssparrörelse. Vilka institut som blir kontrolluppgiftsskyldiga kommer således att kunna bestämmas entydigt.

I paragrafens *tredje stycke* har som ett klarläggande lagts till en bestämmelse som, oavsett om en formlig utbetalning sker eller ej, likställer avskattningsbeloppet enligt 32 § 1 mom. första stycket j KL med ett utbetalt belopp. Genom tillägget klarläggs också att kontrolluppgift skall lämnas för överlåtaren av tillgångar på pensionssparkonto som tas i anspråk genom utmätning, konkurs eller ackord.

Ett pensionssparinstitut som är skyldigt att lämna kontrolluppgift enligt 3 kap. 14 § är även skyldigt att i uppgiften ange tidigare och nuvarande innehavare av ett pensionssparkonto. Under begreppet innehavare faller förmånstagare som efter spararens död inträtt i sin rätt och den som övertagit konto på grund av bodelning. Även i de fall då behållningen på pensionssparkontot faller ut i dödsbo när sparare eller förmånstagare dör skall uppgift lämnas om förfoganderättsövergången och om såväl mottagare av behållningen som tidigare kontoinnehavare. Sparinstitutet skall om möjligt uppge på vilket sätt rätten enligt pensionssparavtalet övergått. I punkt 3 tolfte stycket av anvisningarna till 31 § KL föreskrivs att en ny kontoinnehavare skall meddela sparinstitutet om överlåtelsen. I samband med ett sådant meddelande kan sparinstitutet få vetskap om karaktären av överlåtelsen. Denna vetskap kan givetvis även ha erhållits på annat sätt. I dessa fall är institutet således skyldigt att lämna ut uppgiften.

3 kap. 17 a §

I ett tillägg till paragrafen har angetts att pensionssparinstitutet skall lämna kontrolluppgift för pensionsspararen om belopp som har betalats in på pensionssparkonto.

3 kap. 23 §

Paragrafen reglerar undantagen från den kontrolluppgiftsskyldighet som finns för banker m.fl. beträffande räntor och fordringar enligt 3 kap. 22 §. Tillägget i *punkt 6* medför att kontrolluppgift inte heller behöver lämnas för ränta och fordran som är hänförlig till ett pensionssparkonto. Undantaget följer av att beskattningen av avkastning och tillgångar på ett sådant konto sker i särskild ordning enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

3 kap. 27 §

Sista stycket har kompletterats för att klargöra att uppgiftsskyldighet för kapitalinkomstbeskattningen inte föreligger beträffande sparmedel på pensionssparkonto och utdelning på sådana medel.

3 kap. 32 a §

I bestämmelsen har införts ett undantag från den nya kontrolluppgiftsskyldigheten för vinster resp. förluster på fondandelar. Undantaget gäller vinster och förluster på andelar i allemansfond tillhöriga ett pensionssparkonto eftersom sådan avkastning inte skall kapitalinkomstbeskattas.

1 §

Livförsäkringsföretag och understödsföreningar har uteslutits i uppräkningsdelen i *andra stycket*. Innebörden av detta är att hinder inte längre skall föreligga för sådana företag att göra avsättning till skatteutjämningsreserv. Livförsäkringsföretag beskattas enligt de nu framlagda förslagen för inkomst av näringsverksamhet endast beträffande den egna rörelsen och understödsföreningar endast för sådan fastighetsförvaltning som inte ingår i livförsäkringsverksamheten. Det blir alltså enbart i dessa verksamheter som survavsättningar kan komma ifråga. Underlaget för avsättning begränsas till de tillgångar och den utbetalda lön som är hänförlig till den inkomstbeskattade delen av verksamheten.

För tillämpningen av survlagen har några särregler inte ansetts behövliga för de nämnda företagen.

9.18 Lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel

2 §

I *första stycket* har en komplettering skett i vilken anges att även en innehavare av ett pensionssparkonto är skattskyldig till avkastningsskatt. Denna ändring har samband med den schabloniserade skatt som skall tas ut på avkastningen på allt pensionskapital. Den allmänna motiveringen för skattskyldigheten har redovisats i avsnitt 5.5 och 5.6.

Med kontoinnehavare avses den som har rätt att förfoga över kontot i enlighet med pensionssparavtalet, dvs. pensionsspararen eller person som genom förmånstagarförordnande eller bodelning förvärvat rätt enligt ett pensionssparavtal.

En innehavare av ett pensionssparkonto är inte skattskyldig för inkomst av kapital enligt SIL, se kommentaren till 3 § 1 och 2 mom. nämnda lag.

Som redovisats i avsnitt 5.6 är utomlands bosatta personer inte skattskyldiga till avkastningsskatt. Detta framgår av punkt 6 genom att där anges att endast i Sverige bosatta pensionssparare är skattskyldiga till avkastningsskatt. Bosättningsbegreppet har här samma innebörd som i inkomstskattelagstiftningen, jfr 12 §.

Genom en ändring av 2 § 6 mom. SIL definieras en understödsförening inte längre som ett livförsäkringsföretag. Avkastningsbeskattningen av sådana föreningar kommer därför i framtiden att ske med stöd av *första stycket punkt 3*. Samtliga understödsföreningar som bedriver livförsäkringsverksamhet omfattas av bestämmelsen. Vad som avses med en understödsförening framgår av 1 § lagen (1972:262) om understödsföreningar. Bestämmelsen om understödsföreningar har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I paragrafen anges hur skatteunderlaget bestäms för olika kategorier av skattskyldiga.

Huvudprincipen framgår av *första stycket*. Skatteunderlaget bestäms i två steg. Först bestäms ett kapitalunderlag som i princip består av värdet av den skattskyldiges tillgångar vid beskattningsårets ingång minskat med värdet av de skulder som föreligger vid samma tidpunkt. I det andra steget av beräkningen skall detta kapitalunderlag multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan för det kalenderår som närmast föregått beskattningsåret. Statslåneräntan bestäms av Riksgäldskontoret en gång i veckan och det är det genomsnittliga värdet av dessa olika räntetal som utgör den faktor med vilken kapitalunderlaget skall multipliceras. Samma genomsnittliga räntevärde skall användas oavsett om den skattskyldige har kalenderåret som räkenskapsår eller använder brutet räkenskapsår. För alla beskattningsår som påbörjas under ett visst kalenderår blir det således räntevärdet för det föregående kalenderåret som skall användas. Riksskatteverket bör årligen ange detta räntevärde till ledning för taxeringen.

Genom den nu redovisade beräkningen framkommer den schablonmässigt bestämda avkastningen. Ett något avvikande förfarande tillämpas dock för bestämning av skatteunderlag för arbetsgivare med kontoavsättningar och innehavare av pensionssparkonton, se kommentaren till femte och sjätte styckena.

I första stycket har också intagits en regel som innebär att skatteunderlaget skall avrundas till närmast lägre hundratal kronor. Ändringen av den nuvarande ordningen med avrundning till närmast lägre tusental kronor är föranledd av önskemålet att minimera skillnaden i faktiskt skatteuttag mellan sparande i P-försäkring och i det individuella pensionssparandet.

I *andra stycket* anges hur kapitalunderlaget skall beräknas för livförsäkringsföretag, understödsföreningar och pensionsstiftelser. Samtliga tillgångar som förvaltas för försäkrings- resp. pensionstagarnas räkning skall tas med vid värderingen. Detta innebär bl.a. att såväl omsättningstillgångar som anläggningstillgångar skall tas med av sådan skattskyldig som är bokföringsskyldig. Hur själva värderingen skall göras framgår av 5 - 8 §§.

Avdrag medges för finansiella skulder. Till sådana skulder hör t.ex. skulder i form av lån som har tagits upp mot säkerhet i egna fastigheter liksom redovisningstekniskt betingade periodiseringar av inkomster och utgifter. Avdragsrätt föreligger också för företagets avsättningar till pensioner för anställda och tidigare anställda. Det nu sagda innebär alltså att försäkringstekniska skulder och återbäringsmedel inte utgör avdragsgilla poster vid beräkningen av skatteunderlaget. Inte heller obeskattad reserv som kan förekomma är avdragsgill. Detsamma gäller för garantikapital eller eget kapital.

För utländska livförsäkringsföretag medräknas endast de tillgångar och skulder som är hänförliga till den i Sverige bedrivna livförsäkringsverksamheten.

Bestämmelsen i *tredje stycket* innebär att kapital hänförligt till AGB-försäkringar undantas från beskattning. Enligt gällande rätt beskattas inte avkastningen på det kapital som är hänförligt till sådana försäkringar. En motsvarande princip föreslås gälla även fortsättningsvis. I den mån tillgångar och skulder inte kan hänföras direkt till AGB-försäkringarna får en uppdelning göras av kapitalunderlaget som i princip motsvarar den som idag görs för att skilja ut den skattefria avkastningen från den skattepliktiga delen.

Fondförsäkringsbolagens beskattningssituation kompletteras genom bestämmelsen i *fjärde stycket*. Bestämmelsen är visserligen generellt avfattad men kan tills vidare endast bli tillämplig på fondförsäkringsföretag. De beskattas enligt förslaget med avkastningsskatt för den del av kapitalet som förvaltas för försäkringstagarnas räkning. Den egna rörelsen i ett sådant bolag beskattas enligt SIL, dvs. inom ramen för den vanliga inkomstbeskattningen för företag. Till den egna rörelsen hör bl.a. eget kapital och den del av eventuella konsolideringsfonder som kan anses belöpa på det egna kapitalet. Hit hör även provisioner och liknande intäkter som uppkommer vid utförande av externa tjänster.

Femte stycket avser arbetsgivare som tryggar pensioner genom avsättning till kontot Avsatt till pensioner i sin balansräkning. För dessa skattskyldiga har endast en förändring gjorts i förhållande till vad som redan gäller. Skatteunderlaget bestäms enligt förslaget genom att pensionsskuldens värde (kapitalunderlaget) skall multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan för kalenderåret närmast före ingången av beskattningsåret. I detta fall bestäms således skatteunderlaget på ett sätt som avviker från vad som gäller för livförsäkringsföretag, understödsföreningar och pensionsstiftelser. Skillnaden hänger samman med att en avgränsning av de tillgångar som kan anses motsvara pensionsskulden inte låter sig göras med tillräcklig precision.

I paragrafens *sjätte stycke* anges hur kapitalunderlaget bestäms för skattskyldiga som deltar i det individuella pensionssparandet. Samtliga tillgångar som är hänförliga till ett pensionssparkonto skall tas med vid beräkningen. I specialmotiveringen till 3 § 1 mom. SIL kommenteras vad som avses med att en tillgång är hänförlig till ett pensionssparkonto.

Som framgår av 5 § andra stycket skall tillgångarna i princip värderas till sina resp. marknadsvärden. Avräkning för skuld kan endast förekomma i ett fall. Det är om föregående års avkastningsskatt ännu inte har betalats, vilket är möjligt på grund av att pensionssparinstitutets beskattningsår är avgörande för tidpunkten för skatteinbetalning. Har det föregående årets avkastningsskatt ännu inte betalats när nästa års skatt skall fastställas får alltså det föregående årets skatt avräknas som en skuld. I övrigt kan ingen skuldavräkning ske eftersom skulder i princip inte kan vara knutna till ett pensionssparkonto. Inte heller i övrigt föreligger någon avdragsrätt för pensionsspararens skulder. Det gäller

även om denne har tagit upp ett lån för att kunna göra en inbetalning på pensionssparkontot.

Det på detta sätt framräknade värdet multipliceras sedan med den genomsnittliga statslåneräntan för det kalenderår som närmast föregått beskattningsåret. Den genomsnittliga statslåneräntan bestäms på samma sätt som angetts ovan i kommentaren till första stycket. Beskattningsåret bestäms genom hänvisningen i 12 §, vilket betyder att KL:s regler om beskattningsår blir tillämpliga. För den enskilde pensionsspararen innebär detta att kalenderåret blir beskattningsår. Det bör observeras att den administrativa hanteringen av skatten följer den ordning som gäller enligt lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter. Det innebär att det är pensionssparinstitutets beskattningsår som används i det sammanhanget, jfr 10 § tredje stycket.

4 §

Paragrafen reglerar några situationer som förekommer i samband med återförsäkring. Bestämmelserna utgör alltså preciseringar av vad som skall räknas in bland tillgångar och skulder vid bestämningen av kapitalunderlaget hos livförsäkringsföretagen. Avsikten är att de redovisningsmässigt betingade fordringar och skulder som har samband med återförsäkring inte skall påverka beräkningen av skatteunderlaget.

En fordran som återförsäkringstagaren har på återförsäkringsgivaren på grund av de försäkringar som denne har övertagit i form av återförsäkring tas enligt *första stycket* inte upp som tillgång. Ett undantag från detta gäller dock vid återförsäkring hos utländsk återförsäkringsgivare. I ett sådant fall räknas värdet av dennes ansvarighet som tillgång till den del ansvarsbeloppet överstiger reservdeposition som återförsäkringstagaren har ställt hos återförsäkringsgivaren.

Vid återförsäkring är det vanligt förekommande att återförsäkringsgivaren deponerar tillgångar hos återförsäkringstagaren motsvarande värdet av de försäkringstekniska skulderna hos denne. I *andra stycket* behandlas den nämnda situationen och där slås fast att en fordran på grund av sådan reservdeposition inte räknas som tillgång i detta sammanhang. På motsvarande sätt är skulden hänförlig till reservdepositionen inte avdragsgill för återförsäkringstagaren.

5 §

I paragrafen anges huvudprinciperna för värderingen av tillgångar och skulder.

I *första stycket* anges att tillgångar och skulder skall tas upp till bokfört värde om inte annat följer av de särskilda värderingsreglerna för fastigheter och värdepapper i 6 - 8 §§. För värderingen av skulder finns ingen ytterligare bestämmelse, bortsett från den särskilda regeln i 8 § för onoterade skulder. För skattskyldig som inte är bokföringskyldig blir det skuldens nominella värde som skall tas upp som avdragspost.

Skattskyldig som deltar i det individuella pensionssparandet skall enligt *andra stycket* ta upp tillgångarna till deras resp. marknadsvärden. Medel

som står inne på inlåningskonto skall tas upp till sitt nominella belopp inklusive den ränta som belöper på kontot per den 1 januari. Värdering av värdepapper och fondandelar sker enligt de principer som anges i 7 §, se kommentaren till den paragrafen.

6 §

I paragrafen anges att fastigheter skall tas upp till sina resp. marknadsvärden. Detta gäller oavsett om en fastighet anses utgöra omsättnings- eller anläggningstillgång.

Enligt Finansinspektionens föreskrifter skall livförsäkringsbolagen i sina årsredovisningar ange marknadsvärdet på sina fastigheter vid bokslutstillfället (FFFS 1992:30). I föreskrifterna anges hur denna marknadsvärdering skall göras. Föreskrifterna omfattar samtliga slag av fastigheter som ett livförsäkringsföretag kan inneha. För dessa företag finns således aktuella marknadsvärden på samtliga innehavda fastigheter. Dessa värden bör lämpligen användas vid beräkningen av kapitalunderlaget.

Indirekt ägda fastigheter värderas med stöd av 7 § sista stycket, se kommentaren till den paragrafen.

I 24 § lagen (1972:262) om understödsföreningar anges hur en understödsförening skall redovisa sina tillgångar. Fastigheter värderas med ledning av taxeringsvärde eller ett uppskattat värde. De större föreningarna värderar sitt fastighetsbestånd på grundval av en särskild värdering (uppskattat värde). Detta innebär att värderingen sker på i princip samma sätt som gäller för livförsäkringsbolagen. Även för dessa föreningar finns således ett beräknat marknadsvärde som kan användas vid fastställande av kapitalunderlaget.

För de mindre understödsföreningarna och pensionsstiftelserna finns inga bestämmelser som motsvarar de värderingsregler som redovisats ovan. Fastigheter som innehåses av de nu nämnda rättssubjekten kan därför behöva värderas på annat sätt. Om det finns en aktuell marknadsvärdering på en sådan fastighet bör denna användas. I övriga fall får fastighetsvärdena uppskattas från andra utgångspunkter, t. ex. med ledning av ett till 133 % uppräknat taxeringsvärde. I det sist nämnda fallet bör det för fastigheten vid ingången av beskattningsåret gällande taxeringsvärdet användas.

Bestämmelsen om fastighetsvärdering har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

7 §

Aktier och liknande värdepapper skall enligt huvudregeln i *första stycket* tas upp till sitt noterade värde. Normalt bör betalkursen på årets sista börsdag användas men om någon betalkurs inte har noterats bör i stället den sista köpkursen användas.

Onoterade aktier i aktiebolag som har något aktieslag noterat värderas enligt bestämmelserna i *andra stycket*. Sådana aktier tas upp till samma värde som gäller för noterade aktieslag i samma bolag. Finns flera

aktieslag noterade skall värderingen ske med ledning av det lägsta noterade värdet för dessa aktieslag.

Onoterade aktier kan finnas på ett pensionssparkonto om noteringen har upphört sedan pensionsspararen har gjort sin investering. Något förbud att behålla sådana onoterade aktier finns inte i det individuella pensionssparandet. Vid värderingen kan i vissa fall ledning fås av bestämmelsen i andra stycket. Finns inte något värde noterat för ett bolags aktier bör dessa värderas till det värde som kan påräknas vid en försäljning som sker under normala förhållanden.

I *tredje stycket* finns en regel som gör det möjligt att värdera ett noterat värdepapper till ett lägre belopp än det noterade värdet. Bestämmelsen är avsedd att utnyttjas endast i sällsynta undantagsfall.

Aktier i fastighetsbolag värderas enligt bestämmelsen i *sista stycket*. Där anges att värderingen skall ske med ledning av värdet på fastighetsbolagets innehav av fastigheter. En substansvärdering skall alltså göras. Bolagets fastigheter tas därvid upp till sina resp. marknadsvärden, varefter skulderna i bolaget avräknas. Fastighetsvärderingen bör ske på samma sätt som gäller för direkt ägda fastigheter, jfr kommentaren till 6 §. I förekommande fall fördelas substansvärdet på aktierna i fastighetsbolaget.

Termen fastighetsbolag har i lagtexten definierats som ett dotterbolag som har till ändamål att äga fastigheter och tomträtter, vilket motsvarar den definition som används i 7 kap. 9 § första stycket punkt 11 försäkringsrörelselagen för att ange de tillgångar som kan finnas i ett livförsäkringsbolag till täckande av de försäkringstekniska skulderna.

Vad som nu sagts om aktievärdering i fastighetsbolag gäller på motsvarande sätt för andelar i sådana bolag.

8 §

Paragrafen behandlar värdering av fordringar och skulder som inte är noterade. Som framgår av *första stycket* skall sådana fordringar tas upp till sitt anskaffningsvärde med tillägg för upplupen ränta. För fordringar som inte löper med någon formell ränta torde god redovisningssed innebära att värdestegringen fördelas över löptiden. Även om principen om god redovisningssed inte direkt kan tillämpas i detta fall bör värderingen ske på ett sätt som överensstämmer med denna princip. Det medför likformig behandling av upplupen ränta oavsett om den är hänförlig till en noterad eller en onoterad fordran. Ett onoterat värdepapper skall alltså under innehavstiden normalt sett värderas med stigande belopp för varje beskattningstillfälle. Det sagda gäller på motsvarande sätt för onoterade fordringar som löper med en inte marknadsmässig ränta. Samma princip tillämpas vid värderingen av de finansiella skulder som kan vara hänförliga till kategorin onoterade värdepapper.

I *andra stycket* ges regler för fordringar som inte kan väntas bli betalda med fullt belopp. En osäker fordran skall tas upp till det belopp som beräknas bli betalat av gäldenären. Om en fordran har blivit värdelös skall den inte medräknas som tillgång.

9 §

I paragrafen anges de skattesatser som skall tillämpas för olika fall.

Huvudregeln, som finns i *första stycket* anger att skatten utgår med 9 % av skatteunderlaget. Denna skattesats gäller för samtliga skattskyldiga, om inte något av undantagen i andra och tredje styckena är tillämpliga.

Den högre skattesatsen på 20 % gäller enligt *andra stycket* för livförsäkringsföretag för den del av verksamheten som inte avser P-försäkring. Det är alltså bl.a. kapital hänförligt till K-försäkring som beskattas med en skattesats på 20 % av skatteunderlaget. Även understödsföreningar kommer att beskattas med den högre skattesatsen på den del av kapitalet som inte är hänförligt till P-försäkring. För pensionsstiftelserna blir dock endast den lägre skattesatsen på 9 % tillämplig. Detsamma gäller för arbetsgivare som gjort avsättning till kontot Avsatt till pensioner.

I *tredje stycket* finns en särskild regel för det fall att ett beskattningsår är kortare eller längre än 12 månader. I de fallen sänks eller höjs skattesatsen i motsvarande mån. Ett till exempelvis 18 månader förlängt beskattningsår för alltså med sig att skattesatsen höjs till 13,5 resp. 30 %. Motsvarande gäller om en arbetsgivare avvecklar en pensionsskuld helt. Som exempel kan nämnas att en avveckling som sker efter sex månader av beskattningsåret medför en nedsättning av skattesatsen till 4,5 %. Avvecklas pensionsskulden endast delvis skall skattesatsen inte justeras.

Motsvarande justering skall göras om beskattningsåret avkortas i samband med att ett pensionssparavtal upphör att gälla, dvs. i en avskattningssituation. Observera att ett pensionssparavtal inte anses upphöra vid byte av pensionssparinstitut eller av kontoinnehavare.

10 §

Paragrafen behandlar taxering och uppbörd av avkastningsskatt. För livförsäkringsföretagen, understödsföreningarna och pensionsstiftelserna skall de redan tidigare gällande reglerna alltjämt äga tillämpning. Detta framgår av *första stycket*.

I de följande styckena finns bestämmelser om taxering och uppbörd av avkastningsskatt för pensionssparare.

Av *andra stycket* framgår att varje pensionssparare är skattskyldig, men att ansvaret för redovisning och betalning av skatten har lagts på pensionssparinstitutet. Enligt 3 kap. 1 § lagen om individuellt pensionsparande skall ett pensionssparavtal innehålla fullmakt för institutet att ta ut medel från pensionssparkontot för att betala skatten. Om en pensionsparare har avtal om sparande med flera olika pensionssparinstitut gäller det nu sagda givetvis för varje enskilt institut.

Lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter skall enligt *tredje stycket* tillämpas vid beskattningsförfarandet. Pensionssparinstitutet anses därvid som skattskyldiga. Det är alltså dessa institut som

skall sköta den praktiska hanteringen av avkastningsskatten i den skattskyldige pensionsspararens ställe. Det medför bl.a. att pensionssparinstituet får stå för eventuella dröjsmålsavgifter eller respiträntor eftersom pensionsspararen inte kan påverka skattebetalningar o.d. I stycket sägs slutligen att beskattningsåret skall utgöra redovisningsperiod, vilket innebär att skatten enligt lagen om punktskatter och prisregleringsavgifter skall redovisas senast den 25 i månaden efter utgången av pensionssparinstitutets beskattningsår (5 kap 1 § och 2 kap. 8 §). Om institutet har kalenderåret som beskattningsår betyder det att inbetalning av skatten skall ske senast den 25 januari året efter det år till vilket skatten är hänförlig.

Felaktiga beslut om avkastningsskatt kan gå ut över de skattskyldiga varför det i *fjärde stycket* särskilt sägs att även de får överklaga beskattningsbeslut.

Sista stycket reglerar den situation som uppstår om skatt återbetalas från skattemyndigheten. Sker en återbetalning på grund av att den inbetalade skatten överstiger vad som enligt beskattningsmyndighetens eller domstols beslut skall betalas, skall pensionssparinstituet överföra beloppet till pensionssparkontot. Detsamma gäller eventuell ränta på beloppet eftersom pengarna enligt fullmakt dras från den skattskyldiges pensionssparkonto. Slutligen regleras det fallet att det pensionssparkonto till vilket skatten är hänförlig har avslutats. Regleringen hänger samman med förbudet för pensionsspararen att förfoga över sina sparmedel i förtid. I första hand skall det återbetalade beloppet överföras till annat pensionssparkonto. I andra hand får utbetalning ske av medlen. Hur en sådan utbetalning skattemässigt skall klassificeras beror på det sätt på vilket kontot har avslutats. Har t.ex avslutandet skett genom pensionsutbetalningar skall även det återbetalade skattebeloppet anses utgöra pension.

11 §

Arbetsgivare som gör avsättning till kontot Avsatt till pensioner i balansräkningen får göra avdrag för avkastningsskatten vid inkomsttaxeringen. Avdragsrätten är en följd av att dubbelbeskattning annars skulle ske av avkastningen på pensionskapitalet.

Bestämmelsen om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen motsvarar vad som redan gäller enligt 6 §.

12 §

I paragrafen anges att beteckningar som används i avkastningsskattelagen har samma betydelse som i KL och SIL. Med hänsyn till det starka samband som finns mellan avkastningsskatt och annan inkomstskatt är det naturligt att samma begrepp används. Hänvisningen innebär bl.a. att beskattningsår enligt avkastningsskattelagen har samma betydelse som i KL och SIL och att bosättningsbegreppet skall bedömas enligt de lagarna.

Ändringarna i lagen träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering. För skattskyldiga med brutna räkenskapsår sker dock ett löpande ikraftträdande allteftersom nya beskattningsår påbörjas efter den 1 januari 1994.

I punkt 2 behandlas en särskild situation som rör återföring av obeskattade reserver. Dessa reserver fastställdes vid 1992 års taxering till statlig inkomstskatt och tas normalt fram till beskattning vid 1992 - 1995 års taxeringar. De nya reglerna för beskattning av livförsäkringsföretag medför att de inte längre kommer att beskattas i det vanliga inkomstskattesystemet. Det betyder i sin tur att den återföring av reserver som skulle ha skett vid 1995 års taxering inte kommer till stånd enligt de vanliga reglerna. I stället skall återföringen ske vid 1995 eller undantagsvis 1996 års taxering till avkastningsskatt. Det sker genom att det skatteunderlag som vid den aktuella taxeringen beräknas för kapital knutet till annan försäkring än P-försäkring skall ökas med det återstående uppskovsbeloppet. Detta blir således beskattat med skattesatsen 20 %.

9.19 Lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

5 §

Genom tillägget i *första stycket 6*, likställs utbetalning från pensionssparkonto med utbetalning på grund av en P-försäkring. En pensionsutbetalning från ett sådant konto torde normalt likställas med livränta i dubbelbeskattningsavtalens mening.

Vad som avses med pensionssparinstitut och pensionssparkonto anges i 1 kap. 2 § lagen om individuellt pensionssparande. Att ett sådant institut skall vara verksamt i Sverige framgår av punkt 3 andra stycket av anvisningarna till 31 § KL.

9.20 Lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader

2 §

Vid bestämmande av skatteunderlaget avräknas enligt *första stycket h* den del som kan anses ha träffats av avkastningsskatt enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. På grund av den förändrade tekniken för beräkning av avkastningsskatt har en justering skett av punkten h).

3 §

Bestämmelsen har utvidgats så att den skall omfatta även inbetalning på ett pensionssparkonto. En näringsidkare som medges avdrag för en sådan inbetalning skall alltså betala särskild löneskatt med 17,69 % beräknat på

det avdragsbelopp som har medgetts vid taxeringen. Skyldigheten att betala särskild löneskatt avser endast avdrag som medges i förvärvskälla inom inkomstslaget näringsverksamhet. Om en näringsidkare medges allmänt avdrag för en kontoinbetalning skall löneskatt givetvis inte utgå.

9.21 Lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

I en ny övergångsbestämmelse till lagen anges att tillgångar hänförliga till ett pensionssparkonto inte är skattepliktiga till förmögenhetsskatt. Regeln blir endast tillämplig vid 1995 års taxering eftersom taxering till förmögenhetsskatt därefter inte längre skall äga rum (jfr prop. 1992/93:50, bet. 1992/93:FiU1 och 1992/93:SkU18, SFS 1992:1489).

10 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om individuellt pensionssparande,
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i äktenskapsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande,
5. lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor,
6. lag om ändring i lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder,
7. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
8. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
9. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
10. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
11. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
12. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt,
13. lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter,
14. lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt,
15. lag om ändring i taxeringslagen (1990:324),
16. lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter,
17. lag om ändring i lagen (1990:654) om skatteutjämningsreserv,
18. lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel,
19. lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta,
20. lag om ändring i lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader,
21. lag om ändring i lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.

11 Beslut

Prop. 1992:93/187

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av förslagen i promemorian (Ds 1992:45) Individuellt pensionssparande

Prop. 1992/93:187
Bilaga 1

I denna promemoria lämnas förslag dels om ett individuellt pensionsparande utan försäkringsinslag, dels om en enhetlig schablonmässig metod för beskattningen av avkastningen på kapitalet i såväl det nya sparandet som för pensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar.

Individuellt pensionsparande

Det långsiktigt bunda sparandet som får ske enligt särskilda, gynnsamma skatteregler har hittills varit förbehållet det sparande som sker genom att pensionsförsäkringar tecknas i försäkringsbolag. Pensionsförsäkringar innehåller normalt såväl ett sparmoment som ett försäkringsmoment. I denna promemoria föreslås att sparande enligt motsvarande skatteregler skall kunna ske även helt utan försäkringsinslag, inom ramen för ett individuellt pensionsparande. Ett syfte med förslaget är att möjliggöra en enkel renodlad sparform för pensionen som bidrar till att bredda marknaden för sådant sparande och därmed skapa förutsättningar för att fler väljer att spara för sin pension. Ett annat syfte är att öka konkurrensen om sparandet för pensionen och därmed skapa förutsättningar för en mer kostnadseffektiv förvaltning av allmänhetens pensionsparande.

Förslaget har som utgångspunkt att de skatteregler som idag gäller för sparande i pensionsförsäkring också skall omfatta det nya individuella pensionsparandet. Skattereglerna innebär i huvudsak att avdrag för sparandet ges det år då sparandet sker med högst ett basbelopp (f.n. 33 700 kr) och att inkomstbeskattning sker först när pensionsbeloppen betalas ut. Vidare beskattas avkastningen av pensionsförsäkringskapital till en lägre skattesats, 10 %, än den som gäller generellt för kapitalinkomster. Nuvarande avdragsutrymme föreslås gälla gemensamt för pensionsförsäkring och det individuella pensionsparandet. Reglerna i övrigt för det individuella pensionsparandet har utformats i anknytning till dem som gäller för pensionsförsäkring. Det innebär bl.a. att utbetalningar av pension får ske tidigast då spararen uppnått en ålder av 55 år och att utbetalningarna normalt skall ske under minst 5 år.

I det individuella pensionsparandet föreslås sparandet kunna ske i följande sparformer:

- Andelar i värdepappersfonder
- Enskilda värdepapper
- Inlåning på konto

Spararen kan utnyttja de olika sparformerna på ett flexibelt sätt. Spararen får fritt välja sparform och får även omplacera medel under spartiden, såväl inom resp. sparform som mellan dem, allt inom ramen för de sparformer som spararens pensionssparinstitut väljer att erbjuda. Genom dessa regler skapas stor valfrihet för den enskilde spararen samtidigt som effektiviteten på kapitalmarknaden befrämjas eftersom sparandet inte låses in i snävt avgränsade sparformer.

Sparande i andelar i värdepappersfonder får ske i redan befintliga värdepappersfonder. Även allemansfonder och utländska värdepappersfonder får användas. Vid sparande i fondandelar får naturligtvis inte spararen sälja de andelar som anskaffats inom ramen för det individuella pensionssparandet och använda likviden i strid med bestämmelserna för detta sparande. Fondandelar som förvärvas inom det individuella pensionssparandet måste därför redovisas separat i varje fond.

Sparande i enskilda värdepapper får ske i värdepapper noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats. Därmed säkerställs att värdepapperen har en godtagbar likviditet och att rimliga krav på information om handeln med värdepapperen m.m. är tillgodosedda. Den enskilde spararen får med dessa begränsningar fritt välja sammansättningen av sitt sparande i enskilda värdepapper — något krav på riskspridning ställs inte upp. Spararen är ägare till de värdepapper som förvärvas inom det individuella pensionssparandet och kan därmed exempelvis utöva rösträtten för de aktier som anskaffas.

Sparande i inlåning på konto får ske endast på inlåningskonto i bank.

De civilrättsliga regler som idag gäller för pensionsförsäkring har i största möjliga utsträckning överförts till att gälla även för det individuella pensionssparandet. Det innebär bl.a. möjlighet att förordna om förmånstagare samt förbud mot överlåtelse, belåning och pantsättning.

För att delta i det individuella pensionssparandet ingår spararen ett pensionssparavtal med ett pensionssparinstitut som har tillstånd att driva pensionssparrörelse. Tillstånd ges av Finansinspektionen. Tillstånd kan ges till värdepappersinstitut, dvs. till banker och värdepappersbolag. Sparmedlen placeras i de sparformer institutet erbjuder efter spararens önskemål. För att tillförsäkra spararen så stor valfrihet som möjligt och stärka konkurrensen om sparandet har spararen rätt att flytta sitt sparande från ett pensionssparinstitut till ett annat, givetvis under förutsättning att ett pensionssparavtal upprättas med det pensionssparinstitut som pensionssparmedlen flyttas till.

Schablonmässig avkastningsskatt

I promemorian lämnas också förslag om att all avkastning på olika former av pensionskapital skall beskattas med samma metod. Det gäller såväl för pensionskapital i livförsäkringsföretagen och pensionsstiftelserna som i det individuella pensionssparandet.

Metoden innebär att en schablonmässig avkastning beräknas genom att pensionskapitalet vid årets utgång multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan under året. Den framräknade avkastningen beskattas sedan med en skattesats på 10 %. Den årliga skatten kommer på så sätt att uppgå till ca 1 % av pensionskapitalets värde. Det är något mindre än vad den nuvarande skatten på pensionskapitalet ger.

För livförsäkringsföretagens och pensionsstiftelsernas del innebär förslaget att nettovinstbeskattningen enligt dagens regler ersätts av en schabloniserad avkastningsskatt.

Att en ny beskattningsmetod nu föreslås beror på de problem som är förenade med de nuvarande sätten att beskatta pensionskapital. Vid införandet av det individuella pensionssparandet har det inte bedömts lämpligt att bygga ut det nuvarande systemet med ytterligare skatteregler.

Med den föreslagna metoden för avkastningsbeskattning uppnås förenklingar, ökad likformighet i beskattningen av olika pensioneringssätt och ett stabilare system på längre sikt. Alla skattemässigt betingade s.k. inlåsnings effekter bortfaller. Omplaceringar av kapitaltillgångar blir helt skattefria, vilket bör leda till en allmänt sett effektivare kapitalförvaltning.

För kapital placerat i kapitalförsäkring föreslås att beskattningen skall ske på ett motsvarande sätt hos livförsäkringsföretagen, men med en skattesats på 25 %.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över promemorian (Ds 1992:45) Individuellt pensionssparande

Prop. 1992/93:187
Bilaga 2

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Riksbanken, Riksskatteverket (RSV), Datainspektionen, Bokföringsnämnden, Riksförsäkringsverket (RFV), Riksgäldskontoret, Statskontoret, Finansinspektionen, Riksrevisionsverket (RRV), Statens löne- och pensionsverk (SPV), Konkurrensverket, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Stockholm, Aktiefremjandet, Centralorganisationen SACO/SR, Finansbolagens Förening, Fondbolagens Förening, Folksam, Företagens Uppgiftslämnardelegation (FUD), Försäkringsjuridiska föreningen, Försäkringstjänstemannaförbundet (FTF), Kooperationens pensionsanstalt (KP), Landsorganisationen i Sverige (LO), Obligationsfrämjandet, SEB-Försäkring, Stockholms fondbörs, Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Svenska Livförsäkringsbolags Aktuarienämnd, Svenska Livförsäkringsföreningars Riksförbund, Svenska Sparbanksföreningen, Sveriges Advokatsamfund, Sveriges Aktiesparares Riksförbund (SARF), Sveriges Industriförbund, Sveriges Försäkringsförbund och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Sveriges Föreningsbank har hänvisat till det yttrande som avgetts av Bankföreningen.

Yttranden har också inkommit från Företagsjuridik, Nord & Co AB och från Försäkringsbolaget Pensionsgaranti, ömsesidigt (FPG) samt Pensionsregistreringsinstitutet (PRI) gemensamt.

1 Förslag till

Lag om individuellt pensionssparande

Härigenom föreskrivs följande.

1 Kap. Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller sådant individuellt sparande för pension som sker enligt särskilt avtal med ett pensionssparinstitut enligt villkoren i denna lag.

Lagen gäller inte sparande som omfattas av försäkringsavtal.

Definitioner

2 § I denna lag betyder

1. *pensionssparavtal*: sådant avtal som anges i 1 §,
2. *pensionssparrörelse*: verksamhet som består i att erbjuda allmänheten pensionssparavtal,
3. *pensionssparinstitut*: företag som har fått tillstånd att driva pensionssparrörelse,
4. *pensionssparare*: en person som ingått pensionssparavtal,
5. *pensionssparkonto*: sådant konto som avses i 3 kap. 4 §,
6. *värdepappersinstitut*: vad som anges i 1 kap. 2 § 5 lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
7. *fondpapper*: vad som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument.

Sundhetskrav

3 § Pensionssparrörelse skall bedrivas så att allmänhetens förtroende för verksamheten upprätthålls och pensionssparmedlen inte otillbörligen riskeras samt i övrigt så att rörelsen kan anses sund.

Tillståndsplikt

4 § Pensionssparrörelse får bedrivas endast efter tillstånd av Finansinspektionen.

5 § Tillstånd att driva pensionssparrörelse får endast meddelas värdepappersinstitut.

Tillstånd får meddelas om

1. bolagsordningen, reglementet eller stadgarna inte strider mot denna lag eller någon annan författning,
2. den planerade verksamheten kan antas komma att uppfylla kraven på en sund pensionssparrörelse och
3. företaget uppfyller de villkor som i övrigt anges i denna lag.

6 § Till ansökan om tillstånd skall fogas en plan för den tilltänkta verksamheten. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vad en verksamhetsplan skall innehålla.

2 kap. Sparformer

Tillåtna sparformer

1 § Individuellt pensionssparande får ske i en eller flera av sparformerna

1. inlåningskonto hos bank,
2. andelar i värdepappersfond och allemansfond samt
3. andra fondpapper.

2 § Vid inlåning skall pensionssparmedlen för spararens räkning placeras som inlåning i svenskt eller utländskt bankföretag.

3 § Vid sparande i värdepappersfond och allemansfond skall pensionssparmedlen för spararens räkning placeras i sådan värdepappersfond som avses i lagen (1991:1114) om värdepappersfonder eller i allemansfond enligt lagen (1983:890) om allemanssparande. Pensionssparmedlen får även placeras i utländskt fondföretag som är underkastat lagstiftning eller annan offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersfonder här i landet.

4 § Vid sparande i andra fondpapper än andelar i värdepappersfond skall pensionssparmedlen för spararens räkning placeras i andra fondpapper som är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats eller som i utlandet är föremål för handel vid en reglerad marknad som är öppen för allmänheten.

3 kap. Pensionssparavtal

Pensionssparavtal

1 § Ett pensionssparavtal skall vara skriftligt. I avtalet skall anges spartiden, tidpunkten då utbetalningarna skall börja och det antal år utbetalningar skall ske. Avtalsvillkor som inte tagits in i avtalet är utan verkan mot pensionsspararen eller den som har förvärvat rätt enligt pensionssparavtalet.

2 § Ytterligare bestämmelser om villkor som skall tas in i ett pensionssparavtal finns i kommunalskattelagen (1928:370) och i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

Sparmedlens förvaltning

3 § Pensionssparinstitutet skall, inom ramen för bestämmelserna i 2 kap. om tillåtna sparformer, placera inbetalda sparmedel på det sätt pensions-

spararen från tid till annan bestämmer. Placeringarna får fördelas mellan sparformerna.

Om inte annat har avtalats skall pensionssparinstitutet dock samråda med spararen innan pensionssparmedel placeras på ett sådant sätt att det enligt institutets bedömning krävs försäljning av fondpapper eller andelar i allemansfond för att

1. utbetalningar enligt pensionssparavtalet skall kunna göras, eller
2. skatter och avgifter skall kunna tas ut från pensionssparkontot.

4 § Pensionssparinstitutet skall för varje pensionssparavtal föra ett pensionssparkonto. På kontot skall institutet fortlöpande anteckna

1. in- och utbetalningar,
2. köp och försäljningar av fondandelar och andra fondpapper,
3. räntor och utdelningar, samt
4. skatter och avgifter som dras från kontot.

Pensionssparkontot skall vid varje tid utvisa vilka tillgångar som förvaltas för pensionsspararens räkning.

5 § Tillgångar som inte placeras som inlåning i pensionssparinstitutet enligt 2 kap. 2 § skall hållas avskilda från institutets tillgångar.

6 § Fondpapper eller andelar i allemansfond får inte förvärvas eller avyttras till ett pris som avviker från det gällande marknadsvärdet.

7 § Pensionssparinstitutet får avyttra tillgångar på ett pensionssparkonto i den utsträckning det behövs

1. för att utbetalningar enligt pensionssparavtalet skall kunna göras,
2. för att skatter och avgifter skall kunna tas ut från pensionssparkontot, eller
3. enligt lag eller annan författning.

Institutet skall, om inte annat avtalats, samråda med pensionsspararen om vilka tillgångar som skall avyttras, om detta är möjligt. I annat fall får beslut om vad som skall avyttras fattas av pensionssparinstitutet utifrån vad som bedöms vara mest förmånligt för pensionsspararen.

Utbetalning och byte av pensionssparinstitut

8 § Pensionssparmedel får betalas ut endast enligt villkoren i pensionssparavtalet eller enligt föreskrifter i denna lag eller annan författning.

9 § Om pensionsspararen träffar pensionssparavtal med något annat pensionssparinstitut, får pensionssparkontot flyttas till detta institut. Det institut från vilket pensionssparkontot flyttas får då ta ut en avgift. Denna får dras från pensionssparkontot. Avgiften får inte överstiga institutets direkta kostnader för flyttningen.

Vid sådan flyttning som avses i 6 kap. 3 § får avgift inte tas ut.

Information

10 § Pensionssparinstitutet skall, om inte annat har avtalats, skriftligen underrätta pensionsspararen om omplaceringar av tillgångar som utförts enligt 3 § och om den kostnad som dragits från pensionssparkontot till följd av åtgärden.

11 § Pensionssparinstitutet skall årligen ge pensionsspararen en skriftlig redovisning av sparmedlens förvaltning. I redovisningen skall anges

1. pensionssparkontots ingående och utgående värde,
2. pensionssparmedlens placering,
3. köp, försäljningar och andra omplaceringar som skett,
4. belopp som har inbetalats eller utbetalats,
5. räntor och utdelningar, och
6. skatter och avgifter som dragits från kontot.

12 § Om fondpapper som antecknats på ett pensionssparkonto är registrerade i pensionssparinstitutets namn (förvaltarregistrerade) skall institutet, om inte annat har avtalats, se till att pensionsspararen ändå får del av den information som han annars skulle ha fått genom utgivaren av fondpapperen.

4 kap. Spararens förfoganden

Allmänna bestämmelser

1 § Överlåtelse eller annat förfogande över tillgångar som antecknats på ett pensionssparkonto eller över den rätt som följer av ett pensionsparavtal får inte ske på ett sätt som strider mot denna lag eller mot villkor som enligt kommunalskattelagen (1928:370) skall tas in i avtalet. Sådana förfoganden är ogiltiga.

Bestämmelsen i första stycket hindrar dock inte utmätning eller överlåtelse vid ackord eller konkurs om inte något annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

2 § Om pensionsparavtalet upphör att gälla, skall bestämmelserna i denna lag om begränsningar i rätten att förfoga över pensionssparmedel inte längre tillämpas.

I 32 § 1 mom. första stycket j kommunalskattelagen (1928:370) finns bestämmelser om att behållningen på pensionssparkontot i sådant fall skall anses utgöra intäkt av tjänst.

3 § Lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt skall inte tillämpas i fråga om tillgångar som antecknats på ett pensionssparkonto.

Förmånstagarförordnande

4 § En pensionssparare får förordna sådan närstående person som avses i punkt 3 sjunde stycket av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928:370) som förmånstagarare till rätten enligt pensionsparavtalet. Ett

sådant förmånstagarförordnande kan återkallas av pensionsspararen, om han inte gentemot förmånstagaren åtagit sig att inte återkalla det.

Förmånstagarförordnandet upphör att gälla, om förmånstagaren avlider före pensionsspararen.

5 § Ett förmånstagarförordnande och ett villkor enligt 7 kap 2 § 6 äktenskapsbalken om att belopp som betalas ut enligt ett pensionsparavtal skall vara förmånstagarens enskilda egendom liksom en återkallelse av ett sådant förordnande eller villkor skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas pensionssparinstitutet eller genom institutets försorg antingen tas in i pensionsparavtalet eller antecknas på detta.

Om pensionsspararen har förenat ett förmånstagarförordnande med ett villkor om att utbetalningar enligt ett pensionsparavtal skall vara mottagarens enskilda egendom, skall pensionssparinstitutet skriftligen underrätta förmånstagaren om villkoret när ett pensionsbelopp första gången betalas ut.

Verkan av förmånstagarförordnande

6 § Om förmånstagarare förordnats, ingår de medel som omfattas av förordnandet inte i pensionsspararens kvarlåtenskap. Om förmånstagarare inte förordnats upphör pensionsparavtalet att gälla vid pensionsspararens död.

Jämkning av förmånstagarförordnande

7 § Om en pensionssparare efterlämnar make eller bröstarvinge och en tillämpning av förmånstagarförordnandet skulle leda till ett resultat som är oskäligt mot någon av dem, kan förordnandet jämkas så att rätten till pensionsparmedlen helt eller delvis tillfaller maken eller bröstarvingen. Vid prövningen skall särskilt beaktas skälen för förordnandet samt förmånstagarens och makens eller bröstarvingens ekonomiska förhållanden.

8 § Om en pensionssparares dödsfall inträffar sedan det dömts till äktenskapsskillnad mellan pensionsspararen och dennes make eller sedan talan om äktenskapsskillnad väckts men innan bodelning förrättats gäller, i stället för vad som föreskrivs i 7 §, följande beträffande jämkning till förmån för pensionsspararens make. Om maken vid bodelningen inte kan få ut sin andel därför att rätten till pensionsparmedlen tillfaller någon annan som förmånstagarare, är denne skyldig att avstå vad som fattas.

9 § Den som vill begära jämkning enligt 7 eller 8 § skall väcka talan mot förmånstagaren inom ett år från det att bouppteckning efter pensionspararen avslutades eller dödsboanmälan gjordes. Väcks inte talan inom denna tid är rätten till jämkning förlorad.

10 § Vid tolkning av bestämmelserna om förmånstagares rätt enligt ett pensionssparavtal skall bestämmelserna i 105 § andra - fjärde styckena lagen (1927:77) om försäkringsavtal tillämpas. Med försäkringstagare skall då i stället avses pensionssparare.

Övriga bestämmelser om förmånstagarförordnande m.m.

11 § Under pensionsspararens livstid får förmånstagaren inte genom överlåtelse eller på annat sätt förfoga över den rätt som förordnandet medför.

12 § Vid pensionsspararens död övergår rättigheterna enligt pensionsparavtalet till förmånstagaren. Denne får dock inte ändra vad som bestämts i pensionsparavtalet om utbetalningarnas storlek och utbetalningstiden eller själv förordna förmånstagare.

Om flera samtidigt är förmånstagare får omplaceringar av sparmedel eller flyttning av pensionssparkontot ske endast med samtliga förmånstagares samtycke.

Om förmånstagarna inte kan enas om pensionssparmedlens förvaltning skall pensionssparinstitutet på begäran av någon av dem upprätta ett pensionssparkonto för varje förmånstagare och fördela pensionssparmedlen mellan kontona. Vid fördelningen skall förmånstagarna anses ha lika rätt till pensionssparmedlen om inte annat följer av pensionsspararens förordnande.

13 § Om den rätt som följer av ett pensionssparavtal övergått till någon annan av en annan orsak än pensionsspararens eller en tidigare förmånstagares död, upphör förmånstagarförordnandet att gälla, om det inte är ett förordnande som enligt 4 § inte får återkallas.

14 § Om förmånstagare avlider sedan förmånstagarförordnandet börjat tillämpas, upphör pensionsparavtalet att gälla.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om det i förordnandet föreskrivits att rätten till utbetalningar enligt pensionsparavtalet skall övergå till någon annan om förmånstagaren avlider.

15 § Om någon genom brott uppsåtligen har dödat pensionsspararen eller en förmånstagare, gäller bestämmelserna i 15 kap. ärvdabalken om förlust av rätt att ta arv eller testamente för gärningsmannens rätt till tillgångar som har antecknats på ett pensionssparkonto eller rätt till utbetalningar enligt ett pensionsparavtal.

Detta gäller även när någon annars har orsakat pensionsspararens eller en förmånstagares död genom en uppsåtlig gärning som innefattat våld på den dödades person och utgjort brott för vilket lindrigare straff än fängelse i ett år inte är föreskrivet. Lika med våld anses att försätta någon i vanmakt eller annat sådant tillstånd.

Vad som sägs i första och andra styckena om den som har begått ett brott gäller också var och en som har medverkat till brottet såsom sägs i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken.

16 § Om vid bodelning rätten enligt ett pensionssparavtal helt eller delvis har tillagts någon annan än pensionsspararen, får han inte utan samtycke av den som fått sådan rätt ändra vad som bestämts i pensionssparavtalet om utbetalningarnas storlek och utbetalningstiden. Om rätten enligt pensionssparavtalet har delats skall i fråga om pensionssparmedlens förvaltning bestämmelserna i 12 § andra och tredje styckena tillämpas.

5 kap. Förhållandet till spararens borgenärer

1 § Tillgångar på ett pensionssparkonto får utmätas för pensionsspararens skulder endast om spartiden enligt avtalet understiger tio år eller om spararen något år betalat in sparbelopp som är mer än dubbelt så stort som genomsnittet av de årliga inbetalningar som har skett under spartiden.

2 § Om tillgångarna på ett pensionssparkonto får utmätas och förmånstagare har insatts enligt förordnande som kan återkallas, har efter pensionsspararens död dennes borgenärer, i den utsträckning fordringarna inte kan betalas ur kvarlåtenskapen, samma rätt till tillgångarna som om de tillfallit förmånstagaren genom testamente.

3 § Om pensionsspararen försätts i konkurs efter ansökan som gjorts innan tio år förflutit från det att pensionssparavtalet ingicks eller har offentligt ackord fastställts inom samma tid skall bestämmelserna i 117 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal också tillämpas i fråga om möjligheten att av pensionssparinstitutet utkräva medel som pensionsspararen betalat enligt pensionssparavtalet. Vid tillämpningen skall paragrafens hänvisning till 116 och 102 §§ samma lag i stället gälla 1 § respektive 4 kap. 4 §.

6 kap. Avveckling av pensionssparrörelse

Obligatorisk avveckling

1 § Om ett pensionssparinstituts tillstånd att bedriva pensionssparrörelse återkallas eller annars upphör att gälla eller om institutet trätt i likvidation eller försätts i konkurs, skall pensionssparrörelsen avvecklas.

Frivillig avveckling

2 § Ett pensionssparinstitut får i annat fall än som sägs i 1 § avveckla sin pensionssparrörelse endast med tillstånd av Finansinspektionen. Sådant tillstånd får ges om avvecklingen bedöms kunna ske utan att pensionsspararnas ställning försämrans eller om det finns särskilda skäl.

Till ansökan om tillstånd skall fogas en plan för hur avvecklingen skall ske. Pensionssparinstitutet skall lämna Finansinspektionen de ytterligare

upplysningar om den planerade avvecklingen och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär.

Prop. 1992/93:187
Bilaga 3

Genomförande av avvecklingen

3 § Vid avveckling av en pensionssparrörelse skall pensionsspararna och de som förvärvat rätt på grund av ett pensionssparavtal underrättas om avvecklingen samt uppmanas att med tillämpning av 3 kap. 9 § inom en viss tid, lägst två månader, flytta pensionssparkontots tillgångar till ett annat pensionssparinstitut. Underrättelse skall ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar och i övrigt på ett ändamålsenligt sätt. Efter utgången av den tid som angetts får flyttning inte ske. En upplysning om detta skall tas in i underrättelsen.

4 § Efter utgången av den enligt 3 § bestämda tiden skall ett återstående bestånd av pensionssparavtal om möjligt överlåtas till ett eller flera andra pensionssparinstitut. Ett avtal om överlåtelse skall godkännas av Finansinspektionen för att bli giltigt.

Om inspektionen anser att ett avtal skall godkännas, skall inspektionen i Post- och Inrikes Tidningar och i övrigt på ett ändamålsenligt sätt kungöra avtalets innehåll. Kungörelsen skall innehålla föreläggande för pensionsspararna att inom en bestämd tid, minst en månad efter kungörelsens utfärdande, anmäla till inspektionen om de har något att invända mot avtalet. Även annan som förvärvat rätt på grund av ett pensionssparavtal skall få möjlighet att framföra invändningar.

Godkänner inspektionen ett avtal om överlåtelse, övergår ansvaret för pensionssparavtalen på det övertagande pensionssparinstitutet. Detta institut skall underrätta pensionsspararna och dem som förvärvat rätt på grund av ett pensionssparavtal om överlåtelsen och de eventuella ändringar i villkoren som överlåtelsen medför. Finansinspektionen bestämmer på vilket sätt underrättelsen skall ske.

5 § Pensionssparavtal som inte överlåtit inom sex månader från utgången av den enligt 3 § bestämda tiden, upphör att gälla.

Övriga bestämmelser

6 § Om en pensionssparrörelse enligt vad som sägs i 1 § skall avvecklas eller om ansökan om tillstånd enligt 2 § getts in, får nya pensionssparavtal inte ingås.

7 § Pensionsbelopp som förfaller till betalning efter det att ett pensionssparinstitut trätt i likvidation eller försatts i konkurs skall betalas ut i den utsträckning tillgångar som avskilts för pensionsspararens räkning räcker för betalningarna.

7 kap. Tillsyn m.m.

Tillsynens inriktning

1 § Pensionssparinstitut står under tillsyn av Finansinspektionen. Vid sin tillsyn skall inspektionen se till att en sund pensionssparrörelse främjas.

Övriga tillsynsfrågor m.m.

2 § Bestämmelserna i 6 kap. 2, 7, 9, 10 och 12 §§ samt i 7 kap. 1 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse skall tillämpas även ifråga om pensionssparrörelse. Hänvisningarna till lagen om värdepappersrörelse skall därvid i stället gälla denna lag.

3 § Återkallas eller upphör ett pensionssparinstituts tillstånd att bedriva värdepappersrörelse upphör också tillståndet att bedriva pensionsparrörelse att gälla.

Skadestånd

4 § Om en pensionssparare orsakats skada genom att pensionssparinstituttet brutit mot denna lag eller föreskrift som meddelats med stöd av lagen skall instituttet ersätta skadan.

Avgifter till Finansinspektionen

5 § Den som ansöker om tillstånd enligt denna lag skall betala avgift för prövningen enligt de närmare föreskrifter regeringen meddelar. Om Finansinspektionen för bedömning av en viss fråga i prövningen behöver anlita någon med särskild fackkunskap, skall kostnaden för detta betalas av sökanden.

Pensionssparinstitut skall med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet enligt de närmare föreskrifter regeringen meddelar.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.
  2. Frågor om tillstånd enligt denna lag får prövas före ikraftträdandet. Ett beslut i en sådan fråga skall gälla tidigast från ikraftträdandet.

Lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 2 §, 10 kap. 3-5 §§, 11 kap. 4 § och 13 kap. 4 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagrådsremiss om enskild egendom genom förmånstagarförordnande

Föreslagen lydelse

7 kap.

2 §

Enskild egendom är

1. egendom som till följd av äktenskapsförord är enskild,
2. egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
3. egendom som en make har erhållit genom testamente med det villkoret att den skall vara mottagarens enskilda,
4. egendom som en make har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda,
5. egendom som en make erhållit genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller sjukförsäkring som tecknats av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
5. egendom som en make erhållit genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring, sjukförsäkring eller *vid pensionssparande enligt lagen (1992:000) om individuellt pensionssparande* som tecknats av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
6. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1-5, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

Avkastning av enskild egendom är giftorättsgods, om inte annat har föreskrivits genom en sådan rättshandling som avses i första stycket.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

3¹

Rättigheter som inte kan överlåtas eller som i annat fall är av personlig art skall inte ingå i bodelning om det skulle strida mot vad som gäller för rättigheten.

¹Senaste lydelse 1989:925.

Även om det inte följer av första stycket, skall rätt till pension på grund av en försäkring som någon av makarna äger inte ingå i bodelning, om utfallande belopp skall beskattas som inkomst och försäkringen gäller rätt till

1. ålderspension eller invalidpension, eller
2. efterlevandepension i fall då rätt till utbetalning av pensionen föreligger vid bodelningen.

Rätt till pension som tillkommer någon av makarna på grund av pensionssparavtal enligt lagen (1992:000) om individuellt pensionssparande skall inte ingå i bodelning.

Rätt till pension som avses i andra stycket skall dock helt eller delvis ingå i bodelning, om det med hänsyn till äktenskapets längd, makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt skulle vara oskäligt att undanta pensionsrätten från bodelning.

Rätt till pension som avses i andra och tredje styckena skall dock helt eller delvis ingå i bodelning, om det med hänsyn till äktenskapets längd, makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt skulle vara oskäligt att undanta pensionsrätten från bodelning.

4 §

Egendom som har gjorts till enskild genom äktenskapsförord, liksom vad som har trätt i stället för sådan egendom samt avkastning av denna som är enskild egendom, skall ingå i bodelning om makarna kommer överens om det vid bodelningen. Detsamma gäller sådan rätt till pension på grund av försäkring som avses i 3 § andra stycket.

Egendom som har gjorts till enskild genom äktenskapsförord, liksom vad som har trätt i stället för sådan egendom samt avkastning av denna som är enskild egendom, skall ingå i bodelning om makarna kommer överens om det vid bodelningen. Detsamma gäller sådan rätt till pension på grund av försäkring eller pensionssparavtal som avses i 3 § andra och tredje styckena.

Har makarna kommit överens om att enskild egendom skall ingå i bodelningen, skall sådan egendom vid bodelningen anses utgöra giftorättsgods.

5 §

Om försäkring eller försäkringsbelopp som vid försäkringstagarens död tillfaller en förmånstagare finns bestämmelser i lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

Om förmånstagares rätt enligt pensionssparavtal finns bestämmelser i lagen (1992:000) om individuellt pensionssparande.

11 kap.

4 §²

Har den ena maken utan den andra makens samtycke inom tre år innan talan om äktenskapsskillnad väcktes i inte obetydlig omfattning genom gåva minskat sitt giftorättsgods eller använt sitt giftorättsgods till att öka värdet av sin enskilda egendom, skall den andra makens andel vid bodelning med anledning av äktenskapsskillnad beräknas som om gåvans värde eller värdet av det använda giftorättsgodset alltjämt hade ingått i den förstnämnda makens giftorättsgods. Dennes del i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i motsvarande mån.

Vad som sägs i första stycket om enskild egendom skall även gälla sådana rättigheter som enligt 10 kap. 3 § inte skall ingå i bodelning. Därvid skall med ökning av värdet av en sådan rättighet jämsställas förvärv av rättigheten. Vidare skall, om en makes användning av sitt giftorättsgods har medfört att värdet av egen pensionsförsäkring ökat eller att maken förvärvat förmån på grund av sådan försäkring, bestämmelserna i första stycket tillämpas även om den andra maken har samtyckt till åtgärden.

Vad som sägs i första stycket om enskild egendom skall även gälla sådana rättigheter som enligt 10 kap. 3 § inte skall ingå i bodelning. Därvid skall med ökning av värdet av en sådan rättighet jämsställas förvärv av rättigheten. Vidare skall, om en makes användning av sitt giftorättsgods har medfört att värdet av egen pensionsförsäkring *eller eget pensionsparkonto* ökat eller att maken förvärvat förmån på grund av sådan försäkring *eller på grund av pensions-sparavtal*, bestämmelserna i första stycket tillämpas även om den andra maken har samtyckt till åtgärden.

13 kap.

4 §

Har en makes andel enligt 11 kap. 4 § andra stycket beräknats som om värde av en pensionsförsäkring hade ingått bland tillgångarna och kan maken vid bodelningen inte få ut sin andel är försäkringsgivaren skyldig

²Senaste lydelse 1989:925.

att av försäkringstagarens tillgodohavande betala tillbaka vad som fattas. Återbetalningen får göras direkt till försäkringstagarens make.

Bestämmelserna i första stycket skall tillämpas på motsvarande sätt i fråga om värde av pensionssparkonto. Vad som sägs om försäkringsgivare och försäkringstagare skall därvid i stället gälla pensionssparinstitut och pensions-sparare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

3 Förslag till

Prop. 1992/93:187
Bilaga 3

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunalskattelagen (1928:370) dels att 32 § 1 mom., 46 § 2 mom., 53 § 4 mom., punkt 1 av anvisningarna till 20 §, punkt 21 av anvisningarna till 23 §, punkt 1 av anvisningarna till 31 §, punkt 4 av anvisningarna till 41 §, punkt 6 av anvisningarna till 46 § och punkt 1 av anvisningarna till 48 § skall ha följande lydelse,

dels att i anvisningarna till 31 § skall införas en ny punkt, 3, och i anvisningarna till 46 § en ny punkt, 7, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 §

1 mom.¹ Till intäkt av tjänst hänförs

a) avlöning, arvode och kostnadsersättning samt annan förmån i pengar, bostad eller annat som utgått för tjänsten,

b) pension,

c) sådan livränta som utgått på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring med undantag av livränta som utgör vederlag vid avyttring av egendom, i den mån det inte är fråga om livränta som avses i d) och inte heller annat följer av 2 mom.,

d) i fråga om sådan i c) angiven livränta, som utgår till följd av personskada och på vilken 2 mom. inte är tillämpligt, den del av livräntan som avser ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur eller för förlorat underhåll,

e) ersättning som utgått i annan form än livränta på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, tagen i samband med tjänst, dock inte ersättning, som avser sjukvårds- eller läkarkostnader,

f) undantagsförmåner, periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt som avses i 31 §,

g) engångsbelopp som utgår till följd av personskada och utgör skattepliktig intäkt enligt punkt 1 av anvisningarna till 19 §,

h) sådan utdelning på och vinst vid avyttring av aktier i fåmansföretag som enligt 3 § 12 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstkatt skall tas upp som intäkt av tjänst,

i) sådana förmåner och ersättningar m. m. som anges i punkterna 14 och 15 av anvisningarna,

¹Senaste lydelse 1990:650.

*j) behållning på pensionsspar-
konto (avskattning)*

vid pensionsspararens död, i den mån behållningen inte omfattas av ett giltigt förmånstagarförordnande,

vid förmånstagares död när denne inträtt i sin rätt, i den mån inte rätten till utbetalning enligt förordnandet skall övergå till annan förmånstigare,

vid pensionssparavtalets upphörande i fall som avses i 6 kap. 5 § lagen (1992:000) om individuellt pensionssparande, samt

vid överlåtelse av kontotillgångar på grund av utmätning, konkurs eller ackord i den utsträckning behållningen tas i anspråk. I sist nämnda fall utgör beloppet en intäkt för överlåtaren. I övriga fall skall beloppet tas upp som intäkt av den som fått rätt att föfoga över medlen. Med behållning avses i denna punkt marknadsvärdet på tillgångarna på pensionssparkontot efter avräkning för den skatt enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel som är hänförlig till kontot.

Som intäkt av tjänst räknas jämväl annat belopp än ovan sagts — såsom vinstandel, återbäring eller vid återköp av försäkring uppburet belopp — vilket utgått på grund av pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst.

Har tjänsteinnehavare som löneförmån innehافت fastighet på sådant sätt, att han enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) skall anses som ägare, skall dock intäkt, vilken tjänsteinnehavaren åtnjutit från fastigheten, räknas som intäkt av näringsverksamhet eller behandlas enligt reglerna för privatbostad.

46 §

2 mom.² Skattskyldig, som har varit bosatt här i riket under hela beskattningsåret, får dessutom göra avdrag:

1) för periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning, som inte får dras av från inkomsten av särskild förvärvskälla, i den utsträckning som framgår av punkt 5 av anvisningarna;

²Senaste lydelse 1990:650.

2) för påförda egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter som inte får dras av från inkomsten av särskild förvärvskälla;

3) för obligatoriska avgifter som den skattskyldige, på grund av arbete i ett annat nordiskt land, enligt slutligt fastställd debitering skall betala i överensstämmelse med den konvention som avses i förordningen (1981:1284) om tillämpning av en konvention den 5 mars 1981 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet, om den avgiftsgrundande intäkten tas till beskattning för beskattningsåret i Sverige;

6) för avgift som den skattskyldige har betalat under beskattningsåret för annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring, som ägs av arbetsgivare, i den omfattning som framgår av punkt 6 av anvisningarna;

7) för inbetalning som den skattskyldige under beskattningsåret har gjort på pensionssparkonto till den del han har rätt till utbetalningar från kontot och i den omfattning som framgår av punkt 7 av anvisningarna.

Har skattskyldig under beskattningsåret varit skyldig att betala sjömansskatt, medges avdrag för periodiskt understöd och avgift för pensionsförsäkring som anges i första stycket 6, endast i den mån hänsyn inte tagits till understödet eller avgiften vid beräkningen av sjömansskatt.

Har skattskyldig under beskattningsåret varit skyldig att betala sjömansskatt, medges avdrag för periodiskt understöd, avgift för pensionsförsäkring som anges i första stycket 6 och inbetalning på pensionssparkonto som anges i första stycket 7, endast i den mån hänsyn inte tagits till understödet, avgiften eller inbetalningen vid beräkningen av sjömansskatt.

Avdrag för avgift som avses i första stycket 6 medges endast i den mån avdrag inte får ske från intäkt av särskild förvärvskälla.

Avdrag för avgift som avses i första stycket 6 och för inbetalning som avses i första stycket 7 medges endast i den mån avdrag inte får ske från intäkt av särskild förvärvskälla.

Om skattskyldig varit bosatt här i riket endast under en del av beskattningsåret, medges avdrag som nu sagts bara i den mån det belöper på nämnda tid.

53 §

4 mom.³ Överlåtes pensionsförsäkring genom bodelning, skall överlåtaren oavsett överlåtelsen under sin livstid i förvärvarens ställe vara skattskyldig för utfallande belopp, såvida han *icke* skulle ha varit berättigad till avdrag vid utgivande av periodiskt understöd

³Senaste lydelse 1991:180.

4 mom. Överlåts pensionsförsäkring eller rätt till pension på grund av pensionssparavtal genom bodelning, skall överlåtaren oavsett överlåtelsen under sin livstid i förvärvarens ställe vara skattskyldig för utfallande belopp, såvida han *inte* skulle ha varit berättigad

till förvärvaren. Om det finns särskilda skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att överlåtaren inte skall vara skattskyldig i förvärvarens ställe, även om överlåtaren inte skulle ha varit berättigad till avdrag som här avses. Skattemyndighetens beslut i sådant ärende får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

till avdrag vid utgivande av periodiskt understöd till förvärvaren. Om det finns särskilda skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att överlåtaren inte skall vara skattskyldig i förvärvarens ställe, även om överlåtaren inte skulle ha varit berättigad till avdrag som här avses. Skattemyndighetens beslut i sådant ärende får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

Överlåter skattskyldig, som enligt bindande förpliktelse äger rätt att uppbära periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, sin rätt, skall han alltjämt vara skattskyldig för utfallande belopp, i den mån han icke vid utbetalning till mottagaren skulle vara berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd.

Anvisningar

till 20 §

1.⁴ Till skattskyldigs levnadskostnader, för vilka avdrag enligt denna paragraf ej medges, räknas bland annat premier för egna personliga försäkringar och avgifter till kassor, föreningar och andra sammanslutningar, i vilka den skattskyldige är medlem. Avdrag får dock göras för sådana premier och avgifter i den omfattning som anges i 33 §, 46 § 2 mom., punkterna 21 och 23 av anvisningarna till 23 § och punkt 6 av anvisningarna till 33 §.

1. Till skattskyldigs levnadskostnader, för vilka avdrag enligt denna paragraf ej medges, räknas bland annat premier för egna personliga försäkringar och avgifter till kassor, föreningar och andra sammanslutningar, i vilka den skattskyldige är medlem. Avdrag får dock göras för sådana premier och avgifter i den omfattning som anges i 33 §, 46 § 2 mom., punkterna 21 och 23 av anvisningarna till 23 § och punkt 6 av anvisningarna till 33 §. *Avdrag får även göras för inbetalning på pensionsparkonto i den omfattning som anges i 46 § 2 mom. och punkt 21 av anvisningarna till 23 §.*

Bestämmelserna i första stycket gäller inte avgifter till arbetsgivarorganisationer. Beträffande sådana avgifter gäller att avdrag medges till den del avgifterna avser medel för konfliktändamål. Bedömningen av vad avgifterna avser får grundas på uppgifter i organisationens budget om inte särskilda skäl talar mot det. Vid bedömningen skall dock avgifterna alltid i första hand avräknas mot kostnaderna för den övriga organisationsverksamheten.

⁴Senaste lydelse 1992:688.

Utgifter för representation och liknande ändamål är att hänföra till omkostnader i förvärvskälla endast om de har omedelbart samband med verksamheten, såsom då fråga uteslutande är om att inleda eller bibehålla affärsförbindelser och liknande eller då utgifterna avser jubileum för företaget, invigning av mera betydande anläggning för verksamheten, stapelavlöpning eller jämförliga händelser eller då utgifterna är att hänföra till personalvård. Avdrag medges i det enskilda fallet inte med större belopp än som kan anses skäligt och inte i något fall för utgifter för spritdrycker och vin. Avdrag för måltidsutgifter medges normalt inte med större belopp än som motsvarar skäliga utgifter för lunch.

Till kostnader för hälsovård, sjukvård samt företagshälsovård, för vilka avdrag inte medges enligt denna paragraf, räknas

kostnader för hälso- och sjukvård för vilken ersättning inte utges enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring i den mån kostnaderna inte avser antingen sjuk- och tandvårdskostnader som uppkommer vid insjuknande i samband med tjänsteförrättning utomlands eller sjuk- och tandvårdskostnader för anställd som inte är försäkrad enligt lagen om allmän försäkring,

kostnader för företagshälsovård som inte uppfyller villkoren för bidrag enligt förordningen (1985:326) om bidrag till företagshälsovård samt

kostnader för sådan verksamhet som avser rehabilitering eller liknande och som inte bedrivs efter grunder som fastställs i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer.

till 23 §

21.⁵ Avdrag får göras för avgift för pensionsförsäkring. Avdraget beräknas på inkomst av näringsverksamhet och inkomst av kapital i den omfattning som anges i 46 § 2 mom. första stycket 6 och fjärde stycket *samt* i punkt 6 första — fjärde och sjätte styckena av anvisningarna till 46 §.

21. Avdrag får göras för avgift för pensionsförsäkring *och för inbetalning på pensionssparkonto*. Avdraget beräknas på inkomst av näringsverksamhet och inkomst av kapital i den omfattning som anges i 46 § 2 mom. första stycket 6 *och* 7 och fjärde stycket, i punkt 6 första — fjärde och sjätte styckena *samt i punkt 7* av anvisningarna till 46 §.

till 31 §

1.⁶ Med pension förstås dels belopp, som annorledes än i följd av försäkring utgår på grund av föregående tjänsteförhållande, dels belopp, som på grund av lagen (1962:381) om allmän försäkring utgår i form av folkpension eller

1. Med pension förstås dels belopp, som annorledes än i följd av försäkring utgår på grund av föregående tjänsteförhållande, dels belopp, som på grund av lagen (1962:381) om allmän försäkring utgår i form av folkpension eller

⁵Senaste lydelse 1991:692.

⁶Senaste lydelse 1991:180.

tilläggs pension, dels belopp som utgår på grund av pensionsförsäkring.

tilläggs pension, dels belopp som utgår på grund av pensionsförsäkring, dels belopp som utbetalas från pensionssparkonto till pensionsspararen, till förmånstagare på grund av förmånstagarförordnande, till den som erhållit rätten till pension genom bodelning eller till den som får återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken.

Med pensionsförsäkring förstås försäkring, som inte medför rätt till andra försäkringsbelopp än ålderspension, invalidpension eller efterlevandepension. För att en försäkring skall anses som pensionsförsäkring fordras vidare, om inte annat följer av förklaring enligt sjuttonde stycket, att försäkringen meddelats i en här i landet bedriven försäkringsrörelse. Med försäkrad avses den på vars liv försäkringen tagits eller, i fråga om invalidpension, den vars arbetsoförmåga försäkringen avser. Med tjänstepensionsförsäkring förstås pensionsförsäkring, som har samband med tjänst och för vilken den försäkrades arbetsgivare åtagit sig att ansvara för betalning av hela avgiften. Med tjänstepensionsförsäkring förstås också pensionsförsäkring, som — om en anställd avlidit — tagits av den anställdes arbetsgivare till förmån för den anställdes efterlevande och för vilken försäkring arbetsgivaren åtagit sig att ansvara för betalning av hela avgiften.

I fråga om annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring skall försäkringstagaren vara den försäkrade. Har försäkringstagaren eller hans make eller person med vilken han sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden barn under 16 år, får han ta försäkring avseende efterlevandepension på sin makes eller den sammanboendes liv, om barnet insätts som förmånstagare. Om särskilda skäl föreligger kan skattemyndigheten efter ansökan medge att dödsboet efter skattskyldig som här i riket bedrivit näringsverksamhet får ta försäkring avseende efterlevandepension. Som förutsättning för att medgivande skall lämnas gäller att den efterlevande saknar betryggande pensionsskydd och att försäkringen tas i samband med att boet upphör med driften i förvärvskällan. Motsvarande gäller om den avlidne drivit verksamheten genom förmedling av juridisk person.

Ålderspension får inte börja utgå vid lägre ålder än 55 år. Om särskilda skäl föreligger, får dock skattemyndigheten efter ansökan besluta att pension får börja utgå vid lägre ålder.

Ålderspension får utgå högst så länge den försäkrade lever, men under den försäkrades livstid lägst fem år eller, om försäkringen skall upphöra när den försäkrade fyller 65 år, lägst tre år. Pensionen får under den första femårsperiod under vilken den utbetalas inte utgå med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande pensionsbelopp.

För ålderspension som utgår enligt allmän pensionsplan gäller, om den skall upphöra innan den försäkrade avlider, vad därom utfästs enligt planen. Vad som enligt denna lag avses med allmän pensionsplan framgår av punkt 20 av anvisningarna till 23 §.

Förmånstagare får inte insättas till annan ålderspensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring. Till tjänstepensionsförsäkring avseende ålderspension skall anställd, som då försäkringsavtalet ingicks var den försäkrade, vara förmånstagare.

Med invalidpension förstås pension som utgår till den försäkrade högst så länge denne är arbetsoförmögen eller har nedsatt arbetsförmåga. Invalidpension får upphöra tidigast fem år efter det försäkringsavtalet träffades. I fråga om förmånstagare gäller föreskrifterna i föregående stycke.

Med efterlevandepension förstås pension

1. som efter den försäkrades död utgår till den försäkrades make, varmed i detta sammanhang förstås person med vilken den försäkrade varit gift eller sammanbott under äktenskapsliknande förhållanden,

2. som efter den försäkrades död utgår till barn till den försäkrade eller barn till person som angivits under 1,

3. som utgår till efterlevande på grund av försäkring som tagits av dödsbo efter medgivande enligt tredje stycket, varvid pension får utgå som om den avlidne varit försäkrad, eller

4. som utgår på grund av försäkring som tagits av arbetsgivare till förmån för anställds efterlevande med stöd av andra stycket sista meningen, varvid pension får utgå som om den avlidne varit försäkrad.

Efterlevandepension får utgå högst så länge den efterlevande lever och får under den första femårsperiod under vilken den utbetalas inte utgå med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande pensionsbelopp. Efterlevandepension till person som avses i föregående stycke 1. får upphöra när denne ingår nytt äktenskap men i annat fall under dennes livstid inte förrän fem år förflutit efter den försäkrades död. Har den försäkrade avlidit mindre än fem år före den tidpunkt då försäkringen annars skulle ha upphört, får dock sådan efterlevandepension som nyss sagts upphöra vid sistnämnda tidpunkt. Efterlevandepension till barn, som avses i föregående stycke 2., skall upphöra senast när barnet fyller 20 år. Är barnet varaktigt oförmöget till arbete, får pension utgå så länge barnet lever. Har försäkring avseende efterlevandepension till barn tagits på sådan persons liv som avses i föregående stycke 1., skall pensionen upphöra senast när barnet fyller 16 år.

Som efterlevandepension anses även pension som — om försäkrad eller efterlevande make avlider innan ålders- eller efterlevandepension har utgått under viss i försäkringsavtalet angiven minsta tid — skall utgå under återstoden av denna tid (försörjningsränta). En förutsättning för detta är dock att försörjningsräntan skall kunna utgå endast till person som avses i nionde stycket. Vidare förutsätts

a) att försörjningsrättan är förenad med livsvarig ålderspension eller med sådan livsvarig efterlevandepension till make, som skall börja utgå omedelbart efter den försäkrades död, samt att försörjningsrättans årsbelopp inte överstiger den livsvariga pensionens årsbelopp,

b) att försörjningsrättan skall utgå under högst tjugo år, dock med den inskränkningen att, då rättan är förenad med livsvarig ålderspension, rättan inte får utgå längre än till den tidpunkt, då den försäkrade skulle ha fyllt 90 år, och inte heller, vid pensionsålder över 70 år, under längre tid än som motsvarar skillnaden mellan 90 år och pensionsåldern,

c) att premier för försörjningsrättan och den med denna förenade livsvariga pensionen skall erläggas under tid, som inte med mera än fem år understiger den tid under vilken försörjningsrättan enligt avtalet längst skall utgå, samt att inte vid utgången av något kalenderår under förståmnda tid det sammanlagda beloppet av erlagda premier överstiger det belopp, som vid samma tidpunkt skulle ha erlagts, om premiebetalningen jämnt fördelats på tid, som med fem år understiger den tid under vilken försörjningsrättan längst skall utgå.

Vid tillämpningen av bestämmelserna under a) i nästföregående stycke skall efterlevandepension anses såsom livsvarig, även om pension skall upphöra vid omgifte.

Som förmånstagare till försäkring avseende efterlevandepension får endast insättas person till vilken efterlevandepension kan utgå enligt nionde och tionde styckena eller, vid försörjningsrättan, person som anges i nionde stycket.

Försäkringsvillkor, som med hänsyn till bestämmelserna i denna lag är avgörande för frågan huruvida försäkringen är att anse som pensionsförsäkring, skall tas in i försäkringsavtalet. Detta skall dessutom innehålla villkor att försäkringen inte får pantsättas eller belånas och inte heller ändras på sådant sätt att den inte längre uppfyller de föreskrifter, som anges för pensionsförsäkring i denna lag, eller i andra fall än nedan föreskrivs överlätas eller återköpas. Avtalet får inte innehålla villkor som är oförenligt med bestämmelserna om pensionsförsäkring i denna lag.

Under den försäkrades livstid får pensionsförsäkring endast överlätas

1. till följd av anställningsförhållande, därvid försäkringen före eller efter överlåtelsen skall ha karaktär av tjänstepensionsförsäkring,
2. på grund av utmätning liksom vid ackord eller konkurs eller
3. genom bodelning.

Ny ägare till pensionsförsäkring skall omedelbart underrätta försäkringsgivaren om förvärvet av försäkringen. Återköp av pensionsförsäkring får utan hinder av bestämmelserna i denna lag ske, om det tekniska återköpsvärdet uppgår till högst 10 000 kronor eller om särskilda skäl föreligger och skattemyndigheten på särskild ansökan medger det. Bestämmelserna i lagen hindrar inte heller återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken av försäkringstagarens tillgodohavande.

Om särskilda skäl föreligger, kan skattemyndigheten efter ansökan förklara att försäkring som har meddelats i utomlands bedriven försäk-

ringsrörelse skall anses som pensionsförsäkring. Sådan förklaring får meddelas endast under förutsättning att villkoren för försäkringen i huvudsak står i överensstämmelse med bestämmelserna i denna anvisningspunkt om pensionsförsäkring. Har förklaring som här avses meddelats kan försäkringen inte övergå till kapitalförsäkring.

Med kapitalförsäkring förstås annan livförsäkring än pensionsförsäkring. Till kapitalförsäkring hänförs mot statens grupplivförsäkring svarande förmån från kommun, även om förmånen inte utgår på grund av försäkring.

Försäkring som enligt denna lag är att hänföra till pensionsförsäkring får anses såsom kapitalförsäkring, om förbehåll härom intagits i avtalet vid dess ingående.

Premiefrielseförsäkring skall anses tillhöra samma slag av försäkring som huvudförsäkringen.

För att sjuk- eller olycksfallsförsäkring skall anses ha tagits i samband med tjänst fordras, att premier för försäkringen skall betalas av arbetsgivaren. Vidare fordras att anmälan görs till försäkringsanstalten om att försäkringen har tagits i samband med tjänst.

Till livränta räknas även höjning av livräntan och sådant tillägg till denna som skall utgå under livräntans fortsatta bestånd.

Såvitt gäller kraven enligt denna anvisningspunkt, att en ålders- eller efterlevandepension under den första femårsperioden inte utgår med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp samt att årsbeloppet av en försörjningsränta inte överstiger den livsvariga pensionens årsbelopp, bortses i fråga om försäkring enligt lagen (1989:1079) om livförsäkringar med *aktiefond-sanknytning* från sådana förändringar av beloppen som föranleds av kursutvecklingen på fondandelarna.

Såvitt gäller kraven enligt denna anvisningspunkt, att en ålders- eller efterlevandepension under den första femårsperioden inte utgår med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp samt att årsbeloppet av en försörjningsränta inte överstiger den livsvariga pensionens årsbelopp, bortses i fråga om försäkring enligt lagen (1989:1079) om livförsäkringar med *anknytning till värdepappersfonder* från sådana förändringar av beloppen som föranleds av kursutvecklingen på fondandelarna.

Beslut som skattemyndighet meddelat med stöd av tredje, fjärde, sextonde eller sjuttonde stycket av denna anvisningspunkt får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

3. Pensionssparavtal, pensionsparkonto och pensionssparare har den innebörd som anges i 1 kap. 2 § lagen (1992:000) om individuellt pensionssparande.

För att ett konto skall anses utgöra ett pensionsparkonto fordras att det till kontot anknytna pensionssparavtalet har ingåtts

med ett här i landet verksamt pensionssparinstitut.

Utbetalning från pensionssparkonto får inte avse andra belopp än ålderspension, efterlevandepension, behållning som skall avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket j samt återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken.

Ålderspension får inte börja betalas ut vid lägre ålder än 55 år. Utbetalning får dock ske dessförinnan till den som fått rätt till förtidspension i annan form än sjukbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Om det i andra fall finns särskilda skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att pension får börja betalas ut vid lägre ålder.

Sparandet får avslutas genom en utbetalning i förtid om kontobehållningen uppgår till högst ett basbelopp enligt lagen om allmän försäkring och kontot inte är förenat med ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande samt inbetalning på kontot inte har skett senare än 10 år före utbetalningstillfället. Om det i andra fall finns synnerliga skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att kontot får avslutas genom utbetalning i förtid.

Ålderspension får betalas ut högst så länge pensionsspararen lever, men under dennes livstid lägst fem år eller, om pensions-sparavtalet skall upphöra när pensionsspararen fyller 65 år, lägst tre år. Pensionen skall under den första femårsperioden för utbetalningarna betalas ut med samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp.

Med efterlevandepension förstås pension som efter pensionsspararens död betalas till

1. person med vilken den avlidne varit gift eller sammanbott under äktenskapsliknande förhållanden, eller

2. barn till pensionsspararen eller till person som angivits under 1.

Efterlevandepension får betalas ut högst så länge den efterlevande lever och skall under den första femårsperioden för utbetalningarna betalas ut med samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp. Har pensionsspararen avlidit mindre än fem år före den tidpunkt då utbetalningarna annars skulle ha upphört, får dock efterlevandepension upphöra vid sist nämnda tidpunkt.

Som förmånstagare till rätt enligt pensionssparavtal får endast insättas person till vilken efterlevandepension kan betalas enligt sjunde stycket.

Pensionssparvillkor, som med hänsyn till bestämmelserna i denna lag är avgörande för frågan om sparavtalet skall anses utgöra ett pensionssparavtal, skall tas in i pensionssparavtalet. Detta skall dessutom innehålla villkor att rätt enligt pensionssparavtal samt tillgångar knutna till ett pensionsparkonto inte får pantsättas eller belånas. Pensionssparavtalet får inte heller ändras på sådant sätt att det inte längre uppfyller de föreskrifter som anges för ett sådant avtal i denna lag eller innehålla villkor som är oförenliga med bestämmelserna om pensionssparavtal i denna lag.

Rätt till behållning på pensionsparkonto får endast överlåtas

1. på grund av utmätning, eller
  2. vid ackord eller konkurs.
- Rätten till pension får, förutom genom förmånstagarförordnande, endast övergå genom bodelning av annan anledning än makes död. Har rätten till utbetalning från pensionsparkonto övergått till förmånstagare eller genom bodelning gäller vad som nu sagts om överlåtelse på motsvarande sätt för

förmånstagaren respektive den som tilldelats rätten vid bodelningen.

Den som övertagit rätt till behållning på respektive utbetalningar från pensionssparkonto skall omedelbart underrätta det pensionssparinstitut som för kontot om överlåtelsen.

Vid tillämpningen av kravet att en ålders- eller efterlevandepension under den första femårsperioden skall betalas ut med samma eller med stigande belopp skall, för sparande i värdepapper och värdepappersfonder, bortses från de förändringar av beloppen som beror på kursutvecklingen på värdepapperen och fondandelarna.

Beslut av skattemyndighet enligt fjärde och femte styckena av denna anvisningspunkt får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

till 41 §

4.⁷ I fråga om inkomst av tjänst gäller såsom allmän regel, att inkomst skall anses hava åtnjutits under det år, då densamma från den skattskyldiges synpunkt är att anse som verkligen förvärvad och till sitt belopp känd. Detta är framför allt förhållandet, då inkomsten av den skattskyldige uppburits eller blivit för honom tillgänglig för lyftning eller, såsom i fråga om bostadsförmån och andra förmåner in natura, då den på annat sätt kommit den skattskyldige till godo, detta oberoende av huruvida inkomsten intjänats under året eller tidigare. Har den skattskyldige på grund av sin tjänst fått förvärva

4. I fråga om inkomst av tjänst gäller såsom allmän regel, att inkomst skall anses hava åtnjutits under det år, då densamma från den skattskyldiges synpunkt är att anse som verkligen förvärvad och till sitt belopp känd. Detta är framför allt förhållandet, då inkomsten av den skattskyldige uppburits eller blivit för honom tillgänglig för lyftning eller, såsom i fråga om bostadsförmån och andra förmåner in natura, då den på annat sätt kommit den skattskyldige till godo, detta oberoende av huruvida inkomsten intjänats under året eller tidigare. Har den skattskyldige på grund av sin tjänst fått förvärva

⁷Lydelse enligt lagrådsremiss om ytterligare förenklingar i deklarationsförfarandet.

värdepapper på förmånliga villkor, tas förmånen upp till beskattning det år förvärvet skedde.

värdepapper på förmånliga villkor, tas förmånen upp till beskattning det år förvärvet skedde. *I fall då behållning på pensionssparkonto skall avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket j inträder skattskyldigheten när pensionssparavtalet upphör att gälla för de tillgångar som skall avskattas.*

Å andra sidan skall utgifterna och omkostnaderna för inkomstförvärvet avdragas från intäkten under det år, då de verkligen blivit av den skattskyldige bestridda, även om de avser inkomst, som tidigare förvärvats eller först under ett senare år beräknas inflyta.

till 46 §

6.⁸ Avdrag för avgift för pensionsförsäkring medges endast om försäkringen ägs av den skattskyldige.

Avdraget får inte överstiga summan av

Avdraget får, tillsammans med avdrag för sådan inbetalning på pensionssparkonto som anges i 46 § 2 mom. första stycket 7, inte överstiga summan av

1. den skattskyldiges inkomst av aktiv näringsverksamhet före avdrag enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 §, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter,

1. den skattskyldiges inkomst av aktiv näringsverksamhet före avdrag enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 §, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt *och på sådan inbetalning på pensionssparkonto som avses i punkt 7* och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter,

2. inkomst av tjänst, med bortseende från sådan intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i och

3. inkomst ombord enligt lagen (1958:295) om sjömansskatt samt enligt 1 § 2 mom. nämnda lag skattepliktig dagpenning för antingen beskattningsåret eller året närmast dessförinnan

och beräknas med hänsyn till storleken av sådan inkomst. Avdraget får uppgå till högst ett belopp motsvarande det basbelopp som enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämts för året närmast före taxeringsåret och dessutom i fråga om

⁸Senaste lydelse 1991:1832.

a. inkomst av aktiv näringsverksamhet till sammanlagt högst 25 procent av inkomsten före avdrag enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 §, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen om socialavgifter till den del den inte överstiger tjugo gånger nämnda basbelopp samt högst 20 procent av den del av nyss nämnda inkomst som överstiger tjugo men inte fyrtio gånger nämnda basbelopp,

a. inkomst av aktiv näringsverksamhet till sammanlagt högst 25 procent av inkomsten före avdrag enligt punkt 21 av anvisningarna till 23 §, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt *och på sådan inbetalning på pensionsparkonto som avses i punkt 7* och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen om socialavgifter till den del den inte överstiger tjugo gånger nämnda basbelopp samt högst 20 procent av den del av nyss nämnda inkomst som överstiger tjugo men inte fyrtio gånger nämnda basbelopp,

b. inkomst av anställning om den skattskyldige helt saknar pensionsrätt i anställning och inte är anställd i ett aktiebolag eller en ekonomisk förening vari han har sådant bestämmande inflytande som avses i punkt 20 e femte stycket av anvisningarna till 23 § till sammanlagt högst 35 procent av inkomsten till den del den inte överstiger tjugo gånger nämnda basbelopp samt högst 25 procent av den del av inkomsten som överstiger tjugo men inte trettio gånger nämnda basbelopp eller

c. annan inkomst av tjänst, med bortseende från sådan intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i, och inkomst ombord enligt lagen om sjömansskatt samt enligt 1 § 2 mom. nämnda lag skattepliktig dagpenning till högst 10 procent av den del av inkomsten som överstiger tio men inte tjugo gånger samma basbelopp. — Avdrag enligt detta stycke beräknas i sin helhet antingen på inkomst som skall tas upp till beskattning under beskattningsåret eller på inkomst året närmast dessförinnan. Om den skattskyldige har inkomst av aktiv näringsverksamhet från mer än en förvärvskälla får avdrag beräknat enligt detta stycke inte överstiga det avdrag som kunnat göras om inkomsten varit hänförlig till en och samma förvärvskälla. Har den skattskyldige inkomster som kan grunda rätt till avdrag enligt detta stycke både i inkomstslaget näringsverksamhet och som allmänt avdrag skall den del av avdraget som beräknas på ett basbelopp fördelas efter respektive avdragsgrundande inkomsts andel av de sammanlagda avdragsgrundande inkomsterna.

Om särskilda skäl föreligger får skattemyndigheten efter ansökan besluta att avdrag för avgift för pensionsförsäkring får medges med högre belopp än som följer av bestämmelserna i föregående stycke. Därvid skall dock följande

Om särskilda skäl föreligger får skattemyndigheten efter ansökan besluta att avdrag för avgift för pensionsförsäkring *respektive inbetalning på pensionsparkonto* får medges med högre belopp än som följer av bestämmelserna i föregående

gälla. För skattskyldig, som redovisar inkomst som är att anse som inkomst endast av tjänst med bortseende från sådan intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i men som i huvudsak saknar pensionsrätt i anställning, får avdrag medges högst med belopp, beräknat som för skattskyldig som avses i andra stycket b. Har sådan skattskyldig erhållit särskild ersättning i samband med att anställning upphört och har han ej skaffat sig ett betryggande pensionsskydd, får dock avdrag medges med högre belopp. Avdrag som avses i de två närmast föregående meningarna får dock inte beräknas för inkomst som härrör från aktiebolag eller ekonomisk förening vari den skattskyldige har sådant bestämmande inflytande som avses i punkt 20 e femte stycket av anvisningarna till 23 §. Har skattskyldig, som — själv eller genom förmedling av juridisk person — bedrivit näringsverksamhet, upphört med driften i förvärvskällan och har han under verksamhetstiden ej skaffat sig ett betryggande pensionsskydd, får avdrag beräknas även på inkomst av kapital som är hänförlig till försäljning av förvärvskällan före avdraget, på inkomst av passiv näringsverksamhet före avdraget samt på sådan intäkt av tjänst som avses i 32 § 1 mom. första stycket h. Avdraget får i detta fall beräknas med beaktande av det antal år den skattskyldige drivit näringsverksamheten, dock högst för tio år. Hänsyn skall vid bedömningen av avdragets storlek tas till den skattskyldiges övriga pensionsskydd och andra möjligheter till avdrag för avgift som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6. Avdraget får dock inte överstiga ett belopp som för varje år som driften pågått motsvarar tio gånger det basbelopp som enligt lagen om allmän försäkring bestämts för det år driften i

ende stycke. Därvid skall dock följande gälla. För skattskyldig, som redovisar inkomst som är att anse som inkomst endast av tjänst med bortseende från sådan intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i men som i huvudsak saknar pensionsrätt i anställning, får avdrag medges högst med belopp, beräknat som för skattskyldig som avses i andra stycket b. Har sådan skattskyldig erhållit särskild ersättning i samband med att anställning upphört och har han ej skaffat sig ett betryggande pensionsskydd, får dock avdrag medges med högre belopp. Avdrag som avses i de två närmast föregående meningarna får dock inte beräknas för inkomst som härrör från aktiebolag eller ekonomisk förening vari den skattskyldige har sådant bestämmande inflytande som avses i punkt 20 e femte stycket av anvisningarna till 23 §. Har skattskyldig, som — själv eller genom förmedling av juridisk person — bedrivit näringsverksamhet, upphört med driften i förvärvskällan och har han under verksamhetstiden ej skaffat sig ett betryggande pensionsskydd, får avdrag beräknas även på inkomst av kapital som är hänförlig till försäljning av förvärvskällan före avdraget, på inkomst av passiv näringsverksamhet före avdraget samt på sådan intäkt av tjänst som avses i 32 § 1 mom. första stycket h. Avdraget får i detta fall beräknas med beaktande av det antal år den skattskyldige drivit näringsverksamheten, dock högst för tio år. Hänsyn skall vid bedömningen av avdragets storlek tas till den skattskyldiges övriga pensionsskydd och andra möjligheter till avdrag för avgift *och inbetalning* som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 *och* 7. Avdraget får dock inte överstiga ett belopp som för varje år som driften pågått mot-

förvärvskällan upphört och ej heller summan av de belopp som under beskattningsåret redovisats som nettointäkt av förvärvskällan i förekommande fall före avdraget, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen om socialavgifter och sådan inkomst av kapital som är att hänföra till vinst med anledning av överlåtelse av förvärvskällan. Har skattemyndigheten enligt punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 31 § medgivit att dödsbo tar pensionsförsäkring, anger skattemyndigheten det högsta belopp varmed avdrag för avgift för försäkringen får medges. Härvid iakttas i tillämpliga delar bestämmelserna i detta stycke om avdrag för skattskyldig som upphört med driften i en förvärvskälla. Skattemyndighetens beslut i fråga som avses i detta stycke får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

Har skattskyldig erlagt avgift som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 men har avdrag för avgiften helt eller delvis inte kunnat utnyttjas enligt bestämmelserna i andra stycket, medges avdrag för ej utnyttjat belopp vid taxering för det påföljande beskattningsåret. Sådant avdrag medges dock inte med belopp som tillsammans med erlagd avgift sistnämnda år överstiger vad som anges i andra stycket.

svarar tio gånger det basbelopp som enligt lagen om allmän försäkring bestämts för det år driften i förvärvskällan upphört och ej heller summan av de belopp som under beskattningsåret redovisats som nettointäkt av förvärvskällan i förekommande fall före avdraget, före avdrag för särskild löneskatt på pensionskostnader enligt punkt 23 av anvisningarna till 23 § på sådan pensionsförsäkring som avses i denna anvisningspunkt och på sådan inbetalning på pensionssparkonto som avses i punkt 7 och före avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen om socialavgifter och sådan inkomst av kapital som är att hänföra till vinst med anledning av överlåtelse av förvärvskällan. Har skattemyndigheten enligt punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 31 § medgivit att dödsbo tar pensionsförsäkring, anger skattemyndigheten det högsta belopp varmed avdrag för avgift för försäkringen får medges. Härvid iakttas i tillämpliga delar bestämmelserna i detta stycke om avdrag för skattskyldig som upphört med driften i en förvärvskälla. Skattemyndighetens beslut i fråga som avses i detta stycke får överklagas hos riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

Har skattskyldig erlagt avgift eller gjort inbetalning som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 och 7 men har avdrag för avgiften eller inbetalningen helt eller delvis inte kunnat utnyttjas enligt bestämmelserna i andra stycket, medges avdrag för ej utnyttjat belopp vid taxering för det påföljande beskattningsåret. Sådant avdrag medges dock inte med belopp som tillsammans med erlagd avgift och gjord inbetalning sistnämnda år överstiger vad som anges i andra stycket.

Oavsett föreskrifterna i de föregående styckena medges avdrag för avgift som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 inte med högre belopp än skillnaden mellan sammanlagda beloppet av inkomster från olika förvärvskällor och övriga avdrag enligt 46 §. Avdrag, som på grund av vad nu sagts inte kunnat utnyttjas vid taxeringen för det beskattningsår då avgiften betalades, får utnyttjas senast vid taxeringen för sjätte beskattningsåret efter betalningsåret. Inte heller i sistnämnda fall får avdraget överstiga vad som återstår sedan övriga avdrag enligt 46 § gjorts.

Oavsett föreskrifterna i de föregående styckena medges avdrag för avgift *eller inbetalning* som avses i 46 § 2 mom. första stycket 6 *och* 7 inte med högre belopp än skillnaden mellan sammanlagda beloppet av inkomster från olika förvärvskällor och övriga avdrag enligt 46 §. Avdrag, som på grund av vad nu sagts inte kunnat utnyttjas vid taxeringen för det beskattningsår då avgiften betalades *eller inbetalningen skedde*, får utnyttjas senast vid taxeringen för sjätte beskattningsåret efter betalningsåret. Inte heller i sistnämnda fall får avdraget överstiga vad som återstår sedan övriga avdrag enligt 46 § gjorts.

Om avdrag medges enligt tredje stycket sjätte meningen på grund av att aktier eller andelar i fåmansföretag avyttrats skall avdraget i första hand göras som allmänt avdrag. Avdraget begränsas till ett belopp motsvarande det lägsta av den del av vinsten vid avyttringen som tas upp som intäkt av tjänst och inkomsten av tjänst före avdraget. Till den del avdraget inte kan utnyttjas som allmänt avdrag får avdrag göras i inkomstslaget kapital enligt 3 § 2 mom. sjätte stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. I det fall avdrag medges på grund av att andelar i fåmansägt handelsbolag avyttrats skall avdrag göras i inkomstslaget kapital enligt 3 § 2 mom. sjätte stycket lagen om statlig inkomstskatt.

7. Avdrag för inbetalning på pensionssparkonto får göras endast till den del den skattskyldige har rätt till utbetalningar från kontot.

Avdraget får inte överstiga summan av de belopp som för motsvarande fall anges i punkt 6 andra och tredje styckena. Att hänsyn vid beräkningen av avdraget skall tas till avgift som har betalats för pensionsförsäkring framgår av nämnda anvisningspunkt.

till 48 §

1.⁹ Vid tillämpningen av 48 § 4 mom. och denna anvisningspunkt iakttas följande. Som folkpension räknas inte barnpension eller vårdbidrag.

⁹Senaste lydelse 1992:487.

Folkpension skall anses utgöra en inte obetydlig del av den skattskyldiges inkomst, om den uppgått till minst 6 000 kronor eller minst en femtedel av den sammanräknade inkomsten. Som folkpension behandlas även tilläggspension i den mån den enligt lagen (1969:205) om pensions-tillskott föranlett avräkning av pensionstillskott. Har folkpension enligt bestämmelserna i 17 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring samordnats med yrkesskadelivränta eller annan i nämnda lagrum angiven livränta skall vid tillämpning av första, andra respektive tredje stycket första meningen b det särskilda grundavdraget beräknas med ledning av den folkpension som skulle ha utgått om sådan samordning inte skett.

För gift skattskyldig, som uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make uppbar folkpension, uppgår det särskilda grundavdraget till 1,325 basbelopp. För övriga skattskyldiga uppgår avdraget till 1,5 basbelopp. För gift skattskyldig, som under viss del av beskattningsåret uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make uppbar folkpension och under återstoden av året uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make saknar folkpension, uppgår avdraget till 1,5 basbelopp.

Det särskilda grundavdraget får dock inte överstiga

a) för skattskyldig som vid utgången av året före beskattningsåret och utgången av beskattningsåret uppbar folkpension samt under hela beskattningsåret bott i Sverige: summan av uppuren sådan pension som enligt fjärde stycket reducerar det särskilda grundavdraget samt

b) för skattskyldig som inte avses i a eller som under beskattningsåret uppburit folkpension i form av förtidspension, halv eller en fjärdedels ålderspension enligt lagen om allmän försäkring eller som avlidit: uppuren folkpension och pensionstillskott som uppburits enligt 2 § eller 2 a § lagen om pensionstillskott. För skattskyldig som har livränta som avses i första stycket sista meningen tillämpas i stället för bestämmelsen i föregående mening a bestämmelsen i föregående mening b om det är till fördel för den skattskyldige.

Det särskilda grundavdraget reduceras med 65 procent av den del av uppuren pension som överstiger det för den skattskyldige enligt andra stycket gällande avdragsbeloppet. Pension som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring reducerar dock inte det särskilda grundavdraget.

Det särskilda grundavdraget reduceras med 65 procent av den del av uppuren pension som överstiger det för den skattskyldige enligt andra stycket gällande avdragsbeloppet. Pension som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring *eller från pensionssparkonto* reducerar dock inte det särskilda grundavdraget.

För den som vid utgången av året före beskattningsåret inte uppbar folkpension reduceras det särskilda grundavdraget i stället med 65 procent av den del av taxerad inkomst som överstiger det för den skattskyldige enligt andra stycket gällande avdragsbeloppet.

Oavsett vad som i det föregående sagts om reducering föreligger alltid rätt till särskilt grundavdrag med så stort belopp som den skattskyldige skulle ha fått i grundavdrag enligt 48 § 2 eller 3 mom. om dessa bestämmelser i stället hade tillämpats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering.

4 Förslag till

Prop. 1992/93:187

Bilaga 3

Lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Härigenom föreskrivs att 2 § 3 och 6 mom., 3 § 1 och 2 mom., 6 § 4 mom., 7 § 8 och 10 mom. samt 10 a § lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

3 mom.² Äger svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening, svensk sparbank eller svenskt ömsesidigt skadeförsäkringsföretag (moderföretag) mer än nio tiondelar av aktierna eller andelarna i ett eller flera svenska aktiebolag eller svenska ekonomiska föreningar (helägda dotterföretag), skall koncernbidrag som moderföretaget lämnar till helägt dotterföretag eller som sådant företag lämnar till moderföretaget eller till annat helägt dotterföretag hos moderföretaget anses som avdragsgill omkostnad för givaren och skattepliktig intäkt för mottagaren, även om bidraget inte för givaren utgör omkostnad för intäkternas förvärvande eller bibehållande. Som förutsättning för detta gäller

a) att varken givare eller mottagare är *livförsäkringsföretag enligt 6 mom.*, bostadsföretag enligt 7 mom., investmentföretag enligt 10 mom. eller förvaltningsföretag enligt 7 § 8 mom. andra stycket,

a) att varken givare eller mottagare är bostadsföretag enligt 7 mom., investmentföretag enligt 10 mom. eller förvaltningsföretag enligt 7 § 8 mom. andra stycket,

b) att såväl givare som mottagare redovisar bidraget till samma års taxering öppet i självdeklaration eller därvid fogad bilaga,

c) att dotterföretag som lämnar eller mottar bidrag har varit helägt under hela beskattningsåret för både givare och mottagare eller sedan dotterföretaget började bedriva verksamhet av något slag,

d) att, om bidrag lämnas från dotterföretag till moderföretag, moderföretaget skulle vara frikallat från skattskyldighet för utdelning som under beskattningsåret hade uppburits från dotterföretaget samt

e) att, om bidrag lämnas från dotterföretag till annat dotterföretag, moderföretaget är investmentföretag eller förvaltningsföretag som avses i a eller moderföretaget i annat fall skulle vara antingen frikallat från skattskyldighet för utdelning som under beskattningsåret hade uppburits från det givande dotterföretaget eller skattskyldigt för utdelning som under beskattningsåret hade uppburits från det mottagande dotterföretaget.

¹Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:770.

²Senaste lydelse 1990:651

Lämnar svenskt moderföretag koncernbidrag till svenskt aktiebolag som inte är sådant helägt dotterbolag som avses i första stycket, skall bidraget ändå anses som avdragsgill omkostnad för moderföretaget och skattepliktig intäkt för mottagaren, om de förutsättningar som anges i första stycket a och b är uppfyllda och om ägarförhållandena under hela beskattningsåret för både givare och mottagare eller sedan mottagaren började bedriva verksamhet av något slag har varit sådana att mottagaren genom fusioner mellan moderföretag och dotterbolag har kunnat bringas att uppgå i moderföretaget. Därvid skall fusion anses kunna äga rum när moderföretag äger mer än nio tiondelar av aktierna i dotterbolag men inte i annat fall.

Även i andra fall skall koncernbidrag som svenskt företag lämnar till annat svenskt företag anses som avdragsgill omkostnad för givaren och skattepliktig intäkt för mottagaren under förutsättning att bidraget med avdragsrätt för givaren enligt första och andra styckena hade kunnat lämnas till annat företag än mottagaren och att bidraget därefter, direkt eller genom förmedling av ytterligare företag, hade kunnat vidarebefordras till mottagaren på sådant sätt att varje förmedlande företag skulle ha haft rätt till avdrag enligt första och andra styckena för vidarebefordrat belopp.

Vid tillämpning av detta moment skall sådana utländska juridiska personer som avses i 2 § 12 mom. inte anses som svenska ekonomiska föreningar.

Avdrag för koncernbidrag får åtnjutas endast av den som visar att förutsättningar för sådant avdrag föreligger.

Lämnas bidrag från svenskt företag till annat svenskt företag, med vilket givaren är i intressegemenskap, för verksamhet av väsentlig betydelse från samhällsekonomisk synpunkt och redovisas bidraget öppet, kan regeringen medge att bidraget skall anses som avdragsgill omkostnad för givaren och skattepliktig intäkt för mottagaren även om en eller flera av de förutsättningar som anges i första—tredje styckena inte är uppfyllda.

6 mom.³ Med livförsäkringsföretag förstås i denna lag företag vars försäkringsrörelse uteslutande eller så gott som uteslutande avser personförsäkring (livförsäkring, sjuk- och olycksfallsförsäkring, avgångsbidragförsäkring samt arbetslöshetsförsäkring).

Med skadeförsäkringsföretag förstås annat försäkringsföretag än livförsäkringsföretag. Utländskt försäkringsföretag, som drivit försäkringsrörelse här i riket, bedöms med hänsyn endast till den rörelse som företaget drivit här.

³Senaste lydelse 1991:1833.

Understödsförening, vilken enligt sina stadgar får meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd på högst 1 000 kronor för medlem, anses i denna lag som livförsäkringsföretag i fråga om verksamhet som är hänförlig till livförsäkring.

Såsom nettointäkt av försäkringsrörelse, som drivits av inländskt livförsäkringsföretag, anses nettointäkten av företagets kapital- och fastighetsförvaltning med undantag för den del av intäkten som belöper på dels pensionsförsäkringar, vilka företaget meddelat direkt eller meddelat i återförsäkring åt inländskt försäkringsföretag, dels avgångsbidragsförsäkringar meddelade enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer.

Nettointäkt som inte undantagits från beskattning enligt tredje stycket skall beräknas enligt reglerna för näringsverksamhet enligt denna lag. För den del av nettointäkten som undantagits från beskattning enligt nämnda stycke och som avser pensionsförsäkringar gäller särskilda regler i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

Såsom nettointäkt av försäkringsrörelse, som drivits av inländskt skadeförsäkringsföretag, anses överskottet av försäkringsrörelsen.

Vid beräkning av överskottet av försäkringsrörelse, som drivits av inländskt skadeförsäkringsföretag, får från bruttointäkten avdrag göras förutom för driftkostnader, som avses i 23 § kommunalskattelagen, för avgifter och bidrag, som utgivits till kommun, förening eller sammanslutning och som avser att understödja verksamhet med syfte att förebygga skador, vilka faller inom ramen för den av företaget bedrivna rörelsen, för ökning av försäkringstekniska skulder för egen räkning, för ökning av säkerhetsreserv samt för utbetald återbäring och verkställd premieåterbetalning.

Med försäkringstekniska skulder för egen räkning förstås sådana skulder enligt 7 kap. 1 § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) (premiereserv, ersättningsreserv, skadebehandlingsreserv och tilldelad återbäring) minskade med värdet av återförsäkringsgivares ansvarighet.

Livförsäkringsföretag frikallas från skattskyldighet enligt denna lag för dels den del av nettointäkten som avser personförsäkring och som är hänförlig till tillgångar och skulder som förvaltas för försäkringstagarnas räkning, dels influtna premier hänförliga till personförsäkring. Avdrag får inte göras för utgivet belopp hänförligt till sådan försäkring.

Att särskilda bestämmelser gäller vid beskattning av livförsäkringsföretag följer av lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

Med säkerhetsreserv förstås den reserv skadeförsäkringsföretag får redovisa enligt en av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av försäkringsinspektionen fastställd normalplan.

Med säkerhetsreserv förstås den reserv skadeförsäkringsföretag får redovisa enligt en av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av Finansinspektionen fastställd normalplan.

Minskning av försäkringstekniska skulder för egen räkning, av säkerhetsreserv, av regleringsfond för trafikförsäkring och minskning av utjämningsfond skall anses som intäkt.

Utöver vad ovan stadgas får avdrag inte ske för avsättning till omedelbar eller framtida vinstutdelning till försäkringstagare.

Bestämmelserna i detta moment om inländskt livförsäkringsföretag har motsvarande tillämpning på försäkringsrörelse som utländskt livförsäkringsföretag drivit här i riket.

Beträffande försäkringsrörelse, som här drivits av utländskt skadeförsäkringsföretag, anses som här i riket skattepliktig nettointäkt ett belopp motsvarande två procent av företagets premieinkomst av här bedriven försäkringsrörelse. Med premieinkomst förstås bruttobeloppet av årets försäkringspremier, dvs. utan avdrag för återförsäkringspremier.

Blir det på grund av bestämmelserna i detta moment nödvändigt att dela upp intäkt eller avdrag mellan olika delar av ett försäkringsföretags verksamhet, skall fördelningen av intäkten eller avdraget göras på skäligt sätt.

3 §

I mom.⁴ Till intäkt av kapital räknas löpande avkastning, vinster och annan intäkt som härrör från egendom, i den mån intäkten inte är att hänföra till näringsverksamhet. Till intäkt av kapital hör bland annat

ränta på banktillgodohavanden, obligationer och andra fordringar, utdelning på aktier och andelar,

vinst (realisationsvinst) vid icke yrkesmässig avyttring av tillgångar och åtaganden enligt avtal om optioner och terminer samt andra därmed jämförliga förpliktelser,

ersättning vid upplåtelse av privatbostad,

lotterivinst som inte är frikallad från beskattning enligt 19 § kommunal-skattelagen (1928:370),

statligt räntebidrag för bostadsändamål.

Till realisationsvinst hänförs även valutakursvinst på fordringar och skulder i utländsk valuta.

Med utdelning avses även utbetalning till aktieägare enligt 12 kap. 1 § aktiebolagslagen (1975:1385) och 9 kap. 1 § bankaktiebolagslagen (1987:618) vid nedsättning av aktiekapitalet eller reservfonden eller vid

⁴Senaste lydelse 1991:1833.

bolagets likvidation. Till utdelning hänförs vidare utbetalning av fusionsvederlag till aktieägare enligt 14 kap. 6 § aktiebolagslagen och 11 kap. 7 § bankaktiebolagslagen. Som utdelning anses även utbetalning från utländskt bolag om utbetalningen är jämförlig med sådan utbetalning från svenskt bolag som avses i första eller andra meningen.

Att utdelning och vinst vid försäljning av aktier i vissa fall skall hänföras till inkomst av tjänst framgår av 12 mom.

Gäller i fråga om en tillgång att vinst vid en avyttring skall tas upp som intäkt av kapital och inträffar i samma ägares hand en händelse som medför att vederlaget eller vinst vid en avyttring i stället skall tas upp som intäkt av näringsverksamhet (karaktärsbyte) sker beskattning som om tillgången hade avyttrats för ett vederlag motsvarande marknadsvärde (avskattning). Tillgången anses härefter ha anskaffats vid karaktärsbytet för marknadsvärdet. På den skattskyldiges yrkande sker dock inte avskattning. I sådant fall behåller tillgången sitt anskaffningsvärde.

Till intäkt av kapital räknas inte utdelning, vinst eller annan avkastning på tillgångar som är hänförliga till pensionssparkonto som avses i 1 kap. 2 § lagen (1992:000) om individuellt pensionssparande. Bestämmelser om beskattning av tillgångar hänförliga till ett sådant konto finns i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

2 mom.⁵ Från intäkt av kapital får avdrag göras för omkostnader för intäkternas förvärvande samt, såvitt gäller fysisk person som har varit bosatt i Sverige under beskattningsåret och svenskt dödsbo, för ränteutgift och förlust (realisationsförlust) vid icke yrkesmässig avyttring av tillgångar och sådana förpliktelser som anges i 1 mom., i den mån inte annat anges i 31 § femte stycket, allt under förutsättning att avdrag inte skall göras från intäkt av näringsverksamhet. Avdrag för realisationsförlust får dock göras av annan fysisk person om skattskyldighet skulle ha förelegat för realisationsvinst på den avyttrade egendomen.

Till realisationsförlust hänförs även valutakursförlust på fordringar och skulder i utländsk valuta.

Avdrag för realisationsförlust medges med 70 procent av förlusten, i den mån inte annat anges i 27 § 5 och 6 mom. eller 29 § 2 mom.

Förvaltningskostnader får dras av endast till den del de överstiger 1 000 kronor under beskattningsåret.

Avdrag medges inte för utgifter för inköp av lottsedlar eller för andra liknande insatser i lotteri.

⁵Senaste lydelse 1991:1833.

Från intäkt av kapital får avdrag också göras för avgift för pensionsförsäkring i den omfattning som anges i punkt 6 tredje och sjätte styckena av anvisningarna till 46 § kommunalskattelagen (1928:370).

Från intäkt av kapital får avdrag också göras för avgift för pensionsförsäkring i den omfattning som anges i punkt 6 tredje och sjätte styckena av anvisningarna till 46 § kommunalskattelagen (1928:370) och för avdrag i motsvarande omfattning för inbetalning på pensionssparkonto enligt punkt 7 av nämnda anvisningar.

Avdrag enligt detta moment får inte göras för omkostnader och förluster avseende tillgångar hänförliga till ett pensionssparkonto.

6 §

4 mom.⁶ Överlåtes pensionsförsäkring genom bodelning, skall överlåtaren oavsett överlåtelsen under sin livstid i förvärvarens ställe vara skattskyldig för utfallande belopp, såvida han icke skulle ha varit berättigad till avdrag vid utgivande av periodiskt understöd till förvärvaren. *Föreligga* särskilda skäl, får riksskatteverket besluta att överlåtaren icke skall vara skattskyldig i förvärvarens ställe, även om överlåtaren icke skulle ha varit berättigad till avdrag som här avses. *Mot beslut som riksskatteverket meddelat i sådant ärende får talan icke föras.*

4 mom. *Överlåts* pensionsförsäkring *eller rätt till pension på grund av pensionssparavtal* genom bodelning, skall överlåtaren oavsett överlåtelsen under sin livstid i förvärvarens ställe vara skattskyldig för utfallande belopp, såvida han icke skulle ha varit berättigad till avdrag vid utgivande av periodiskt understöd till förvärvaren. *Om det finns* särskilda skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att överlåtaren *inte* skall vara skattskyldig i förvärvarens ställe, även om överlåtaren *inte* skulle ha varit berättigad till avdrag som här avses. *Skattemyndighetens beslut i sådant ärende får överklagas hos Riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.*

Överlåter skattskyldig, som enligt bindande förpliktelse äger rätt att uppbära periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, sin rätt, skall han alltså vara skattskyldig för utfallande belopp, i den mån han icke vid utbetalning till mottagaren skulle vara berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd.

7 §

8 mom.⁷ Mottagare av utdelning från svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening är frikallade från skattskyldighet i den omfattning

⁶Senaste lydelse 1975:1350.

⁷Senaste lydelse 1991:412

som anges nedan. Med utdelning förstås sådan utdelning som har uppburits i förhållande till innehavda aktier eller andelar eller som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt 2 § 8 mom. första stycket. Bestämmelserna i tredje stycket nedan gäller inte sådan utdelning på förlagsinsatser, som är avdragsgill för det utdelande företaget.

Svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening som förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom och därutöver inte — direkt eller indirekt — bedriver någon eller endast obetydlig verksamhet (förvaltningsföretag), är frikallat från skattskyldighet för utdelning i den mån sammanlagda beloppet av utdelningen motsvaras av annan utdelning än som avses i 3 § 7 mom. fjärde stycket som företaget har beslutat för samma beskattningsår. Som förvaltningsföretag anses inte investmentföretag som avses i 2 § 10 mom.

Svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening är med undantag av *livförsäkringsföretag*, investmentföretag och förvaltningsföretag, frikallat från skattskyldighet för utdelning på näringsbetingade aktier eller andelar. Detsamma gäller svensk sparbank och svenskt ömsesidigt skadeförsäkringsföretag. Med näringsbetingad aktie eller andel avses aktie eller andel som inte utgör omsättningstillgång i företagets verksamhet under förutsättning att

a) det sammanlagda röstetalet för företagets aktier eller andelar i det utdelande företaget vid beskattningsårets utgång motsvarade en fjärdedel eller mer av röstetalet för samtliga aktier eller andelar i det utdelande företaget, eller

b) det görs sannolikt att innehavet av aktien eller andelen betingas av verksamhet som bedrivs av företaget eller av företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det nära.

Skattefrihet enligt tredje stycket föreligger dock inte för utdelning på aktie eller andel i förvaltningsföretag eller investmentföretag, om detta äger mer än enstaka aktier eller andelar på vilka utdelning skulle ha varit skattepliktig om aktierna eller andelarna hade ägts direkt av det företag som äger aktien eller andelen i förvaltningsföretaget eller investmentföretaget.

Svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening är med undantag av investmentföretag och förvaltningsföretag, frikallat från skattskyldighet för utdelning på näringsbetingade aktier eller andelar. Detsamma gäller svensk sparbank och svenskt ömsesidigt skadeförsäkringsföretag. Med näringsbetingad aktie eller andel avses aktie eller andel som inte utgör omsättningstillgång i företagets verksamhet under förutsättning att

a) det sammanlagda röstetalet för företagets aktier eller andelar i det utdelande företaget vid beskattningsårets utgång motsvarade en fjärdedel eller mer av röstetalet för samtliga aktier eller andelar i det utdelande företaget, eller

b) det görs sannolikt att innehavet av aktien eller andelen betingas av verksamhet som bedrivs av företaget eller av företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det nära.

Förvärvar företag aktie eller andel i annat företag och är det inte uppenbart att det företag som gör förvärvet därigenom erhåller tillgång av verkligt och särskilt värde med hänsyn till ägarföretagets verksamhet, föreligger inte skattefrihet enligt detta moment för utdelning på aktien eller andelen av sådana medel som vid förvärvet fanns hos det utdelande företaget och som inte motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats. Utdelning anses i första hand gälla andra medel än sådana som motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats.

Svenskt företag är frikallat från skattskyldighet för utdelning på aktie eller andel i utländskt bolag under förutsättning

a) att utdelningen skulle ha varit skattefri enligt vad som ovan i detta moment sagts för det fall det utdelande bolaget hade varit svenskt och

b) att den inkomstbeskattning som det utländska bolaget är underkastat är jämförlig med den inkomstbeskattning som skulle ha skett enligt denna lag, om inkomsten hade förvärvats av svenskt företag.

10 mom.⁸ Understödsföreningar, vilka enligt sina stadgar äger meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd på högst 1 000 kronor för medlem och som bedriver även annan verksamhet än livförsäkringsverksamhet, frikallas från skattskyldighet för all inkomst utom sådan som är hänförlig till livförsäkringsverksamhet eller utgör inkomst av fastighet.

10 mom. Understödsföreningar frikallas från skattskyldighet för all inkomst utom för inkomst av sådan fastighet, som ej förvaltas i livförsäkringsverksamhet.

10 a §⁹

För andra skattskyldiga än fysiska personer, dödsbon, värdepappersfonder och livförsäkringsföretag, utgör statlig inkomstskatt 30 procent av den beskattningsbara inkomsten. För värdepappersfonder och livförsäkringsföretag utgör statlig inkomstskatt 25 procent av den beskattningsbara inkomsten.

För andra skattskyldiga än fysiska personer, dödsbon och värdepappersfonder, utgör statlig inkomstskatt 30 procent av den beskattningsbara inkomsten. För värdepappersfonder utgör statlig inkomstskatt 25 procent av den beskattningsbara inkomsten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering. Äldre bestämmelser tillämpas dock för beskattningsår som har påbörjats före ikraftträdandet.

⁸Senaste lydelse 1984:1061.

⁹Senaste lydelse 1991:1833.

Lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*12 §²

Har någon i enlighet med lagen (1927:77) om försäkringsavtal insatts såsom förmånstagare och erhåller han vid försäkringstagarens död förfoganderätten över försäkringen eller, utan att sådan rätt förvärfvas, utbetalning på grund av försäkringen, skall vad förmånstagaren sålunda bekommer vid beräkning av arvsskatt anses såsom arvfällen egendom. Vad nu sagts skall gälla jämväl vad som tillfaller någon enligt bestämmelserna i 104 § andra stycket nämnda lag. Hälften av vad som tillfaller försäkringstagarens make i egenskap av förmånstagare är fritt från skatt.

Vidare skall

a) där livförsäkring, som är kapitalförsäkring men ej livränteförsäkring, tagits å försäkringstagarens eller hans makes liv samt den rätt, som på grund av försäkringsavtalet tillkommit endera av dem, jämlikt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal icke kunnat tagas i mät för någonderas gäld, eller

b) där försäkring tagits för olycksfall eller sjukdom, vid skattens beräkning från värdet av vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare såsom skattefritt avräknas ett belopp som motsvarar sex gånger basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för det år under vilket skattskyldigheten inträdde. Har på grund av förordnande av samma person förmånstagaren tidigare erhållit sådant förvärv, som jämlikt 37 § 2 mom. är i beskattningshänseende likställt med gåva, får likvärd från värdet av vad som inom loppet av tio år tillfallit förmånstagaren ej avräknas mer än ett belopp som motsvarar sex gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring för det år under vilket skattskyldighet inträdde för det senaste förvärvet.

Vad som på grund av insättningar av samma person i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt på en gång tillfaller någon såsom förmånstagare skall denne anses erhålla på grund av en och samma försäkring, och skall så anses som om försäkringen tagits vid tiden för den första insättningen och på villkor att premiebetalning skolat ske i den ordning, vari insättningarna i anstalten skett eller enligt avtal mellan anstalten och försäkringstagaren skolat äga rum.

¹Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:857.

²Senaste lydelse 1987:1206.

Skattskyldighet enligt första stycket föreligger inte för rätt till pension som utgår på grund av pensionsförsäkring. Skattskyldighet föreligger inte heller för rätt till livränta som utgår på grund av annan försäkring än pensionsförsäkring i den mån vad som på grund av förordnande av samma person tillfallit den berättigade inte överstiger 2 500 kronor per år.

Angående vad som förstås med kapitalförsäkring och pensionsförsäkring stadgas i anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928:370).

Vad i första och andra styckena här ovan sägs skall, även om förmånstagarförordnande i enlighet med lagen om försäkringsavtal icke föreligger, äga tillämpning jämväl i fråga om vad som tillfallit någon på grund av statens grupplivförsäkring eller jämförbar av kommunal eller enskild arbetsgivare avtalad grupplivförsäkring eller på grund av sådan förmån från kommun, som avses i punkt 1 adertonde stycket av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

Vad som vid en försäkringstagares död tillfaller någon på grund av förordnande som avser utländsk försäkring skall vid beräkning av arvs- skatt behandlas som om det hade tillhört boet och tillagts förmånstaga- ren genom testamente. Har försäkringen tagits för olycksfall eller sjukdom eller är fråga om en sådan försäkring som — om den inte hade varit utländsk — skulle ha uppfyllt de förutsättningar som anges i andra stycket a), tillämpas bestämmelserna i det stycket. För rätt till pension på grund av en utländsk försäkring som skall behandlas som pensionsförsä- ring vid inkomsttaxeringen föreligger inte skattskyldighet. Vid övriga förvärv av livränta på grund av utländsk försäkring tillämpas bestäm- melserna i fjärde stycket andra meningen.

Med utländsk försäkring förstås en försäkring som har meddelats i en utomlands bedriven försäkringsrörelse.

Skattskyldighet föreligger inte heller för rätt till pension på grund av pensionssparavtal enligt 1 kap. 2 § lagen (1992:000) om indivi- duellt pensionssparande. När behållning på pensionssparkonto skall tas upp som en tillgång i dödsboet och avskattning skall ske enligt 32 § 1 mom. första stycket j kommunalskattelagen och 2 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall behållningen minskas med den inkomstskatt som kan beräknas utgå vid avskatt- ningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

6 Förslag till

Prop. 1992/93:187
Bilaga 3

Lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel

dels att 2 - 8 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 5 och 6 §§ skall utgå,

dels att i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 9 - 12 §§, och närmast före 3, 9, 10 och 11 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Skattskyldiga till avkastningsskatt är

1. svenska livförsäkringsföretag,
2. utländska livförsäkringsföretag som bedriver försäkringsrörelse här i riket,
3. understödsföreningar som bedriver till livförsäkring hänförlig verksamhet,
4. pensionsstiftelse enligt lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
5. arbetsgivare som i sin balansräkning redovisar skuld under rubriken Avsatt till pensioner enligt 5 § lagen om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

5. arbetsgivare som i sin balansräkning redovisar skuld under rubriken Avsatt till pensioner enligt 5 § lagen om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,

6. i Sverige bosatt innehavare av pensionssparkonto enligt 1 kap. 2 § lagen (1992:000) om individuellt pensionssparande.

I fråga om handelsbolag och dödsbon som vid inkomsttaxeringen behandlas som handelsbolag är dock delägarna skattskyldiga.

Med understödsförening avses i denna lag förening, vilken enligt sina stadgar får meddela annan kapitalförsäkring än sådan som omfattar kapitalunderstöd på högst 1 000 kronor för medlem.

¹Senaste lydelse 1991:1915.

Skatteunderlag

3 §²

(7 § första stycket)

Skatteunderlaget avrundas nedåt till helt tusental kronor.

Skatteunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § 1 och 3 utgörs av nettointäkten av den kapital- och fastighetsförvaltning som belöper på pensionsförsäkringar som meddelats direkt eller meddelats i återförsäkring åt annat inländskt försäkringsföretag.

Skatteunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § 2 utgörs av nettointäkten av den kapital- och fastighetsförvaltning, som härrör från bolagets här i riket bedrivna försäkringsrörelse och som belöper på pensionsförsäkringar som meddelats direkt eller meddelats i återförsäkring åt inländskt försäkringsföretag.

Skatteunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § 4 utgörs av nettointäkten av stiftelsens kapital- och fastighetsförvaltning.

Skatteunderlaget är kapitalunderlaget enligt andra — sjätte styckena, multiplicerat med den genomsnittliga statslåneräntan under kalenderåret närmast före ingången av beskattningsåret. Skatteunderlaget avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

För skattskyldiga som avses i 2 § första stycket 1—4 utgörs kapitalunderlaget av värdet av den skattskyldiges tillgångar vid ingången av beskattningsåret efter avdrag för finansiella skulder vid samma tidpunkt. För skattskyldiga som avses i 2 § första stycket 2 medräknas dock endast sådana tillgångar och skulder som är hänförliga till den i Sverige bedrivna försäkringsrörelsen.

Vid beräkning av kapitalunderlag enligt andra stycket skall bortses från tillgångar och skulder som är hänförliga till avgångsbidragsförsäkringar meddelade enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer.

Vid beräkning av kapitalunderlag skall även bortses från den del av tillgångar och skulder som inte förvaltas för försäkringstagarnas räkning.

²Senaste lydelse 1990:661.

Senaste lydelse av 7 § 1990:661.

Skatteunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § 5 utgörs av pensionsskuldens belopp vid ingången av beskattningsåret, *såvitt avser* sådana pensionsåtaganden för vilkas tryggande avdragsrätt föreligger enligt punkt 20 d jämfört med punkt 20 e av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370) och *såvitt avser* sådana pensionsåtaganden för vilka avdragsrätt föreligger enligt 8 § lagen (1975:1348) om ikraftträdande av lagen (1975:1347) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Kapitalunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § *första stycket* 5 utgörs av pensionsskuldens belopp vid ingången av beskattningsåret. *Vid bestämning av pensionsskuldens belopp skall beaktas* sådana pensionsåtaganden för vilkas tryggande avdragsrätt föreligger enligt punkt 20 d jämfört med punkt 20 e av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370) och sådana pensionsåtaganden för vilka avdragsrätt föreligger enligt 8 § lagen (1975:1348) om ikraftträdande av lagen (1975:1347) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Kapitalunderlaget för skattskyldiga som avses i 2 § första stycket 6 utgörs av värdet av de tillgångar som vid ingången av kalenderåret är hänförliga till pensionssparkontot. Avdrag får ske för till kontot hänförlig obetald skatt enligt denna lag för föregående beskattningsår.

4 §³

Vid beräkning av nettointäkten av kapital- och fastighetsförvaltning som avses i 3 § första — tredje styckena skall reglerna för inkomstslaget näringsverksamhet vid taxering enligt lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt tillämpas.

Som tillgång hos återförsäringstagare räknas inte värdet av återförsäringsgivares ansvarighet på grund av försäkringar som denne har övertagit i form av återförsäkring. Om återförsäkring skett hos en utländsk återförsäringsgivare skall dock ett belopp motsvarande dennes ansvarighet räknas som tillgång, i den mån ansvarigheten överstiger värdet av reservdeposition som ställts av återförsäringsgivaren hos återförsäringstagaren.

Återförsäringsgivares fordran hos återförsäringstagare på grund av reservdepositionen upptas inte som tillgång. Den skuld som redovisas av återförsäringstagaren på grund av depositionen är inte avdragsgill för denne.

³Senaste lydelse 1990:661.

5 §

Om inte annat följer av 6 – 8 §§ tas tillgångar och skulder upp till bokfört värde.

För skattskyldig som avses i 2 § första stycket 6 skall tillgångarna tas upp till sitt marknadsvärde om inte annat följer av 7 §.

6 §

En fastighet tas upp till det högsta av anskaffningsvärdet och 33 procent av det vid ingången av beskattningsåret gällande taxeringsvärdet.

Har fastighetens värde under året före taxeringsåret sänkts på grund av skogsavverkning eller täktverksamhet eller till följd av brand, vattenflöde eller jämförlig händelse och fastställs inte nytt taxeringsvärde vid särskild fastighetstaxering, får fastigheten tas upp till 133 procent av ett på motsvarande grunder uppskattat värde.

7 §

Värdepapper, som är noterade vid en svensk eller utländsk börs eller noterade vid en auktoriserad marknadsplats eller som annars är föremål för regelbunden handel vid någon annan reglerad marknad som är öppen för allmänheten, tas upp till det noterade värdet.

Finns i ett bolag skilda aktieslag av vilka ett eller flera är börsnoterade eller föremål för sådan notering som avses i första stycket, skall de aktier i bolaget som inte är noterade tas upp till samma värde som de noterade aktierna. Är flera aktieslag noterade, skall de inte noterade aktierna tas upp till samma värde som de noterade aktier som har den lägsta kursen.

Om det vid värdering enligt de föregående styckena bedöms att det

noterade värdet inte motsvarar vad som skulle kunna påräknas vid en försäljning under normala förhållanden, får i stället priset vid en sådan försäljning läggas till grund för värderingen.

8 §

Fordran som inte omfattas av 7 § skall tas upp till sitt anskaffningsvärde jämte upplupen ränta. Avdrag för skuld får göras med belopp som beräknas på motsvarande sätt.

Osäker fordran får tas upp till det belopp som kan beräknas bli betalat. Värdelös fordran tas inte upp.

Skattesats9 §⁴

(5 § första stycket)

Skatten uppgår till 10 procent av skatteunderlaget enligt 3 § första - tredje styckena.

Skatten uppgår till 10 procent av skatteunderlaget enligt 3 § om inte annat följer av andra och tredje styckena.

För den del av skatteunderlaget som hos skattskyldig som avses i 2 § första stycket 1 - 3 är hänförligt till annan personförsäkring än pensionsförsäkring uppgår skatten till 25 procent av skatteunderlaget.

(5 § andra stycket)

Skatten uppgår till 1,1 procent av skatteunderlaget enligt 3 § fjärde stycket. I det fall beskattningsåret är längre eller kortare än 12 månader skall skattesatsen jämkas i motsvarande mån. Detsamma skall gälla om pensions-skuld som avses i nyssnämnda stycke helt upplöses under beskattningsåret.

I det fall beskattningsåret är längre eller kortare än 12 månader skall skattesatsen jämkas i motsvarande mån. Detsamma skall gälla om pensions-skuld som avses i 3 § femte stycket helt upplöses under beskattningsåret.

⁴Senaste lydelse av 5 § 1991:1847.

Beskattningsförfarandet10 §⁵

(8 §)

Bestämmelserna i taxeringslagen (1990:324) gäller vid taxering till avkastningsskatt. I fråga om debitering och uppbörd av avkastningsskatt gäller bestämmelserna i uppbördslagen (1953:272).

Om inte annat sägs i andra stycket gäller bestämmelserna i taxeringslagen (1990:324) vid taxering till avkastningsskatt och bestämmelserna i uppbördslagen (1953:272) i fråga om debitering och uppbörd av sådan skatt.

Avkastningsskatt som skall tas ut av sådan skattskyldig som avses i 2 § första stycket 6 skall för den skattskyldiges räkning betalas av det pensionssparinstitut som den skattskyldige träffat avtal om individuellt pensionssparande med. Pensionssparavtal skall innehålla fullmakt för pensionssparinstitutet att förfoga över den skattskyldiges pensionssparmedel för betalning av avkastningsskatt.

I fråga om förfarandet vid beskattningen i fall som avses i andra stycket gäller bestämmelserna i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter i tillämpliga delar. Med skattskyldig avses därvid det pensionssparinstitut som den skattskyldige träffat pensionssparavtal med. Pensionssparinstitutets beskattningsår är redovisningsperiod.

Förutom pensionssparinstitutet får även skattskyldig som avses i 2 § första stycket 6 överklaga beskattningsmyndighetens beslut om skatt enligt bestämmelserna i 8 kap. lagen om punktskatter och prisregleringsavgifter.

⁵Senaste lydelse av 8 § 1991:1915.

Återbetalas skatt hänförlig till ett pensionsparkonto till ett pensions-sparinstitut skall beloppet tillsammans med räntan enligt 5 kap. 13 § lagen om punktskatter och prisregleringsavgifter tillgodoföras kontot. Har kontot avslutats skall institutet ombesörja att beloppet i stället överförs till det pensionsparkonto till vilket de medel och tillgångar som var hänförliga till det avslutade kontot har överförts. Finns inte sådant konto skall institutet betala ut beloppet på det sätt som gäller för utbetalningar enligt lagen (1992:000) om individuellt pensionssparande.

Övriga bestämmelser

11 §⁶

(6 §)

Skattskyldiga som avses i 2 § 5 får utan hinder av bestämmelserna i 20 § kommunalskattelagen (1928:370) i förvärvskällan göra avdrag för sådan avkastningsskatt som tas ut på i 3 § *fjärde stycket* angivet underlag. Avdrag skall därvid medges för avkastningsskatten före eventuell nedsättning genom avräkning av utländsk skatt.

Skattskyldiga som avses i 2 § *första stycket* 5 får utan hinder av bestämmelserna i 20 § kommunalskattelagen (1928:370) i förvärvskällan göra avdrag för sådan avkastningsskatt som tas ut på i 3 § *första och femte styckena* angivet underlag. Avdrag skall därvid medges för avkastningsskatten före eventuell nedsättning genom avräkning av utländsk skatt.

12 §⁷

(7 § andra stycket)

Beteckningar i denna lag har samma betydelse som i kommunalskattelagen (1928:370) och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering. Äldre bestämmelser tillämpas dock för beskattningsår som har påbörjats före ikraftträdandet.

⁶Senaste lydelse av 6 § 1990:1448.

⁷Senaste lydelse av 7 § 1990:661.

2. Har uppskovsbelopp fastställts enligt 2 § lagen (1990:655) om återföring av obeskattade reserver för skattskyldig som avses i 2 § första stycket 1 - 3 gäller följande. Återföring av den del av uppskovsbeloppet som inte återförts senast vid 1994 års taxering till statlig inkomstskatt skall ske vid 1995 års taxering till avkastningsskatt eller, om taxering inte sker år 1995, vid 1996 års taxering. Därvid skall det vid taxeringen beräknade skatteunderlaget enligt 3 § som är hänförligt till andra personförsäkringar än pensionsförsäkring ökas med det återstående uppskovsbeloppet.

Utdrag ur Protokoll vid sammanträde 1993-01-14

Närvarande: justitierådet Per Jermsten, regeringsrådet Stig von Bahr, justitierådet Inger Nyström.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 22 oktober 1992 har regeringen på hemställan av statsrådet Lundgren beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om individuellt pensionssparande,
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i äktenskapsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande,
5. lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor,
6. lag om ändring i lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder,
7. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
8. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
9. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
10. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
11. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
12. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt,
13. lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter,
14. lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt,
15. lag om ändring i taxeringslagen (1990:324),
16. lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter,
17. lag om ändring i lagen (1990:654) om skatteutjämningsreserv,
18. lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel,
19. lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta,
20. lag om ändring i lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader,
21. lag om ändring i lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av departementsrådet Peter Kindlund, hovrättsassessorn Hans Nyman, kammarrättsassessorn Lars Bergendal och kammarrättsfiskalen Roland Gustafsson.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

En mer sammanfattande observation är att ifrågavarande förslag utarbetats på grundval av en departementspromemoria som — i förhållande till de behandlade frågekomplexens betydelse, omfång och svårhetsgrad — framstår som jämförelsevis kortfattad och i en del stycken otillräckligt övervägd. Detta gäller inte minst de i promemorian redovisade specialmotiveringarna, som därigenom inte alltid kan antas bli särskilt vägledande inför uppkommande tillämpningsproblem. Nu anförda brister har enligt lagrådets mening inte helt kunnat avhjälpas under den fortsatta beredningen inom regeringskansliet. Till detta kan ha bidragit att även remissinstanserna synes ha avgett sina yttranden under viss tidspress.

Lagradsremissen omfattar en betydande mängd lagtext. De mest centrala bestämmelserna angående de nya pensionssparformerna har förts samman i *förslag till lag om individuellt pensionssparande*. Regleringen i denna lag är i flera hänseenden komplicerad och som helhet inte särskilt lättillgänglig. Att så blivit fallet har flera orsaker. Redan strävandena efter ett från spararnas synpunkt mycket flexibelt system utgör en grund härtill. Av mer avgörande betydelse i sammanhanget är dock målsättningen att nå lösningar vilka innebär att de nya sparformerna i så stor utsträckning som möjligt blir jämställda med motsvarande sparande genom pensionsförsäkringar. Vad nu sagts gäller såväl de skattemässiga som de civilrättsliga aspekterna på sparandet. Både den tidigare nämnda flexibiliteten i det nya systemet och den omständigheten att det här blir fråga om ett sparande utan något som helst inslag av försäkring har därvid medfört åtskilliga problem av lagteknisk och materiell natur.

Efter förebild från vad som nu gäller beträffande förhållandet mellan lagen (1927:77) om försäkringsavtal och kommunalskattelagen (1928:370, KL) finns i förevarande lagförslag en föreskrift (3 kap. 2 §) som anger att ytterligare bestämmelser om villkor som skall tas in i ett pensions-sparavtal finns i KL och i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. Att på detta sätt splittra viktiga civilrättsliga bestämmelser och placera en del av dem i skatteförfattningar framstår som en otillfredsställande lagteknisk lösning. Enligt lagrådets mening bör det därför övervägas om inte i varje fall det i lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel föreslagna, tämligen kortfattade villkoret bör tas in i lagen om individuellt pensionssparande.

Anpassningen till vad som gäller beträffande pensionsförsäkringar har vidare fått till följd att 4 kap. med bestämmelser om "Spararens förfoganden" blivit jämförelsevis omfattande, delvis mycket detaljerat och i vissa stycken ganska svårtillgängligt. Vad sist sagts gäller även en del av regleringen i 5 kap. om "Förhållandet till spararens borgenärer". Den efter förebild från 116 § lagen om försäkringsavtal utformade bestämmelsen i sistnämnda kapitelns första paragraf utgör för övrigt ett exempel på att själva flexibiliteten i det föreslagna nya systemet, med bl.a. tänkta inbetalningar av varierande storlek och kontinuitet, lätt kan medföra ett annorlunda rättsläge än den eftersträlvade jämställdheten med sparande genom pensionsförsäkring.

Förslaget innehåller vidare en del terminologiska oklarheter. Med "pensionssparmedel" synes främst avses de medel som spararen betalar in till pensionssparinstitutet (t.ex. i 2 kap.). Samma uttryck har dock i andra sammanhang en annan innebörd, t.ex. 3 kap. 8 § samt 4 kap. 2 och 12 §§. Ordet "medel" i 4 kap. 6 § torde åter ha en annan betydelse. Vad som i skilda sammanhang avses med "tillgångar som antecknats på ett pensionssparkonto" liksom "behållningen på pensionssparkonto" i förhållande till "den rätt som följer av ett pensionssparavtal" (4 kap. 1 §) eller "rätten respektive rättigheterna enligt pensionsavtalet" (4 kap. 4 och 12 §§) är inte alltid uppenbart. I vissa fall används därtill "pensionssparkontot" som beteckning på de till kontot hörande tillgångarna (t.ex. 3 kap. 9 §). I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör därför en noggrann genomgång göras av de bestämmelser där nu nämnda eller liknande uttryckssätt förekommer samt närmare klargöras vad som i förekommande fall är innebörden i den "rätt" eller de "rättigheter" vilka "följer av" eller föreligger "enligt" pensionsavtalet.

Nu redovisade omständigheter liksom regleringens komplexa natur har medfört vissa svårigheter vid lagrådets granskning av de remitterade förslagen. De allmänna invändningarna mot dem är emellertid inte så allvarliga att hinder får anses föreligga mot att förslagen, efter ytterligare bearbetning, läggs till grund för lagstiftning. Utöver vad tidigare sagts om enskilda bestämmelser behandlar lagrådet i det följande en del särskilda problem i anslutning till de olika förslagen.

Förslag till lag om individuellt pensionssparande

3 kap. 3 - 7 §§

I dessa paragrafer finns regler om hur medel som betalats in på ett pensionssparkonto skall förvaltas. Av 3 kap. 3 § första stycket framgår att inbetalda sparmedel skall, inom ramen för tillåtna sparformer, placeras på det sätt pensionsspararen från tid till annan bestämmer. Enligt paragrafens andra stycke skall pensionssparinstitutet dock samråda med spararen innan sparmedel placeras på sådant sätt att det enligt institutets bedömning krävs försäljning av fondpapper eller andelar i allemansfond för att utbetalningar enligt pensionssparavtalet skall kunna göras eller skatter och avgifter skall kunna tas ut från kontot.

Vid försäljning av tillgångar på ett pensionssparkonto skall, om inte annat avtalats, pensionssparinstitutet enligt 3 kap. 7 § andra stycket samråda med spararen om detta är möjligt. I annat fall får beslut om vad som skall avyttras fattas av institutet utifrån vad som bedöms vara mest förmånligt för pensionsspararen.

Syftet med samrådsregeln i 3 kap. 3 § andra stycket synes vara att göra pensionsspararen uppmärksam på de förlustrisker som kan följa av mer omedelbart framtvängade försäljningar av värdepapper. Det är dock enligt lagrådets mening tveksamt om den föreslagna regeln tillgodoser detta syfte. Att märka är till en början att regeln är dispositiv. Det finns således inget som hindrar att avtalsparterna kommer överens om att samråd skall ske på annat sätt eller att samråd över huvud taget inte skall

förekomma. Som lagtexten är formulerad är samrådsplikten vidare inte begränsad till förvärv som till följd av kontots likviditetsläge kan antas bli av kortfristig natur. Eftersom alla fondpapper skall säljas förr eller senare måste nämligen enligt ordalydelsen samråd ske även inför en långfristig placering. Detta har uppenbarligen inte varit avsikten. Med den utformning regeln fått ges dock inte någon vägledning om hur lång den beräknade innehavstiden måste vara för att ett institut skall vara befriat från skyldigheten att samråda med spararen.

Enligt lagrådets uppfattning är det förenat med stora svårigheter att i lagtext ange hur ett pensionssparinstitut bör förfara när spararen ger direktiv om inköp av värdepapper. Det kan givetvis finnas anledning för institutet att peka på behovet av likviditet på pensionssparkontot liksom de risker och transaktionskostnader som kan följa av olika placeringar. Som framhållits i remissen är det dock spararen själv som i sista hand skall avgöra hur medlen på kontot skall placeras. En i lag föreskriven skyldighet för institutet att i viss situation samråda med spararen är ägnad att skapa osäkerhet om vem som bär ansvaret för vidtagna dispositioner. Det finns också anledning att befara att frågan om samrådsplikten omfattning och innebörd kan vålla tillämpningsproblem om spararen hävdar att brister i samrådet åsamkat honom ekonomiska förluster (jfr skadeståndsbestämmelsen i 7 kap. 4 §). Lagrådet återkommer i det följande till denna problematik.

De anmärkningar som nu riktats mot samrådsbestämmelsen i 3 kap. 3 § andra stycket har också viss bärkraft vad gäller bestämmelserna i 3 kap. 7 § andra stycket. Även här synes lämpligheten av att i lag föreskriva i vilka fall samråd skall äga rum mellan institutet och spararen inför en värdepappersavyttring kunna ifrågasättas. Om en avyttring i efterhand visar sig oförmånlig torde tvist lätt kunna uppkomma rörande frågan om institutet fullgjort sin samråds skyldighet. Bestämmelsen att institutet skall, såvida samråd inte avtalats bort eller varit omöjligt att åstadkomma, besluta om vad som skall avyttras utifrån vad som bedöms vara mest förmånligt för spararen, kan vidare inge denne föreställning om att en professionell placerare kan förutse hur värdepappersmarknaden kommer att utvecklas. På en effektivt fungerande marknad torde emellertid utrymmet för prognoser av detta slag vara ytterst begränsat.

Det anförda leder lagrådet till slutsatsen att bestämmelserna i 3 kap. 3 och 7 §§ om samråd i samband med förvärv och försäljning av värdepapper skapar fler problem än de löser. Någon egentlig nackdel med att låta bestämmelserna utgå — och därmed i princip införa full avtalsfrihet på området — synes inte föreligga. Båda paragrafernas andra stycken bör därför enligt lagrådets mening slopas. Möjligen kan som ersättning tas in en allmän bestämmelse om att institutet på begäran av pensionsspararen skall lämna information angående förvärv och avyttring av fondpapper liksom om andra angelägenheter angående pensionssparandet. En sådan bestämmelse synes lämpligen kunna placeras som ett första stycke i 3 kap. 10 §.

Enligt paragrafen har en pensionssparare, som träffat pensionssparavtal med annat pensionssparinstitut, rätt att flytta sitt pensionssparkonto till det nya institutet. Det institut från vilket kontot flyttas får då ta ut en avgift. Denna får inte överstiga institutets direkta kostnader för flyttningen.

En förutsättning för att en pensionssparare skall kunna flytta över tillgångar på sitt konto till ett konto hos annat institut är således att han träffat ett pensionssparavtal med detta institut. Fråga uppkommer därvid om det nya pensionssparavtalet skall ses som en direkt fortsättning på det gamla avtalet eller om det skall behandlas helt fristående från detta. Frågan har betydelse bl.a. vad gäller förhållandet mellan spararen och dennes borgenärer.

Av 5 kap. 1 § framgår att tillgångar på ett pensionssparkonto får utmätas för spararens skulder endast om spartiden enligt avtalet understiger tio år eller om spararen något år betalat in ett sparbelopp som är mer än dubbelt så stort som genomsnittet av de årliga inbetalningar som har skett under spartiden. I den allmänna motiveringen uttalas att spararen, såvitt gäller prövningen av om spartiden är tillräckligt lång för att ge skydd mot utmätning, bör få tillgodoräkna sig tiden enligt det tidigare avtalet. Någon bestämmelse om detta har dock inte tagits in i lagtexten. Av denna kan inte heller utläsas om värdet av de överflyttade tillgångarna skall betraktas som en engångsbetalning på det nya kontot eller om bedömningen av utmätningensfriheten skall baseras på storleken av de belopp som faktiskt betalats in på det gamla och de belopp som efter institutsbytet kan komma att betalas in på det nya kontot.

Enligt 5 kap. 3 § kan en borgenär under förutsättning bl.a. att pensionsspararen försätts i konkurs efter ansökan som gjorts innan tio år förflutit från det pensionssparavtalet ingicks utkräva medel som spararen betalat enligt avtalet. Lagtexten innehåller inte någon regel om att en sparare som bytt institut får beräkna tioårsfristen från den dag då det första pensionssparavtalet ingicks.

Lagrådet delar den i remissen uttalade uppfattningen att full kontinuitet i flyttningsfallen bör råda mellan det gamla och det nya kontot. Vid prövningen av om utmätning eller återvinning i konkurs kan komma i fråga bör äldre och nyare konton sålunda i princip betraktas som ett enda konto. Detta bör enligt lagrådets mening komma till direkt uttryck i lagtexten. Lagrådet utgår från att erforderlig komplettering sker under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Som nämnts i det föregående får det institut från vilket ett pensionssparkonto flyttats inte ta ut högre avgift för flyttningen än institutets direkta kostnader för denna. Lämpligheten av denna regel synes kunna diskuteras. Det torde för det första inte vara lätt att fastställa vilka kostnader i samband med en flyttning av ett konto som kan klassificeras som "direkta". Den omständigheten att avgiften inte till någon del får täcka institutets indirekta kostnader innebär vidare att varje flyttning

medför en subventionering som sannolikt ytterst får bäras av institutets övriga pensionssparare.

I remissen har som motiv för den valda begränsningen av avgiftens storlek anförts att avgifterna inte får vara så höga att de hindrar flyttning. Enligt lagrådets mening kan detta syfte emellertid tillgodoses på ett enklare sätt än genom en koppling till institutets direkta flyttningskostnader. En lösning som synes kunna övervägas är att i lagtexten ange att institutet får ta ut skäligen avgift för sina kostnader för flyttningen. Det får sedan ankomma på Finansinspektionen att i sitt tillsynsarbete vid behov ingripa mot för höga flyttningsavgifter.

4 kap. 1 §

Bestämmelsen innehåller en civilrättslig ogiltighetsregel avseende överlåtelse eller annat förfogande över "tillgångar som antecknats på ett pensionssparkonto" eller över den "rätt som följer av ett pensionssparavtal", om förfogandet skett på ett sätt som strider mot förevarande lag eller mot villkor som enligt KL skall vara intaget i avtalet. Regeln är utformad med 3 § andra stycket lagen om försäkringsavtal som förebild. I sistnämnda stycke anges dock att överlåtelseförbudet inte skall "utgöra hinder mot utmätning eller överlåtelse vid ackord eller konkurs i vidare mån än sådant hinder föreligger på grund av vad eljest föreskrivits i lag eller annan författning". En regel med i sak samma innehåll beträffande tillgångar på pensionssparkonto återfinns som ett andra stycke i nu förevarande paragraf.

Förbudet mot överlåtelse av pensionsförsäkring infördes som en nyhet i lagen om försäkringsavtal den 1 januari 1976. Lagstiftningsärendet avsåg i huvudsak ändrade beskattningsregler för pensionsförsäkringar och arbetsgivares kostnader för tryggande av anställdas pensionering. Överlåtelseförbudet motiverades bl.a. med att pensionsförsäkring enbart var ett pensionsskydd för försäkringstagaren och hans familj och inte lämplig som "handelsvara" (prop. 1975/76:31 s. 123 ff).

Även om överlåtelseförbudet och undantagen därifrån i den nu föreslagna paragrafen således har en direkt förebild i lagen om försäkringsavtal kan paragrafen inte sägas vara lättillgänglig. Lagrådet har inledningsvis berört frågan om tolkningen av de i lagtexten använda begreppen "tillgångar som antecknats på ett pensionssparkonto" och "den rätt som följer av ett pensionssparavtal". Vad som i nu förevarande sammanhang vållar ytterligare oklarhet är bestämmelsens förhållande till bl.a. 5 kap. 5 § utsökningsbalken.

Enligt 5 kap. 5 § utsökningsbalken får egendom, som till följd av sin beskaffenhet, enligt föreskrift vid gåva eller i testamente eller på annan grund som gäller mot envar ej får överlätas, ej heller utmätas, om inte antingen egendomen är förvärvad på kredit med återtagarförbehåll eller annat följer av särskild föreskrift. Denna bestämmelse synes tillsammans med lagförslagets 4 kap. 1 § kunna medföra ett cirkelresonemang. Om således, vid en tillämpning av utsökningsbalken, tillgångarna på ett pensionssparkonto på grund av överlåtelseförbudet i 4 kap. 1 § första

stycket anses utgöra egendom, som faller under 5 kap. 5 § första stycket utsökningsbalken, kan dessa ej utmätas, om utmätning inte är tillåten enligt särskild föreskrift. En sådan särskild föreskrift återfinns dock i 4 kap. 1 § andra stycket, enligt vilket utmätning får ske, om inte något annat är föreskrivet i lag eller annan författning. Någon enkel möjlighet att förstå vilken eller vilka författningsbestämmelser utöver 5 kap. 1 och 3 §§ förevarande lag som därvid åsyftas finns inte. Det mest näraliggande är då att gå till de centrala bestämmelserna på området och därigenom på nytt vara hänvisad till 5 kap. utsökningsbalken om undantag från utmätning. Lagrådsremissen ger här ingen ledning.

4 kap. 6-16 §§

Det individuella pensionssparandet bygger på principen att tillgångar som finns på ett pensionssparkonto skall tas i anspråk för utbetalning av ålderspension till pensionsspararen. Avlider pensionsspararen innan perioden för ålderspension gått till ända skall — såvida förmånstagare förordnats — tillgångarna på kontot användas för efterlevandepension till spararens make och barn. Från denna princip finns ett antal undantag. Undantagen gäller förfoganden såväl under pensionsspararens livstid som när denne har avlidit.

Såvitt gäller förfoganden under pensionsspararens livstid synes de föreslagna bestämmelserna om bodelning vara av särskilt intresse. Enligt 10 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken skall som huvudregel gälla att rätt till pension som tillkommer någon av makarna på grund av pensionssparavtal undantas från bodelning. Av paragrafens nya fjärde stycke framgår dock att rätt till sådan pension skall helt eller delvis ingå i bodelningen om det med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att undanta pensionsrätten från bodelning. Med stöd av 10 kap. 4 § äktenskapsbalken kan makarna vidare, om de är överens, fritt bestämma att rätten till pension på grund av ett pensionssparavtal skall ingå i bodelning.

Med pension förstås enligt punkt 1 första stycket av anvisningarna till 31 § KL bl.a. belopp som utbetalas från pensionssparkonto till den som erhållit rätten till pension genom bodelning. I 53 § 4 mom. första stycket KL anges emellertid att överlåtande make — och alltså inte den make som uppbär pensionen — är skattskyldig för de utfallande beloppen under sin livstid såvida han inte är berättigad till avdrag för periodiskt understöd till den andre maken. Från denna särskilda regel om skattskyldighet för utbetald pension kan dock skattemyndigheten på ansökan medge dispens.

Den omständigheten att rätten till pension överförs genom bodelning innebär inte att det ursprungliga pensionssparavtalet upphör att gälla. Den make som träffat avtalet med institutet kan således vara pliktig att svara för överenskomna inbetalningar på kontot trots att rätten till utbetalningar från kontot helt eller delvis tillkommer den andre maken. Från skattesynpunkt synes sådana inbetalningar vara påtagligt ogynnsamma. Enligt förslaget punkt 7 första stycket av anvisningarna till 46 § KL får

nämligen avdrag för inbetalning på pensionssparkonto göras endast till den del den skattskyldige har rätt till utbetalningar från kontot. Det kan därför finnas anledning för makarna att träffa en överenskommelse med institutet om att inbetalningskyldigheten skall flyttas över från den ene till den andre maken. Genom ett sådant tilläggsavtal torde även efter en bodelning avdrag kunna medges för alla belopp som betalas in på kontot.

I 4 kap. 16 § finns regler om bestämmanderätten över ett pensionssparkonto som helt eller delvis blivit föremål för bodelning. Den make som ursprungligen ingått pensionssparavtalet beslutar även i fortsättningen om tillgångarnas förvaltning m.m. Han får dock inte utan samtycke av den andre maken ändra vad som bestämts i pensionssparavtalet om utbetalningstid. Om rätten enligt pensionssparavtalet delats mellan makarna skall vidare, om makarna inte kan enas om hur tillgångarna på pensionssparkontot skall förvaltas, institutet på begäran av någon av makarna upprätta ett konto för envar av dem och fördela tillgångarna mellan dessa konton.

En utgångspunkt vid utformningen av de nu återgivna reglerna om överföring av rätt till pension enligt pensionssparavtal genom bodelning har enligt remissen varit att i möjligaste mån uppnå parallellitet med vad som gäller beträffande pensionsförsäkringar. Lagrådet kan i och för sig ansluta sig till målsättningen att reglerna för individuellt pensionssparande skall framstå som neutrala i förhållande till reglerna för pensionsförsäkring. Som framhållits tidigare måste emellertid hållas i minnet att det finns grundläggande skiljaktigheter mellan de två systemen. Inte minst bristen på försäkringsmässigt inslag vid pensionssparandet kan motivera avsteg från en strikt neutralitetsprincip.

Ett område där det kan vara befogat att avvika från pensionsförsäkringssystemet är skattereglerna i samband med inbetalningar till och utbetalningar från sådant pensionssparkonto som överförs genom bodelning. Som framgår av det föregående synes de föreslagna reglerna medge att en make beskattas för utbetalningar som tillfaller den andre maken och som därtill finansierats med inbetalningar som sistnämnde maken fått avdrag för. En sådan ordning förefaller — oavsett vad som må gälla beträffande pensionsförsäkringar — knappast rimlig och skapar dessutom utrymme för olika former av skatteflykt. Såvitt lagrådet kan finna skulle merparten av dessa olägenheter undvikas och systemet bli enklare att tillämpa om dels möjligheten för makar att ha ett gemensamt pensionssparkonto slopades, dels rätten att göra inbetalning bortföll såvitt gäller pensionssparkonto som make förvärvat genom bodelning. Lagrådet förordar en lösning efter dessa riktlinjer.

Ett godtagande av lagrådets förslag innebär att en överföring av rätt till pension enligt pensionssparavtal genom bodelning alltid leder till att ett nytt pensionssparkonto upprättas för den mottagande maken. Till detta konto kan ytterligare inbetalningar inte göras. Utbetalningar från kontot beskattas hos den make som ingått det ursprungliga pensionssparavtalet — och också svarat för inbetalningarna — såvida denne inte är berättigad till avdrag för periodiskt understöd eller skattemyndigheten beviljat dispens. För det fall bodelningen inte omfattat rätten till all pension måste tillgångarna på det ursprungliga kontot fördelas mellan detta konto

och det nya kontot. Liksom i flyttningsfallen bör de nya kontona i fråga om spartid och sparbelopp ses som en direkt fortsättning av det ursprungliga avtalet (jfr vad lagrådet i det föregående anfört i anslutning till 3 kap. 9 §).

Avlider pensionsspararen skall, såvida förmånstagare inte förordnats, pensionssparavtalet enligt 4 kap. 6 § upphöra att gälla. Behållningen på pensionssparkontot skall då inkomstbeskattas hos dödsboet (avskattas) och behandlas på samma sätt som annan egendom som tillhört den avlidne. Någon möjlighet att genom bodelning överföra rätt till pension till den andre maken föreligger inte i denna situation. Är förmånstagare insatt beskattas denne fortlöpande för utfallande belopp som pension. Dödsfallet föranleder i denna situation inte någon avskattning av behållningen på kontot.

Så långt synes de regler som skall tillämpas vid pensionsspararens död inte behöva ge upphov till några större problem. Viss osäkerhet synes dock råda om vad som kommer att gälla i de fall då ett förmånstagarförordnande jämkas till förmån för efterlevande make, bröstärvinge eller förutvarande make enligt 4 kap. 7 eller 8 §. Jämkning med stöd av 4 kap. 7 § innebär att "rätten till pensionssparmedel helt eller delvis tillfaller maken eller bröstärvingen". Sker jämkning med stöd av 4 kap. 8 § är förmånstagararen skyldig att till maken "avstå vad som fattas".

En första fråga som inställer sig är på vilket sätt efterlevande make eller bröstärvinge avses få ut det belopp varmed jämkning skall ske. Ett alternativ är att maken eller bröstärvingen behandlas som förmånstagare och uppbär utbetalningar i samma takt som den egentlige förmånstagararen. Lagtexten ger dock föga stöd för detta alternativ. En annan möjlighet är att genomföra jämkningsen i form av en engångsbetalning till maken eller bröstärvingen. Ett sådant tillvägagångssätt synes bättre överensstämma med jämkningsens syfte men är inte utan vidare förenligt med den i punkt 3 tredje stycket av anvisningarna till 31 § KL gjorda uppräkningsen av tillåtna betalningar från ett pensionssparkonto. Det synes angeläget att den nu diskuterade frågan klarläggs under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

De remitterade förslagen ger inte heller säkert besked om de skattemässiga konsekvenserna vid jämkning enligt 4 kap. 7 eller 8 §. Belopp som utbetalas i samband med jämkning av detta slag omfattas inte av den i punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL givna definitionen på pension. Utbetalningen skiljer sig i detta hänseende från vad som gäller vid bodelning och återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken. Någon beskattning av make eller bröstärvinge såsom för pension kan därför inte komma i fråga. Det kan däremot möjligen hävdas att jämkningsen gör förmånstagarförordnandet ogiltigt i följd varav den mot jämkningsen svarande behållningen på pensionssparkontot jämlikt grunderna för 4 kap. 6 § och 32 § 1 mom. första stycket j KL skall avskattas hos dödsboet. Om en sådan avskattning avsetts komma till stånd bör detta enligt lagrådets mening komma till tydligare uttryck i lagtexten.

Vad särskilt gäller 4 kap. 8 § vill lagrådet slutligen anföra följande.

Paragrafen innehåller som nämnts en särskild regel om möjlighet till jämkning av förmånstagarförordnande i fall då pensionsspararen avlidit sedan det dömts till äktenskapsskillnad — eller sedan talan därom väckts — men innan bodelning skett.

Bestämmelsen har sin förebild i 104 § tredje stycket lagen om försäkringsavtal. I förarbetena till denna reglering (NJA II 1987 s. 146) illustreras dess innebörd med ett exempel i vilket det är fråga om en kapitalförsäkring på 200 000 kr som genom förmånstagarförordnande tillfaller den avlidnes arvingar. Vid bodelningen förutsätts emellertid att endast försäkringens återköpsvärde, 50 000 kr, skall beaktas.

Det anförda exemplet väcker frågan hur i förevarande fall — där det inte kan vara fråga om något "återköpsvärde" — den beräkning skall ske som utvisar att maken vid bodelningen "inte kan få ut sin andel".

4 kap. 14 § första stycket anger att i fall då förmånstagaren avlider sedan förordnandet har börjat tillämpas så upphör pensionssparavtalet. I andra stycket av paragrafen finns sedan det undantaget att nämnda huvudregel inte gäller om det i förmånstagarförordnandet har föreskrivits att utbetalningarna enligt pensionssparavtalet skall övergå till någon annan om förmånstagaren avlider.

Den föreslagna regleringen tar således inte sikte på de sannolikt inte ovanliga fall då det primärt finns flera förmånstagare. Avlider en av dessa synes lämpligen den inledande åtgärden böra vidtas att en fördelning av "pensionssparmedlen" görs på sätt anges i 12 § tredje stycket samma kapitel.

En sådan ordning kan åstadkommas om i första stycket tilläggs en andra mening med följande lydelse:

"Är flera samtidigt förmånstagare gäller vad nu sagts till den del tillgångarna på pensionssparkontot vid en fördelning enligt 12 § tredje stycket belöper på den avlidne".

5 kap. 1 §

I förevarande paragraf stadgas, att tillgångar som antecknats på ett pensionssparkonto får utmätas för pensionsspararens skulder endast om spartiden enligt avtalet understiger tio år eller om spararen något år betalat in sparbelopp som är mer än dubbelt så stort som genomsnittet av de årliga inbetalningar som har skett under spartiden. Bestämmelsen innehåller således vissa villkor för att tillgångar på ett pensionssparkonto skall kunna utmätas. Den motsvarar, med en något annorlunda bestämning av vad som utgör jämna betalningar, 116 § lagen om försäkringsavtal.

Som tidigare nämnts finns ett samband mellan reglerna i 4 kap. 1 § och förevarande paragraf. Dessa bestämmelser är mycket knapphändigt kommenterade i lagrådsremissen. Enligt lagrådets mening kan det inte uteslutas, att bestämmelserna kan ge upphov till vissa svårigheter vid tillämpningen för såväl den enskilde pensionsspararen som exekutiva myndigheter. Vad gäller pensionsspararen måste sålunda en person med ojäma inkomster, t.ex. en konstnär, alltid göra en noggrann beräkning

av vilket högsta belopp som han under ett gynnsamt inkomstår kan betala in på sitt konto utan att därmed utmätningsskyddet äventyras. För den exekutiva myndigheten kan bl.a. uppkomma fråga vilken inverkan som ett eller flera uppehåll i sparandet medför. Det framstår vidare som oklart vad som gäller då pensionsspararen förordnat en förmånstagare till rätten enligt pensionssparavtalet och tillika gentemot förmånstagaren åtagit sig att inte återkalla förordnandet. Dessa frågor, liksom det tidigare nämnda sambandet med 4 kap. 1 §, förtjänar en närmare analys i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

7 kap. 4 §

Paragrafen innehåller en regel om skadeståndsskyldighet i fall då en pensionssparare förorsakats skada genom att hans pensionssparinstitut "brutit mot denna lag eller föreskrift som meddelats med stöd av lagen". Regelns innebörd får antas vara att institutet i angivna fall har ett strikt ersättningsansvar.

Av remissen framgår inte vilka ställningstaganden som ligger bakom förslaget i denna del och inte heller huruvida bestämmelsen är tvingande. Några närmare överväganden varför inte allmänna principer om skadeståndsansvar för ett företag, som gentemot en konsument åtar sig att utföra tjänster av det slag det här är fråga om, samt skadeståndslagens regler kan anses utgöra ett tillräckligt skydd för en pensionssparare redovisas således inte i remissen. Troligtvis har regleringen dock sin utgångspunkt i en allmän strävan att stärka en pensionssparares ställning i förhållande till sitt pensionssparinstitut. Eftersom det inte angetts någon förebild till bestämmelsen kunde i så fall också ha övervägts, om inte en föreskrift om ett s.k. presumtionsansvar (jfr 31 § konsumenttjänstlagen, 1985:716) vore en tänkbar lösning.

Det bör vidare påpekas att remissen inte alls berör vad som avses gälla i fråga om pensionssparinstitutets ansvar för andra förfaranden än de direkta "föreskriftsbrott" som paragrafen omfattar, t.ex. i fall då en anställd hos institutet lämnat sådana råd eller upplysningar till pensionsspararen som denne senare hävdar har medfört en skada för honom. Det finns slutligen skäl ifrågasätta om inte paragrafens begränsning i vad avser "föreskrift som meddelats med stöd av lagen" kan tänkas ge upphov till vissa tolkningsproblem t.ex. vad beträffar olika uttalanden från tillsynsmyndigheten.

Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

13 kap. 4 §

Det föreslagna nya andra stycket i paragrafen synes lämpligen kunna ersättas med en ny andra mening i första stycket av följande lydelse:

"Vad nu sagts skall tillämpas på motsvarande sätt i fråga om tillgångar på pensionssparkonto".

32 § 1 mom.

Enligt *första stycket j* hänförs till intäkt av tjänst behållning på pensionsparkonto (avskattning) vid pensionsspararens död, i den mån behållningen inte omfattas av ett giltigt förmånstagarförordnande. Som lagrådet anför i det föregående synes lagtexten inte ge klart besked om denna bestämmelse om avskattning skall tillämpas i de fall då ett förmånstagarförordnande jämkas till förmån för efterlevande make eller bröstarvinge enligt 4 kap. 7 eller 8 § lagen om individuellt pensionssparande. Det kan nämligen inte utan vidare hävdas att ett förmånstagarförordnande är ogiltigt bara för att det blir föremål för jämkning. Rent praktiskt inträder vidare den komplikationen att talan om jämkning kan väckas lång tid efter utgången av det år då pensionsspararen avled (se 4 kap. 9 § nysnämnda lag). Frågan om avskattning på grund av jämkning synes alltså kunna aktualiseras först sedan spararens inkomsttaxering avseende dödsåret vunnit laga kraft. Vad nu anförts kan möjligen tala för att jämningsbelopp — liksom återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken — bör behandlas som pension.

Punkt 1 av anvisningarna till 31 §

Om jämningsbelopp enligt 4 kap. 7 eller 8 § lagen om individuellt pensionssparande finnes böra beskattas hos mottagaren som pension måste den i *första stycket* gjorda uppräknigen kompletteras.

Punkt 3 av anvisningarna till 31 §

I *tredje stycket* anges att utbetalning från pensionsparkonto inte får avse andra belopp än ålderspension, efterlevandepension, behållning som skall avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket j samt återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken. Väljes den lösningen att jämningsbelopp enligt 4 kap. 7 eller 8 § lagen om individuellt pensionssparande skall beskattas som pension — och alltså inte föranleda avskattning hos dödsboet — måste de i tredje stycket angivna utbetalningsfallen utökas.

I *elfte stycket* föreskrivs att rätt till behållning på pensionsparkonto får överlåtas endast på grund av utmätning eller vid ackord eller konkurs. Härvid synes inte ha beaktats den överlåtelse i samband med bodelning som enligt förslaget torde kunna äga rum med stöd av 4 kap. 16 § jämfört med 4 kap. 12 § tredje stycket lagen om individuellt pensionssparande. Som lagrådet tidigare påpekat kan det finnas skäl att införa en obligatorisk skyldighet för institutet att för mottagande makes räkning upprätta ett nytt pensionsparkonto i de fall då rätt till pension enligt ett pensionssparavtal överförs genom bodelning.

I första stycket anges att avdrag för inbetalning på pensionssparkonto får göras endast till den del den skattskyldige har rätt till utbetalningar från kontot. Som framhållits i det föregående bör enligt lagrådets mening makar inte ha möjlighet att genom bodelning få förfoga över ett gemensamt pensionssparkonto. Avdragsregeln synes som en konsekvens av detta kunna utformas på ett enklare sätt, exempelvis genom en föreskrift om att avdrag endast medges för inbetalning på eget konto.

Förslag till lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Beträffande understödsföreningar är avsikten att beskattning skall ske enligt förevarande lag för inkomst av fastighet på samma sätt som gäller för närvarande och enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel för livförsäkringsverksamhet.

Den föreslagna lagtexten leder enligt lagrådets uppfattning inte fullt ut till det åsyftade resultatet samtidigt som den lagtekniska utformningen har blivit onödigt komplicerad. Lagrådet förordar därför att reglerna om understödsföreningar i denna lag samlas på ett ställe och att den föreslagna definitionen av understödsförening i 2 § sista stycket lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel utgår.

I förevarande lag bör regleringen lämpligen utformas enligt följande. I 7 § 4 mom. bör understödsföreningarna slopas i uppräkningsavskattningen av skattesubjekt och en heltäckande reglering för dessa föreningar i stället tas in i 7 § 10 mom. Den senare bestämmelsen kan därvid utformas på följande sätt:

"Understödsföreningar frikallas från skattskyldighet för all inkomst utom för inkomst av fastighet, som ej förvaltas i livförsäkringsverksamhet".

I lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel bör således definitionen på understödsförening i 2 § i remissförslaget utgå. Eftersom understödsföreningar inte längre skall definieras som livförsäkringsföretag enligt 2 § 6 mom. förevarande lag kommer den här föreslagna lösningen att innebära att samtliga understödsföreningar avkastningsbeskattas för sin livförsäkringsverksamhet med stöd av bestämmelsen i 2 § första stycket 3.

Förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

Förslaget innebär att avdrag skall göras vid arvsbeskattningen för den inkomstskatt som kan beräknas utgå enligt bestämmelsen om avskattning i 32 § 1 mom. första stycket j KL. Storleken av denna inkomstskatt är ofta okänd när arvsskatten skall bestämmas.

En uppskattning av inkomstskattenivån kan i åtskilliga fall vara komplicerad och medföra ett betungande merarbete för den myndighet som bestämmer arvsskatten. En ordning som underlättar arvsskattelägg-

ningen är därför att föredra framför den valda metoden. En lämplig lösning kan vara att den inkomstskatt som skall avräknas fastställs schablonmässigt. Det ligger i så fall nära till hands att tillämpa samma ordning som gäller vid värdering av medel på skogskonton m.m. enligt 23 § C tredje stycket förevarande lag. Sådana medel skall med hänsyn till den latent skatteskulden tas upp till halva värdet.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter

De föreslagna nya bestämmelserna i 18 § om möjlighet för skattemyndigheten att inhämta vissa uppgifter från pensionssparinstitut med stöd av ett särskilt föreläggande framstår som överflödig. Institutet har nämligen enligt lagförslaget ålagts en uppgiftsskyldighet som är så långtgående att den synes omfatta även de uppgifter som avses i nämnda paragraf.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel

2 §

Bland de skattskyldiga till avkastningsskatt upptas i första stycket 3 understödsföreningar som bedriver till livförsäkringsrörelse hänförlig verksamhet. Såsom lagrådet redan anfört i anslutning till lagen om statlig inkomstskatt bör definitionen på understödsförening i sista stycket utgå.

6 §

I denna paragraf föreslås bestämmelser om värdering av fastighet. Enligt lagrådets uppfattning kan bestämmelsen i första stycket om anskaffningsvärde leda till tillämpningsproblem om fastighetens värde förändras efter anskaffningstidpunkten, exempelvis till följd av delavyttring, skogsavverkning eller ombyggnad.

Bestämmelsen bör därför utformas på annat sätt. Under lagrådsföredragningen har upplysts att Finansinspektionen den 10 december 1992 har utfärdat föreskrifter som ålägger livförsäkringsbolag att ange marknadsvärdet på sina fastigheter i årsredovisningen (FFFS 1992:30). Eftersom aktuella marknadsvärden på livförsäkringsbolagens fastigheter således kommer att finnas tillgängliga föreslår lagrådet att bestämmelsen om fastighetsvärdering i stället utformas med enbart marknadsvärdet som värderingsgrund.

Ikraftträdandebestämmelserna

Punkt 1 skulle enligt lagrådets mening bli klarare med följande formulering:

"1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994. I fråga om skattskyldiga som avses i 2 § första stycket 1-5 tillämpas lagen första gången vid 1995

års taxering, dock att äldre bestämmelser gäller för beskattningsår som har påbörjats före ikraftträdandet." Prop. 1992/93:187
Bilaga 4

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	
1 Lag om individuellt pensionssparande	4
2 Lag om ändring i ärvdabalken	13
3 Lag om ändring i äktenskapsbalken	14
4 Lag om ändring i lagen (1983:980) om allemanssparande .	18
5 Lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor	19
6 Lag om ändring i lagen (1989:1079) om livförsäkring med anknytning till värdepappersfonder	20
7 Lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse	22
8 Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)	23
9 Lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt	41
10 Lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt	51
11 Lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)	53
12 Lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt . . .	56
13 Lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter	57
14 Lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt	59
15 Lag om ändring i taxeringslagen (1990:324)	65
16 Lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter	66
17 Lag om ändring i lagen (1990:654) om skatteutjämningsreserv	71
18 Lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel	72
19 Lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta	79
20 Lag om ändring i lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader	81
21 Lag om ändring i lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt	83
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 mars 1993	84
1 Inledning	84
2 Behov av ökad konkurrens om pensionssparandet	84
2.1 Bakgrund	84
2.2 Pensionsförsäkring - skatteregler och sparutveckling . . .	85
2.3 Motiv för ett individuellt pensionssparande	88
3 Ett system för individuellt pensionsaparande	91
3.1 Allmänna principer för sparandet	91

3.2	Tillståndsplikt och pensionssparinstitut	95
3.3	Tillståndskraven	98
3.4	Sparformer	100
3.4.1	Inlåning	100
3.4.2	Värdepappersfonder och allemansfonder	103
3.4.3	Enskilda värdepapper	104
3.5	Pensionssparavtalet	109
3.6	Pensionssparmedlens förvaltning	111
3.7	Information till spararen	113
3.8	Flyttning av pensionssparavtalet	115
3.9	Civilrättsliga frågor	117
3.9.1	Allmänna utgångspunkter	117
3.9.2	Spararens förfoganden	117
3.9.3	Bodelning m.m.	119
3.9.4	Förhållandet till spararens borgenärer	123
3.10	Avveckling av pensionssparrörelse	126
3.11	Tillsyn m.m.	128
3.12	Försäkringspremiefondernas ställning	130
4	Inkomstskatt	132
4.1	Gällande bestämmelser i huvuddrag	132
4.2	Utgångspunkt för utformningen av skattereglerna	133
4.3	Kvalitativa regler	134
4.3.1	Pensionsbegreppet	134
4.3.2	Ålderspension	135
4.3.3	Invalidpension	138
4.3.4	Efterlevandepension	139
4.3.5	Förtida uttag	141
4.3.6	Inskränkningar i förfoganderätten	143
4.4	Kvantitativa regler	145
4.5	Utbetalningar av annat än pension m.m.	149
5	Avkastningsskatt	151
5.1	Allmänna utgångspunkter	153
5.2	Nuvarande avkastningsskatt	154
5.3	Bakgrunden till avkastningsskatten	155
5.4	Problem med nuvarande skatteregler för fondförsäkring	157
5.5	Beskattningsmetod för pensionskapital	162
5.6	Schablonmetodens närmare utformning	168
5.7	Livförsäkringsföretagens beskattning	174
6	Ekonomiska aspekter och finansiella konsekvenser för det allmänna	174
6.1	Allmänt	174
6.2	Avdragsrätten	174
6.3	Avkastningsskatten	175
7	Marknadseffekter och ikraftträdande	176
8	Upprättade lagförslag	178
9	Specialmotivering	179
9.1	Lagen om individuellt pensionssparande	179
9.2	Ärvdabalken	197

9.3 Äktenskapsbalken	197
9.4 Lagen (1983:980) om allemanssparande	198
9.5 Lagen (1987:813) om homosexuella sambor	199
9.6 Lagen (1989:1079) om livförsäkring	199
med anknytning till värdepappersfonder	199
9.7 Lagen (1991:981) om värdepappersrörelse	200
9.8 Kommunalskattelagen (1928:370)	200
9.9 Lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt	210
9.10 Lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt	214
9.11 Uppbördslagen (1953:272)	215
9.12 Lagen (1958:295) om sjömansskatt	215
9.13 Lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter	215
9.14 Lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt	216
9.15 Taxeringslagen (1990:324)	218
9.16 Lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter	218
9.17 Lagen (1990:654) om skatteutjämningsreserv	220
9.18 Lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel	220
9.19 Lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta	228
9.20 Lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader	228
9.21 Lagen (1991:1850) om upphävande av lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt	229
10 Hemställan	229
11 Beslut	230
<i>Bilaga 1</i> Sammanfattning av förslagen i promemorian (Ds 1992:45) Individuellt pensionssparande	231
<i>Bilaga 2</i> Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över promemorian (Ds 1992:45) Individuellt pensionssparande	234
<i>Bilaga 3</i> Lagrådsremissens författningsförslag	235
<i>Bilaga 4</i> Lagrådets yttrande	285